KEMAL VAROL

Ucunda Ölüm Var

iletişim

KEMAL VAROL 1977 yılında doğdu. *Yas Yüzükleri*, *Kin Divanı* ve *Temmuzun On Sekizi* adlı üç şiir kitabı *Bakiye* adıyla toplu şiirler olarak kitaplaştı. İlk romanı *Jar*, 2011 yılında yayımlandı. Bu kitabı, 2014 Cevdet Kudret Roman Ödülü'nü kazanan *Haw* adlı romanı takip etti.

İletişim Yayınları 2256 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 376
ISBN-13: 978-975-05-1879-9
© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2016, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Deniz Karagül
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Aybars Yanık
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KEMAL VAROL

Ucunda Ölüm Var

Veysel Atılgan'a...

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM
GÖZ SİLİMLİĞİ *11*

İKİNCİ BÖLÜM
KURSAK *23*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KONYA *31*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BİR TEKAÜDÜN AĞIDI *47*

BEŞİNCİ BÖLÜM
İLK YARA *59*

ALTINCI BÖLÜM
BURSA *65*

YEDİNCİ BÖLÜM
YER DEĞİŞTİREN BİR MEZARIN AĞIDI *81*

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DÖNÜŞ *97*

DOKUZUNCU BÖLÜM
İSTANBUL *101*

ONUNCU BÖLÜM
BİR KAHRAMANIN AĞIDI ... 117
ON BİRİNCİ BÖLÜM
SAHİDEN ORADA MISIN? ... 129
ON İKİNCİ BÖLÜM
ERZURUM ... 133
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALTIN YÜZÜK AĞIDI ... 149
ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SENDEN SONRA ... 163
ON BEŞİNCİ BÖLÜM
ARKANYA ... 169
ON ALTINCI BÖLÜM
TÜKENMİŞ BİR ÜMİDİN AĞIDI ... 183
ON YEDİNCİ BÖLÜM
YOL ... 197
ON SEKİZİNCİ BÖLÜM
MEMLEKET ... 201
ON DOKUZUNCU BÖLÜM
ARGUVAN ... 217

"Zannederdim aşkımı bir şûha bağlarsam geçer [....]
Bitmiyor hüznüm gülmekle, belki ağlarsam geçer."

Hafız Kemâl

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖZ SİLİMLİĞİ

"Bir insan çok şerefli olabilir ama cenazesine kimin geldiği hava durumuna bağlıdır!"
Rud Lurie

Ağıtçı Kadın, yerleri süpüren yırtık kara elbiseleri, bu yırtıklara düğümlediği renk renk çaputları, başına sardığı kara yazmaları, aslanağızlı asası, beline kemer niyetine doladığı kurt ve çakal kuyrukları, iki kaşının ortasıyla elinin tersindeki dövmeleri, bileklerine geçirdiği stres bileziği ve yırtık ayakkabılarıyla elli yıl boyunca kim nereden çağırdı, hangi evden bir cenaze kalktıysa vakit sektirmeden ayaklanıp yollara düştü.

Sanki dünyaya sadece ölülerin ruhunun selamete ermesi için gelen bu kadın, yıllarca denize kıyısı olan şehirlerden uzak dağ köylerine, kışların bir leke gibi yapışıp kaldığı diyarlardan kar yüzü görmemiş ovalara, bayındır ormanların çepeçevre sardığı nemli yurtlardan bir ejderha gibi alev kusan bozkır illerine varana değin cümle memleketi gezerken ne yollardan erindi, ne de artık takati kalmayan ayaklarından dert yandı. Kendisi gibi zamanla yaşlanan aslanağızlı asasına tutunup bir kiraz yaprağı gibi rüzgârın önüne düşerken, çoktandır bir mezar yerine dönmüş Anadolu'nun kasaba ve şehirlerinde ağıtlar yaktı, senelerce ölülerin ruhlarına

gül suyu ferahlığı verip kalanların kalplerinde biriken, âdeta bir irin halini alan acılarını akıtmalarına yardım etti.

Anadolu'nun bu son ağıtçısı, her seferinde ölünün kapıdaki ayakkabılarına bakarak iç geçirdi, rahmetlinin henüz yorgan döşek gezen kokusunu içine çekti, mevtanın elbiselerini kucaklayıp bir yakınından hikâyesini dinledi. Ölenin kim olduğunu, neler yaşadığını, hangi zorluklarla büyüdüğünü, neden öldüğünü, hangi muradını tamamlamadığını, içinde hangi ukdenin çözülmediğini, bu dünyadan göçerek kimleri yalnız başına koyduğunu, son anlarında neler söylediğini, arkasında hangi boşluğu bıraktığını öğrendikten sonra kendisini bekleyen kederli kalabalığın tam ortasına kurulup üç gün üç gece boyunca devamlı ağıt yaktı.

Gömlekler, ceketler, çorap ve mendiller, yazma ve kasketlerle allı pullu elbiseler yaşlı kadının ellerinde havaya yükseldi ve ağzının içinde bekleyen kederli kelimeler odanın içinde bir o yana bir bu yana döndü. Gözleri kurumuşların, içine atmışların, ağlamayacağım diye bin yemin etmişler ile taş kalplilerin bile gözlerini bir pınar gibi akıtıp senelerce cümle memleketin acısını aldı.

Ağıtçı Kadın'ı dinleyenler sinelerini dövüp tırnaklarını yüzlerine geçirirken, o sadece Allah'ın sevgili kullarını değil, düzenbaz, hilebaz, nebbaş, katil ve cinsî sapıklar gibi cehennem ateşiyle yanmaya layık olan en kirli kulları bile feraha çıkarıp onları mahkeme-i kübraya temiz hal kâğıdıyla yolladı. Yaktığı ağıtlar yardımıyla, faydasız bir hayat yaşayan en sütü bozuk ölüyü dahi benzerine evliya tezkirelerinde bile rastlanmayan bir mertebeye çıkardı. Kahveye giderken yere yığılan birini sanki Kâbe'ye varamamış bir mümin ya da fazla içtiği için ölen bir başkasını zemzem suyunun hasretiyle ölmüş bir tarikat ehli gibi tasvir etti. Düzenbazları itikatlı, hilebazları emin, cinsî sapıkları pirüpak, birbirinden fena huyları olan en işe yaramaz hovardaları bile hak yolunda

birer veli olarak çizdi. Haliyle, bulutların üzerinde ölünün amel defterini karıştıran melekler bile, herhalde bir yanlışlık yaptık diye ellerindeki eskimiş defterin tozlu sayfalarını çevirerek yazdıklarını yeniden incelemek zorunda kaldı.

Böylece, kırışmış yüzü dövmelerle kaplı olan Ağıtçı Kadın yüzünden ölümün tozlu yolları tastamam elli yıl boyunca gözyaşlarıyla sulandı durdu Anadolu'da. Onun iç parçalayan ağıtları sayesinde, herkes şer tarafına doğru hareket eden teraziyi dengeleme, cennetteki on sekiz ırmakta şen şakrak bir halde yıkanma fırsatı buldu. Mendiller, yazma kenarları, tülbent ve kurumuş yanaklar hep onun sayesinde ıslandı. Mezarlarında huzursuzca dönüp duran ölüler, ruhlarını arkalarından yakılan bu içli ağıtlarla teslim etti.

Yaşlı kadın ise, her ağıt bitiminde görevini layıkıyla yaptığına kanaat getirip kara elbisesinin sağlam bir yerini yırtarak, ölülerin elbisesinden kopardığı bir parça çaputu o söküğe düğümledi ve yeniden tozlu yollara koyuldu. Otobüslere, tren ve vapurlara binip her seferinde başka bir ölünün ruhu için ağıt yaktı.

Günler, aylar geçtikten sonra, ölümün arada bir soluklanmasını fırsat bilip birbirinden maharetli saz âşıklarının ıssız vadi ve gözelerde kederli türküler yaktığı eski Arguvan'daki yıkık dökük evine döndü. Gece boyu buz gibi dut rakısı içip durmalarına rağmen, rakıdan değil de yaktıkları türkülerden sarhoş olan âşıkları dinleyip yorgun başını kir pas içindeki döşeğine koydu. Bir kulağı vadide yankılanan türkülerde, bir kulağı yoldan gelecek hışırtıda, yatağında öylece uyuyup kaldı günlerce.

Lakin hastalıktı, savaştı, kazaydı, Allah'ın emriydi, oydu buydu derken Anadolu'da ölümün mesaisi hiç sona ermediği için, bir zaman sonra yeniden taziye evleri, seneidevriye ve hatimlerin yolunu tuttu yaşlı kadın. Üç gün üç gece boyunca yaktığı ağıtlara karşılık kendisine ödenen göz silimli-

ği parasını boynundaki keseye sıkıştırıp o diyar senin bu diyar benim demeden elli yıl boyunca sadece geride kalanların değil, gözü bu dünyada kalan ölülerin ruhunu da ferahlattı.

Fakat zaman denen illet hep aynı düzende geçip gitmezdi. Zamanın bazen durması, işlerin durduk yere sarpa sarması, o sonsuz gibi görünen akışın bir yerde kesilmesi gerekirdi. Nihayet, onca vakit zamanın o çok kıymetli kanatları altında bir gün bile gıkını çıkarmadan ömür tüketen yaşlı kadına günün birinde nedenini kimselerin bilemediği bir hal oldu.

Her ne olduysa, uğursuz bir senenin gelip memleketin üzerine çöreklendiği, kar kıyamet bir kışın yaşandığı o yılın baharında yaşandı. O yıl hayli zorlu geçen kış nihayet bitti ve Arguvan'daki dereler çağlayıp ağaçlar yeniden yaprağa durdu. Lakin memleketin her tarafından durmaksızın ölüm haberlerinin geldiği o bahar, Ağıtçı Kadın bir gün ansızın tek göz odalı evine kapandı ve o zamana kadar herkese araladığı kırık dökük kapısını bir daha kimseye açmaz oldu. Yıllar yılı başkalarının hayatı hakkında acı dolu destanlar düzerken, o günden sonra kimseye kendi ömrüne dair bir cümle dahi kurmadı.

Arguvanlılar, toprak kayması sonucu eski kasabalarını terk edip doğuda yeni bir şehir kurmuşlardı. Ama herkes evini barkını bırakıp bu yeni kasabanın yolunu tutarken, yaşlı kadın susuz ve elektriksiz bu eski yerde bir başına yaşamayı yeğlemişti. İşi gücü olmazsa yeni Arguvan'a pek inmezdi. Kendisine hürmette kusur göstermeyen kasabalıların bakışları altında tütünü bitmişse tütün alır, radyo pili, tuz, şeker, yağ alır; onun bunun fiyatını sorup zamandan geri kalmamaya çalışır, sonra da gerisin geri evine dönerdi. Bu yüzden kasabalı, yaşlı kadının evine kapandığını, artık ağıda gitmediğini ilk başlarda bilemedi. Zaten ihtiyarlar o yılın yaman kışına karşı pek dayanıklı çıktığı için ölüm o bahar

yanlarına pek uğramadı. O günlerde Arguvanlılar onun yokluğunu bir an bile hissetmeyip neşe içinde türkü ve boğma rakılarına gömüldüler. Ölümün her canlının başında salınıp durduğunu, er ya da geç kapılarını çalacağını unutup günlerini hayatın zevk ü sefasına harcadılar.

Ağıtçı Kadın'sa, o bahar günlerinin birinde, odasının bir köşesinde kir pas içinde duran kap kacağa, çatlamış duvarlara astığı türlü renkteki tespihlerin dağınıklığına aldırmadan başını bağlayıp kendisini yataklara attı. O vakitten sonra, kimi zaman türkü ve ajans dinlemek için başucuna koyduğu küçük transistorlu radyoyu bile açmadı ve bir gözü pencerede, hep dışarıya baktı. Ne zaman geleceğini kimsenin bilemeyeceği ölüm, aniden ortaya çıkacakmış gibi yaşlı gözlerini evinin önünde uzayan ağaçlı vadiye, bu vadinin içinden akan dereye, sanki bin yıldır oradaymış gibi sallanan ağaçlara, yıkık dökük halde bekleyen eski kasabanın viranelerine dikti.

Fakat dünya üzerindeki herkes ve her şeyin sonu beklemeye yazgılıyken, ölümün bir dakika bile beklemeye tahammülü yoktu. Anadolu'nun dört bir yanında güllük gülistanlık geçen bir-iki haftanın sonunda, baharın tadını henüz almış ihtiyarlar birer ikişer ölmeye, cami ve cemevlerinden yeniden dört kollular kalkmaya başladı. Ölüden geriye kalan biçare ve kederli insanlar da, biraz olsun ferahlamak için haliyle Arguvan'ın yolunu tuttu.

Ama yaşlı kadın kederli ölü sahiplerini, seneidevriye ricacılarını, kendisine kasabanın ileri gelenleri vasıtasıyla haber gönderen varlıklı beylerin davetini dahi kabul etmedi. Kimine hastayım dedi, kimine başka bir yere davetli olduğunu söyledi, kimini düpedüz azarlayıp çürümüş ahşap kapısından kovdu. Böylece, birkaç zaman evine gelen giden olmadı. Fakat çok geçmeden, bu virane haldeki evin bulunduğu tepede soluklanan ricacılara yenileri eklendi. Fakat onlar da bir sonuç alamadılar.

Ölü sahipleri, kadıncağız belki bir şeye kırılmıştır diyerek yanlarında her yaşlının içinin geçtiği fındıklı lokumlardan götürdüler. Dahası belki de ona ödenen göz silimliği parasını az bulmuştur diye yığınla para teklif ettiler. Kimileri de, belki yaşlı kadını ikna eder, taş kalbi bir parça yumuşar diye, kendilerini kapalı kapının önünde yerlere atıp ölülerinin iç parçalayan hikâyelerini anlattı. Ağıtçı Kadın, belki bu hikâyelerden birine kanar da yeniden ağıt yakmaya razı olur diye umdular. Fakat ne kadar dil döktülerse de faydasız; kapısını zinhar açmayan yaşlı kadını bir türlü ikna edemediler.

Kimi gönül koydu ona, kimi hayasızca küfürler edip çaresizce evine döndü. Ama bu arlanmaz taziye sahiplerinin sayısı azalacağı yerde her geçen gün biraz daha arttı.

Sonunda bu ricacılardan iyice bunalan yaşlı kadın, kapısına dayanan Arguvanlılara, artık gelmemelerini, bundan sonra hiçbir yere gitmeyeceğini, ağıt yakmayı bıraktığını söyledi. Ardından, kapalı kapının arkasından parmaklarıyla hesap yapıp gözlerini yıldızlara çevirdi. Hesap kitabı bitince, kudret kalemiyle alnına yazılan yazıdan haberdar olduğunu, tamı tamamına on altı gün sonra öleceğini, bu yüzden hiçbir yere gitmeyip döşeğinde Azrail Aleyhisselam'ın yolunu gözleyeceğini söyleyerek lafı kestirip attı.

Kapısına dayanan ricacılar anlamadılar söylediklerini. Yeniden kapıyı yumrukladıklarında onun kızgın sesini duydular:

Yaşlı kadın, kapının arkasından öfkeyle "Artık ağıda gitmeyeceğim!" diye bağırdı. Sonra da sesini mahzunca düşürüp "On altı gün sonra öleceğim!" dedi yeniden.

Baş yastığı başın derdini bilmezmiş. Bu yüzden kendisini artık kimselerin yaşamadığı bu virane haldeki kasabaya hapsettiği yetmezmiş gibi, yıkık dökük evinden çıkmamaya da ant içen bu yaşlı kadının anlattığı ölüm hikâyesine Arguvan'da hiç kimse inanmadı. Herkes elini çenesine koyup

onun asıl derdinin ne olduğunu bulmaya çalıştıysa da, konuşmaya en hevesli olan çenebazlar bile üç cümleden ötesine muvaffak olamadı. Bütün kelimeler ziyan edildikten sonra, tahminen elli yıl önce şıp diye kasabalarına damlayan bu kadın hakkında gerçekte pek bir şey bilmediklerini fark ettiler.

Çorak tepelerin eteğindeki tek katlı evleri, bu evlerin avlularında yükselen kayısı ve dut ağaçları, üç-beş kahvehaneyle bakkalı, tozlu yolları; gür bıyıkları tütünle sararmış dedeleri, gözleri dut rakısıyla kararmış yağız gençleri, sokaklarında hep bir şey düşünürmüş gibi dalgın yürüyen kasketli erkekleri ve basma şalvarlarını karınlarından yukarı çeken hamarat kadınlarıyla sessiz sedasız bir hayat süren Arguvanlılar, ilk zamanlar kasabada ebelik yapan bu kadının ebelikten çok ağıt yakmaya istidadı olduğunu anlayınca ölülerini onun kelimelerine teslim etmişlerdi. Fakat yıllar yılı kendi hikâyelerini anlattıkları bu kadına bir kez bile ne derdi olduğunu sormamışlardı. Besbelli, yaşlı kadını onca yıldan sonra evine kapatacak esaslı bir derdi vardı ama bu dertten bihaber oldukları için hiç kimse onu ikna etmenin bir yolunu bulamıyor, bu yüzden de herkes çaresizce evine dönüyordu.

Böylece, Ağıtçı Kadın'ın evine kapanması yüzünden o bahar Anadolu'daki yas evleriyle taziye çadırlarından çığlıklar, ağıt ve gözyaşları yükselmez oldu. Ölüler, mezarlarında huzursuzca sağa sola dönerken gökyüzüne yükselen ruhlarının ağıtsız uğurlandığını, arkalarından bir avuç gözyaşının dahi dökülmediğini fark etti. Nemlenmemiş amel defterleri açılırken hayıflanıp merakla yeryüzüne baktılar. Yakınları, eş dostları, çoluk çocukları, aşağıda, yeryüzünün bu kara kavruk memleketinde, yaşlı kadının kapısında sıraya girmiş hâlâ onu ikna etmeye çalışıyordu.

Fakat herkesin bu dünyada dilediğince kullanıp bir köşeye attığı zaman, öbür dünyada farklı çalışıyordu. Ellerinde-

ki tırmıklarla amel defterlerinden çıkacak sonucu bekleyen meraklı ölüleri hizaya sokan ızbandut zebanilerin öte dünyada bir dakika dahi beklemeye tahammülü yoktu.

Yaşlı kadının kapısında bekleşen gözü yaşlı ricacılar, insafsız zebanilerin ölülerin kaba etlerini dürtüp duran sipsivri tırmıklarını, sıratı, ateşi, sallanıp duran terazi kefelerini hatırlattılar ona. Öte dünyanın boğucu havasını, rahmetlilerin biçare hallerini anımsatıp bu garip inadı yüzünden taş kesilmiş kalbini bir parça da olsa yumuşatmayı denediler. Fakat yaşlı kadın Nuh diyor peygamber demiyordu. Vaktiyle değil bir dua, arkasından dökülecek bir damla gözyaşını dahi hak etmeyen en sütü bozuk insanlar için bile acı dolu ağıtlar yakan bu kadın, hak yolunda can vermiş velilerle pirlerin ağıdını dahi yakmaya razı olmadı.

Dil dökmeler, yalvarmalar, önüne yığınla para dökmeler, tehditler; hiçbiri kâr etmedi. Ricacılar, eli boş şekilde memleketlerine dönerken, yaşlı kadın da ölümü beklediği döşeğinde bir o yana bir bu yana dönerek içinden ağıtlar yaktı ve günleri birer birer sayarak ölümün yolunu gözlemeye başladı.

İçinden saydığı üç günle birlikte ömrünün biraz daha eksildiğini, ayaklarının onu bekleyen çukura doğru ilerlediğini düşündü. Eğer yaptığı hesap doğruysa, ölmesine daha on üç gün vardı. Fakat yine de dünya üzerinde ölümün ne zaman geleceğini kimse tam olarak bilemezdi. Bu yüzden de, kendisini ölümün kız kardeşi sayan bu kara kavruk kadın, her daim tetikte durarak, sıvasız evinde canını teslim edip ruhunu yolculayacağı o kutlu zamanı bekledi.

Dünya ölümlü, gün akşamlıydı. Onca vakit genç, yaşlı, çoluk çocuk, kadın, erkek demeden başkalarının kapısını aşındıran ölüm, üçüncü gece üzerine kara elbisesini sarınıp usulca onun kapısını da tıngırdattı.

Yaşlı kadın, rüzgârın kavak ağaçlarının yapraklarını usulca salladığı o gece, rüyasında birdenbire kalbinin sıkışıp sağ kolunun uyuştuğunu hissetti. Kimliğindeki bilgiler doğruysa, o gecenin sabahında yetmiş yaşına basacaktı. Uykusunun en derin yerinde kalbi hızla çarptıkça, yatağının içinde huzursuzca iki yana döndü. Sıkıca kenetlediği kirpiklerini açmak, kamburlaşmaya başlayan sırtını doğrultmak için çok çabaladı ama bir türlü başaramadı. Elli yıl boyunca yas evleri, taziye çadırları veya seneidevriyelerde anlatıp durduğu ölümün bu kez kendi yakasına yapıştığını, vadesinin dolmak üzere olduğunu, yıllardır önünde heyecanla beklediği o nurlu kapının bu kez kendisi için açılacağını hissetti.

Yumruklarını sıkıp korkusunu yenmeye, önünde beliren ışık huzmesinden bakışlarını kaçırmaya niyetlense de bir türlü muvaffak olamadı. Üstelik, sağ kolundan giren ağrı bir anda bütün vücudunu yokladıktan sonra yorgun kalbine doğru hücum etmeye başlamıştı. Yaşlı kadının esmer teni korkudan beyaza çalmış, ellerindeki damarlar büzüşüp kaybolmuş, orasında burasında bir anda ölüm lekeleri çıkmış, yatağın içinde un ufak olmuş halde büzülüp kalmıştı.

Fakat yatağında sırılsıklam bir halde izzet ve ismet sahibi Azrail Aleyhisselam'ın yolunu beklerken, rüyasının en korkunç yerinde kulağına ölümün o tatlı ıslığı yerine, bir bağlamanın incecik sesi çalındı. Arguvan'ın en meşhur türküsünü mırıldanan incecik bir ses giderek kendisine doğru yaklaştığında, yaşlı kadının dayanıksız kalbi daha da hızlı çarpmaya başladı ve aynı zamanda bir kılık değiştirme üstadı olan Azrail Aleyhisselam'ın bu kez bir saz âşığı donuyla Arguvan'a arz-ı endam ettiğini düşündü.

Çoktandır gövdesinin altında kaldığı için uyuşan kolunu kaldırıp bu kederli türküye eliyle eşlik etmek istedi ama taş kesilmiş gibi kaskatı duran kolu bir türlü yerinden oynama-

dı. Çok geçmeden, ağıtlarında belki bin kez anlattığı bir ışık huzmesi geceyi bir anda gündüze çevirdi.

Yaşlı kadın, epey zaman bekledikten sonra bu kutlu huzmenin ahiretin kalabalık yolundan değil, düpedüz Argu-van'ın üzerinde salınıp duran parlak ayın kendisinden yayıldığını fark etti. Ayın gümüşi şavkı yıkık dökük evin pencere ve bacasına vurdu. Peşinden de rüyasında belli belirsiz işittiği üç telli bağlamaya yeniden bir mırıltı eşlik etti. Yolunu şaşırmış gibi oradan oraya savrulan bu mırıltı giderek ona yaklaşırken, yaşlı kadının içine kara kelimeler doldurduğu yastığı kabarıp onu üzerinden atmaya çabaladı. Sonra ne olduysa, ağaçların sardığı kara vadinin derinliklerinde yankılanan bu ses, artık kendisinin bile hatırlayamadığı adını arka arkaya üç kez ünleyip, "Ben öldüm, gel ağıdımı yak!" dedi.

Ağıtçı Kadın, incecik olmasına rağmen geçtiği yerlerin yankısı yüzünden davudi bir hal alan sesin sahibini bulmak için yatağın içinde çırpınırken, başını merakla sağa sola çevirdi. Fakat bir yerlerden hayal meyal hatırlar gibi olduğu bu sesin nereden geldiğini bir türlü bulamadı. Yatağının yanına yasladığı aslanağızlı asasına dayanıp yerinden doğrulmaya çalıştı. Ayağa kalkmaya çabalarken, ister istemez yaşlı kadının elbisesindeki ölü çaputları da doğruldu. Bir ip gibi uzayan bu çaputlar bir delilik yapmasın diye, telaşla birbirlerine düğümlenip yaşlı kadını yeniden yatağa çekmeye çalıştı ama başaramadılar.

Ağıtçı Kadın, sonunda kan ter içinde kalma pahasına, gövdesini yatağın içinde bırakıp ayağa kalktı. Lakin, sis çökmüş kara vadide deli divane bir halde her yana baktıysa da yankılanıp duran sesin kaynağını bir türlü bulamadı. Nefes nefese koşturup dere kenarlarına, karı hâlâ erimemiş dağlara, kapı penceresi sökülmüş viran evlere, ulu ağaçların kovuklarına baktı ama bir sonuç alamadı. Kızgınlıkla, eline sipsivri bir taş alıp olabildiğince uzağa fırlattı. Gecenin boşluğuna

fırlatılan taştan bir ses gelmedi. Taş, sanki atılır atılmaz havada asılı kalmıştı.

Yaşlı kadın, sesin sahibini bulamamış olmanın yorgunluğuyla kan ter içindeki sırtını devasa bir ağaca yasladı. Ağacın gövdesi bir zamanlar dibindeki ocakta yakılan mumlar yüzünden is içindeydi. Başını sağa sola çevirip ürpertiyle etrafı dinledi. Kalbi hızla çarptıkça damarlarının iyiden iyiye şiştiğini, gövdesinin korkuyla titrediğini hissetti yeniden.

Gece işi körler işiydi. Ağıtçı Kadın, bir an karanlıklar içindeki evine, yatağında onu merakla bekleyen gövdesine dönmeyi düşündü. Fakat yerinden doğrulur doğrulmaz, artık daha belirgin bir hal alan tanıdık sesin sahibi ona bir kez daha seslendi:

"Ben öldüm, gel bul beni!"

Ağıtçı Kadın, ter içindeki alnını silip kenetlenen takma dişlerini zorlukla açarak "Nerdesin?" diye sorabildi yalnızca.

Kavak ağaçları oraya buraya yaprak döktü. Puhu kuşları bir anda kanat çırptı. Issız vadide yol alan cılız dere, bir anda kabarıp dağ bayır aştı. Yaşlı kadının epey zaman önce fırlattığı havada asılı kalan taş, birdenbire vadinin derinliklerine yuvarlandı.

"Konya'da," dedi giderek duyulmaz olan sesin sahibi, "gel bul beni orada."

İKİNCİ BÖLÜM

KURSAK

"Bir ses bana: 'Gel!' dese, ben o sesi işitsem
Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem"
Cahit Sıtkı Tarancı

Beni bir gün bile düğünlerle şenliklerine davet etmediler. Hep ölüme çağırdılar. Hiç tanımadığım, bilmediğim insanlar haber gönderdi. Acımız büyük, ağladık günlerce, dediler. Yırttık elbiselerimizi. Dövündük mezar başında. Toprak saçtık başımıza. Ölümüzden geriye kalan eşyalara bakıp kahrolduk. Onun artık aramızda olmadığı aklımıza geldikçe başımızı duvara dayayarak içlendik. Dualar okuduk. Eller inip kalktı omzumuza. Sabır dilendi bize. Ölümüzün ruhuna dualar okundu. Gözyaşlarımız yol yaptı avuçlarımızda. Dövünüp kanlı gözyaşları döktük. Gözpınarlarımız hiç durmadan akacak sandık. Ölümüzün hatırası için yanan gözyaşı kuyumuz hiç sönmeyecek, biz ağladıkça onun hatırası yeşerecek, ruhu hafifleyecek sandık, dediler.

Onu cansız bir şekilde bulurken ağladık ilkin, dediler. Yıkarken ağladık sonra. Mezar başında ağladık. Eve dönüp kırış kırış yatağında ağladık. Ondan geriye kalan elbiselere bakıp ağladık. Biri ondan söz açınca ağladık. Ama insanız sonuçta. Bir zaman sonra ağlayamaz olduk. Ölümüzün ruhu

hafiflemeden kesildi gözpınarlarımız. Onun ardından söylenmiş sözlerimizle kalakaldık, dediler.

Gel, diyorlar yine bana. Ölümüz için biraz da sen ağla, diyorlar. Ağıtlar yak. Yırt bağrını. Bula kendini toz toprağa. Ağlat bizi, diyorlar. Bildiklerimizi, sana anlatacaklarımızı hikâye edip ağlat bizi. Gözyaşlarımızla yolunu sula ölümüzün. Kaldır son yolculuğunun önündeki tozları. Her masrafın bizden. Yasımız bitene kadar ağırlarız seni. Hoş tutarız. Etrafında kümelenip ağıdına karşılık veririz. Bağrımızı döver, mendil sallarız sözlerine. Ölümüzü son bir kez hatırlayıp ah çekeriz seninle beraber. Senin yaşlarına bizim yaşlarımız karışır. Alırsın göz silimliğini. Hakkın olanı öderiz sana. Ama önce ağlat bizi. Her neredeysen çıkıp gel, diyorlar bana.

Herkes benim ölülere ağladığımı sanıyor. İçimdeki merhametin herkesten fazla olduğunu, gam yükümün ağır, dilimin çok yara tattığını düşünüyor. Herkesi ağlatacak kadar güçlü biri olduğuma göre, en ağır yükün de bende olduğuna kanaat getiriyor.

Doğru, ben hep çağırı çağırı geçtim dünyadan. Üzülmüyorum, bu işi para pul için yapıyorum diyemem. Bazen, ben vardığımda daha ölüyü gömmemiş oluyorlar. Bembeyaz kesilmiş, ağzı gözü açık, yüzünde bir gülümseme veya hayret asılı kalmış ölüye bakıp kederlenmediğim söylenemez.

İçimden önce dertli bir makam yükselir. O makam acı bir hikâyeyle buluşur. Çevremde daire olmuş insanların yüzüne bakıp ağıtlar yakarım. Çoğu zaman herkes için sarf edilebilecek şeyler söylerim. Yaktığım ağıtlar dinleyenlere dokunur yine de. Ama herkesin sandığının aksine ölülere ağlamam ben.

Kaderlerine, son sözlerine, herkesin onları son gördüğü anlara değil, onları ölüme götüren ellerine ağlarım. Hayattayken sırtlarını dayadıkları ağaca ağlarım. Uzanıp avuçlarıyla su aldıkları çeşmeye ağlarım. Dünyadan aldıkları son

nefese ağlarım. Giydikleri son elbiseye, yürüdükleri son yola, başlarını koydukları son yastığa, yüzlerini kuruladıkları son havluya, kokularını bıraktıkları odalara, kederle oturdukları taburelere, sıkıntıyla parmaklarını gezdirdikleri masalara, ellerinin dokunduğu son nesneye ağlarım. Terekelerinde kalan üç-beş parça eşyaya, dünyada bıraktıkları harflere ağlarım.

Gözyaşlarım bütün bunları bahane edip akarken ben ölülere değil hikâyelerine ağlarım. Eksik kalmış, tamamlanmamış, yarıda kalmış, bir süt tülbendi gibi bembeyaz, bir kış gecesi gibi kapkara, hayretler içinde kalakalmış hikâyelerine ağlarım. Bir işaret olarak dünyaya dikecekleri taşlara ağlarım. Billur bir kâse içinde dönüp dururken bir noktaya sabitlenmiş gözlerinin baktığı o son noktaya ağlarım. Kimi gencecik, kimi dünyanın tadını yarım yamalak almış, kimi benim yaşımda olan insanların bir türlü geçmek bilmeyen heveslerine ağlarım. Dünyada kalan muratlarına ağlarım. Ama ben aslında ölülerin hikâyelerine de ağlamam.

Ülkenin tüm şehirlerinde, kasaba ve köylerinde dolanı dolanı aradığım, olur olmaz herkeste izini sürdüğüm, bir türlü bulamadığım adama ağlarım aslında. Oysa herkes benim onların ölüsüne ağladığımı sanır. O can yakan ağıtların, birer kara leke halini alan kelimelerin, boğum boğum çıkan harflerin gerçekte onlar için sarf edildiğini düşünür onlar.

Oysa bir ölüye bakarken onların ölüsünü görmem ben. Yerde upuzun yatan mevtanın yerinde yatanın ben olduğumu düşünürüm. Yıllar önce bir aşktan ölen, hayata bir ölü olarak saldıkları beni görürüm. Ağaç diplerinde, evlerin taraçalarında, yırtıcı hayvanların açtığı dar patikalarda, dere ve yol kenarlarında, şehirlerin bir ejderha gibi mümbit apartmanları ve dolaşık sokaklarında hep yalnız bakınan kendi ölümü görürüm. İçindeki sıkıntıyı ancak ağıt yakarak susturabilen beni fark ederim yerde yatarken.

Ah, herkesin ömrünü hikâye ederken kendi ömrüne bir cümle kuramamış olan ben!

Uzanmış yatıyorsun kelimelerin arasında.

Hangi birinize ağlayayım şimdi ben? Bu dağlar birer mor salkım gibi göğe yükselirken kimin için ağıt yakayım? Çürümüş ovalara mı, bir zamanlar sadece rüzgârın sesinin işitildiği, avuç avuç suların yüzlere serpildiği, insanların neşeyle gülüştüğü ıssız yaylalara mı? Yırtıcı hayvanların uykuya çekildiği kovuklara, kınalanmış taşlara, gediğinde türlü otların bittiği kayalara mı ağlamalıyım? Akşam olunca bir çadırın içinde anlatılan eski zaman hikâyelerini eli çenesinde dinleyen çocuklara mı? Elleri süt kokan kadınlara mı? Yakılmış bir ceviz ağacının altında tütün saran adamlara mı? Bilmedikleri, tanımadıkları topraklarda kaygıyla nöbet bekleyen, yürüdükleri yoldaki her hışırtıya kulak kabartan ve her gün defterlerindeki tabloya bir çentik daha atan bu genç çocuklara mı? Gece yarısı sessizce tıkırdatılan kapılardan uzanan ve ekmek isteyen yorgun, çatlamış, kararmış ellere mi ağlamalıyım? Gecelerin bir örtü gibi sardığı köylerin, yalnızca sokak lambalarının aydınlattığı kasaba sokaklarının, ışıltılı şehir merkezlerinin yasını da ben mi tutmalıyım? Her sabah ölüm kusan memleketin üzerinde bir bulut kümesi gibi gezinip duran acılar da benim haneme mi yazılmalı? Hem, insan başkasına ağlamaz ki hiç. Yalnızca kendine ağlar. Ama ben kendime de ağlamam.

Biri trende içli bir şarkı söylüyor. Anlamıyorum ne söylediğini. Birine soruyorum. "Dağlar çok yüksek, seni göremiyorum," diyormuş trendeki Kürtçe şarkının sahibi. Kim söylüyor, ne derdi var bunca içli söyleyecek, kalkıp bakmaya takatim yok ki. "Güller kızardı, deremiyorum," diyor.

Bir zamanlar yeşil bir hâle vardı başımda. İçime serinlik veren bir adın vardı. Gülünce iyiden iyiye kaybolan çekik göz-

lerim. Seni görünce çiçekler açan elbiselerim, etekleri dalgalanan, sen çağırınca koşa koşa giden bacaklarım vardı. Masmavi gözlerinde kaybolduğum, patikalardan hızla inip sana yaban mersini ve böğürtlen toplayan diri ellerim vardı. Börtü böcekle şakıyan bir heves kuşuydum vakti zamanında.

Hiç ses etmedin. Bir cümle kurmadın. Kederli gözlerini uzaklara çevirerek sustun. Yollardaysam, memleketi karış karış geziyorsam, ağıt yakıyorsam, seni bulurum diye. İçimde birikenler, kelime olup dökülüyor memleketin tozlu yollarında. Yas evleri, taziye çadırları, seneidevriyeler benim harflerimle doluyor. Kelimeler ağzımdan hangi acıya varacağını bilmeden akıyor genellikle. Kimi en başında ağlıyor ağıdımın, kimi en sonunda. Birbirini izleyen harflerimin arasında herkes için bir acı var. Herkes hangi harften incindiğini biliyor. Uzun bir ağıdın ortasında durup kendi kara harflerine ağlıyorlar. Gözlerinden harfler dökülüyor toprağa. Her harf öncekini okunmaz kılıyor.

Ama herkesi ağlatırken ben hiç ağlamıyorum aslında.

Ağlayan ben değilim, harfler!

Bak Heves Ali, elli yıl geçti üzerinden ama adındaki bütün harfler ağlıyor hâlâ.

Evlerde, sokaklarda, dere boylarında, arkasında koca dağların yükseldiği sırtlarda, üzerine akşamın erkenden çöktüğü kasabalarda, yolların çukur çukur karanlığında yolunu gözlemiştim. Kaç zaman sonra bir gece çıkıp gelmiş, yol yorgunu ayaklarınla toprağıma basmıştın.

Yüzüne bakmadım. Gözlerim arkasına bastığın ayakkabılarında kaldı. Ayakkabıların sanki toprağa değil, kalbime bastı. Yüzüne kimbilir ne zaman sonra bakabildim. Konuşamadım. Bunca zaman nerede olduğunu, neden aramadığını, haber yollamadığını soramadım. Bazı aşklara soru sorulmazdı çünkü.

Gençtik ikimiz de; çocuk denecek yaştaydık. O gece senin kadar güzel sustum. Elimi, tozlanmış saçlarının arasından geçirerek puhu kuşlarına kulak verdim. Ne zamandır uzaklarda olduğunu, yeniden gidip gitmeyeceğini, ne kadar yanımda kalacağını, bana bağışlanan bu zamanın ne kadar süreceğini bilmeden dünyanın en kederli susan adamını izledim.

O gece üç telli bağlamanı alıp bana bir türkü söyledin. Ayakkabılarının çamurlu burnuna damladı gözyaşlarım. O zamana kadar kimseden duymadığım bu türkü yankılanıp durdu civarda. Bir ay doğdu sanki o karanlık gecede. Şavkı pencere ve cama vurdu. Uykusuz kaldım. İçimde bir türkü, elli yıldır susmak bilmedi.

Bir kale kapısı gibi açılmayan, dile gelmeyen sessizliğini unutmadım hiç. Memleketin bütün şehirlerinde, her seferinde başka bir insanın yüzüne bürünüp karşıma çıktı bu sessizlik. Ağıt yakarken, ortalığı velveleye verirken, kendimi yırtarcasına hıçkırırken yahut sadece kelimelerin gücüne inanıp usul usul ağıdımı yakarken bu kederli yüz önüme serildi. Bir köşede ağlayan, kendini paralayan, ağıdıma eşlik eden veya sağa sola koşturup konuklara hizmet eden, yanındaki insanları yatıştırmaya çalışan insanların hemen yanı başında bir görünüp bir kaybolurdu bu yüzler. Dalgın, kendi halinde, kimsenin dikkatini çekmeyen, içine ağlayan o yüzlere çevirirdim kelimelerimi. Oturdukları yerde ellerini dizlerinden aşağı sarkıtan, arada sırada başlarını kaldırıp nefes alan, sonra yeniden belli belirsiz bir noktaya dalan o insanlara ağlardım en çok. Ama böyle zamanlarda aslında kime veya neye ağladığımı unuturdum. Hem, hangi insan neye ağladığını tam olarak bilebilir ki!

Aşk biter ama hikâyesi kalırdı geriye. Aşkın hikâyesiyse kendisinden daha güzeldi. Kendimi bir hikâyenin ağır-

lığıyla yollara vurdum. Başkalarına yaktığım ağıtlara sakladım içimi.

Görüyor musun, karlı dağlar geçiyor camlardan. "Dağlar çok yüksek, seni göremiyorum," diyor trendeki yolcunun şarkısında. Nasıl bulacağım şimdi seni? Kim olduğunu nasıl bileceğim. Öldün mü sahiden, yoksa onca yıldır gidip gelen aklım yine bir oyun mu oynuyor bana?

Benim artık takatim yok.

Heves'im yok.

Günüm yok.

Bir daha karşılaşmayacak mıyız?

Elli yıl sonra bile olsa dünya gözüyle görmeyecek miyiz birbirimizi?

Gidip de dönmeyeceğini söylemedin, bari son defa bunu söyle.

Unut, demişlerdi bana. Gelmeyecek bir daha. Boşuna bekliyorsun buralarda. Aldı hevesini gitti, demişlerdi. Okuma yazma bilmedim hiç. Harflerin kâğıda düşenine değil yüreğe inenine inandım hep. "Adında 'E' harfi olanlar kötü olamaz," demiştim o vakitler. Fakat onlar haklı çıktı. Sırtımı o narin "E" harfi gibi kamburlaştırıp gitti zaman. Küçük bir harfin içine sığınıp canım pahasına yolunu bekledim! Gelmedin. Çıkıp şehir şehir gezdim senden sonra. Hatırlamaya cesaret edemediğim yüzünü kime sorduysam tanımadı.

Memleketin ücra köşelerinde yüzler gördüm. Yüzler: İçinde biriktirdikleri dışarıya fısıldadıklarından fazla olan, çok konuşanların yanında cümlelerini hep kendi içlerinde tekrarlayan, gözleri birini bekler gibi hep hasretlikle bakan yüzler. Senden bir işaret aradım o er yüzlerde. Biri çıkıp bana sabır olur diye bekledim. Bana ruhumu yatıştırmayı ve beklemeyi öğretir sandım. Bir yüzden öbürüne geçerken zamanın tozdan zerrelerini üzerimden silkeler zannettim.

O geceden sonra bir daha görmedim seni. Ayakkabılarını bir daha kapımda çıkarmadın. Elli yıl sonra çıkıp geldiğin rüyada bile yüzünü göstermedin. Senden geriye birkaç hatıra ve tüm memleketi dolaşan bir türkü kaldı sadece. Ne zaman o türkü aklıma gelse, artık canımı alsın, beni bu dünyada komasın diye başımı kaldırıp yukarı âlemlere baktım.

Ölmedim.

Bir gün karşıma çıkarsın diye bekledim hep.

Çıkmadın.

Elli yıl sonra bir rüyada ses edip, "Gel!" dedin bana.

Benim halim mi var onca zaman sonra yeniden aşkın yollarını yürümeye?

Aşkın suyundan içmeye ağzım mı var?

Buruş buruş oldum bu aşkın sonunda.

Kimse yüzüm bakmaz oldu.

Garip gidiyorum.

Heveeeeeeeeeeeees!

Heves Ali.

Kursağımda kaldın.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA

"Ben ki onun iki gözüyüm,
O bensiz nasıl ağlayabildi?"
Mevlana

Sabahın ilk ışıklarıyla salaş tren istasyonuna inen Ağıtçı Kadın, daha ne olduğunu anlamadan, gözlerini sebebini bilemediği bir curcunaya açtı. Trenden hızla inip bir an evvel evlerine gitmek isteyen yolcuların yarattığı izdihamın biraz ötesindeki bir grup telaşlı yolcu, gardaki peronlarda baygın halde yatan birini aceleyle sırtlayıp eski bir taksiye bindirmekle uğraşıyordu. Etrafta birikenler bir yandan yerdeki adamın kenetlenen dişlerini açmak için telaş ediyor, diğer yandan da zavallının ağzından damlayan kanların arabasını kirletmesinden kaygılanan taksiciye çıkışıp adamın bir an evvel hastaneye ulaştırılması gerektiğini söylüyordu.

Çok geçmeden, baygın adamı sırtlayanlara tren garının kızgın ve telaşlı görevlileri de katıldı. O zamana kadar adamı arabasına bindirmemek için ayak direyen şoför, üniformalı gar görevlilerinin devreye girmesiyle arabasını çalıştırıp onu hızla hastaneye götürdü.

Bütün bu curcunaya tanık olduğu için kalbi sıkışan Ağıtçı Kadın, bir korna sesiyle uzaklaşan taksinin arkasından, durup yeniden etrafına baktı. Bahar çabuk gelmişti ama Kon-

ya'nın bundan haberi olmadığından ortalıkta insanın içine işleyen keskin bir ayaz vardı. Onca yıl memleket memleket gezmesine rağmen bir kez bile çağrılmadığı bu puslu şehrin orta yerinde hangi yöne gideceğini bilemedi. Onu ağıt yakması için çağıranlar garlara özel bir araba gönderip aldırırdı. Bazen de bir otobüs veya trenden diğerine atlar ve indiği gardan alınıp doğruca yas evine götürülürdü. Oysa onu bu kez düpedüz bir rüya çağırmıştı ve hangi yöne gideceğini, kiminle buluşması gerektiğini tayin edemiyordu.

Bir süre, tren garında gezinen seyyar satıcıları, ağır adımlarla ortalıkta dönüp duran dilencileri, çoluk çocuk yollara düşen tarım işçilerini, yola çıkmaya hazırlanan demiryolu çalışanlarını, gençlerin kimliklerini yoklayan inzibatları, garda nefes nefese koşturan bir sokak köpeğini izledi. Sisler içindeki şehri çepeçevre saran, pek de yüksek olmayan dağlara, uzayıp giden puslu bozkıra baktı. İstasyonda bekleyen bir yük treninde askerî mühimmat taşıyan yorgun askerlerin koruduğu vagonlar göze çarpıyordu. Yanından gelip geçenler arada bir durup bu garip giyimli kadına bakıyor, sonra da onun kendi halinde bir meczup olduğuna kanaat getirip yeniden işlerine güçlerine dönüyordu.

Yaşlı kadın, bir vakit ne yapacağını bilemeden, hangi yöne gideceğini kestiremeden öylece garda oturdu. Kesesinden tütününü çıkarıp bir sigara sardı ve dumanını bu defa tuz yüklenen vagonlara doğru üfledi. Yol boyu gözlerini kapayıp biraz olsun uyumayı, bu sayede Heves Ali'nin sesini yeniden işitmeyi ummuş ama ne kadar çabalarsa çabalasın, bir an bile kestirememişti. Uyuyamadığı için Heves Ali'den bir haber alamamış, gözlerini kızgınlıkla sağa sola çevirmişti. Uykusu başına sıçradığı için küçülmüş, yuvasına kaçmış gözlerini sağda solda gezdirmiş, kulaklarını havaya kaldırıp uzaktan gelen belli belirsiz seslere dikmiş ama beklediği işareti hiçbir yerden alamamıştı.

Ortalık aydınlanalı çok olmamıştı. Yaşlı kadın, birden gözkapaklarının kalın bir yorgan gibi ağırlaştığını fark etti. Ömrünün büyük çoğunluğu yollarda geçtiği için trenlere alışkındı. Fakat onu bu kez tren değil, düpedüz kendi heyecanı uykusuz bırakmıştı. Yıllar yılı hemen her şeye karşı aç saymıştı kendisini. Fakat eni sonu herkes bilirdi ki dünya üzerinde bir âşıkların, bir de açların uykusu gelmezdi.

Yeni yükselen ama puslu havanın gerisine saklanan güneşe bakıp elini elbisesinin ceplerine daldırdı. Nemlenen Adıyaman tütünü, içinde kabarıp duran sıkıntıyı gidermeye yetmemişti. İkide bir takma dişlerinin kapladığı çenesini açıp esniyordu. Sonunda, yırtık pırtık elbisesinin cebinden tespihini çıkarıp henüz birkaç tespih tanesini çekmişti ki üzerine sinen uykuya daha fazla dayanamayıp dilinde incecik bir ağıtla oturduğu yerde sızıp kaldı.

Üç parmağının arasında takılı kalan siyah bir tespih tanesi çekilip çekilmeyeceğini, diğer tanelerin yanına yuvarlanıp yuvarlanmayacağını bekledi. Siyahı aklanmış gözleri bir an için kayıp kaymayacağını, kirpiklerinin kavuşup kavuşamayacağını sordu. Bir gül yaprağı kadar incecik elbisesindeki allı güllü çaputlar bir esintiyle sağa sola sallandı. Nihayet, bir süre sonra yaşlı kadının başı önüne düştü.

Sanki her an ağzından bir kelime çıkacakmış da uyuyup kaldığı için o kararsız kelime dudaklarının arasında sıkışıp kalmış gibi kasıldı teni. Konya'nın sertçe esen ayazı yüzünden gittikçe büzülen gövdesi zamanla gevşeyip kendini saldı. Günlerdir üzerine çöreklenen heyecan yüzünden damarlarında son sürat yol alan kanı daha sakin bir hale döndü ve sonunda vücudunu derin bir uykuya teslim etti.

İstasyonda askerî mühimmat yüklenen vagonlar hareketlendi, peronlara yanaşan trenlerden yolcular inip bindi, müdüriyet binasının hoparlörlerinden biri bitip diğeri başlayan ve ne dediği bir türlü anlaşılmayan anonslar yapıldı. Mev-

lana şekeri, Konya sarması, hurma şeker, ney ve tahta kaşık satan seyyar satıcılar var güçleriyle bağırıp seslerini duyurmaya çalıştı. Bir tren çok uzaklardan bile duyulan düdüğünü öttürdü. Dibinde durduğu büyükçe gar saatinin akrebi dört kez yer değiştirdi. Ama yaşlı kadın bunca gürültünün ortasında bile derin uykusundan uyanmadı.

Yanından geçip gidenler, perondaki bir bankta uyuyakalan bu kadının elbisesindeki türlü renkteki çaputlara, aslanağızlı asasına, yüzüyle ellerindeki garip şekilli dövmelere bakıp eğlendiler. Ortalıkta dolaşan hınzır çocuklar kadının yüzüyle kulağına kuş tüyü tutup onu rahatsız etmeye çalıştı. İstasyonun uyuz köpeği, burnunu uzatıp kadının kim olduğunu anlamak ister gibi kokusunu içine çekti. Ama yaşlı kadın bunca hırgüre rağmen üç-dört saat bir ölü gibi kaskatı uyumaya devam etti.

Yanında olup biten onca gürültüye bile uyanmayan Ağıtçı Kadın, uzaklardan belli belirsiz duyulan bir sala sesiyle beraber, gözlerini fal taşı gibi açıp merakla etrafına baktı. Güneş tepedeki yerinden batıya doğru kaymış, vakit çoktan öğleyi geçmişti. Başını çevirip heyecanla sesin kaynağını bulmaya çalıştı. Parmaklarının arasında sıkışan tespih tanesi diğer tanelerin yanına yuvarlanırken telaşla ayağa kalktı ve tren garının caddeye açılan kapısına koşturup etraftaki minarelere göz gezdirdi.

Şehrin her tarafında türlü boylarda minareler seçiliyordu. Kimi göğe doğru ihtişamla yükselen, kimi de işlemeli ahşaptan yapılmış bir-iki metrelik minareler arasında, bu kısık sala sesinin hangi yönden geldiğini anlamak ister gibi bir süre kulaklarını dikip uzakları dinledi. Boşlukta sağa sola çarpan, yön değiştirip aksi istikamette hareket eden sesin kaynağını bulamayınca, yanından geçen yaşlı bir adamı durdurup salanın hangi camide okunduğunu sordu. Ağıtçı Kadın, tıpkı kendisinin yaptığı gibi kulaklarını dikkatle sala sesine

çeviren yaşlı adamdan aldığı cevapla Bedesten'e doğru dizlerine vurarak yürümeye başladı.

Derdi olana yolun meşakkati, yılların gövdede açtığı yaralar, saatlerin birbirini kovalayan telaşı sorulmazdı. Ne kadar yol yürüdüğünü, aradan kaç zaman geçtiğini kendi de bilemedi. Oflaya puflaya, çatısı çökmüş eski konakların, sıvasız, yıkıldı yıkılacak bir halde duran eğri büğrü apartmanların, vızır vızır çalışan otobüs ve minibüslerin, camekânlarında türlü şekerlemelerin sergilendiği dükkânların bulunduğu sokaklardan geçti.

Bedesten'in ortasında esnaf dükkânlarının arasında bulunan bir caminin önüne geldiğinde sala çoktan susmuş, meydanda sadece yankısı kalmıştı. Burayı bulana kadar içi dışına çıkmış, nefes nefese kalmıştı. Onu, bir labirenti andıran, birbirine benzer sokaklardan camiye götürmek isteyen kalbi heyecanla çırpınırken, ayakları sanki izin vermemiş ve her sokak başında durup ona engel olmuştu.

Bir müddet sonra devasa pencereleri ve ihtişamlı minareleriyle göğe yükselen, caminin yanı sıra kiliseyi de andıran Aziziye Camii'nin önünde durduğunda, bu caminin kendisine tarif edilen Kapu Camii olduğunu sandı. Ellerini karnında bitiştirerek etrafa bakındığında, namaz vaktini bekleyen, bir sütunun yanı başında uyuyakalan, dışarıdaki şadırvanda buz gibi suyla abdest almaya çalışan birkaç ihtiyar dışında kimseyi göremedi. Şüphelenip caminin kıble tarafında dizilmiş çerezcilere sorduktan sonra, bu kez çok da uzak olmayan bir sokak içindeki Kapu Camii'ni buldu.

İçinden bir ses, yol boyu dinlediği kederli salanın rüyasındaki sese ait olduğunu söylüyordu. Sala, Kapu Camii'nde okunduğuna göre, muhtemelen cenaze de bu camiye getirilecekti. Fakat ortalıkta miskince oturan yaşlılarla tahta camekân kutularda esans ve tespih satan kısa geniş pantolonlu satıcılar haricinde kimse görünmüyordu.

Anadolu'daki bütün yaşlılar gibi o da saatlere değil, vakitlere inanırdı. Öğle ezanı çoktan okunmuştu. İkindi namazına henüz çok vakit olduğunu düşünerek caminin merdivenlerinden yavaşça indi. O kadar heyecanlıydı ki, doğru dürüst bir karar alamıyordu. Nihayet, şaşkın ördek başını bırakır kıçından dalarmış sözünü haklı çıkarırcasına, yaşlı kadın ölüyü cami kapısında değil de, yollarda karşılamak niyetiyle kendisini çarşının yollarına sürdü yeniden.

Cami çevresinde bir süre döndükten sonra, başını yukarı kaldırıp ölünün bu camiye hangi yoldan getirilebileceğini düşündü. Kendince birtakım tahminler yaparken ayaklarının çarşı içindeki elbisecilerden ayakkabıcılara, marangozlardan kuyumculara kadar neredeyse her çeşit dükkânın bulunduğu dar sokaklara girdiğini fark etmedi. Bütün sokakları birbirine benzeyen çarşıdan güçbela kurtulup telaşla Kapu Camii'nin karşısındaki yollardan birine saptı. Karşısına çıkan çarşıda baharatçı, demirci, peynirci ve eskiciler arasında başıboş gezerek ikindi namazını bekledi.

Uzunca bir zaman eli karnında gelen geçenin ayakkabılarına bakarken midesinde şiddetli bir yanma hissetti. Zamanın büktüğü sırtı acıdan âdeta iki büklüm oldu. Midesindeki yanmayı çarşıdaki çeşmeden avcuna doldurduğu soğuk suyla gideren yaşlı kadın, arada bir yorgun başını kaldırıp meraklı kulaklarını artık uzaklarda kalan caminin şerefesindeki hoparlörlere dikti. Bir yandan da hâlâ çarşı içinde gezinip ölünün hangi yönden getirileceğini anlamaya çalıştı. Ama bir süre sonra bir labirent halini alan daracık sokaklarda yolunu kaybetti. Sokakların birinden çıkıp diğerine saptı ama onu yeniden camiye ulaştıracak yolu bir türlü bulamadı.

Sanki yıllar önce, Konya'nın bu sessiz sokaklarında tıpkı kendisi gibi dertli biri daha yaşamış, çok sevdiği birini aramış da bir türlü bulamamış gibi geldi ona. Sevdiğini arayan bu kederli adam hüsranla evine barkına dönmüş ama taş so-

kaklarda yankısını bırakmıştı. Zamanla, onun gözyaşlarıyla yıkanmış kederi gelip bu şehrin yazgısına yapışmış ve Konya sanki sırf bu yüzden sessizleşmişti.

Arada bir durup sanki biri de onu arıyormuş gibi arkasına bakıyor, fakat kimseyi göremeyince ağır adımlarla bomboş sokaklarda yürümeye devam ediyordu. Üzerine devrilen cumbalı evler yüzünden gökyüzünü yeterince göremiyor, camiden ne kadar uzakta olduğunu bir türlü bulamıyordu. Taş sokaklarda yankılanan aslanağızlı asası, yerlerin tozunu alan plastik pabuçları ve taşları süpüren elbisesi hariç civarda tek bir ses yoktu. Çok sonra karşısına çıkan esnaflar ise miskin bir kedi gibi dükkân önlerinde oturuyordu.

Yorgunluk ve açlıktan başı dönmeye başlamıştı ki, önce ikindi ezanı okundu, ardından da yaşlı kadını yine deli bir telaş aldı. Korkuyla yanına yöresine bakıp yıllardır aradığı adamı bu kez sahiden de kaçırabileceğini düşündü. Cenaze namazına yetişemezse, bunca yolu boşuna katetmiş, bu kadar eziyeti boş yere çekmiş olacaktı. Telaşla, ondan bundan yardım alarak yeniden caminin olduğu sokağı karşısında görünce, sanki yaşlı bir kadın değil de muradı ayaklarında bir genç kız gibi avluya doğru koşturdu.

Kendisini camiye güçbela attığında ikindi ezanı sona ermiş, cemaat camiden çıkmaya hazırlanıyordu. Caminin kapısında nefes nefese durup önce avluya taşan kalabalığa, sonra da caminin batı kapısının solundaki üstü kapalı musalla taşında bekleyen tabuta baktı. O zamana kadar, elli yıldır beklemekten usanmış aklının bir rüyaya saklanıp ona oyun oynadığını zanneden yaşlı kadın, tabutu çevreleyen insanların yüzüne dikkatle baktığında heyecanı bir kat daha arttı. Tabutun önünde el pençe divan bekleyen gençten bir çocuğun yüzünde, elli yıl önce kaybettiği yüze çok benzeyen bir işaret buldu. Yaşlı kadının elindeki boyası aşınmış asa birden taş avluya yuvarlandı ve ayaklarındaki derman

aniden tükenmiş gibi olduğu yere çöktü. Rüyaların asla yalan söylemeyeceğini düşünüp başını kederle sağa sola sallamaya başladı.

Bir an, arkasına gizlendiği sütundan kurtulup avluda el pençe bekleyen çocuğun yanına gitmek, Heves Ali'ye çok benzeyen bu genç çocuğa sarılmak, ondan oğluna geçen kokusunu içine çekmek istedi ama cami avlusunda, üstelik namaz vaktinde bir kadının görülmesi yakışık almayacağı için buna cesaret edemedi. Üzerinde dualarla bezeli yeşil bir örtü bulunan tabuttaki mevtanın Heves Ali olduğundan emin, bir gözü tabutun başında bekleyen çocukta, olduğu yerde yavaşça sallanarak sessizce ağıt yakmaya başladı.

İkindi namazından çıkan cemaat çok geçmeden bembeyaz takkelerini düzeltip tabutun arkasında telaşla saf tuttu. Onlara, kılık kıyafetlerinden demiryolcu olduğu anlaşılan mavi gömlekli bir grup insan daha eklendi. Ardından saflar yeniden sıklaştı ve ölünün son namazı kılındı. Elindeki mikrofonu sağa sola sallayan hoca uzun bir konuşma yaparak cemaatten helallik istedi.

Gizlendiği şadırvanın arkasından toplanan kalabalığa bakan ve geçen her dakikayla iyiden iyiye dağılıp çöken, gözleri sular seller içindeki Ağıtçı Kadın da ellerini açtı ve mevtaya olan hakkını helal etti. Sonra, hep yol beklemiş ellerini havaya kaldırıp elli yıl öncesinde kalmış bir aşk hikâyesi ve sevdiği adam için upuzun bir dua okudu. Gözlerini kederle kapayıp açarken bu aşk acısı yüzünden vaktiyle ellerine işlediği dövmelere baktı. İçine sanki dövmelerin iğnesi değil, elli yıl öncesinin hatırası battı.

Zaman zaman sol omzuna konan şüphe meleği, ona biraz daha sabretmesini, rüyaların her zaman gerçek çıkmayabileceğini, tabuttaki mevtanın Heves Ali olmayabileceğini söylediyse de bir türlü ikna olmadı. Aklının karıştığı böylesi anlarda, avluda taziyeleri kabul eden genç çocuğa bakıyor, ço-

cuğun hık demiş babasının burnundan düşmüş olduğuna kanaat getiriyor, ölenin Heves Ali olduğundan emin, başını yeniden eski şadırvanın sütununa dayıyordu.

Fakat yaşlı kadının iyiden iyiye çökmesine, içinde taşıdığı en ufak şüphenin bile aniden tuzla buz olmasına çok başka bir şey sebep oldu. Kalabalığın peşi sıra cami avlusundan çıkan Ağıtçı Kadın, tabutun üzerine eski bir bağlamanın yerleştirildiğini gördüğünde artık daha fazla dayanamadı ve acısından oracıkta yere yığıldı.

*

Gözlerini açtığında, kara elbiseler giymiş bembeyaz yüzlü kadınlar yüzüne kolonya serpiyordu. İyi olup olmadığını, neden bayıldığını sordular ama Ağıtçı Kadın bir cevap vermedi. Koluna giren kadınlar, isterse onu hastaneye götürebileceklerini söyledi ama o kabul etmedi. Ayağa kalkıp kederle üstünü başını düzeltti. Ardından toz içindeki elbisesini silkeleyip yara beresi var mı diye eliyle yüzünü yokladı. Bir an, sanki bir şey arıyormuş gibi kaygıyla etrafına bakındı.

Tabutu taşıyan kalabalık çoktan gözden kaybolmuştu. Kendisine verilen bir bardak suyu kafasına dikip hızla camiden uzaklaştı ve deli divane bir halde dar sokakların birinden çıkıp öbürüne girdi. Ellerini dizlerine vurup bomboş sokaklarda sevdiği adamı toprağa vermeye giden kalabalıktan bir işaret aradı ama bulamadı. Çaresiz, Selçuklu'dan kalma tarihî bir su çeşmesinin yanına kurulup başına gelenleri düşündü.

Herkesin başında hatıra diye bir bela vardı ve böyle zamanlarda insanın içine daha çok çöreklenirdi. Ellerini çenesine koyup bin gözlü eleğinden geçirdiği hatıralarını düşündü ve elli yıl boyunca çektiği acılara yenilerini ekledi. Kurumuş çeşmenin başında ıslak gözlerini yerlere yatırıp takma dişlerini sıkıntıyla ileri geri oynattı.

Epey zaman sonra yeniden ayağa kalkan yaşlı kadın, geldiği yolları tekrar yürüyüp karşısına çıkan esnaflara camiden tabutu kalkan ölüyle ilgili yalvar yakar sorular sordu. Aniden yakalarına yapışan bu garip giyinişli kadının salya sümük ağlamasından ürken ahali, mevtanın Kapu Camii'ne pek de uzak olmayan evini tarif ettiğinde Ağatçı Kadın deli divane bir halde eve doğru koşturdu.

Üçler Mezarlığı'nın arka tarafında Piri Mehmet Çarşısı'nın yanı başında iki katlı, eski bir kâgir evdeydi taziye. Evin kapısı bir anda alınan kara haberle açık kalmıştı. Ölüm haberini işiten cumbalı evin perdeleri arada bir sokağa fırlayıp kara haberden emin olmak ister gibi uçlarını rüzgârla dışarı uzatıyordu. Açık pencere ve kapılar onu çağırdı. Onca yıllık meslek hayatında ilk kez acıdan bayılmış olmanın utancıyla bu eski püskü evin önünde gezinip durdu ama bir türlü içeriye girmeye cesaret edemedi.

Merhumun mezarlığa gitmeyen komşularından adını sanını sormuş, aldığı farklı cevaplarla bir parça şaşkınlığa düşmüş ama bir zaman sonra ölenin sahiden de Heves Ali olduğuna kanaat getirmişti. Çünkü komşularından farklı bir ad duysa da, ortada Heves Ali'den yadigâr kalan ve tıpatıp babasının gençliğine benzeyen çakı gibi bir oğlu vardı. Üstüne üstlük, tabutun üzerine konan üç telli bağlama da ölenin Heves Ali olduğunun sarsılmaz bir kanıtıydı. Bu yüzden, kendisini dünyada bir başına bırakan bu aşkın müsebbibi adamın son isteği üzere, acısını içine gömerek ağıt yakmak için cenaze sahiplerinin mezarlıktan dönmesini bekledi.

Güneşin etkisini yavaşça kaybettiği akşama doğru, nemlenmiş kadın yüzleri, üzgün erkek gözleri, rahmetlinin tabutunun üzerine konan üç telli eski bağlaması, mezara toprak atan kürekler, bir zamanlar sokaklarda gezen ayakkabılar, merhumun gencecik oğluyla kızı ve sonuna artık küçük

bir nokta isteyen ölünün hikâyesi dünyanın acı tatlı havasını soluyarak evine döndü.

Herkes bu eski püskü eve gelip avlunun bir köşesine kurulduğunda, evden garip bir biçimde ağıt ve gözyaşları, çığlık ve dövünme sesleri yükselmedi. Gelen gidenler sessiz bir Fatiha okuyup bir köşeye kuruldu. Dini bütün yaşlılar geride kalanlara teskin edici birkaç söz söyleyip dünyanın faniliğini hatırlattı. Ertesi gün avluyu dolduracak ziyaretçiler için mahalle kahvesinden getirilen sandalyeler yerleştirilip büyükçe avluya elektrik kabloları döşendi ve bu solgun ev yeniden o garip sessizliğe büründü.

O zamana kadar olan biteni avlu kapısının dışından izleyen Ağıtçı Kadın, bir süre sonra sessizce içeri geçip bir duvar dibine kuruldu. Avluda kederli ve ağızlarını bıçak açmayan adamlar oturuyordu. Başını yere eğip göz ucuyla içerideki bu misafirlerin ayakkabılarını süzdü. Arkasından elli yıldır gözyaşı döktüğü, şehir şehir gezip izini sürdüğü bu adam için evde bir damla dahi gözyaşının dökülmediğini fark etti. Nedenini bilemediği bir sessizlik gelip avluya kurulmuş ve yatıya kalan davetsiz bir misafir gibi orada kalakalmıştı sanki. Gelip gidenler bir köşede sessizce yere bakan merhumun kederli oğluna başsağlığı diliyor, arada bir eve girip içeridekilere birkaç teskin edici söz söyleyip geri gidiyordu. Ne bir Allah'ın kulu ağlıyor, ne de kurumuş ağızlarından acı bir söz çıkıyordu. Hatta, etraflarına üzülmekten ziyade şaşırmış gibi bakıyorlardı.

Onca vakit avlunun bir köşesinde bir sığıntı gibi beklemekten yorulan Ağıtçı Kadın, bir zaman sonra yerinden çaresizce doğrulup evin yolunu tuttu. Bir zamanlar kendi kapısını da aşındıran, gecenin bir vakti ona misafirliğe gelen, içeriden yükselen neşe dolu seslere şahitlik eden, gün doğmadan yeniden yollara düşen kapıdaki yeni boyandığı belli olan kunduralara bakıp birkaç damla gözyaşı döktü. Ardın-

dan da, ayaklarını zorlukla sürüyerek evin genişçe bir odasında çember halinde oturan ölünün yakınlarına kendisini tanıttı. İçeriden bir karşılık alamayınca da, ellerini karnında bitiştirip, çok uzak diyarlardan merhum için ağıt yakmaya geldiğini söyledi.

Çıt çıkarmadan oturan odadaki kadınlar böyle bir meslekten bihaber oldukları için ilkin merakla birbirlerine baktı, sonra da kapıda dikilen bu kadını umursamadan eski düzenlerine döndüler. Kendisine aldırış edilmediğini fark eden yaşlı kadın, sesini duyurmak için birkaç kez asasıyla açık kapıya vurduğunda odadaki birkaç kişi koluna girip onu kapı dışarı etmeye kalkıştı. Fakat Ağıtçı Kadın koluna giren kadınların onu sürüklemesine izin vermeyip zorlukla girişteki koltuklara tutundu.

Bu inatçı kadınla ne yapacaklarını bilemeyen ev ahalisi, ölüyü yeni gömdüklerini, eğer açsa karnını doyurabileceklerini ama ona ihtiyaçları olmadığını söylediler. Yaşlı kadın, gözyaşları içinde onca meşakkatli yolu rahmetli için aştığını, onun arkasından ağıt yakmadan zinhar evden çıkmayacağını söyleyince evde küçük çaplı bir tartışma çıktı. O zamana kadar kederle yas tutan kadınlar birlik olup onun üzerine yürürken nihayet araya en yaşlıları girdi ve herkesi güçbela yerine oturttu. Ağıtçı Kadın'ın elbiselerine, yüzündeki dövmelere merakla baktıktan sonra, odadaki kadınlara döndü. Ağıtçılığı, Türkmen köyleriyle Avşar boylarında sıkça işittiğini, bu kadının da yas evinden nemalanmaya gelmiş bir düzenbaz değil, düpedüz bir ağıtçı olduğunu söyledi.

O zamana kadar dudak bükerek izledikleri bu kadının aslında önemli biri olduğunu ancak o vakit anlayan diğer kadınlar, az evvel gösterdikleri nezaketsizlikten bin pişman, onu hemen başköşeye aldılar. Fakat şaşkınlıkları hâlâ geçmemişti. Telaşla, yaşlı kadının sırtına yumuşak yastıklar dayadılar. Ama arada birbirlerine kaçamak bakışlar atıp bu sa-

laş elbiseli kadının, neden anlı şanlı zenginlerin evine değil de bu fakirhaneye gelmiş olduğunu anlamaya çalıştılar.

Yaşlı kadın, ölünün kimliğini açıklığa kavuşturmak istercesine gözlerini insanlardan ziyade merakla odadaki eşyanın üzerinde gezdirdi. Mezarlıktan getirilen eskimiş bağlama duvarda duruyordu. Odada sayfası koparılmamış bir takvim, duvarların dibinde boylu boyunca uzanan yer minderleri, tozlu bir televizyon, pencere kenarına asılan bakır bir tabak ve köşedeki kanepenin üzerine konan bir seccade dışında ölünün kimliğini açık edecek bir eşya yoktu. Sanki ölüyle birlikte ona ait eşya ve anılar da gömülmüştü. Başını yanında diz çöken, karalar bağlamış ama ağlamayan, gözleri bir kez bile ıslanmayan kadınlara çevirdi. Kimse ağzını açıp bir tek kelime olsun konuşmuyor, iyi kötü bir söz söylemiyor, gözleri sadece yaşlı kadının dudaklarında, merakla onun ne yapacağını bekliyorlardı.

Bir zaman sonra, uzak diyarlardan ağıtçı bir kadının geldiği avluda mütevekkil bir halde oturan erkeklere de haber edildi. Eski sandalyelerde oturan yaşlı başlı adamlar şaşkınlıkla dudak büküp birbirine baktı. Atadan kalma bilgiler doğruysa, çok eskiden beri ağıtçıları genellikle varlıklı insanlar tutardı. Ama henüz ölüp toprağa verildiğinden bile haberi olmayan rahmetli, varlıklı olmak bir kenara, evini bile zar zor geçindirdiği için aniden ortalık yerde bitiveren bu kadının varlığına bir anlam veremediler. Bu yüzden, herkes bir diğerinin kulağına merakla eğilip yaşlı kadını kimin davet ettiğini sordu. Fakat aralarından, durduk yere kapıdan içeri giren bu garip giyinişli kadının neden geldiğine, onu kimin çağırdığına dair aklıselim cevap veren bir Allah'ın kulu bile çıkmadı. Zaten bu konuyu çok fazla tartışacak zamanları da olmadı. Çünkü bir vakit sonra odadan çıkan kara yazmalı bir genç kız, yavaşça avlunun bir köşesinde oturan çocuğun yanına ilerledi.

Kulağına eğildiği çocuğa çok benzeyen bu genç kız, ona bakan meraklı gözler altında, eliyle ağzını kapayıp ağabeyinin kızarmış kulaklarına bir şeyler fısıldadı. Ardından da, gözlerini şaşkınlıkla açan çocuğun kulağına yeniden eğilerek, Ağıtçı Kadın'ın içeride onu beklediğini, ağıt yakabilmesi için kadına babasının hikâyesini anlatması gerektiğini söyledi.

Acıkanın yanağından, susayanın dudağından belli olurdu. Acı çekenin kim olduğunu anlamak içinse gözlere bakmak yeterliydi. Çektiği acı yüzünden gözleri yuvasına kaçmış olan mavi gözlü çocuğun kızıl saçıyla seyrek sakalları birbirine karışmıştı. Arada bir, gömleğinin yakasını çekiştirip duruyor ve sanki bu kez kendi gözleri toprak çekiyormuş gibi devamlı yere bakıyordu.

O zamana kadar hastane, morg, cami, defin işlemleri gibi ıvır zıvır ile gelen gidenin yoğunluğundan bir an bile yerinde oturmamış olan çocuk, kulağına fısıldanan sözler yüzünden, mecburen yerinden doğrulup kız kardeşinin peşi sıra başı önde, sessizce içeriye geçti. Ahşap kapıdan geçerken, babasının kapı önündeki ayakkabılarına bakıp dolan gözlerini sildi. Sonra da derin bir nefes alıp babasının odasına doğru yürüdü.

Üstü başı çaput ve dövmelerle bezenmiş olan yaşlı kadın, bir vakitler çocuğun babasının uzandığı, oradan dünyayı seyre daldığı mindere kurulmuş ona bakıyordu. Genç çocuk, ayakta dimdik dikilip ona hasret ve acı karışımı bir yüzle bakan kadına ne söyleyeceğini, ne yapması gerektiğini bilemedi. Sonunda, onu yanına çağıran elin yardımıyla odanın içinde birkaç adım atıp âdeta büyülenmiş gibi yaşlı kadının tozlanmış dizinin dibine çömeldi.

Odayı kırılmış bir dizin, birbirine kavuşmuş ellerin, içli nefeslerin sesi kapladı. Genç çocuk, yaşlı kadının elini öpüp oturduğu minderde iki elinin parmaklarını sıkıca birbirine

kenetleyerek, sanki içinden çıkamadığı bir derdi varmış gibi gözlerini yeniden yere dikti. İşte o zaman, eve çöken bu sessizliğe kendisi bile hayret etti. Ölüm demek böyle bir şeymiş galiba, diye düşündü. Evdeki seslerin bir anda kesilmesi, kapıların kapanması, askıdaki baba ceketinin bir daha giyilmemesi, gece yarıları duyulan öksürük seslerinin kesilmesi demekmiş diye geçirdi içinden. Gözleri yerdeki Avşar halısında, başını kaldırıp babasından geriye kalan eşyaya bakmaya henüz cesaret edemiyordu. Odayı dolduran saatin tik taklarıyla derin bir nefes alıp sırtını duvardaki yastığa dayadı. Fakat bugünden sonra bir daha hiç konuşamayacağını sanan merhumun kederli oğlu, bir anda omzuna dokunan yaşlı kadının uyarısıyla kendine geldi.

"Dünya ölümlü, gün akşamlı," dedi sesi titreyen Ağıtçı Kadın, "bizden kalacak olan üç-beş kelime. Bana babanın hikâyesini anlat oğlum. Ağıdını yakacağım."

Çocuk ses vermedi. Ne başını yerden kaldırabiliyor, ne de ağzını açıp babasının arkasından konuşabiliyordu. Sonunda, ona deminden beri aşkla bakan yaşlı kadının kara elleri sırtında gezinirken, çocuğun gözlerinden yaşlar süzüldü.

BİR TEKAÜDÜN AĞIDI

"Babam sevilmemiş biridir. Ona köpek derlerdi."
Jules Vallès

Babam, otuz küsur sene demiryollarında çalıştıktan sonra emekli oldu. Yol işçisiydi. Onca sene hiç şehir yüzü görmedi. Başka bir yere tayin istemeden, otuz yıl boyunca hep aynı istasyonda çalıştı. Yaz kış genleşip büzüşen rayları kontrol etmek, gevşeyen vidaları sıkmak, aşırı kar yağdığında küreklerle yolu açmak, tren raylarındaki herhangi bir aksaklığı anında çözmekle görevliydi. Senelik iznini hiç kullanmadı. Yılda iki kez bizimle birlikte ücretsiz bir yolculuk yapmak hakkına sahipken hiçbir yere gitmedi. Sabahları istasyonda arkadaşlarıyla buluşur, drezina denen eski bir araçla belirli bir yere kadar gider, yolun kalanını yürüyerek tamamlardı. Sonunda upuzun bozkırın bir yerinde durup arkadaşlarıyla birlikte çadır kurar ve dönüş vaktine kadar orada çalışırdı.

Rahmetli annem biz çocukken aramızdan ayrıldı. Kardeşimle benim dünyamız yıkıldı ama annemin ölümü babama pek tesir etmedi. Annemden sonra hemen evlenir diye bekledik. Herkes babama evlen diye nasihat etti ama evlenmedi. Birkaç gün sıkıntıyla evin içinde dolaştıktan sonra kendini yeniden işine gücüne verdi. İyi mi kötü mü etti, bileme-

dim. Konu komşunun elinde büyüdük. Kardeşimle birbirimize anne-baba olduk.

Babamsa hep tren raylarında aldı soluğu. Akşamları sessiz sedasız eve döndü. Ne bir şey konuşurdu bizimle, ne de ağzını açıp bir şeyden şikâyet ederdi. Kıvrılıp uyurdu hemen. Devleti, Allah'ı ve sabah beşte kalkıp akşam beşte döndüğü işini hep çok sevdi. Akşamları ona rahat vermeyen bacaklarındaki ağrılardan; yazın güneş, kışın yağmurla kar altında yol tepmekten hiç şikâyetçi olmadı. Bazen öylesine çok kar yağardı ki silinen tren raylarını temizlemek veya çığ düşmüş tünelleri açmak için eve günlerce dönmezdi. Kardeşimle birbirimize sokulup onun gelmesini beklerdik. Çok sonra, üstü başı sırılsıklam bir halde gelip kendisini yatağa atar ve bu odada uyur kalırdı. Buna rağmen işinden şikâyet ettiğini hiç duymadım.

Babam çok küçükken dedem öldüğü için babaannem yeniden evlenmiş, o da bu yüzden onun bunun elinde tek başına büyümüştü. Yalnızdı babam. Kendimi bildim bileli yalnızdı. İlgisizdi dünyaya karşı. Mevsimler geçmiş, dünya başka bir bahara uyanmış, öte tarafa göçenler, bu tarafa yeni gelenler varmış, doğadaki mahlukat biraz ilgi alaka istermiş, onun umurunda değildi. Bir sessizlik yumağı olarak dünya üzerinde yuvarlanıp giderdi daima.

Hiç arkadaşı yoktu. Zaten kimse sevmezdi onu. Yanından geçen makinistler bile ona selam vermezdi. Gubuzun tekiydi herkesin gözünde. Kimseye misafirliğe gitmediği gibi birileri bize gelince de huysuzlanırdı. Uykusunu kaçırır diye hiç çay içmezdi. Sigara kullanmazdı ama biri ikram ederse hayır demezdi. Dışarıda yemek yemezdi. Dünyayla ilgili bildiği hiçbir şey yoktu. Oradan buradan duyduğu yalan yanlış her şeye inanır, ağzını açıp keyifle konuşanların yanında hiç ses çıkarmadan otururdu. Akşamları hep erken yatardı. İşçiydi ama her gün bir memur gibi tıraş olurdu. Kurallara ziyade-

siyle bağlıydı. Çünkü devlet yememiş içmemiş ve sabah akşam bir dua gibi içinden tekrarlayacağı üç nasihatte bulunmuştu babama: "Akşamları erken yat, elektrikle çalışan aletleri fazla kullanma ve çocukların kötü yola düşmesin!" Duasını okuyup erkenden yatar, kardeşimle bana da çabucak yatmamızı öğütlerdi.

Biz uyuyunca evimizde sadece belirli vakitlerde açılan televizyon da uyurdu. Buzdolabımız gün boyu yeterince soğuduğuna kanaat getirip susar, avluyu aydınlatan lambamız da korkuyla düğmesini kapatırdı. Eğer nöbetçi değilse, genellikle hafta sonları evde kalırdı. Kahvehane nedir bilmezdi. Arada bir yalnızca Mevlana Türbesi'ne giderdi, fakat oradan da çabucak eve dönerdi. Öğle, ikindi ve akşam namazlarını camide kılar, cami çıkışında üç-beş yaşlıyla bir süre çene çalar ve kendini yeniden eve atardı. Nöbetçi değilse, iki gün boyunca minderde uzanıp tavana bakar, sabırsızlıkla işbaşı yapmayı bekler, sefer tasını hazırlar, Diyanet Takvimi'nden namaz vaktini inceler, takvimin arkasındaki dinî bilgileri kardeşime okutur ve sonra yeniden mindere uzanırdı.

Duvarda, çaldığına bir kez bile şahit olmadığım eski bir bağlaması vardı. Perde ve teknesindeki aşınmalar olmasa bu bağlamanın bir kere bile çalınmadığına yemin edebilirdim. Zaten bağlama çalıp dertli türküler çığıracak bir ağız da yoktu onda. Dilsizdi bir bakıma. Beni gözleriyle sever, kız kardeşime gözleriyle emir verir, dünyayı gözleriyle anlamaya çalışırdı. Elini bile sürmezdi bağlamaya. Bizim alıp kurcalamamıza da izin vermezdi. Gözleri hep o bağlamada, gözkapakları yavaşça kapanır, olduğu yerde uyuyakalırdı.

Babamın otuz küsur yılı aşağı yukarı böyle geçti. Fakat günün birinde, çok sevdiği devleti onu emekli etmeye karar verdi. Çok direndi emekli olmamak için ama başaramadı. Elinde emeklilik kâğıtları, telaşla oradan oraya koşup durdu o günlerde. Sonunda, elinde bir saman kâğıdı, çökmüş, bit-

miş, tükenmiş bir halde gelip minderin baş köşesine kuruldu. Demiryolu sendikasının onca yıllık emeğine binaen verdiği bakır bir tabak, arkası trenli bir Serkisof saat ve orta halli bir ev almasına yetecek kadar bir emekli ikramiyesi verdiler. Ortasında kocaman bir tren resmi bulunan bakır tabağı özenle duvara astı, arkası trenli köstekli saati yeleğinin cebine koydu, emekli ikramiyesini de bankaya yatırdı.

İlk birkaç gün evden çıkmadı babam. Onca yılın kahrını çıkarmak istercesine akşama kadar minderde uyudu. Fakat bazı alışkanlıkları hiç değişmedi. Her zaman olduğu gibi sabahları erken kalktı. Her gün tıraş olmaya devam etti. Canı sıkıldığı için değil, tabiatı öyle olduğu için evde durmadan hırgür çıkardı. Kendince bir bahane bulup olur olmaz her şeye sinirlendi. Birkaç kez, duvardaki bağlamayı eline alıp çalacakmış gibi yaptı ama sanki o bağlamayı çalınca içine bir keder çökecekmiş de bir daha gitmeyecekmiş gibi her seferinde bundan vazgeçti. Sonraları yapacak başka bir-iki iş buldu da ferahladı nihayet.

Dördüncü gün eline bir balta alıp bahçemizdeki ıhlamur ağacını budadı. Beşinci gün evde ufak tefek tadilat yaptı. Altıncı gün, evimizin çürüyen ahşap basamaklarıyla çatıdaki kiremitleri aktardı. Yedinci gün kapının önüne bir tabure attı ve akşama kadar sokaktan gelip geçene baktı sıkıntıyla. Sekizinci gün, o tabureden kalktı ve gözden kayboluncaya kadar yürümeye başladı. Akşam çökene kadar da eve dönmedi.

İlk zamanlar çok da üzerinde durmadık. Fakat babamın bütün vaktini dışarıda geçirmesi alışılmış şey değildi. Önce kız kardeşim işkillendi bu durumdan. Muhakkak gizli gizli gittiği biri vardı. Yıllar yılı koşturup durduğu tren raylarında zamanın sillesini yemişti ama hâlâ yakışıklıydı. Üstelik bankada yüklü miktarda bir emekli ikramiyesi de vardı. Bu parayı muhakkak bir kadına yediriyor diye söyleniyordu kardeşim. Durmadan dövünüp duruyor, ortada kalacağımızı

söylüyor, içine yerleşen şüphe onu duvardan duvara savuruyor, sular seller gibi gözyaşları döküp eli çenesinde babamın eve dönmesini bekliyordu.

Babam akşamları ferahlamış, sanki son zamanlarda hiç olmadığı kadar rahatlamış gibi evin yolunu tuttu o günlerde. Ne yapıp ettiysek nereye gittiğini söylemedi. Çarşı pazarda vakit geçirdiğini, Mevlevi Dergâhı'na uğradığını, hac hazırlıkları yaptığını, çok üsteleyince eş dostla kahvehanede takıldığını söyledi ama ikimizi de inandıramadı.

Sonraki günler akşamları da eve geç gelmeye başladı. Garip biri olmuştu artık. Evdeki gereksiz elektrik sarfiyatına ses çıkarmıyordu mesela. Eski dini bütün günleri de geride kalmıştı. Artık açık saçık kadınlar veya bir öpüşme sahnesi çıkınca televizyonu kapattırmıyordu örneğin. Yaz sıcağında deli danalar gibi dönen ayaklı pervaneyi açmamıza bir şey demiyordu. Eli çenesinde, bütün gece cam kenarında oturuyor, arada bir dışarı çıkıp sigara içiyor, gün boyu kaçırdığı namazları toptan kılıp uyuyordu artık. Bazen de, dudaklarının arasından ilahi mi yoksa türkü mü olduğunu anlamadığım bir mırıltı çıkarıp gizli gizli duvardaki bağlamaya bakıyordu. Seccadede oturup selam verirken havaya kalkan işaretparmağı sanki kıbleyi değil de duvardaki bağlamayı gösteriyordu.

Babamın bu hali kardeşimle bana dert oldu. Cumbanın kenarına başımızı dayayıp devamlı onun yolunu gözlüyorduk. Onca yıl sessiz sedasız bir şekilde dünyaya kurulan babamın tabiatı bir anda değişmişti. Günün birinde namaz kılmayı da bıraktı. Kanepenin kenarında duran seccadesini dolaba kaldırdı ve bir daha yere sermedi. Sanki bütün ömrünce doğruya ulaşmak için çırpınıp durmuş, tam doğruyu buldu sanırken bu sefer de doğru değişmişti. Bu kadarı herkes için fazlaydı. Kız kardeşimin ısrarıyla, bir sabah erkenden uyanıp babamı takip etmeye karar verdim.

Ellerini arkasında bağlayarak şehir meydanına doğru yürüdü. Sokakta karşılaştığı kimi yaşlılarla ayaküstü çene çaldı. Meydandaki esnaflardan onun bunun fiyatını sordu. Sıra sıra dizilmiş leğenlere elini daldırıp küflü peynirlerden tattı. Arada bir başını merakla kaldırıp yeni yapılan evlere, camekânlardaki yazılara baktı.

Dikkatle onu izliyor, akşama kız kardeşime anlatacağım hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmamaya çalışıyordum. Öte yandan, ona yakalanırım korkusuyla köşe bucak saklanıyor, her zaman aramızda belirli bir mesafe kalmasına özen gösteriyordum.

O gün camiye gitmedi babam. Kahvehaneye gitmedi. Mevlevi Dergâhı'na gitmedi. Alışkanlığını değiştirip meydandaki lokantalardan birine dalmadı. Yol boyunca onu alayla çağıran kahvehanedekilerin çağrılarına da kulak asmadı. Ellerini arkasında bağlayıp şehir meydanından çıktı ve uzaklara doğru yürümeye başladı. Önce yeşil kubbeli Mevlana müzesine doğru yürüdü. Daha sonra Japon turistlerin olduğu bir kalabalığın arasından geçerek Selimiye Camii'ni sağma aldı ve yönünü şehirdeki düzlüğü bozan tek tepe olan Alaaddin'e çevirdi.

Bir şey arıyormuş gibi, sema dönen bir derviş edasıyla tepenin etrafında yedi kez döndü önce. İnce Minare'nin önünde durup bir süre taş oymalı koca kapıya baktı. Ardından kilisenin önündeki caddeden ara sokaklara, oradan da Bedesten'e yöneldi. Yürüyor muydu babam, yer mi kayıyordu yoksa ayaklarının altından; anlamak için bir an durup yere baktım. Başımı yerden kaldırdığımda, babamın ellerini arkasında bitiştirip Kadınlar Pazarı'nda sebze ve meyve satanların arasından yavaşça ilerlediğini gördüm.

Sonunda, upuzun yol bitip uzaktan tren istasyonu görüldüğünde, babamın nereye gittiğini anladım. Sağda solda biraz gezindikten sonra, Peron Kahvehanesi'nin bahçesinde-

ki bir masaya kuruldu. Masada ağzını sürmediği ama nezaketen istediği bir bardak çay, birini yakıp öbürünü söndürdüğü sigarasıyla, bütün gün hareketsiz bir biçimde gelip geçen yolcu ve yük trenlerini seyretti. Manevra yapan trenlere, su kulesine, bir köşede öylece bekleyen drezinaya, istasyon çeşmesine, yoldan gelen işçilere, yola çıkmaya hazırlanan yolculara baktı. Akşama doğru yerinden kalkıp yeniden eve döndü.

Sonraki günler yine bir hafiye gibi takip ettim onu. Arada bir tren istasyonundan çıkan görevlilerle çene çalıyor, sonra yine tek başına kalıyordu. İşaretparmağı kahvehanenin masasına sıkıntıyla vurduktan sonra durup trenleri işaret ediyordu sanki. Milim sektirmeden hep aynı şeyleri yaptıktan sonra tren istasyonunun karşısındaki kahvehaneye kuruluyor, arada yeleğinin cebinden köstekli saatini çıkarıyor, gelip geçen trenleri izleyip eve dönüyordu.

Nihayet, bir gün dayanamadım, saklandığım yerden çıkıp bir anda karşısına dikildim. Şaşırdı beni görünce. Masadaki sigarayı telaşla cebine sakladı. Kestiremediğim bir koku geliyordu ondan. Çay bardağını yavaşça kenara itti. Başımı okşayıp bana limonlu bir oralet söyledi. Ömrü hayatımda bir fiske dahi vurmamıştı bize. Ama insanları nasıl sevmesi gerektiği bilgisinden yoksundu babam. Göstermezdi sevgisini. Bana söylediği oraletle gösteriyordu sevgisini güya. Başımı öne eğip kahvecinin yolunu gözledim ben de.

O gün uzun uzun sustuk babamla. Hayatımızda ilk kez aynı yöne baktık. Belki bir şey söyler, bu darmaduman haline bir açıklama getirir diye kulağımı dikmiş, ondan gelecek bir açıklama bekliyordum. Oysa hayatla ilgili söyleyebileceği tek bir cümlesi bile yoktu. Onun cümlesi yıllar önce bir yerde yarıda kalmış, bir daha da cümleyi tamamlamaya gücü yetmemişti sanki. Bazen ağzını açıp nasihat niyetine üç-beş şey söylemek istiyor ama buna bile cesaret edemiyordu. Sus-

kunluk diye bir hastalığa yakalanmış gibi parmaklarını sıkıntıyla masanın üzerinde tıngırdatıyordu. Fakat çok sonra, bir-iki öksürükle açtığı ağzından çıkan harflerle bana önemli bir şey söyleyeceğini sandım.

Bu darmaduman haliyle ilgili iki çift laf söylemek yerine, gelip geçen trenlerle ilgili bildiklerini sıralamaya başladı. Hangi trenin nerede yapıldığını, saatte kaç kilometre hız yaptıklarını, eski ve yeni trenler arasındaki farkları, sık yaşanan tren arızalarını, rayların ehemmiyetini... Farkında olmadan, çocuk aklımın almayacağı bir sürü gereksiz bilgiyi öylesine sıralayıp durdu o gün.

Başımı çevirip açılıp kapanan dudaklarına, kırışmış yüzüne baktım. Yakından bakınca bütün babalar güzeldi belki de, kimbilir. Yaşlanmıştı. Tekaüt olmuştu. Alışamamıştı emekliliğe. Otuz küsur yıl boyunca trenlerden başka bir şey olmamıştı hayatında. Kendisini rahmetli annem de dahil olmak üzere kimseye sevdirememişti. En kötüsü, bu hayatta çocukları dahil olmak üzere kimsenin onu sevmediğini biliyor olmasıydı belki de. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın hayatını hal yoluna koyamamıştı. Bu yüzden sonunda çekilmez ve ezik bir adam olup çıkmıştı. Yaşlandıkça derdine doğru yürürdü insan. O da böyle yapıyordu belki de, kimbilir.

Koluna girip eve taşıdım onu. Burnuma şarap gibi hafif bir içki kokusu geliyordu. Fazla içmemişti ama alışkın olmayan bünyesine zerk ettiği şarap besbelli onu sarhoş etmeye yetmişti. Sağa sola çarpıyor, durmadan yalpalıyordu. Orada burada onun pek sevmeyeceği gençlerle gezip tozduğumu bildiği için son zamanlarda aramız bozuktu. Gitme, dememişti bana, bir daha o çocuklarla gezme, bile dememişti. Susarak onun nasihatini anlamamı beklemişti galiba. Avluya girdiğimizde, bir tren gibi garip sesler çıkararak, "Okulu bitirince Demiryolu Meslek Lisesi'ne gir," dedi bana, "demiryolları iyidir!"

Nereden cesaret aldıysam, "Onu bunu bırak da, bu halin nedir baba?" diye sordum.

Güldü, kapı ağzında durup bir şey söyleyecek oldu ama vazgeçti.

Belki ağzından bir laf alırım diye "Rahmetli annem yüzünden mi dağıldın böyle?" diye sordum.

Devletin raylarını onarırken kendi hayatının raydan çıktığını fark edememişti babam. Yarık içinde kalmış işaretparmağını kalbine doğru götürdü. Sanki bu hayatta onu bir tek kişi sevmiş, onu da kalbine gömmüştü. O kalpte annem için bir tek damarın dahi atmağını biliyordum şüphesiz. Annem hayattayken daima kedi köpek gibi kavga ederlerdi. Çocuk kulağımızla kavgalarını dinlerdik. Annem sular seller gibi ağlayarak "Aklın hep onda kaldı!" derdi.

Susardı babam. Bir şey demezdi. Sanki bu kavgaların yüklemi her zaman çekip gitmekmiş gibi kapıyı çarpıp dışarı çıkardı. Annem öldükten sonra, mezarına bile kırk yılda bir gitti babam. O da su vermek, yabani otları yolmak için. Hadi, Yasin uzundu, bari bir Fatiha üç Kulhuvallah okusaydı. Ama onu bile okumadan mezarlıktan eve döndü. Annemle babamın bir gün bile birbirlerini sevdiklerine şahit olmamıştım. Birbirlerine zorla yamanmış gibi bu evde dolaşıp dururlardı. Sebebin annem olmadığını biliyordum. Fakat babam o gece neden parmağını kalbinin üzerine koydu, böyle yaparak bana ne söylemek istedi, bir türlü çözemedim. Zaten o geceden sonra da doğru dürüst konuşmadık hiç.

Bir zaman sonra, onun isteğinin aksine başka bir okula yazıldım. O da bütün vaktini yıllar yılı tren istasyonu çevresindeki kahvehanelerde geçirdi. Arada iyiden iyiye içkiye de başladı. Otuz yıl boyunca kıldığı namazlar boşa gitti. Zaman, tekaüt olur olmaz, bir anda babamın üzerine devrildi sanki. Bu bitmek tükenmek bilmeyen yeni mesaisi dün geceye kadar da sürüp durdu.

Önceki günlerin aksine, dün eve erken gelmiş. Hiçbir şeye ağzını sürmeden mindere uzanmış ve hemen uykuya dalmış. Kız kardeşimin anlattığına göre uzandığı minderde bir o yana bir bu yana dönmüş. Acı çeker gibi bacaklarını karnına çekmiş habire. Terden sırılsıklam olduğu halde kardeşim uyandırmaya kıyamamış. Öylece çırpınıp durmuş yerinde. Çok sonra, rüyasından bir çığlıkla uyanmış. Ardından da, kapkara gözlerini duvardaki bağlamaya dikmiş.

Onca yıl duvarda asılı kalan, bazen odamızı dolduran bir rüzgârla sağa sola çarpıp duran, teknesi toz içindeki bağlamayı alıp kucağına yerleştirmiş. Susup bir zaman pencereden dışarı bakmış. Çok içli bir türkü çalmış. Sonra yarım kalmış türküsü. Bıyıklarını kemirip bir sigara yakmış. Çok geçmeden, yerinden hızla doğrulup avluya koşmuş. Avludaki su kuyusunun kapağını açıp kardeşimin bile hayret ettiği bir halde kuyuya bakmış. Bir sırrı varmış da bunu bir tek kuyuya söyleyebiliyormuş gibi, ağzından dökülen harfler yanağındaki damlalarla birlik olup kuyuya dökülmüş.

O gece mahalleden gençlerle sağda solda dolaşıp durduğumuz için gece karanlığında geldim eve. Geç saatlere kadar Üçler Mezarlığı'nın duvar dibinde oturup bir şeyler içmiş, evdekiler fark etmesin diye sessizce odama geçip hemen uyumuştum. Meğer benim mezarlıkta demlendiğim o gece, duvardaki bağlamaya bakıp bakıp ağlamış babam.

Bir adam, yetmiş yıl boyunca bir kütük gibi dümdüz yaşadıktan sonra bir gün durduk yere türkü söyleyip ipil ipil ağlıyorsa, bir derdi, başkasıyla kapatamadığı bir hesabı vardır muhakkak. Kardeşim üzüntü ve merakla odasına kapanmış. Sabahın ilk ışıklarıyla, babamın sessiz sedasız bir halde valiziyle bağlamasını alıp tren istasyonuna gittiğini duymamış bile.

Peronda onu uzaklara götürecek olan treni beklerken aniden yere düştüğünü, o dakika hastaneye götürülmesine rağ-

men çoktan vefat ettiğini de ancak bir saat sonra polisten gelen telefonla öğrendik.

Kapu Camii'nin yaşlı gassalı onu özene bezene yıkarken, onca uğraşmasına rağmen babamın kapkara gözlerini kapatamadı. Gözü açık gitti rahmetli. İçinde hangi ukdenin kaldığını bilmeden onu toprağa verdik. Yaşarken kimseye sevdiremedi kendisini ama ölürken kıymete bindi. Sağ olsun konu komşu, onun itikatlı günlerinden kalma cami dostları, demiryolundan iş arkadaşları geldi cenazesine de bir an bile yalnız kalmadık.

Hastaneden ayrılırken, bir poşet içinde babamın eşyalarını verdiler bize. İlk başta açıp bakamadım. Cenaze arabasında otururken sıkıntıyla kucağımda evirip çevirdim eşyalarını. Poşette babamın eşyaları değil de, sanki hatırası hışırdıyordu. Nihayet dayanamayıp ondan geriye kalan eşyaya baktım. Ayakkabıları, iç çamaşırları, ucu delik çorapları, yıpranmış kemeri, demiryollarından yadigâr kalan yünlü lacivert pantolonu, üzerinden yaz kış eksik etmediği eski ceketi vardı poşette. Sonra, gözlerim dolu dolu, ömrü bir suskunluğa emanet edilmiş babamın ceket cebini karıştırdım.

Kırış kırış ceketinin cebinde henüz tek kuruşuna bile dokunmadığı bir banka cüzdanı ve Bilecik'e gidecek bir trenin biletini buldum. Ne işi vardı Bilecik'te, neye sebep oraya gidiyordu, kime sorduysam bilemedi. Ceplerini biraz daha karıştırınca Bursa'da bir evin adresini buldum. Rahmetli, Bilecik üzerinden Bursa'ya gitmeyi planlıyordu galiba. O an, aklıma nedense parmağıyla kalbini gösterdiği o gece geldi. Ama o vakit ağzı bir cümleye varmadığı için babamdan geriye kalan soruyu çözemedim.

Gün tamama varmadan, sabah sapasağlam evden çıkan babamın hikâyesi de böylece sona erdi. Bu bozkırın ortasında kardeşimle yapayalnız kaldık. Allah gani gani rahmet ey-

leyip taksiratını affetsin. Her ne sırrı varsa açık etsin. Tuhaf ama yapayalnız bir adamdı babam. Bu dünya ona yetmedi, içinde bir şeyler hep eksik kaldı. İnşallah öbür dünyada diner yalnızlığı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İLK YARA

"– Bir gün hepimiz öleceğiz Snoopy.
– Haklısın, ama diğer günlerin hiçbirinde de ölmeyeceğiz."
Charles M. Shultz

Sevmedim mi senden sonra?

Gönlüm akmadı mı birilerine?

Sızlamadı mı kalbim uğrun uğrun?

Ellerimde bir kor ateş, susup ağlamadım mı senden gayrısma?

Yıllar geçip giderken canımdan, içim başkasına hiç kavrulmadı diyemem. Ama kalbim, henüz yirmi yaşındayken aldığı o ilk sızıyı hiç unutmadı. Elim kimsenin eline değmedi. Mürüvvet görmemiş gözlerim kimsede çok fazla asılı kalmadı. Yaşıtlarım birer ikişer evlenip çoluk çocuğa karışırken her yanında bin çaput asılı bir adak ağacına döndüm senden sonra. Gözlerim yollarda kaldı. Bütün gün elimi çaresizce çeneme koyup seni bana getirecek yollara baktım.

Yoldan saç tüccarları, çerçiler, cemseler, göçerler, saz âşıkları geçti. Lakin yüzünü bir daha hiç görmedim. Elli yıl sonra, tam da vademi doldurmuş, ölüm kapıma kadar gelmiş, canımı terk etmeye hazırlanırken gelip rüyama girdin. Orada bile yüzünü sakındın benden. Sanki onca zaman son-

ra seni tanıyacakmışım gibi, kaybolup gittin vadinin derinliklerinde.

Doğup büyüdüğüm yerlerde daha fazla duramadım. Kırşehir dar geldi bana. Dibinde soluklandığım kavak ağaçları üzerime geldi. Kovuklarında saklanıp ağladığım dağlar, kınalarını ellerime sürdüğüm kayalıklar, başımı döndüren uçurumlar üzerime geldi. Kapkara bir elbise giyip bir gece yarısı yollara düştüm.

Sadece ölülerin sökükleri yok üzerimde. Senden geriye kalan yılların söküğünü de taşıyorum ben. Elli yıl boyunca, gelmediğin her bahar için bir sökük açtım elbisemde. İlkini de evimden, ana-baba kucağından kaçtığım o gece açtım gövdemde. Bu yüzden hep rüzgâr aldı kalbim. Ağzımdan çıkan her sözcüğü rüzgâr aldı. Parmağım elbisemdeki sökükte, yollara düştüm. Yıllar geçtikçe kara elbisem böyle sökükler içinde...

Gezip durdum dağlarda. O şehir senin bu şehir benim yüzünü aradım. Köy odaları, âşık kahvehaneleri, meyhaneler, oteller, dağlar dolaştım. Olmadık işler geldi başıma. Ama hiçbiri senin yaptıkların kadar içime işlemedi. Diyar diyar gezip izini sürdüm. Sonunda, Sivas'ta bir grup saz âşığına rast geldim. Adını sordum ama hiçbiri seni bilmedi. Bana söylediğin türküyü mırıldandım onlara. "Hiç duymadık," dediler. Gözlerini, saçlarını, boyunu posunu anlattım uzun uzun.

Başlarını çaresizce iki yana sallayıp "Arguvan'a git," dediler bana. "Bir saz âşığı elli diyar gezse de önünde sonunda bir gün Arguvan'a gider." Böylece pılımı pırtımı toplayıp Arguvan'ın yolunu tuttum. Bugün giderim, yarın ayrılırım derken elli yılımı tükettim Arguvan'da.

Kasabada ilkin ebelik yaptım. Bu işin erbabı güngörmüş kadınlar bana izin vermedi. Yaşıma başıma bakıp bir kenara çekilmemi istediler. Ama bir-iki doğumdan sonra kasaba

ve köylerde namım aldı başını yürüdü. Gebe kadınlara doğumda en ufak bir acı dahi vermediğim konuşuldu. Anamdan öğrendiklerimle dünyaya pembe pembe çocuklar getirttim. Onlar bebelerini kucaklarına alıp severken, her seferinde elimi karnıma götürüp içimdeki ağrıyı hatırladım. Bir parça gülsem, birazcık sevinsem, işim gücüm bir zaman rast gitse o acı birdenbire karnıma saplandı. Bu yüzden dudağımın kıyısında hep yarım bir gülüş asılı kaldı. Aynalara bakarken gülüyor muyum, ağlıyor muyum, bilemedim. Bildiğim, iki büklüm kaldım senden sonra.

O acıyla söylemeye başladım sonraları. Dağlar benim sesimle yankılanıp dereler ağzımdan çıkan kederli harflerle çağladı. Ağaçlar yaprak döktü, yılanlar gömlek değiştirdi, mevsimler arka arkaya devrilip ömrümden yedi. Saz âşıklarının meclisinde oturup hep yolunu gözledim. Seni tanıyan bilen, hiç olmazsa türkünü duyan biri çıkar da içimdeki bu ağrı diner diye boş yere gezdim Arguvan'da. Gözlerini kapayıp ellerindeki bağlamayı gövdeleriyle birlikte sağa sola sallayan o âşıkların içinde görmedim seni hiç. Ne yana gideceğimi, kimden ne medet umacağımı bilemedim. Kara elbisemdeki ikinci sökükle birlikte yeniden yollara düştüm. İki yıl boyunca senden gayrısına susan, hiçbir dünya nimetine açılmayan ağzım, dayanamayıp dağ yollarında ağıtlar yakmaya başladı.

Sesimi börtü böcekler duydu.

Atmacalar, karacalar, karıncalar duydu.

Patikalar, dağ yolları, kovuklar duydu.

Dağ tavşanları, yaban domuzları, kurt sürüleri duydu.

Âşıklar, kaçaklar, kaçıklar duydu.

Yapraklar, saçaklar, mısır püsküllerı, buğday başakları, yarım aylar duydu.

Yazlar, kışlar, sonbaharlar duydu.

Dereler, sarnıçlar, eğilip seslendiğim kuyular duydu.

Saatler, vakitler, takvimler duydu.
Bir sen duymadın.

Ellerime doğan çocukları ben gömmeye başladım sonunda. Delirmemek için kendimi bitip tükenmek bilmeyen bir ağıdın tam içine attım. Kelimeler oramı buramı ısırsın, gam yükümü alsın diye dolanıp durdum o ateşin içinde. O günden sonra kimseyi doğurtamadım. Ebeyken ağıtçı oldum. Gelip yas evlerine kuruldum ve içli sesimle söylemeye başladım. Bir onlar için, iki kendim için söyledim. Ben bir kez bile ağlamazken onlar sular seller gibi ağlamaya başladı. Ben dövünmezken onlar saçlarını yolup sinelerini dövdü. O günden sonra odada yankılanan sesim dışarı çıkıp dağ bayır dolaştı.

Senden önce böyle içli bir sesim olduğunu bilmezdim.

Senden önce böyle biri olduğumu da bilmezdim.

Ayrılınca ne çok şey öğreniyor insan Heves Ali.

Bir teki bile işine yaramasa da, ne çok bilgi gelip toplanıyor insanda.

Ayrılığın ve ölümün bilgisi birbirine ne çok benziyor?

Bunca söylemek, olur olmaz anlatmak, günler geceler boyunca ağıt yakmak zamanla iyi geldi bana. Dilim acıdı, ağzım kurudu, gözlerimin feri gitti ama iyi geldi yine de. Beni Bilecik'e götüren bu tren gibi iki yana sallanmak, kara buharlar kusmak, hep yolda olmak beni zamanla bambaşka biri yaptı.

Dünyada olmak böyle bir şeydir sandım.

Yaşlandıkça, ömür tükettikçe, ölüme yaklaştıkça seni unuturum sandım.

Unutmadım.

Büzüşüp kaldığım gecelerde yıllar öncesine gidip birkaç anı getirdim geriye. Uyku tutmayan yastığa serptim o anıla-

rı. Uyur, bir rüyada bile olsa yüzüne rastlarım diye umdum. Bilmedim, meğer beni bir feryada yazmışlar!

Evime döndüğüm kimi geceler sıkıntıdan ne yapacağımı bilmezdim. Biri ölsün de ağıt yakayım diye dönüp dururdum tek göz odamda. O zaman tutup sana bir ömür çizerdim. Benden sonra ne yaptığını, nereye gittiğini, başka ellerde kime, ne söylediğini bulmaya çalışırdım. Başını yastığa koyduğunda beni hatırlayıp hatırlamadığını sorardım sık sık.

Aklına geliyor muydum hiç, adımı sanımı soruyor muydun karşına çıkanlara, yaktığım ağıtlardan yükselen feryatlar kulağına geliyor, için sızlıyor muydu beni geride bıraktığın için? Bir zamanlar kendisini bana su gibi bırakan bir kadın vardı uzaklarda, diyor muydun hiç?

Uyku tutmazdı beni. İşte o zaman derme çatma evimin balkonuna çıkıp uzaklarda saz çalan âşıklara kulak verirdim. Bizim oranın âşıkları bin dağdan getirdikleri türküler söylerdi. Yaşlı kulaklarımı dikleştirip o türkülerde sana dair bir işaret arardım. Seni belli edecek bir söz, bana yaktığını söylediğin türküyü anımsatacak bir kelam, bağlamandan çıkan seslerle kardeş bir ezgi duymak için öylece beklerdim. Bin tecelliden süzülmüş türküler yakardı âşıklar ama senin türkülerini söylemezlerdi.

Kimbilir, belki de hiç yoktun sen.

O türküyü de ben uydurmuştum belki de.

Bir ay doğmamıştı ilk geceden.

Şavkı penceremle bacama hiç vurmamıştı.

Yaşadığından bile şüpheliyim şimdi.

Yaşasaydın, elli yıl sonra beni Konya'ya çağırıp orada da oyun oynamazdın bana.

Öldüm, ölüyorum derken bu yaşlı kadının titrek soluğunu Bursa'ya vardırmazdm zaten.

ALTINCI BÖLÜM

BURSA

"Kadeh bitiyor, susuzluğum olduğu gibi kalıyor (...)
Belki de sadece aramak ve bütün kapıları
çalmak kâfidir."
Ahmet Hamdi Tanpınar

Onu Bursa Otogarı'ndan alıp şehir merkezine doğru götüren minibüs şehrin asırlık mahallelerine girdiğinde, Ağıtçı Kadın'ın dikkatini Bursa'daki eski evlerin kiremit üstü taşlarla örülü çatıları çekti. Methini tek göz odalı evindeki radyonun haberlerinden duyduğu o meşum lodos uçurmasın diye çatıların üzerine aralıklarla yassı taşlar konmuştu. Lodos yüzünden elinde sıkıca tuttuğu kâğıtta çalakalem yazılan harflere baktı.

Hayatı boyunca yazıya ihtiyaç duymamıştı. Onun nazarına göre, yazı derdini saklayanların icadıydı ve sahteydi. O ömründe yalnızca ses ve söze inanmış, derdini bu ikisine dökmüş, karnını bu sayede doyurup dünyanın gamıyla derdine yine bu sayede katlanmıştı. Bir an, elinde tuttuğu kâğıttaki harflerin ilk kez talihinin çarklarını çevirmeye hazırlanan yegâne işaretler olduğunu düşünüp kabaran yüreğini yatıştırmaya çabaladı. Fakat Konya'daki çocuğun sabaha karşı bir kağıda aceleyle yazdığı bu harflerin onun kaderinin bir parçası olduğunu düşündükçe heyecanı bir kat daha artıyor, kırışmış yüzünü soğuk terler basıyordu. Onca za-

mandır izini sürdüğü Heves Ali'yi bu kez sahiden de bulacağı için camdan dışarı, yüzü gözü çarpılmış gibi bakıyordu.

Konya'daki demiryolu emeklisi adamın Heves Ali olmadığını ancak hikâyenin sonunda eline tutuşturulan resme bakınca anlayabilmişti. Bu adamın Heves Ali'nin aksine mavi gözleri olmadığı gibi, yakışıklılıktan yana talihi de yoktu. Çocuk, tüm güzelliğini rahmetli annesinden almıştı. Yaşlı kadın hezimetle bir kenara çekilmiş, içinden gelmediği halde o iki katlı kâgir evde üç gün üç gece ağıt yakmış, üçüncü günün sonunda kendi talihsiz kaderini hatırlamış ve kendisine gösterilen bir odada uyuyup kalmıştı. Nihayet günler sonra gördüğü rüyada bir ses işitmemiş ama her yanını aniden yemyeşil ağaçlar sarmıştı. Bilmediği bir şehirde yürürken yolunu kaybetmiş ve çok sonra ormanın derinliklerinde yine aynı sesi duymuştu. Heves Ali, onu bu kez Bursa'ya çağırıyordu.

Elli yıl boyunca kavuşmaktan çok aramanın, varmaktan çok ayrılmanın lezzetini aldığı için bunca yaklaştığı Heves Ali'yle karşılaşınca ne yapacağını, kalan ömrünü neyle tamamlayacağını henüz bilemiyordu. Hayatının gayesi elinden alınacakmış gibi bir yandan Heves Ali'yi bulmak istemiyor ama diğer yandan da ona ömrünü dar eden bu adamı son bir kez görmek, onca yıl sonra ödeşmek için çırpınan kalbine söz geçirmeye çalışıyordu. Koltuğunda diken varmış gibi oturduğu yerde sabırsızlıkla sağa sola kaykılıyor, onları otogardan alan minibüsteki diğer yolcularla birlikte şehir merkezine varmayı bekliyordu. Herkes, henüz uykusunu alamamış şoföre gideceği semti söylerken, Ağıtçı Kadın yılların dalgınlığıyla söze girmek yerine, elindeki kâğıdın kırışan yerlerini düzleştiriyordu.

Dışarıda ortalığı silip süpüren bir rüzgâr, türlü boylarda minareler, han ve hamamlar, kümbet ve çeşmeler arasında önüne kattığı her şeyi telaşla gökyüzüne salıyordu. Yeni do-

ğan güneş Uludağ'ın henüz erimemiş yüzünde parıldarken, yaşlı kadın arada bir minibüsün camlarından geçen martılar görüyor, ancak başını çevirip çevreye bakmasına rağmen denizi göremiyordu.

Doğa Bursa'da yeni yeşillenmişti. Uzayıp giden tepelerde yapılan gösterişli binalar göze çarpıyordu. Ama ne yaparsa yapsın, bu binalar ağaçlarla bir türlü baş edemiyordu. Bu şehirdeki ağaçlar, o namlı lodosu ve karlı kışlarına rağmen hiç yaprak dökmeden bahara varmıştı sanki. Uzaklarda zar zor seçilen tarlalardan bereket fışkırıyor, hasbelkader yere düşen bir meyve çekirdeği bile burada bir bahar sonra ağaca dönüşebiliyordu.

Yaşlı kadın bazen ara sokaklara giren minibüsün penceresinden gördüğü sayısız evliya türbesi için ellerini açıp dua okuyordu. Bazen de bu koca şehirde aniden karşısına Heves Ali çıkacakmış gibi başını merakla dışarı çevirip gözünü sokakta gördüğü yüzlere dikiyor, çok geçmeden de şehrin bir saat gibi dakik işleyen düzenine bakıyordu. Lakin, düzenli kâgir evleri, pürüpak sokakları, sokaklardan geçen halim selim insanlarına karşın Bursa'da yaşlı kadının içinden söküp atamadığı bir kasvet vardı. İlk zamanlar bu kasveti Heves Ali'nin bu şehirde yaşıyor olma ihtimaline bağladı ama minibüs şehrin eski mahallelerinde yol aldıkça, bu duygunun kendisine değil, daha çok Bursa'ya ait olduğunu fark etti.

Bir zamanlar yedi düvele hükmetmiş bir başşehirken, tahtı tez zamanda elinden alınıp önce Edirne'ye, peşinden de İstanbul'a verildiği için Bursa'nın çehresinde tuhaf bir terk edilmişlik hissi vardı. Zaten Osman Gazi'nin heykeli bile Bursa'yı değil, İstanbul'u işaret ediyordu. Dışarıda okula doğru yol alan gençler, şehrin dışındaki fabrikalara gitmek için durakta servis bekleyen işçiler, tabelaları bile ileri geri sallayan bu lodosta sabah yürüyüşüne çıkmayı göze almış yaşlılar, yeni güne hazırlık yapan lokantacılar bile şeh-

rin yüzüne yıllarla birlikte daha da fazla sinen bu kasveti dağıtamıyordu.

Minibüsten inen yolcular, onları bekleyenlere sıkıca sarılıp bavullarını peşi sıra sürüklerken dönüp aracın içindeki tek tük yolculara baktı. İçeride kalan yolcular, arka sıralardan önlere doğru ilerliyor ve servis şoförüne gidecekleri semtleri tarif ediyorlardı. Sıranın kendisine geldiğini düşünen Ağıtçı Kadın, elindeki buruş buruş kâğıdı şoföre ulaştırıp kâğıtta yazılan yerde ineceğini söyledi.

Bir yandan araba kullanıp diğer yandan kâğıttaki eğri büğrü yazıyı sökmeye çalışan çakır gözlü şoför dikiz aynasından kızgınlıkla paspal giyimli yaşlı kadına bakarken, kâğıtta tarif edilen yeri geçtiklerini söyledi.

Hemen arkasında oturan bir yolcuya "İpini koparan Bursa'ya geliyor," diye söylenen şoför, başını çevirip adresteki yeri çoktan geçtiklerini, kadının ilerideki durakta inmesi gerektiğini tekrarladı. Ardından da, yürüyerek kaybolacağını, durakta indikten sonra kendisini Setbaşı'na götürecek minibüslere binmesi gerektiğini hatırlattı.

Bir an evvel Heves Ali'yi bulmak gayesiyle yanıp tutuşan Ağıtçı Kadın, durmaksızın hedefini düşündükçe ondan her seferinde daha da uzaklaştığını fark etti. Araçtan inip çaresizce etrafına bakınca umutsuzluğu bir kat daha arttı. Bursa üzerine üzerine geliyor, üstelik bir an bile hızını kesmeyen lodos, elbisesinin yırtık yerlerine dolup onu neredeyse havaya uçuruyordu. Elindeki asayı sertçe yere vurarak ilerlerken, bir an Bursa'nın lodosla nemlenen havası yüzünden içinin bulandığını, artık istese de bu şehirde Heves Ali'yi ömrü billah bulamayacağını hissetti.

Yaşlı kadın yıllar yılı adını sanını bilmediği şehirlerde onu karşılayanlar yüzünden şehrin kendisiyle hiç cebelleşmemiş; ağıdını yakmış, gözyaşlarını döktürmüş, göz silimliğini alıp evine dönmüştü. Lakin son zamanlarda bu birbirin-

den büyük ve tuhaf şehirlerde bir başına dolaşıp durmaktan âdeta içi dışına çıkmış ve etrafına hep bir kaybolmuşluk hissiyle bakmıştı.

Elbisesini bir balon gibi şişiren lodostan korunmak için bir trafik direğine tutundu. Yoldan körüklü otobüsler, timsah resimleriyle bezeli dolmuşlar, sakince yol alan otomobiller geçerken nerede olduğu ve nereye, nasıl gitmesi gerektiği konusunda en ufak bir fikri yoktu. Heves Ali onu Bursa'ya çağırmış ama tam olarak nerede olduğuna dair bir işaret vermemişti. Tam taziye evinden ayrılırken, aklına birden adamın cebinden çıkan adres gelmiş ve adresi aceleyle yazdırdıktan sonra yeniden yollara düşmüştü.

Zaman bu şehirde kendi yaşlı gövdesi gibi ağır işliyordu. Fomara Meydanı'nda etrafına bakarken, bu şehirde saatlerin arada bir durduğunu ve Bursa'da zamanın saatlerle değil, sadece rüzgârla ölçülebileceğini düşündü. Sanki burada, insanlar rüzgârın şiddetine göre yol alıyor, işlerini rüzgârın sesine göre taksim ediyordu.

Sonunda, elbiseleri rüzgârla uçuşmasın diye sıkıca sarınan, henüz gözünü açmamış insanların bekleştiği bir durağa yanaşıp elindeki kâğıdı durakta bekleyen gençten bir çocuğa uzattı. Kulağına taktığı wolkman kulaklığını çıkarmaya bile tenezzül etmeyen genç, dinlediği şarkının bölünmesinin kızgınlığıyla, ona yolun karşısı yerine durağın arka tarafını gösterdi. Böylece yaşlı kadın, yolun karşısına geçmek yerine, arkasını dönüp yüksek duvarlı hanlardan daha ileride, bir çınar ağacının dalları arasından yükselen ihtişamlı bir camiye yöneldi. Durağa yanaşan otobüse doluşan kalabalığın arkasından öylece bakarak, sanki gideceği yeri biliyormuş gibi Bursa'nın daracık sokaklarında yürümeye başladı.

Bazen günlerdir üzerine sinen yolun yorgunluğuyla sokak başlarında durup soluklanıyor, sık sık kesilen nefesi yüzünden Heves Ali'ye beddualar okuyor, sonra yeniden Bursa'nın

dik yokuşlarında karşısına aniden çıkacak bir evin hasretiyle sağına soluna bakınıyordu.

Camekânlarda renk renk havlu ve nevresimler, envaiçeşit kestane şekerleri olan dükkânlar henüz açılmamıştı. Çöpçüler sokakları temizliyor, kadınlar çocuklarını okula yolculuyor, börekçiler müşterilerinin siparişlerini yetiştirmek için didiniyor, polisler karman çorman trafiğe düzen vermeye çabalıyordu. Hangi yöne gideceğini bilemeden yürüyen Ağıtçı Kadın, arada bir durup birini arıyormuş gibi kapalı dükkânlardan içeri bakıyor, kimseyi göremeyince yeniden yürümeye devam ediyordu. Sonunda bir dükkânın camında yan yana dizilen çelik bıçakların ışıltısıyla yerinde kalakaldı ve camekânda ona göz kırpan usta işi keskin bıçaklara merakla bakmaya başladı.

Yıllar yılı onu hep yasla andığı için aklından bir kere kötü geçirmediği, kazasını belasını hep kendi üzerine aldığı Heves Ali'nin yüzü bir nefret tohumu gibi bir anda gelip karşısına kuruldu. Bir gözü Heves Ali'nin çok uzaklarda kalmış yüzünde, bir gözü keskin Bursa bıçaklarında kaldı. Onunla olan hesabını bu bıçaklardan biriyle halletme fikri kinle ışıldayan kalbine işte tam o anda yerleşti.

Onu karşısına alıp hesap soracak, kendisini yıllar önce neden bir ceset gibi geride bıraktığını öğrenecek, ikna olmaz, yaşlı adamın yüzünde en ufak bir pişmanlık belirtisi görmezse, onu bu şehrin bıçaklarıyla oracıkta yere serip etlerini köpeklere pay edecekti. Fakat bir türlü açılmayan dükkân yüzünden bu fikrinden vazgeçip, içinden bir türlü atamadığı bir öfkeyle yeniden Bursa sokaklarında yürümeye başladı.

Aslanağızlı asasına zorlukla tutunurken, bir anda içine karalar düştü ve tüm ruhunu saran bu duygudan kurtulmak için ağıt yaktı. Kimselerin bilmediği hikâyesini acı ve garip kelimelerle yine kendisine anlattı. Üzerindeki yırtık pırtık elbisenin gözeneklerinden içeriye dolan lodos hızını kes-

miş ama bu sefer de Bursa'nm üzerine yağmur bulutları çöreklenmişti. Onca zaman ağzının içinde dönüp duran ağıda rağmen bir kez bile ağlamamıştı. Onun yerine, taş sokaklara, çoktandır sırasını bekleyen yağmur bulutlarından kopan birkaç damla süzüldü.

Hızını giderek artıran yağmurda yürürken ne Ulu Camii'nin duvarlarındaki su sesini dinledi, ne de Kozahan ve Kapalı Çarşı'nın onu çağıran gizli geçitlerini umursadı. Onarım görmüş cumbalı evler, onların yanı başında yükselen yeni apartmanlar, her sokakta karşısına çıkan eski çeşmeler, cami ve mescitlerin avlusunda sere serpe yatan evliya mezarları, her tarafından türlü renklerde bitkiler fışkıran sokaklardan geçti. Nihayet anason kokan bir sokakta karşısına iki farklı yöne açılan yeni bir yol çıktığında, kendisini kaptırdığı ağıt yüzünden bu şehrin bir labirenti andıran eski sokaklarında kaybolduğunu anladı. Üstelik, servis minibüsünden indiğinden beri elinde sıkıca tuttuğu kâğıt parçasındaki adres, avuçlarındaki terle birlikte âdeta bir hamur parçasına dönüşmüştü. Karşısına çıkan kimi esnaflara gösterdiği kâğıtta sadece Setbaşı semtinin adı okunuyordu.

Yaşlı kadının dizlerinde artık takat kalmamıştı. Önceki şehirlerin aksine, Heves Ali'nin bu kez sahiden de Bursa'da olduğunu hissediyor, giderek artan sabırsızlığını yatıştırmak için türlü çareler arıyor ama bir çıkar yol bulamıyordu. Sonunda, yalvararak karşısına dikildiği bir saat tamircisi, gideceği semtin çok yakında olduğunu, oraya yürüyerek gidebileceğini söylediğinde, dizlerinin bağının iyiden iyiye çözüldüğünü hissetti. Mecburen, onu Setbaşı'na götürecek eski püskü bir taksiye bindi.

Birkaç kuruş kazanmak uğruna yaşlı kadını şehrin içinde gezdirmeye başlayan ve aslen Bulgar göçmeni olduğunu söyleyen taksi şoförü, yol boyunca Bursa'nın güzelliklerden söz etti. Geçip gittikleri yerlerdeki tarihi yerleri ballandı-

ra ballandıra anlattıktan sonra şehrin artık eskisi gibi olmadığından, son yıllarda çok göç aldığından ve Bursa'nın Yeni Bosna'dan bir farkı kalmadığından yakındı. Taksinin arka koltuğunda iki büklüm oturan yaşlı kadınsa adamın anlattıklarının tekini bile dinlemeden heyecanla onu Heves Ali'ye götürecek yollara, arabanın camından geçen görkemli ağaçlara baktı.

Arada bir taksinin camına serpiştiren yağmurla geride kalan yılların muhasebesini yapıyor ama yaptığı bu hesaplardan hep zararla çıktığını fark ediyordu. Nihayet onu birkaç dakika sonra bir derenin iki yanında kurulmuş Setbaşı'na getiren taksi eski bir köprüde durduğunda, bütün bu hesap kitabın birazdan hallolacağını düşünerek, yüreği ağzında taksiden inip yanına yöresine bakındı. Onca zamana rağmen ayakta kalmayı başarmış köprünün korkuluklarına ilerlerken mürekkebi dağıldığı için artık hiçbir işe yaramayan elindeki kâğıdı aşağıda gürül gürül akan dereye bıraktı.

Kâğıttaki adresten emin değildi ama eğer yazılar silinmese, birine gösterip doğruluğundan emin olmaya çalışacak, Heves Ali'nin bu semtte olup olmadığını daha iyi anlamış olacaktı. Ama artık adres olmadan başının çaresine bakmak zorundaydı.

Bir süre köprünün bitimindeki bahçeli binayı süzdükten sonra, bakışlarını üst taraflardaki sokaklarda birbirinden eski binalar arasından yükselen apartmanlara çevirdi. Heves Ali'yi bu yeni binalarda değil, kıyıda köşede kalmış, henüz onarım yüzü görmemiş, sadece taşları ayakta kalmış eski evlerde bulacağını düşünüyordu. Çünkü, onun nazarında, eski insanlar şimdikiler gibi zırt pırt ev değiştirmez, bu apartmandan şu apartmana taşınmaz, ömürlerini doğdukları evde tamama erdirirlerdi. Eğer hislerinde yanılmıyorsa, Heves Ali de böyle bir evde yaşıyor olmalıydı.

Adres kâğıdını elinde evirip çevirip ıslatmasa, kendisine tarif edilen evi şıp diye bulacak ve hikâyesini bu kez nihayete erdirecekti. Yine de sona doğru yaklaştığını düşünerek bir parça olsun ferahlıyor, Setbaşı Köprüsü'nden ayrılıp heyecanla bu eski semtin sokaklarıyla dik yokuşlarında yürürken birden karşısına Heves Ali'nin çıkacağını umuyor, merakla sağa sola bakınıp kendi halindeki insanların yüzlerini süzüyordu.

Bu semtteki tüm insanlar sanki hısım akrabaymış gibi tuhaf bir şekilde birbirine benziyordu. Renkli gözleri, sarıya çalan kumral saçları, pamuk gibi beyaz yüzleriyle dingin bir şekilde Setbaşı'nın sokaklarını arşınlıyorlardı. Köprünün yanındaki camiden çıkan kimi adamlar, kendilerine katiyen benzemeyen bu yaşlı kadının tuhaf elbisesi ve kara yüzüne hayretle bakıp yollarına devam ediyorlardı. Ağıtçı Kadın'sa bütün bu alaycı bakışlara aldırmadan elli yıl önce burnuna çalınan, o zamandan bugüne burnunun direğini sızlatan o kokuyu bu semtte yeniden aldığı için heyecanla etrafa bakınıyordu.

Alt katları lokanta olarak hizmet gören iki katlı kâgir evlerin, semtin her sokağında birdenbire bitiveren yeni apartmanların, bahçelerindeki incir ağaçlarının dallarını sokaklara sarkıttığı yüksek duvarlı eski konakların, turistik eşyalar satılan dükkânların önünden yavaş yavaş ilerleyerek yeniden sevimli bir kasabayı andıran bu semtin meydanına geldi. Setbaşı Köprüsü'nü geçince karşısına çıkan bu meydandaki banklardan birine oturup çaresizce kulağına çalınacak bir sesin, gözüne ilişecek bir yüzün varlığını aradı. Önce, mendilini çıkarıp yüzündeki teri sildi, ardından eski bir çeşmede yüzünü serinletip suyundan içti.

Kalabalık değildi sokaklar. Öğle ezanı okunurken herkes kendini işine gücüne kaptırmıştı. Arada bir bu semti adımlayan turistler de olmasa Setbaşı hepten sessizdi. Fakat Ağıt-

çı Kadın, yol yorgunu sırtını henüz banka dayayıp soluklanmıştı ki, aniden meydana girip daha sonra bir ara sokağa sapan bir grup kara elbiseli kadın ve erkeğin farkına vardı.

Bu garip insanlar sanki yürümüyor da birbirlerine tutunarak ayakta kalmaya çalışıyordu. Kadınlar arada bir siyah tül eşarplarını düzeltip ıslak gözlerini siliyor ve tıpkı kendileri gibi kara elbiseler giyen çocuklarının ellerini tutup hızla ilerliyordu. Elbiselerinin yakalarına beyaz zambaklar ve küçücük fotoğraflar iliştirmiş bu kalabalığın hali Ağıtçı Kadın'ı ister istemez kuşkuya düşürdü. Kalbi bir kez daha heyecanla çarparken, yerinden hızla doğrulup bu insanların girdiği sokağa seğirtti.

Koşturarak yürüyen bu telaşlı insanlara yetişmesine imkân yoktu. Nitekim biri bitip diğeri başlayan dar ve yokuş yolda kimseyi göremedi. Sokakların birinden girip diğerinden çıktı ama meydanın köşesinde gördüğü kalabalığın birdenbire gözden kaybolduğunu anladı. Başını kaldırıp aradığı kalabalığın çevredeki yüksek duvarlı evlerden hangisine girdiğini bulmaya çalıştı. Fakat bahçelerden dışarı taşan meyve ağaçları çevreyi süzmesine engel oluyordu. Bu yüzden bir yandan hızla çarpan kalbini sakinleştirmeye çalışıyor, diğer yandan merakla etraftaki evleri yokluyordu.

Nihayet, çok sonra avlusundan ağlama sesleri işitilen bir evin önünde durup elini kederle kalbine götürdü Ağıtçı Kadın. İlk iki katı taştan, son katı ise ahşaptan yapılan bu üç katlı evden bilmediği dilde, âdeta kavga edermiş gibi konuşan erkeklerle, onlara kederli sesleriyle katılan kadınların sesi geliyordu. Bunca yıl sonra izini bulduğunu düşündüğü Heves Ali'yi yeniden kaybettiğini düşündü. Dizlerinin bağı çözülürken aslanağzı asası elinden düşüp yerlere yuvarlandı. Onu hatırladıkça yerinden sökülecekmiş gibi çarpan kalbinin artık yavaşladığını, bir an neredeyse durduğunu hissetti.

Başını kaldırıp ahşap doğramaları yıpranmış bu eski binaya bakarken yanaklarından süzülen gözyaşlarına aldırmadan taştan yapılan bu konağın tokmağını hızla çalmaya başladı. Açık camlardan dışarı taşan koyu turuncu perdelerin bu kez kendisi için aralanmasını bekledi. Fakat ahşap kapının demirinde yankılanan üzüm salkımlı tokmak ona bir cevap vermedi. Özene bezene yapılan tokmağa uzanıp kapıyı var gücüyle yeniden çaldı. İçeriden cevap gelmeyince kapıyı eliyle yavaşça ileri itti ve kendisini bir anda bu eski konağın avlusundaki sandalyelerde oturan birbirinden şık kara elbiseli kalabalığın arasında buldu.

Zemini taşlarla döşenmiş ve tam ortasında küçük bir süs havuzu bulunan avlunun bir köşesinde hararetle çene çalan, yakalarına beyaz zambak, başlarına siyah dantel tül eşarp takmış süt yüzlü kadınlarla siyah takım elbiseli adamlar, konuşmalarına ara verip aniden içeri giren bu garip giyimli kadına baktı. O zamana kadar avluyu dolduran anlaşılmaz kelimeler, yerini korkuyla karışık, pek de tekin olmayan bir sessizliğe bıraktı.

Zorlukla ilerleyen ayaklarıyla üç-beş adım daha atan Ağıtçı Kadın, havuzun kenarına yaslanmış çamurlu kürek ve kazmaları görünce bir anda gözleri karardı. Konya'dan yola çıkarken, onca zaman sonra sahiden Heves Ali'nin izini bulduğu için kendisini Allah'ın şanslı kullarından biri saymıştı. Fakat avludaki kalabalığın giydiği kara elbiselerle havuzun duvarına yaslanmış çamurlu kazma ve kürekler âdeta bir bıçak gibi içine saplandı.

Yetişememişti Heves Ali'ye. Onu dünya gözüyle son bir kez görememişti. Bunca yaklaşmış, tam kavuşacakken melekler yanına almıştı.

Gözlerine hücum eden gözyaşları delicesine akarken, yaşlı kadın kollarını iki yana açıp çığlıklar atmaya başladı. Önce belindeki kurt ve çakal kuyruklarını çözdü, peşinden de as-

lanağızlı asasını avlunun duvarlarına çaldı. Yıllarca elbisesinin her yerini bir ölü için yırtarken bir tek kalp hizasına dokunmamıştı. Elini hırsla kalbine götürüp elbisesinin bu sağlam yerini de paramparça etti. Avlunun duvar dibindeki toprakları başına saçıp kendini yerlere yuvarladı. Ağzından salyalar akarken, bütün kış aç kalmış bir kurt gibi yeri göğü inleten çığlıklar atıp başını iki yana salladı. Ağlarken, sanki önünde bir kum saati varmış da zamanın akışını, ömrün tükenişini en iyi bu saat gösterirmiş gibi ağaç diplerinden aldığı çamurlu toprakları ağır ağır yere çaldı.

Korkudan avlunun bir köşesine saklanan kadınlar, gözlerini bu deli divane kadından alıp kaygıyla bekleşen erkeklere bakıyor, bütün bu vaveylanın nedenini anlamaya çalışıyorlardı. Lakin, yakalarındaki fotoğrafı çıkarıp toplu iğnelerini sıkıntıyla avuçlarında gezdiren şık giyimli erkekler de olan bitenle ilgili fikir sahibi değildi. Arada bir soran gözlerle birbirlerine bakıyor, sonra yeniden avlunun ortasında çömelip iki elinin arasına aldığı başını sağa sola sallayan, çığlıklar atıp yüzünü gözünü tırmalayan bu garip kadının nereden geldiğini, kim olduğunu, ne yaptığını anlamaya çalışıyorlardı.

Onca zaman merakla beklemelerine rağmen kadının çığlıkları bir türlü dinmiyordu. Üstüne üstlük, yaşlı kadın bir vakit sonra avludaki taş havuzun duvarına yaslanan kazmalarla küreklere yapışan çamurları avcuna alıp kederle yüzüne gözüne sürmeye başladı. Kara yüzü kızıl çamurlara bulanırken, hiç adeti olmadığı halde ömrü hayatında ilk kez iki elini gökyüzüne doğru açıp köpük içindeki ağzıyla Allah'a, zamana ve kaderine sitem etti.

Yıllar yılı ağıtlar yakıp acılarını dindirmeye çalıştığı insanların acısını ilk kez içinde duymuş, belki de ilk kez ölüm acısının ne olduğunu hissetmişti. Öyle ki, bir süre sonra kurumuş ağzından bir tek kelime bile çıkmaz oldu. Kelime-

ler birlik olup ağzına doğru hareket etmek yerine yorgun ve kırgın kalbine yığıldı. Sonunda, artık acısına daha fazla dayanamayıp yüzünü ıslak taşlara dayadı. Heves Ali'nin bir vakitler bu avlunun ıslak taşlarında yürüdüğünü, bir köşede durup soluk aldığını düşünüp acıdan kurumuş dudaklarını bir köpek gibi taşların oyuklarındaki suya değdirdi.

Avluda toplaşan ve giderek birbirine sokulan kalabalık korku ve çaresizlikle birbirine bakıyordu. Yaşlı kadının bitip tükenmeyen çığlıkları yüzünden bir tek adım bile atamıyor, ne yapacaklarına bir türlü karar veremiyorlardı. Kız çocuklarıyla saçı başı düzgün erkek çocukları anne-babalarının bacaklarına yapışmış, bir meczubu andıran bu görüntü karşısında korkuyla ağlaşıyordu. Sonunda, bu şaşkın ve kaygılı kalabalığın arasından sıyrılan epey yaşlı bir adam, ağır ve korku dolu adımlarla Ağıtçı Kadın'a doğru yürümeye başladı.

Siyah elbisesiyle aynı renk bir kravat takmış olan bu beyaz saçlı adam, gelip başına dikildiğinde, Ağıtçı Kadın hâlâ yerleri öpüyordu. Başını kaldırdığında adamın çamura boyanmış ayakkabılarını gördü. O zaman daha da kederlendi.

Adam, elini uzatıp yaşlı kadının koluna girdi, fakat ne kadar çabalarsa çabalasın onu yerden kaldırmaya muvaffak olamadı. Yaşlı kadın sanki tutkal gibi yere yapışmış, kollarına girmeye çalışan eli itip her seferinde yeniden başını taşlara dayayarak ağlamaya devam ediyordu. Çaresiz kalan yaşlı adam avluda bekleşen birkaç kişiye kaş göz etti. Ayakkabıları çamurlu olmasına rağmen üstleri başları pırıl pırıl olan birkaç adam el ele verdi ve onu güçbela yerden kaldırarak duvar dibindeki bir sandalyeye oturttu. Başındaki kara dantelli eşarbı düzelten bir kadın konağın mutfağına koşup sandalyede hâlâ iki büklüm oturan Ağıtçı Kadın'a bir bardak su getirdi.

Heves Ali'nin arkasından bir damla su içmenin bile günah olduğunu düşündüğü için dudaklarına damlatılan sular bo-

ğazından akıp gitmedi. Sandalyede otururken, koluna girip onu zapt etmeye çalışan kadınlara rağmen, yeniden sağa sola sallanmaya başladı. Çok geçmeden de gözlerini avlunun kapanan kapısına dikip ruhundaki acıyı ancak ağıtlarla dindirebileceğini hatırlayarak yeniden ağıt yaktı. Sanki ağzının içinde kara bir su varmış da, o kelimeler bu kara suyla çalkalanmış gibi sesi konağın avlusunda yankılanırken, bir yandan da başını çevirip yas elbisesi giymiş bu düzgün giyimli insanlara baktı. Yaşlı ve ıslak gözleri kalabalığın içinde ağıdına eşlik edecek, ona el uzatacak tanıdık bir yüz aradı.

Ağlamak yerine, herkes ona daha çok kaygı ve korkuyla bakıyordu. Kadınlar, avluya bir dinamit gibi aniden atılıveren bu garip giyimli kadının ne yaptığını anlamaya çalışıyor, sorularına bir cevap bulamayınca tedirginlikleri her geçen dakika biraz daha artıyordu. Yakalarındaki resimleri çıkaran çocuklar hızla yukarı katlara çıkıp perdelerin arkasından aşağıya bakıyordu.

Başında dikilen adam, sonunda elini Ağıtçı Kadın'ın omzuna koyup onu susturma gereği duydu. Böylece yaşlı kadın giderek sesini düşürüp ağıdını sessizce sonlandırdı ve gözlerini avludaki havuza dayanmış olan kazma ve küreklere dikti.

Sanki taziye sahibi kendisiymiş de gelen gideni o karşılıyormuş gibi "Başımız sağ olsun," dedi gözlerini kısarak, "hepimizin başı sağ olsun!"

Ağıtçı Kadın'ı yerden kaldırmaya teşebbüs eden ak saçlı adam ellerini dizlerine dayayarak yaşlı kadının yanına oturdu. Elini yeniden bu yırtık pırtık elbiseli, kara yüzlü, kem talihli, yüzü gözü dövmeli kadının omzuna koyup, "Dostlar sağ olsun," dedi.

Peşinden de, "Ben merhumun ağabeyiyim," dedi, "fakat seni hiçbir yerden çıkaramadım."

Onca zaman sonra, dünya üzerinde kendine bir sıfat bul-

duğu için rahatlamış olduğunu düşünen Ağıtçı Kadın, Heves Ali'nin hatırası karşısında kendisine hangi payeyi yakıştıracağını bilemedi. Elli yıl önce geride bıraktığı bir ölüyüm, demek istedi ama dili bunu söylemeye varmadı. Yüzüne sürdüğü çamurun kokusuyla dudağının kenarına kurulan köpüklerin beyazı, sevgilisi, ruhu, heves kuşuydum! demesine izin vermedi.

Zorlukla ağzını açıp, "Eski bir arkadaşıyım," dedi, "Arguvan'dan ta buraya onun ağıdını yakmaya geldim."

Avludaki kalabalık şaşkın bir şekilde birbirine bakarken, kimi erkekler, başlarındaki dantelli siyah eşarplarını düzelten kadınların kulaklarına eğilip Arguvan'ın nerede, ağıtçılığın ne olduğunu sordu. Ancak avludakilerin, ne Arguvan ne de ağıtçılık hakkında bir fikirleri vardı. Ama bir zaman sonra, bu garip kadın avlunun orta yerinde böylesine dövündüğüne göre, muhakkak bir derdi var diye düşündüler. Lakin çok geçmeden, günlerdir yaşadıkları onca olayın tesiriyle içlerine yine o şüphe kurdu düştü. Arada bir başlarını merakla çevirip bir anda avluya damlayan, üstü başı çamura bulanmış kara yüzlü kadının üzgün halini izliyorlardı. Sonunda, elleriyle dizini döven yaşlı kadının, "Beni onun mezarına götürün, yalvarırım size!" sözüyle avludaki bu kalabalığın şaşkınlığı bir kat daha arttı.

Onu oturduğu yerden kaldırtan ak saçlı adam, bu kez sandalyesini düzeltip yaşlı kadının tam karşısına kuruldu. Elini bacaklarına koyup bir süre sızlayan dizlerini ovdu. Boynunu sıkan kravatı gevşetip yakası ter lekeleri içindeki beyaz gömleğinin üst düğmesini çözdü. Ayakkabılarındaki çamuru yere sürttü. Fakat adam hâlâ rahatlamamıştı. Son günlerde başlarına gelen olaylar bir kenara, bir de bu yaşlı kadın çıkmıştı karşılarına. Ceketini yavaşça çıkarıp sandalyesinin arkasına astı. Ömrü hayatında ilk kez gördüğü bu kadının dövünüp ağlamalarına hâlâ bir anlam veremeyen adam,

başıyla avludaki süs havuzuna dayanan kazma ve kürekleri gösterdi.

"Maalesef, ağabeyimin henüz bir mezarı yok," dedi.

Adamın kederi kalbinden kurtulup boğazına, oradan da gözlerine hücum etti. Sesi çatallanırken, "Bir haftadır iki mezarlık arasında gidip geliyor merhumun cesedi. Ruhu bir türlü huzura kavuşamadı!" dedi.

O zamana kadar feri gitmiş kederli gözlerini öne eğen Ağıtçı Kadın, başını aniden hayretle kaldırıp bu nur yüzlü adamın kederli gözlerine baktı. Adamın anlattıklarını anlayamamış, avludaki şaşkınlık yer değiştirmişti. Gözlerini merakla açıp kendisine söylenenleri anlamaya çalıştı.

"Onu daha gömmediniz mi?" diye sordu yaşlı kadın.

Ellerini bir kayığın kürekleri gibi iki yana açan efkârlı adam "Ortada henüz doğru dürüst bir mezar yok," dedi. Sonra, üst üste attığı bacaklarını da tıpkı elleri gibi iki yana ayırdı.

"Nasıl yok?" dedi yaşlı kadın.

"Yok işte!"

"Nasıl yok? Ölü mezarsız kalır mı hiç?"

"Ceset elden ele," dedi kederli adam.

Ağıtçı Kadın, aniden çamurlu ellerini uzatıp yanında oturan adamın kollarına sarıldı. Adamın bembeyaz elini kara ellerinin arasına aldı. Gözlerinde biriken yaşlar yanağından aşağı kaydı. Sonra da, yalvarırcasına "Ne oldu ona?" diye sordu.

Yutkundu adam. Bir şey diyemedi.

Ağıtçı Kadın, sanki yaşlı adamın değil de, kayınbiraderinin ellerini tutuyormuş gibi, "Anlat ki yakayım ağıdını, Heves'im öte dünyaya kuru gözlerle gitmesin," dedi.

YEDİNCİ BÖLÜM

YER DEĞİŞTİREN BİR MEZARIN AĞIDI

"Sinemaya gitmemeliyiz. Çünkü insan sinemaya gidince yaşadığı kasabayı sevmez oluyor, alıp başını gitmek istiyor buralardan."
William Saroyan

Biz çocukken, şimdiki gibi altı evliya, üstü eşkıya değil idi Bursa'nın. Dört bir yanındaki cami, tekke ve zaviyelerden deyiş, ilahi ve ezanlar duyulurken diğer taraftan kilise çanlarının o mahzun sesi yükselirdi. Bu şehirde etle tırnak gibi değildik elbet, hiçbir zaman da öyle olmadık. Zaman zaman hır gür çıkardı semtimizde. Kavgalar, ev yakmalar, deprem ve yangınlar, şehirden sürülmeler eksik olmazdı başımızdan ama yine de yeşil Bursa'mızda mesuttuk. Bu şehirde ataları-mızdan kalma çınarlarımız, özene bezene yaptığımız evleri-miz, binlerce yılın sabrıyla bekleyen mezarlarımız, herkes-ten daha eski bir tarihimiz vardı. Bursa'daki bu serin zaman-da bizim de kendimizce bir hakkımız vardı çünkü. Onca hır-güre rağmen birlikte yaşamaya mecburduk.

Lakin, zaman içinde gidenler, gitmek zorunda kalanlar ol-du aramızdan. Ama biz birkaç aile hep bu şehirde kaldık. Ki-mimiz ipekböcekçiliği kimimiz dokumacılık yaptı, kimimiz rakı üretip meyhaneyle gazino işletti, kimimiz sinemayla uğ-raştı, kimimiz de yemenicilikten aktarlığa kadar şehrin kal-burüstü ne kadar işi varsa geçimini onunla sağladı.

O zamanlar arnavutkaldırımlı sokakların iki yanındaki evlerimizde huzur içinde yaşardık. Sokaktan geçen tatlıcı ve dönme dolapçıların peşinde koşturup ferahfeza çocukluğumuzu tamamlardık. Hep korkuyla çalan çanlara kulak dayar, kilise korosunda ilahiler okur, sonra da üzerimize bir beden büyük gelen o sıkıcı elbiseleri sıyırıp tepeye çıkar, neşeyle uzaktaki dağlara, bereketli tarlalara, geride kalan bu huzur dolu mahallemize bakardık. Kapağı mecburen Amerika'ya atmış, orada çok paralar kazanmış akrabalarımızın hikâyelerini birbirimize anlatır fakat yine de tıpkı onlar gibi tası tarağı toplayıp bu şehirden gitmeyi aklımızdan bir an bile geçirmezdik. Mutluyduk çünkü bu şehirde.

Fakat yine de çocukluğumuzdan beri anlaşılmaz bir biçimde bin bir tembihle büyütülüyorduk Bursa'da. Burası nihayetinde bizim de vatanımızdı. Hatta, bu yerlerin belki ilk sahiplerinden biriydik. Sık sık bizi karşılarına oturtup "Geçmişinizi unutmayın," derdi büyüklerimiz, "kim olduğunuzu unutmayın!"

Evimizdeki her şeyin, örneğin kök boya baskıyla yapılan perdelerimizin bile bir tarihi vardı. Başını mahzun bir şekilde yana eğen Meryem Ana heykelciğinin bir tarihi vardı. Her biri başka bir azizden yadigâr kalan adlarımızın bir tarihi vardı. Babam, "Bu perde yüz on yıllık," derdi mesela; "altın heykelcik iki yüz on yedi yıllık, adınız bin dokuz yüz on beş yıllık." Biz Ermenilerin bu tarih takıntısını çok sonra anladım. Bu yolla, kendilerini bir sığıntı gibi hissetmemeye, en çok da bu topraklara sonradan gelmediklerini, ezelden beri burada olduklarını anlatmaya çalışıyorlardı.

Fakat sonra tarih dersi biter, milli güvenlik dersi başlardı: Müslüman mahallesine gitmek yasak, onlarla oyun oynamak yasak, Ramazan ayında sokaklarda yiyecek bir şeylerle dolaşmak yasak, Türk çocuklarla kavga etmek yasak... Bir türlü bitmezdi bu yasak listesi. Biz Ermeniler, Bursa'da er-

genliğe yeni girmiş ve durmadan bacaklarını toplaması istenen kız çocukları gibiydik hep. Kendi bahçe ve mahallemizde mesut ve bahtiyar ama bu mahallenin biraz uzağında hep tedirgindik. Bu yüzden de mahalleden çok fazla açılmadan, soluğu sıklıkla Setbaşı'nın şen şakrak sokaklarında alırdık.

Evvelce şehrin tek sinema ve gazinosu Setbaşı'ndaydı. Geceleri saz semaileri bu şehrin pırıl pırıl göğünden eksik olmazdı. Kanun, tambur, klarnet ve teflerin o büyülü sesi meyhanelerden çıkıp Setbaşı Köprüsü'nde soluklanır, Tophane'deki padişah mezarları bile bu latif seslerden payını alırdı. Gündüzleri Bursa'daki cami ve tekkelerde içleri dışlarına çıkan, çarşılarda cimri müşterilerle pazarlığa tutuşmaktan bitap düşen Bursa eşrafı, köprüden yayılan bu sesin peşinde geceleri fayton ve otomobillerle semtimize akardı.

Dokumacılar, toprak ağaları, fabrikatörler, paşa ve beyler gece yarılarına kadar yiyip içip eğlenir, sonra da naralar ata ata Bursa'ya dönerdi. Bu şişkin cüzdanlı tüccarlar, semtimize gelirken Türk ve Müslüman olduklarını unuturdu. Masalarına oturan mamalarla gülüp eğlenir, Hanende Teraza'nın kısık sesinden çıkan şarkılara ağlaşır, sebil gibi rakı içer, masalarda göbek atıp diz kırardı. Ömürlerini bin yasak üzerine kuran bu Müslümanlar, ilerleyen saatlerde gömleklerinin düğmelerini birer ikişer çözer ve dünyaya gülümseyerek bakmaya başlardı. Fakat fayton ve arabaları Setbaşı Köprüsü'nün tam ortasına geldiğinde, nihayet akılları başlarına gelir ve onları işret kazanına yuvarladığımızı söyleyerek semtimizden bin pişman ayrılırlardı.

Rumların işlettiği, annelerimizin ev yapımı leziz mezelerinden sattıkları bu meyhane ve gazinolar Bursa'da oldum olası başımıza belaydı. Büyüklerimizin naklettiğine göre, bir vakitler mahalledeki caminin yanında açılan Kirkor'un Meyhanesi'nde oturanlar, sabah ezanını okumak için şerefeye çıkan müezzine kadeh kaldırarak selam verdikleri için bura-

larda kızılca kıyamet kopmuş. Olayın duyulmasıyla öğleye doğru meyhaneler taşlanmış, Gökdere'nin puslu havasına yanan evlerimizin dumanları eklenmiş. Kimi Rumlar derdest edilirken, kimileri de o günden sonra bu zanaatı terk edip başka işlerle uğraşmaya başlamış.

Dedem de artık kimden öğrenmişse, sinema işine girişmiş o günlerde. Sermaye için kadınların altınlarını bozdurmuş, ondan bundan borç almış, yetmemiş Yahudi tefecilere hayli borçlanıp Setbaşı'nda Sinema Olimpos Palas adında görkemli bir sinema binası yaptırmış. Tez zamanda küşat edilen sinemayı ben pek hatırlamıyorum ama vakti zamanında bu sinemada gösterilen Amerikan filmlerine akın akın Bursalı gelmiş.

Yıllar sonra Şark Sineması adını alan dedemin sinemasına benle kardeşim Artin ucu ucuna yetiştik. Olimpos Palas'ta izlediğimiz siyah beyaz filmler hâlâ hayal meyal aklımda. Geceleri dedemizin peşi sıra sinemaya gider, makine dairesinde oturup gözlerimizi perdeye dikerdik. Ben izlediğim filmlerin büyüsüyle ağzım açık perdeye bakarken, Artin perdeden ziyade dedemin makine dairesindeki alet edevata dikkat kesilirdi.

Dedemin arada bir yağladığı makineye, ipek bir bezle sildiği kameranın camına, sağda solda istiflediği film kutularına, adaba uygun olmadığını düşündüğü için film makaralarından kestiği şerit parçalarına bakar, hep başka âlemlere dalardı Artin. Sıcak ve nemli odada alnına yapışan saçlarını arada bir arkaya atar ve pek çoğu öpüşme sahnelerinden oyulmuş film şeritlerini ışığa tutardı. Bazen de dedemin dalgınlığını fırsat bilip elini hınzırca kameraya doğru uzatır, ağızlarının suyu aka aka film izleyen sinemadaki cemaate, ben buradayım! dercesine kendi varlığını duyururdu.

Her dedenin diğerlerinden ayrı tuttuğu, şımartıp durduğu bir torunu vardır. Dedemin gözdesi de Artin'di. Babamın ak-

sine, Artin'e hiç ses etmezdi dedem. Hatta sinemaya merak saldığı için onu benden daha çok severdi. Lakin, babama göre sinemacılığın bu topraklarda bir geleceği yoktu. Bu yüzden, dedemin kuyruğuna yapışan Artin'e kızıp bizim de tez zamanda tıpkı diğer Ermeniler gibi eve para getirecek bir zanaat öğrenmemizi istiyordu.

Sadece memleket değil, dünya da karman çormandı o zaman. Savaşın yaklaştığını, bir vakitler neşeyle yankılanan Setbaşı'na gelen gidenin azalmasıyla anlıyorduk. Mal satamayan Bursalı tüccarlar fabrika ve dükkânlarını birer ikişer elden çıkarıyordu. Üstelik, piyasayı ele geçiren Amerikan bezleri yüzünden ipeğe olan rağbet azalmış, dokumacılık mesleği günden güne gözden düşmüştü. Bir zamanların namlı ticaret merkezi, payitahtın gözbebeği Bursa o yıllar bir kez daha içine kapanıyordu.

Millet çok sıkıntı çekti o vakitler. Ekmek bile karneye bağlandı. Ama sonunda bir gün savaşın bittiği söylendi. Kara günler geride kaldı, yeniden yüzümüz gülecek, artık rahatlarız diye düşünüyorduk ki, devletimiz girmediği bir savaşın zararını bizden tahsil etmeye kalktı. Varlığımız vergiye bağlandı. Neyimiz var, neyimiz yok, el koydular.

Dedem borçlarını ödeyemeyince, bütün gün elinde hesap defterleri günden güne dertli bir adama dönüştü. Sonunda bir gece sinema salonunun perdesinde kafasına dayadığı bir altıpatlarla intihar etti. Tefeciler, borçlular kapımıza dayandı. Salon yok pahasına ona buna verildi. Sandalyeleri kahveciler satın aldı. Film makinesiyle birkaç kutu filmi de bir gece sinemaya giren hırsızlar çaldı. Dedemin anlı şanlı Şark Sineması birkaç günde adı gibi yetim kaldı.

Ben babamın yanında taş ustası olarak çalışmaya devam ettim ama yıkımın büyüğünü ağabeyim Artin yaşadı. Günlerce, kapalı sinema salonunun önünden ayrılmadı. Çocukluk gecelerinin tümü sinemada geçtiği için, akşam olunca ne

yapacağını bilemez bir halde evde kıvranıp durdu. Babamla hır gürü eksik olmadı. Bir iş tutmuyor, daima elleri ceplerinde Bursa sokaklarında gezip duruyordu. İlk zamanlar kilise korosundan, daha sonra da kiliseden çekti elini ayağını. Bir şeyler yapacağını adım gibi biliyordum.

Nihayet, günün birinde beni bir kenara çekip "Muhterem," dedi kederle, "ben gidiyorum."

"Nereye gidiyorsun?" dedim şaşkınlıkla.

"Uzaklara," dedi, "çok uzaklara!"

Ben yolumu çizmiştim. Bursa'da, babamın yanında kalıp taşlara şekil verecektim. Duvar örecek, mezar taşı yapacak, ömrümce taş istifleyecektim. Artin benim gibi değildi. Onun başka hayalleri olduğunu, hiçbirimize benzemediğini kameranın perdeye düşen ışığına elini uzattığında anlamıştım. Tefecilerden önce davranıp film makinesiyle birkaç kutu filmi gizli bir yere saklamıştı.

Tıpkı diğer Ermeniler gibi Amerika'ya gideceğini sanırken, o Batı yerine daha da Doğu'ya gitmeye karar vermişti. Onun nazarında bu meslek asıl Doğu'da para edecekti.

Çok dil döktüm, babam senin kahrından ölüp gider dedim, yalvarıp yakardım ama nafile, onu ikna edemedim. Bir gece ansızın, gizlice tası tarağı toplayıp yollara düştü.

*

Elli küsur yıl Artin'den hiç haber alamadım. Memlekteteki sinema ve kiliselere onca sordurmama karşın onu tanıyan, ondan haberi olan bir Allah'ın kulu bile karşıma çıkmadı. Babam ölüm döşeğinde yatarken, belki Artin çıkıp gelir diye şu kapıdan öylece bakıp durdu. Ama ağabeyim gelmedi. Annemin ölümünü de göremedi.

Yaşlılar öldü, çocuklar doğup büyüdü, bu avluda düğünler yapılıp cenaze yemekleri yendi. Zaman, Bursa'da bir çınar ağacı gibi kollarını açıp geçti ama ağabeyimden hiç ses seda çık-

madı. Gazetelere gaip ilanı verdik. Kiliselere resmini astık ama bir sonuç alamadık. Bir yerlerde ölüp gittiğine kanaat getirip mecburen katlandık yokluğuna. Yine de elimdeki murçla taşlara şekil verirken, ağabeyim bir kere bile aklımdan çıkmadı.

Geçen yıl, işten çıkmış yorgun argın eve dönerken, Setbaşı Köprüsü'nde birini gördüm. Zaman çok şey alır götürür insandan ama insan ağabeyini tanımaz mı? Yaşlanmış, kilo almış, saçı sakalı beyazlamış bir halde, kırk dokuz yıl sonra bile olsa onu hemen şıp diye tanıdım. Yanında tahta bir bavul, köprünün korkuluklarına sırtını dayamış böyle darmaduman bir halde mahalleye bakıyordu.

Elimdeki malzeme çantası aniden yere düştü. Köprünün iki yanında gözyaşları içinde birbirimize öylece bakakaldık. Onca yıl hiç haber etmediği için ona hâlâ kızgındım. Ama onu o çöküp tükenmiş haliyle görünce dayanamayıp gözyaşlarını koyverdim.

Herkesin bu yeryüzünde iyi ya da kötü, genç ya da yaşlı, kadın veya erkek, pişman ya da galip, mutlu ya da mutsuz bir gün evine barkına geri dönme hakkı vardır. O da bu hakkını kırk dokuz yıl sonra kullanmıştı.

Birbirimize sarılırken, "Dayanamadım muhterem," dedi bana, "geri geldim sonunda."

Artin, onca soruma tek bir cevap bile vermedi. Gözlerini kederle kısıp değişen Setbaşı'na baktı. Birer birer yıkılan eski evlere, çoktan lokantaya dönüşmüş meyhanelere, yerini cami ve okullara bırakmış kiliselere yutkunarak göz gezdirdi. Onu daha da kederlendirmemek için soru sormayı bıraktım ve bavulunu alıp babamdan sonra elden geçirdiğim bu eve getirdim. Çoluk çocuk yıllar sonra aniden ortaya çıkan amcalarına merakla bakarken, ben içeriye koşturup Meryem Ana'mızın heykelciği önünde diz çöktüm. Ağabeyimi onca yıl sonra sağ salim karşımıza çıkaran Yüce İsa'ya şükürler ettim.

Akşama, mahzende beklettiğim yıllanmış Ermeni şaraplarından çıkarıp Artin için güzel bir sofra donattım. Hanımım, belki Artin özlemiştir diye gün boyu koşturup topikten paskalya çöreğine, ciğer sarmasından uskumru dolmasına kadar türlü yemek ve mezeler yaptı. Haber gönderip Bursa'da kalan üç-beş Ermeni'yi eve davet ettim. Bu avluya upuzun bir masa kurup yıllar sonra evine dönen ağabeyim için dillere destan bir şenlik tertip ettim.

Yaşlanmıştı Artin. Elleri titriyor, arada bir öksürüp sanki bu öksürük hiçbir şeyin habercisi değilmiş gibi ortalıkta koşturan torunlarımla oynuyordu. Bıyıklarını tıpkı Ayhan Işık gibi kesmiş, üzerine de incecik bir balıkçı kazağı geçirmişti. Arada bir kocaman göbeğini zorlayan kemerini gevşetiyor, açılan alnını sıkıntıyla ovuyordu. İçeriye kaçmış masmavi gözleri de olmasa elli yıl öncesinin yakışıklı ağabeyimden eser yoktu.

Gece boyu kendisiyle ilgili hiçbir şey anlatmadı. Bazen durup kırk küsur yıl önce geride bıraktığı bir yeri veya birini soruyor, aradığını bulamayınca, sıkıntısını belli etmemek için yeniden torunlarımla oynuyordu. Parmağının ucu şarap kadehinin ağzında dolaşıyor, ağzını sürmeden baktığı yemeklerden başını kaldırdığında gözlerine tuhaf bir boşluk yerleşiyordu.

Setbaşı'nda benden başka ne bir hısım akrabası kalmıştı, ne de görünce sarılabileceği biri vardı artık. Masada ona merakla bakan misafirlerin tekini bile tanımıyordu. Yine de o her zamanki nezaketiyle onlara türlü sorular soruyor, konuştuklarını dinliyormuş gibi yapıyor ve bazen başını kederle kaldırıp bir zamanlar babamın kullandığı üçüncü kattaki odanın ışığına bakıyordu.

Gece boyu hep baş başa kalmayı bekledim. Birbirimizden habersiz geçen yılları konuşmayı, bunca yıl nerede olduğunu, neden haber vermediğini sormak istedim. Rakı ve şarap-

lar dolup boşalırken gözüm daima onun üzerindeydi. Çoluk çocuk yatmaya gidince avluda bir başımıza kaldık. Rakı bardaklarımızı alıp tıpkı elli yıl önce olduğu gibi avludaki havuzun kenarına oturduk. Ellerini çocukluğundaki gibi suya daldırıp bir vakitler babamın bizim bulmamız için havuza attığı delikli paraları aradı sanki.

Elini sudan çıkarınca, "Biliyorum, yeniden soracaksın ama bir hikâyem yok," dedi. "Dedemden kalma aletleri alıp uzaklara, önce Diyarbakır'a gittim. Oradan da Diyarbakır'ın eski bir kazasına geçtim. Bir sinema salonu işlettim orada. Evlenmedim. Çoluk çocuğa karışmadım. Ölmeden sizi göreyim istedim, hepsi bu," dedi ve sustu Artin.

İçini açması için çok üsteledim ama bir daha ağzını açıp kendisiyle ilgili bir şey söylemedi. Babamı, onun arkasından ölen annemi, mezarlarını sordu. Beni, gençlerin ne iş yaptığını merak etti. Ne sorduysa kısacık cevaplar verdim ama gece boyunca kendisini bir kez bile sormama izin vermedi. Uzun yoldan geldi diye üstelemedim.

O gece, onun için hazırladığımız oda yerine, avludaki sedirlerden birinde uyumak istedi. Sabaha karşı ayazın onu buza keseceğini söyledim ama dinletemedim. Diyarbakır'dayken dışarıda yatmaya alıştığını söyledi. Evler içini karartıyormuş. Çocukluğumuz boyunca koşturup durduğumuz bu avluda bir yastık ve yorganla kıvrılıp uyudu ağabeyim. Yatağında sabaha kadar öksürüp durdu. Ne o uyuyabildi ne de ben gözlerimi kapayabildim. Ara ara uyanıp üst kattan hep onu seyrettim. Uzandığı yerden habire sigara içiyordu.

Ertesi gün, üzerini değişip kendisini sokaklara attı. Çarşı pazarda bir başına dolaşıp elli yıl önce kaybettiği bir şey varmış da şimdi onu arıyormuş gibi dikkatle sağı solu inceledi. Yıkık haldeki eski Rum ve Ermeni evlerine, bir zamanların namlı gazinolarının yerine açılan kahvehanelere, okula çevrilen dedemin sinemasına, yerini asfalta bırakan taş yol-

lara baktı. Ben hiç uzağa gitmemiş, Setbaşı'nı özleyecek kadar uzak düşmemiştim. Belki de sırf bu yüzden, uzaklara gitmek, yıllar sonra dönüp ayrıldığın yere başka gözlerle bakmak nasıldır diye merakla onu izledim.

Artık yerinde yeller esen eski kilisemize geldiğimizde gözleri daha da doldu. Kilisemiz artık bir mezbeleden ibaretti. Ben yıllar içinde bu görüntüye bakıp dişlerimi sıkmayı öğrenmiştim ama o dayanamadı. O gün dudaklarını büzüp ıslıkla, besbelli hiç unutamadığı Gomidas melodisinden bir bölüm çaldı, sonra sessizce gözyaşlarını sildi. Ardından da, tıpkı çocukluğumuzdaki gibi oflaya puflaya, artık her tarafını evlerin sardığı tepeye çıkıp geride kalan mahallemize baktık.

Ağabeyimi galiba ömrümde ilk defa o gün kıskandım. Bu şehre kazık çakmak, çoluk çocuğa karışmak, tıpkı babamın yaptığı gibi ömrümü taşları yontmakla geçirmek yerine, çok uzaklara gidip elli yıl sonra geri gelmek, günün birinde bu tepeye kurulup bir yabancı gibi uzaklara bakmayı istedim. Ölmeden önceki o son yıl, sık sık hangimizin daha şanslı olduğunu sorup durdum kendime. Adını haritada dahi bulamadığım bir kasabada film makaralarına gömülen Artin mi daha şanslıydı, yoksa içindeki öfkeyi keskin murçların yardımıyla taşlara kazıyan ben mi? Bilemedim.

Birkaç sefer, lafı, sırrını surlarına fısıldadığı söylenen Diyarbakır'daki kardeşlerimize getirmeye çalıştıysam da faydasız, ağzını açıp tek kelime bile söylemedi. Ne oralarda kaldığını işittiğim tek tük Ermeni'yle ilgili sorularıma cevap verdi, ne de elli yılı nasıl geçirdiğine dair sorularıma bir karşılık alabildim. Bir defasında, neden evlenmediğini sordum sadece.

"Boşver muhterem," dedi bana, "bunlar bir ayağı çukurda olanların konuşacağı şeyler değil."

Ağabeyim, üç-beş gün kalır, buralarda sıkılıp yeniden kayıplara karışır diye kaygıyla bekliyordum. Konağın alt katındaki sokağa bakan küçük odada yatıp kalkıyordu. Onca üs-

telememe rağmen bir kere bile üst kata çıkıp şimdilerde çocuklarımın kullandığı odasına bakmak istemedi. Sanki geçmişiyle garip bir bağ kurmuştu. Sadece bakmak, o geçmişi zihninde yaşatmak ona kâfi geliyordu.

Artin'e Bursa'nın havası iyi gelmişti. Son zamanlarında içini dışına çıkaran öksürük nöbetleri azalmış, yüzü gözü düzelmişti. Sonraki günler çarşı pazara tek başına çıkmaya başladı. Arada bir otobüse atlayıp soluğu Bursa'da aldı. Torunlarım için paket paket oyuncak, kızanlar için türlü hediyeler, hanımım için türlü renkte basmalar getirdi. Neşeyle kapıdan girip neredeyse her akşam bu avluda sofra kurdurdu. Gece yarılarına kadar bir ağızdan türküler söyledik. Çocukluk hatıralarımıza gülüp eğlendik.

Pazarları erkenden kalkıp Bursa'daki kiliseye gitmek için hazırlanırken, o hep bir başına konakta kalmayı tercih etti. Biz, onun günahları için de Tanrıya dua ederken, Artin, kısa zamanda arkadaş olduğu mahallenin Müslüman yaşlılarıyla kahvede zaman geçirdi. Ağabeyim, gün boyu çene çaldığı adamlara bile daha fazla şey anlatırken, bizimle pek konuşmadı. Elli yıl boyunca birikmiş sorularımı gülümseyerek dinleyip lafı hep başka yerlere getirdi.

Mahallede kısa zamanda sevdirdi kendisini. Müslüman ahali, Ermeni olduğunu bilmelerine rağmen onu bizden daha çok bağrına bastı. Kısa vakitte, kendine zamanı tamamlayacak arkadaşlar buldu. Hatta, mahallenin başıboş köpekleri bile onun yolunu gözler oldu. Biz de, Artin sonunda insan içine çıktı diye sevindik haliyle.

Ara ara öksürük krizleri oluyor, içi dışına çıkacakmış gibi böğürüp duruyordu ama ağır hasta olduğunu bilmiyorduk. Geldikten tam bir yıl sonra bir akşamüstü, pat diye yere düştü Artin. Doktorlar, ilaçlar, hiçbiri kâr etmedi.

Bizim kadar kaygılı değildi. Biliyordu öleceğini. Bu yüzden kendisini İstanbul'daki Surp Prgiç Ermeni Hastanesi'ne

götürmemize de izin vermedi. Avludaki peykede rahatça yatabileceği bir yatak yaptık. Lodosta bile içeri geçmeyi kabul etmedi. Gece boyu, iki elinin baş ve işaret parmaklarını bir kameraya dönüştürüp gökyüzüne, avludaki havuzla konağın pencerelerine baktı. Uzandığı yerden sanki bir film çekiyordu. Akşamları başucuna kurulup ona hep neşeli şeyler anlattık. Biraz ferahlar diye bazı günler avluda saz akşamları yaptık. Yolu Bursa'ya düşen bir duduk ustasını eve çağırtıp ona çocukluğumuzun içli ezgilerinden dinlettik. O son günlerinde Setbaşı'ndaki Ermeni ve Rumlar, tez zamanda ahbap olduğu Müslümanlar, devamlı peşinden koşturan torunlarım başucundan eksik olmadı.

Günden güne eridi yatağında. Yüzü gözü çöktükçe karnı tam aksine bir davul gibi şişmeye başladı. Artık su içerken bile zorlanıyordu. Arada sırada ıslak bezle pütür pütür dudaklarını siliyor, ağzına sadece birkaç damla su damlatıyorduk.

Sonunda, on gün önce bu avluda son gecesini geçirdi. Vadesinin dolduğunu anlamıştık. Mecburen Bursa'dan bir papaz çağırıp hazırda beklettik. Çok acı çekiyordu. İnlerken bu acısı bitsin, bir an önce kurtulsun diye Tanrıya dua ediyordum.

Ölmeden hemen önce, yatağın içinde küçük bir çocuk gibi büzülürken, aniden "Muhterem!" diye seslendi bana.

Hemen ellerini tutup "Efendim abi?" dedim heyecanla.

Avluya doluşan Ermeni ve Müslüman ahali suspus olmuş elli yıl sonra doğduğu topraklara gelen ağabeyimin son sözünü bekliyordu. Fakat ağabeyimin dili bir türlü dönmüyordu. Sanki gırtlağında uzun bir cümle vardı ama dili konuşmasına izin vermiyordu. Ama çektiği acı sebebiyle hep ekşittiği yüzü bir anda aydınlandı ve işaretparmağını havaya kaldırıp "Nur!" dedi.

Sonra da gülümseyerek gözleri açık halde öldü ağabeyim. Havaya kalkan işaretparmağı bir yeri gösterir gibi öy-

lece dikilip kaldı. Ne yaptım ne ettimse de bir minare gibi havaya kalkan parmağını eski haline getiremedim. Aniden çıkan lodosla mahallede ne kadar köpek varsa o anda ulumaya başladı.

Artin'in elini sıkıca kavrayıp avcumun içine aldım. Sanki çocukluğumuza dönmüşüz de yeniden onun ellerinden tutup sokaklarda koşturuyormuşuz gibi günah olduğunu bile bile ağlamaya başladım. Yıllar sonra amcalarına kavuşan çocuklarım, son zamanlarını onun dizlerinde geçirip hikâyeler dinleyen torunlarım, onun son anına şahitlik eden Müslüman ahali bile ağlıyordu. Derinden çıkan hıçkırıklarımız avluda yankılanırken, kadınlar içeriden bir örtü getirip ağabeyimin üzerine örttü.

Lakin, ağabeyimin dikilip kalmış işaretparmağı, üzerine örtülen o bembeyaz örtünün altından bile kendini hâlâ belli ediyordu. Bursa'dan rica minnet getirdiğimiz papaz şaşkın şaşkın bana bakıp durumu anlamaya çalıştı ama ben de henüz olan bitenin farkında değildim. Müslümanlar aralarında fısır fısır konuşup evlerine dönerken, papaz kulağıma eğilip bu parmağın sorun olacağını söyledi.

Parmağı öyle yana yakıla gökyüzünü gösteren bir ölünün o halde gömüldüğü nerede görülmüş. Nitekim o gece papazın önerisiyle ağabeyimin parmağını kırma pahasına büküp bir iple ellerine bağladık. Valizinden en güzel elbisesini çıkarıp ağabeyime giydirdik. Artin'in cansız bedeni üç gün üç gece boyunca bu avluda kaldı. Dördüncü günün sabahında en güzel elbiselerimizi giyip ellerimizde çiçek ve buhurla tabutunu tütsüledik. Ardından da ağabeyimin tabutunu çoktandır bir mezbeleye dönen Ermeni mezarlığına götürdük.

Papaz mezar başında içli ilahiler okudu. Altı kişi onun tabutunu iplerle mezara indirirken üzerine güller serptik. Ölünün arkasından ağlamak yakışık almazdı ama ister istemez doldu gözlerimiz. Ardından torunlarımla birlikte sıraya

girip "Hoşça kal Artin!" dedik. Papaz mezarlıktan ayrılırken tutup kederle birbirimize sarıldık.

Öldüğü gecenin aksine mezarlıkta yalnızdık. Onun son nefesinde dahi yanında olan Müslüman ahaliden kimse cenaze törenine katılmamıştı. Akşama kadar, avluda masalar kurup ölü yemeğine gelecek misafirlerimizi bekledik ama evimize gelen giden olmadı. Artin için hazırladığımız yemek ve içkiler öylece bekledi durdu masada. Ağabeyimin son zamanlarında onunla yarenlik eden mahalleli, konu komşu, alışveriş yaptığımız esnaf, bahçe ve ev duvarlarını ördüğüm müşterilerim dahi taziyeye gelmedi. Bu işte bir gariplik vardı ama ağabeyimi kaybetmiş olmanın acısıyla o anda çözemedik.

Ertesi gün akşama doğru, Setbaşı'nda kulaktan kulağa dolaşan dedikodular nihayet bize de ulaştı. Meğer, o gece önce "Nur," diye bağırmış Artin. Biz duymamışız ama hemen ardından da parmağını havaya kaldırıp ölüm döşeğinde kelime-i şehadet getirmiş. Allah son andaki bu pişmanlığı için ona takat vermiş. O zamana kadar iki harfi bile yan yana getiremeyen ağabeyim "Allah birdir, Muhammed de onun peygamberidir," demiş. Artin'in, son nefesinde işaretparmağını havaya kaldırıp Müslüman olmasını kendimize yedirememişiz. O kutlu işaretparmağını kırıp hemen mezara gömmüşüz.

Kulağımıza çalınan bu sözlere gülüp eğlendik o gece. Hatta aramızda şakalar yaptık. Gelinlerim, Artin Amca'nın son nefesinde parmağını kaldırıp su istediğini söyledi. Büyük torunum, Artin'in, parmağını havaya kaldırarak önemli bir şey söylemeye hazırlandığını iddia etti. Küçük oğlum, rahmetli amcasının son nefesinde sarf ettiği iki kelimeyi birleştirip Müslüm Gürses'in sinema yıldızı hanımı Muhterem Nur'un adını andığını söylediğindeyse, düpedüz kahkahalarla yere serildik. O gece sanki yas evi değil de düğün evindeydik. Şaraplarımızı yudumlayıp ağabeyimin arkasından şen kahka-

halar attık. Çok sonra başımıza epey iş açacak bu durumun ciddiyetinin farkında değildik henüz.

Çok geçmeden, ağabeyimin ölüm anından kopan söylentiler döne dolaşa bizim konağa da ulaştı. Müslüman ahaliyi, Artin'in ömrü boyunca tam bir Ermeni gibi yaşadığına, ölüm yolculuğuna da bir Ermeni olarak çıktığına, İsa babamızın çoktan elini uzatıp onu yanına aldığına bir türlü inandıramadık. Onlar her şeyin tam aksini iddia edip, Artin'in kimbilir hangi sebeple havaya dikilmiş işaretparmağı yüzünden aşka geldiler.

Ağabeyimin Yüce İsa'ya kavuştuğu günün ertesi, hem toprağına su dökmek, hem de mezarının ölçülerini almak için mezarlığa gittim. Toprak onu kabul edip, tabut çukurda rahat eder etmez, ona kendi ellerimle taştan bir mezar yapacaktım. Mezarını diğer mezarlar gibi sahipsiz komayacak, sabah akşam ziyaretine gidecek, dua ve çiçeklerini hiç eksik etmeyecektim. Fakat kendimi ne kadar zorlarsam zorlayayım onun o suskun hali gözümün önünden gitmiyordu. Yürürken, yıllar önce dedemin mezarlığa ektiği ağaçlara bakıp ağlamaya başladım. Sonunda gözlerim yaşlı bir halde ağabeyimin mezarına vardım.

O zamana kadar sular seller gibi akan gözyaşlarım işte o an yanağımda donup kaldı. Bizi sürdüler. Çoluk çocuk kırdılar. Atalarımızdan geriye binlerce acı hikâye kaldı. Fakat bu kadarına cesaret edeceklerini hiç tahmin edemezdim. Birileri bizden sonra mezarlığa gelmiş ve Artin'in tabutunu mezarından çıkarmıştı.

Aklıma ilk anda defineciler geldi. Anadolu'daki Ermenilerle defineciler arasındaki husumet bin yıl sonra bile geçmezdi zaten. Küfürler edip sağa sola bakındım. Öfkeyle, mezarın kenarına istif edilmiş toprağı tekmeledim. Bu topraklarda hiç gün yüzü görmeyen, mezarda dahi rahat etmeyen talihimize küfürler ettim. Ağabeyimi verdiğimiz topra-

ğa uzanıp ağlamaya başladım. Olan biteni, kızgınlıkla Setbaşı Karakolu'na doğru yürürken işittim ancak.

Meğerse, Artin'in son nefesinde parmağını kaldırıp kelime-i şehadet getirdiğine inanan Müslüman ahali gece mezarını kazıp tabutunu Müslüman mezarlığına gömmüş. Akşamüstü, Setbaşı Camii'nden salasını bile okutmuş bu şaşkınlar. Bursa'nın namlı hocaları, önemli tarikat ehli, şeyh ve onların itikatlı müritleri; civar köylerden bile katılanlar olmuş cenazesine. Tabutunu açıp Artin'i dini bütün bir Müslüman gibi kendi mezarlıklarına gömmüşler. Eline bir iple bağladığımız işaretparmağına bakıp bize beddualar okumuşlar.

Polise savcıya koştum ama bir sonuç elde edemedim. Kime dert yandıysam, bana değil, Artin'in havaya kalkan işaretparmağına ve o gece avluda olan Müslümanlara inandılar.

Setbaşı'nda üç-beş aileyiz zaten. Kimseye gücümüz yetmezdi. Mecburen, gece olmasını bekleyip Artin'in tabutunu Müslüman mezarlığından çıkarıp tekrar Ermeni mezarlığına gömdük. Ertesi gece de aynı şeyi bu sefer Müslümanlar yaptı. Sonraki gece de yeniden biz kazdık mezarını. Artin'in mezarı iki mezarlık arasında gidip geldi böylece. O geceden beri, ne o rahat etti mezarında, ne de biz doğru dürüst bir uyku yüzü gördük.

Bu gece sabaha karşı Artin'in tabutunu yedinci kez Müslüman mezarlığından alıp başka bir yere gömdük. Yağmur çiselerken üstümüz başımız çamur içinde kaldı. Şimdi sıra onlarda. Ama tabutu bu kez hiç tahmin edemeyecekleri bir yere gömdük. Kimse yerini bulamazsa, ağabeyim toprağında artık rahat rahat uyuyacak. Kıçı kırık bir parmak uğruna, hayattayken görmediği kadar kadir kıymet gördü şu son bir haftada Artin. Tanrı günahlarını bize yazsın!

SEKİZİNCİ BÖLÜM

DÖNÜŞ

"Yusuf'u kaybettim Kenan ilinde,
Yusuf bulunur, Kenan bulunmaz."
Yunus Emre

Koridorlarda boylu boyunca takırdayan, sokakları hışırtıyla geçen, aniden karşısına çıkan bir topa neşeyle vuran, evden dışarı sıkıntıyla, dışarıdan eve uçarcasına dönen, birini heyecanla beklerken topuğu yere değip kalkan; işe, düğüne, gezmeye, eğlenmeye, ölmeye giden ayakkabılar vardı dünyada. Bağcıklar, kulaklar, tokalar, kayışlar, zincirler; astar ve ökçeler vardı. Kunduralar, botlar, makosenler, iskarpinler, ruganlar, sandaletler, köseleler, yemeniler, çizmeler, körüklüler, apartman topuklar, babetler, sporlar, protezler; deriler, süetler, lastikler; tabanı delinmişler, sivri topuklar, arkası basılmışlar, kimi ayna gibi parlayan kimi dünyanın tozu dumanını yutmuş ayakkabılar vardı her yerde.

Sıra bekleyenler, otobüse binenler, vapurun güvertesinden neşeyle denize uzananlar; sevdiğine koşanlar, ayrılanlar, kavgaya karışanlar vardı. Basamak çıkanlar, asansöre binenler, izmarit ezenler, kola kutularına şut çekenler, halaya duranlar, volta atanlar, şafak sayanlar; gidenin arkasından fırlatılanlar, akşam eve girince elden alınanlar, oyun oynarken

köşeye atılanlar, bazen özenle dolaba konup bazen de kapı ağzında çıkarılanlar vardı.

Hışırdayanlar, takırdayanlar, yürümüyor da sanki yerlerde sürünenler, toprağa sürtününce başka betona değince başka bir ses çıkaranlar vardı. Masa altında sıkıntıyla saatlere bakan, evlerde tıkırtıyla dolaşan, burnunu sevdiğine doğru sallayan, topuğunu kızdığının suratında dağlayanlar vardı. Dar gelenler, topuk kemiği kanatanlar, arkasına peçete konanlar, seneye de giyilsin diye bir numara büyük alındığı için bol gelen ayakkabılar vardı.

Terlikler, patikler, çocuk ayakkabıları, mesler, bayramlıklar, düğünlükler, cenazelikler vardı. Gaza basan, pedal çeviren, spor yapan, çimlere veya banklara uzanan, birbirine sürtünen, gün içinde binlerce kez eğilip bükülen, çok geçmeden sahibinin şeklini alan, caddeleri bir uçtan diğerine adımlayanlar vardı.

Kokanlar, boyası aşınanlar, sağından solundan patlayanlar, topuğu kırılanlar, bağcığı kopanlar vardı. Boyacının sandığına basıp fırçalanmayı, köşkerlerde onarılmayı bekleyenler vardı. Kâğıt oynarken ayaklardan hafifçe dışarı çıkarılan, düğünlerde üzerine neşeyle basılan, taziye evlerinde kapı önüne kederle konan ayakkabılar vardı.

Bir yerlere gidiyorlardı devamlı. Bir yerlerden dönüyorlardı. Benim ayakkabılarım durmuştu. Onlarınki hareket halindeydi hep. Ellerimi karnımda bitiştirip onlara baktım yıllarca. Bin türlü ayakkabı gördüm dünyada da, bir tek seninkileri görmedim.

Yoktun!

Hiç olmadın belki de.

Dönüyorum artık.

Vazgeçtim bu oyundan.

Halim yok yeniden yollara düşmeye.

Bir ömrü rüya etmeye takatim yok.

Kime ne söylesem canım efendim!
Hasanım Ali, Hüseynim Ali, Hevesim Ali!
Kalbini unutan insan, neyi unutmaz ki!

DOKUZUNCU BÖLÜM

İSTANBUL

"Hepimiz kısa bir süre için vardık, sonra başka yerlere gidecektik. Hayatta değildik aslında. Olmaya yaklaşıyor ama olamıyorduk."
John Fante

Ağıtçı Kadın, kendisini Malatya'ya götürecek bir otobüs bulmak için bir o yana bir bu yana koştursa da en yakın otobüsün öğleye doğru Bursa'da olacağını öğrendiğinde, çaresizlikle Bursa Otogarı'nın bir köşesine oturdu ve bitmiş, tükenmiş bir ifadeyle ellerine baktı. Elleri sanki giderek kuruyor, kanı çekiliyor, damarları şişip sönüyordu. Buna son zamanlarda kederden değil de yaşlılıktan ıslanan gözleri de eklenince iyiden iyiye sona doğru yaklaştığını hissediyordu. Karnında yine büyük bir boşluk vardı. Bütün eklemlerinden sesler çıkarken zorlukla ayağa kalkıp otogarı çepeçevre saran büfelere yöneldi. Satın aldığı bir parça poğaçayı güçbela ağzına yuvarladığında, aldığı bit kadar bir işaret uğruna boş yere gezip durduğu bütün o şehirleri düşündü.

Yaşlılık, hep sessizce anlatılan bir tekrarlar bütünüydü. Yaşlılar, eğer kendilerini adamakıllı dinleyecek birini bulurlarsa konuşmaya, hayatlarının tüm mahremini anlatmaya bayılırdı. Fakat yaşlı kadının yaktığı ağıtlar hariç dünya üzerinde bir dinleyeni yoktu. Bursa Otogarı'nın orta yerinde kendini yerlere yuvarlasa, o içli sesiyle bir ağıda otursa, şüp-

hesiz başına bin türlü insan toplanırdı. Ama bu şehirde tuvaletlerin yolunu sorduğu insanlar bile ona yüz çevirmişti. Bu yüzden kurumuş ellerini birbirine geçirip hikâyesini yalnız kendi kulaklarına mırıldandı.

Konya'da rüyasını gördüğü yeşil şehir ile tekaüt adamın cebinden çıkan adresi birleştirip Bursa'da Heves Ali'nin izini sürdüğü için kendine kızdı. Mezarı durmadan yer değiştiren o talihsiz adamın Heves Ali'yle yakından uzağa bir ilgisi yoktu. Hikâyenin bir yerinde dahi kulağına bir türkü sesi çalınmadığı için işin aslını esasını şıp diye anlamış ama ölen her erkeği Heves Ali'nin yerine koyduğu için Setbaşı'ndaki o evde merakla hikâyenin devamını dinlemişti. Üstelik, bir zaman sonra küçük çocukların yakasındaki resimdeki adamla Heves Ali'nin sureti arasında Nurhak Dağları kadar bir mesafe olduğunu da fark etmiş ama artık iş işten geçmişti.

Yine yanıldığını, boşa zaman harcadığını, ömrü billah onu bulamayacağını anladığı için başını öne eğip hüsranla hikâyenin devamını dinlemiş, mırıldanarak hikâyenin bitiminde yakacağı ağıdın provasını yapmıştı. İşin esasını öğrendikten sonra, siyah takım elbiseli çocuklar, o dantelli hanımefendilerle şık giyimli beyefendiler arasında kendisini yeniden toza dumana katması yakışık almayacağı için avlunun bir köşesinde birkaç saat sessizce ağlayıp sabahla birlikte soluğu Bursa Otogarı'nda almıştı.

Bir zaman otogarı dolduran yolculara, kestane şekeri satan seyyar satıcılara, avuçlarında salladıkları jetonlarla telefon kulübesinde sıra bekleyen insanlara, feribota yetişmek için yolcularını aceleyle indirip bindiren otobüslere bakan Ağıtçı Kadın, bütün bu curcuna arasında onu Heves Ali'ye götürecek yeni bir işaret bekledi. Ama ne Heves Ali'den bir işaret vardı Bursa'da, ne de bu oyunu daha fazla sürdürecek takati kalmıştı.

Sabah hafiften ayaklanan lodosta, elbisesindeki çaput-

lar otogarda bir adak ağacının dalları gibi çaresizce sallanıp durdu. Yiyemediği poğaçayı bir duvar dibine koyup karşısına çıkan bir simsara hangi günde olduklarını sordu. Aldığı cevapla bütün hikâyelerin sonuna geldiğine, bu yüzden de tez elden Arguvan'a dönmesinin daha iyi bir fikir olacağına bir kez daha kanaat getirdi. Artık şehir şehir gezip Heves Ali'yi aramanın bir manası kalmamıştı. Üstelik eğer yaptığı hesap doğruysa, ölmesine çok zaman kalmamış, tırpanını bileyleyen Azrail Aleyhisselam da çoktan yola çıkmış olmalıydı. Arguvan'a varırsa fazladan birkaç günü kalacak, o günleri de helalleşmek için eş dosta ayıracaktı. Fakat onu Malatya'ya ulaştıracak otobüsün Bursa'ya varmasına henüz dört saat vardı.

Arada bir otogarın çevresinde dönen martılara, sıkışık trafikte feribotu kaçıracağı için bağırıp çağıran şoförlerle bıkkın yolculara aldırmadan bir banka kurulup uyumaya çalıştı. Fakat bankta sürekli dönüp durmasına rağmen bir türlü rahat edemedi. Bu yüzden etraftaki dilencilere sorup kendisini Medine Turizm'in yazıhanesine attı. Uykudan önce yapması gereken önemli bir işi vardı. Otobüsün kötü koltuklarına düşmemek için bir an evvel bilet alması gerekiyordu.

Boynundaki kesesini çıkarıp simsara para uzattığında, gözü içerideki herkes gibi yazıhanedeki televizyona takıldı. Ülkenin bütün işyerlerinde hep açık duran bu otuz yedi ekran televizyonlar sanki uzun uzun seyretmek için değil, kısa bir meraklı bakış için oradaydı. Herkes gibi yaşlı kadın da bir anlığına televizyona bakıp onu Malatya'ya ulaştıracak biletin düzenlenmesini bekledi.

Biletini koynuna sokup Medine Turizm'in yazıhanesindeki yeşil koltuklara kurulduğunda, arada bir gözlerini açıp televizyona baksa da, değil başka bir şehre gitmek, bir adım dahi atacak takatinin kalmadığını hissetti. Asasına tutunarak yerine kurulur kurulmaz, arada bir heyecanla derin bir

nefes alıp lodosun uzaklardan getirdiği yosun kokusunu içine çekti. Fakat onca yıl kuru havaya alışmış olan yaşlı ciğerleri bu nemli havayı kabullenmedi. Kirpikleri birkaç kez birbirine değdiyse de gözlerini bir türlü uyku tutmadı. Birkaç kez arka arkaya öksürerek önce yeniden televizyona, sonra da simsarın arkasındaki tek parça takvime baktı.

Takvimde, Şorikli Yaşar'dan Haceli'ye, Mercedes Kadir'den Onyedili'ye, Gız Mahmut'tan Mısto Dayı'ya kadar Malatya'nın bütün meşhur delilerinin bir resmi vardı. Her birini adı gibi bildiği, bir vakitler tıpkı onlar gibi delirme isteği duyduğu bu adamların resimlerini görünce birden yaşlı kadının içi kabardı. Kayısı şeklindeki saate bakıp bir an evvel Malatya'ya dönme isteği duydu. Günlerdir şehir şehir gezmekten yorulmuştu. Üstelik, artık gözlerini kapayıp rüyasında Heves Ali'yi görme isteği bile taşımıyordu. Ellerini eteğinde bitiştirip derin bir uykuya dalarken onun bu vazgeçmiş halinden etkilenen elbisesindeki çaputlar da başlarını sessizce öne eğdi. Bileğinden aşağı yavaşça kayan stres bileziğinin metal topları dönüp kaygıyla birbirine baktı. Artık Heves Ali'nin hikâyesi değil de kendisi bile çıkıp gelse faydasızdı sanki. Ağıtçı Kadın, kaşlarını çatıp kesinkes karar vermiş, bu kez evine barkına, yolunu gözleyen ölümün kucağına dönecekti. Bir zaman sonra, ellerini yastık niyetine kullanıp oturduğu koltukta yavaşça uyuyakaldı.

Medine Turizm'in yazıhanesinde ne kadar zaman uyudu, hangi rüyaları gördü, kalbi hangi hatıra için sıkıştı kendi de bilemedi. Bilet kesmek, memleketten gönderilen öteberileri almak ya da yolcu karşılamaya hazırlanan insanlar bir an için durup uyurken su gibi terleyen bu kadına baktı merakla ama sonra başlarını yeniden yazıhanenin otuz yedi ekran televizyonuna çevirdiler. Yaşlı kadın arada bir âdeta inler gibi koltukta sağa sola yalpalıyor, sonra da sanki bütün ömrünce hiç uyumamış gibi başını yeniden koltuğun kenarına yaslıyordu.

Başında dikilen iki inzibat omuzlarından dürtmese daha da uyuyacak, ya da belki rüyasında yeniden Heves Ali'yi görecekti. Fakat yaşlı kadın, dudaklarından garip sesler çıkarıp omzunu dürten askerlerin çağrısıyla derin uykusundan uyandı ve şaşkınlıkla etrafına baktı.

"Sen Ağıtçı Kadın mısın?" diye sordu kolunda kırmızı bir bandaj taşıyan asker.

"Evet, benim, hayırdır evladım?" dese de, hâlâ nerede olduğunu anlayamamıştı. Ayağa kalkıp üstünü başını düzeltmeye niyetlendiyse de inzibat, yaşlı kadının ayaklanmasına izin vermedi. İşaretparmağını kadının omzuna koyup onu tekrar yerine oturttu.

"Kaçmak yok, bizimle geliyorsun," dedi boğazındaki beyaz fularını çekiştiren diğer asker.

"Nereye geliyorum?"

"Karakola," dedi inzibat.

Aslanağızlı asasına davranan Ağıtçı Kadın "Ama ben Malatya'ya dönüyorum," dedi, "birazdan otobüsüm gelecek!"

"Onu bunu bilmem anacığım," dedi ilk asker, "komutanım, kadını gördüğünüz yerde tutup getirin diye emir verdi. Uğraştırma bizi!"

Araya giren simsar ve yolcuların itirazlarına rağmen iki inzibat yaşlı kadının koluna girip onu nöbetçi kulübesine sürükledi. Kendini geri çekip mukavemet gösterdi, kollarından kurtulup inzibatlardan kaçmak istedi ama kadının onca çabalayıp yakarması para etmedi. En cevval askerler arasından seçilen ve kendilerinden asker kaçaklarıyla memleketin it kopuklarıyla mücadele etmeleri istenen bu inzibatlar, yaşlı kadının ortalığı velveleye vermesinden usanıp iki koluna girdiler ve ayaklarını yerden keserek onu hızla nöbetçi kulübesine kapattılar.

Bu askerlerin kendisinden ne istediğini, neler olduğunu, durduk yere neden alıkonduğunu hâlâ anlayamayan yaşlı

kadın gözyaşları içinde kulübenin kapısını zorlasa da feveranı kâr etmedi. Kulübenin camlarına vurdu, gelen geçene işaret edip kapıyı açmalarını istedi, ellerini açıp Allah'a dualar etti ama kimse yakarmasına aldırmadı. Çaresiz, yere çömelip başını ellerinin arasına alıp ağlamaya başladı. Onun yalvarıp yakarmasını bir an bile umursamayan askerlerse telsizlerini çıkarıp komutanlarına "Bulduk!" "Evet, o!", "Eminiz!" dediler.

"Ben Ağıtçıyım ama aradığınız kadın değilim," dediyse de inzibatlara söz dinletemedi. Açmaya çalıştığı kapının kilidi bir anda yüzüne kapandı ve biri onu kurtarır diye kulübenin içinde gözyaşlarıyla etrafına baktı. Lakin, bir Allah'ın kulu bile yaşlı kadının yardımına koşmadı. Ağıtçı Kadın, mecburen kulübedeki sandalyeye kurulup başına neler geleceğini korkuyla beklemeye başladı. Nihayet, bir yarım saat kadar sonra kulübenin yanına bir askerî cip yanaştı ve kendisini, bir anda bu eski püskü arabanın üzerine tertipler yazılmış arka koltuğunda buldu.

Cip hareket ederken, yaşlı kadının ne suç işlediğini anlamaya çalışan otogar ahalisinden sesler yükseldi. Kimi gözaltına alınan kadının Nilüfer'de altı katlı bir apartman sahibi yankesici olduğunu, kimi askerlerin otogardaki dilencileri topladığını, bir başkası üstüne basa basa bu Roman kadının besbelli bir suçtan arandığını söyledi. Arkasında kara bir duman bırakıp Yalova'ya yönelen cipte korkuyla etrafına bakan Ağıtçı Kadın arada bir ağzını açıp yanına kurulan yeni askerlere hangi suçtan gözaltına alındığını, kendisini nereye götürdüklerini sorduysa da Topçular Feribot İskelesi'ne varana değin tek bir cevap alamadı. Cip, bir zaman sırasını bekledikten sonra hızla feribota girdi.

Feribot iskeleden yavaş yavaş ayrılırken lodos yerini çoktan ılık bir havaya bırakmıştı. Denizin yüzeyinden kopan

hafif bir rüzgâr kalıntısı gökyüzündeki martıları kıyıdaki balıkçı barınaklarına sürüklüyor, kıyı boyunca yükselen gür ağaçlarla kaplı ormanların yeşili denize düşüyordu.

Ağıtçı Kadın, sanki kelepçeliymiş gibi ellerini dizlerinin arasına almış, merakla yanındaki askerlere bakıyordu. Arada bir konuşmaya niyetlense de askerler başlarını çevirip korkuyla cipin ön tarafındaki komutanı gösteriyorlardı. İşte o zaman boynunu büküp korkuyla başına gelecekleri düşünüyordu.

Kendisini bildi bileli devlete işi düşmemişti yaşlı kadının. Hastalandığında yarasını kendi sarmış, hastaneye bile gitmemişti. Karakolun nasıl bir yer olduğunu bile bilmiyordu. Bu yüzden, bileklerine taktıklarını düşündüğü kelepçeyi gevşetirmiş gibi, ellerini arada bir iki yana açıp devletin kendisinden ne istediğini bulmaya çalışıyor, fakat ne kadar çabalarsa çabalasın, bir sonuca varamıyordu.

Cipin ön tarafında oturan komutan aksi birine benziyordu. Onca yol gitmelerine rağmen bir kez bile yanındaki şoförle konuşmamıştı. Kepini çıkarmış, dirseğine kadar sıvadığı kolunu camdan dışarı sarkıtmıştı.

Yaşlı kadın, komutana seslenmek için fırsat kolluyordu. Fakat komutan, feribot bir süre yol aldıktan sonra arkadaki askerlere dönüp "Kadına göz kulak olun!" dedi ve hızla üst kata çıktı.

Aracın şoförü olan genç asker, arkadaşlarına el sallayıp komutanın peşi sıra koşmaya başladı. Komutanlarının gidişinden cesaret alan diğer askerler telaşla bir sigara yaktılar. Ağıtçı Kadın, işte o vakit kurumuş ağzını yeniden açıp neden alıkonulduğunu, kendisine neden bir açıklama yapılmadığını sordu.

"Biz de bilmiyoruz," dedi askerlerden biri ve avuç içine sakladığı sigarasından bir yudum alıp başını korkuyla feribotun üst katına çevirdi.

"Nereye gidiyoruz, onu söyleyin bari?" dedi Ağıtçı Kadın.

"İstanbul'a gidiyoruz," dedi asker.

"Sebep?"

Hâlâ araç komutanının yolunu gözleyen asker, "Orasını biz de bilmiyoruz," dedi, "bizi konuşturup da başımızı belaya sokma!"

Bu askerlere soru sorup durmadan üstelemenin bir anlamı yoktu. Çaresiz, üstü brandayla kapalı cipin arka tarafında başını dizlerinin arasına alıp korkuyla yere baktı.

Bir tek gün bile ağıt yakarken devletin adını ağzına almamıştı. Hatta, devletin gazabından korktuğu için darbe zamanında ölen gençlerin cenazesine bile gitmemişti. O bu dünyadan çok öbür dünyanın düzeniyle ilgilenmişti hep. Fakat göründüğü kadarıyla bu kez yerle göğün hesabı karışmış, devlet sonunda ahirete de el atmıştı.

Sıranın kendisine geldiğini düşünüp ona refakat eden askerleri zora sokmamak için ağzını kapadı ve bakışlarını dışarıda feribotun hızıyla yırtılan, arkasında beyaz bir köpük bırakan denize çevirdi. Bir vakit sonra kara tümden kaybolup yerini uçsuz bucaksız denize terk etti.

Uzunca bir zaman denizden başka hiçbir şey görmedi yaşlı kadın. Feribotun alt katındaki araçlarından inen yolcular arada bir yukarı çıkıp tekrar aşağı iniyor, kimileri de görevlilerin uyarılarına aldırmadan feribotun korkuluklarına asılıp dışarı bakıyordu. Birkaç kez cipten aşağı inmeyi teklif ettiyse de askerler bu isteğini kabul etmedi. Zaten çok geçmeden basamaklardan kızgınlıkla inen komutanla şoför, ellerindeki kumanyaları araçta yaşlı kadının başında dikilen askerlere verdi.

"Evladım," dedi, "nereye gidiyoruz, ne kabahat işledim?" diye sordu komutana.

"Kabahatini bilmiyorum ama İstanbul'a gidiyoruz anacığım," dedi komutan.

Taş çatlasa otuzlu yaşlarında olmasına rağmen tek bakışıyla emrindeki askerleri titreten komutanın "Anacığım!" sözünden güç alan Ağıtçı Kadın, araçtan inmeye yeltendi ama askerler ona izin vermedi.

"Tamam da," dedi Ağıtçı Kadın, "evim barkım, bekleyenim var memlekette."

Elindeki dürümlerden birini yaşlı kadına uzatan komutan, "Orası beni ilgilendirmez," dedi, "gördüğünüz yerde paketleyip bize getirin diye emir verdiler."

Olacaklar yüzünden beti benzi sararıp el ve ayakları titremeye başladı. Azrail Aleyhisselam'ın gelmesine henüz altı gün vardı ama buraya kadarmış, diye geçirdi içinden. Kendisine verilen dürümü korkuyla geri çevirirken içine âdeta bir yumruğun çöktüğünü hissetti.

"Sebep?" diye sordu kekeleye kekeleye.

"Bilmiyorum," dedi dişlerindeki maydanozu tırnağıyla temizlemeye çalışan komutan, "dünden beri bütün otogarlara haber verildi. Seni bulmak da bize kısmet oldu."

Ağıtçı Kadın'ın zamanın iki büklüm ettiği sırtı sanki o an bir tırtılmki gibi elli kat oldu. Damarlarında gezinip duran kanı bir noktada durup korkuyla geri çekildi. Gözleri kararırken düşmemek, düşüp de başını yere çarpmamak için aracın kenarlarına tutundu. Tam yeniden ağlayacaktı ki, feribottan kuvvetli bir uyarı sesi duyuldu. Ortalıkta dönüp duran yolcular hemen otobüslerine doğru koşturdu. Araçlarını feribotun alt katma park eden şoförler arabalarını çalıştırıp feribotun Pendik İskelesi'ne yanaşmasını beklediler. Çok geçmeden açılan kapaklarla birlikte feribottan kurtulan arabalar İstanbul'un farklı yönlerine dağılırken Ağıtçı Kadın'ı taşıyan askerî cip de yönünü Kartal'a çevirdi.

Cipin tavanını örten brandadaki pencereden dışarıya bakan yaşlı kadın, ağıt yakmak için defalarca geldiği bu şehre ilk kez bir suçlu olarak getirilmesinin ağır yüküyle nere-

ye gittiklerini anlamaya çalıştı ama bulamadı. Bu şehrin nerdeyse her semtinde ağıt yakmıştı ama sahil boyunca hareket ettikleri için bu kez hangi yöne gittiklerini bir türlü çıkaramıyordu. Yutkunarak, sahilde birbirine sarılan sevgililere, çer çöpün vurduğu kayalıklara, ellerindeki oltayı yavaşça hareket ettiren balıkçılara, denizde uykuya yatmış gibi hareketsiz duran yük gemilerine, âdeta yana eğilmiş gibi denizin üzerine abanan evlere baktı.

Yaşlı kadın, Rumlardan Ermenilere, kimi kimsesi kalmamış varlıklı adamlardan memleketin tanınmış simalarına kadar defalarca ağıt yaktığı İstanbul'un hiç değişmediğini düşündü. Onca zaman gezip tozduktan sonra son nefesini İstanbul'da vereceği korkusuyla başını önüne eğdi. Yanındaki askerler, geride kalan sahildeki genç kadınları gösterip birbirlerinin kollarını dürterken camında "görevli" yazan askerî cip bir süre sahil yolunu dolandıktan sonra Kadıköy'e yöneldi.

Dışarıda hızla geçtikleri Kartal ve Maltepe'ye bakıp yeniden iç çekti. İstanbul, Anadolu'daki her şehirden bir parça koparıp bambaşka bir terkip olmuştu. Ama onlardan parçalar koparırken hem İstanbul'un kendisi bozulmuş hem de geride kalan şehirleri biçimsizleştirmişti. Lakin para demekti İstanbul, aşk demekti, şehvet ve şatafat demekti. Ama herkesin akın akın koştuğu bu şehirde ölmek istemiyordu. Çünkü bu şehre ne zaman gelirse gelsin, kendisini âdeta bir sığıntı gibi hissediyor ve hep çabucak kaçmak istiyordu. Bu şehirde yaşamak için köklerinden, evinden barkından kopmak, buraya ait olmak, nereden geldiğini unutmak, bambaşka biri olmak gerekiyordu. Ama o elli yıldır hep aynı kalmıştı.

Arada bir onu bekleyen evini hatırlayıp Heves Ali uğruna başına açtığı dertleri düşünüyor ve başını yeniden kederle önüne eğiyordu. Bir türlü açılmayan trafikte bekledik-

çe göğsü sıkışıyor, bir an evvel bu cipten inip temiz hava almak istiyordu.

İstanbul gürül gürüldü ama yaşlılar için burada yaşamak tam bir eziyetti. Bu şehir yaşlılar için değil, baştan başa gençler için kurulmuştu sanki. Kadıköy'e yaklaştıklarında sokaklarda gördükleri gençler neşeyle şakalaşıyor, birbirlerini kovalayıp durmadan bir şeyler yiyor, âşıklar etrafta kim var kim yok aldırmadan her köşe başında koklaşıp öpüşüyordu. Sahil yolunda gördüğü sokak müzisyenleri, midye ve tavuklu pilav satıcıları, işportacılar, yalnızlar, işsiz güçsüzlerle terk edilmişler sanki bu şehirden kendi paylarını ister gibi arada bir gökyüzüne bakıyor, ardından da yeniden tıpkı yaşlı kadın gibi bakışlarını yollardaki keşmekeşe dikiyorlardı. Bunca görüntü sadece Ağıtçı Kadın için değil, arkada oturan iki asker için bile fazlaydı. Nefeslerini tutmuş, kimbilir bir daha ne zaman görecekleri İstanbul'u son kez zihinlerine kazımaya çalışıyorlardı.

Onları taşıyan cip Kadıköy'ün ara sokaklarından geçerek Fenerbahçe Orduevi'nin kapısında durduğunda hâlâ kendilerine gelememişlerdi. Ön tarafta oturan komutan araçtan inerek önce gür bir tekmil verdi, ardından da kapıdaki nöbetçi subaya görev kâğıdını uzatıp içeriden beklediklerini söyledi.

Nizamiyedeki subay, görev kâğıdını onaylayıp içeri geçmelerine izin verdikten sonra durup gülümseyerek iki askerin kolları arasında iki büklüm duran Ağıtçı Kadın'a baktı. Yaşlı kadının kara teni beyaza çalmış, işkenceye çekileceği korkusuyla beti benzi solmuştu. Arada bir yanından geçen askerî araçlara bakarak yutkunuyor, sonra da gözlerini korkuyla orduevinin şatafatlı binasına çeviriyordu.

Geçişlerine izin verildikten sonra orduevinin kale duvarı gibi yapılan kapısından içeri girip nihayet bir cennet bahçesini andıran yollarda ilerlemeye başladılar. Yanlarından pal-

miye ağaçları, özenli bahçeler, kameriye ve şezlonglar, sahile yakın masalara kurulan gösterişli sofralar, her yana yayılan hafif bir müzik, ortalıkta kurumla gezen emekli generaller geçti. Kısa bir süre sonra orduevindeki gazinonun kapısında durduklarında, araçtaki askerlerin şaşkınlığı hâlâ geçmemişti. Garson kıyafeti giymiş yakışıklı askerler, ellerindeki altın yaldızlı tepsilerle bahçedeki bol yıldızlı komutanlara kahve servisi yapıyordu. Arada bir şık giyimli kadınlar gazinoya girip bir süre sonra tekrar dışarı çıkıyor ve yakalarına iğneledikleri fotoğrafı çıkarıp hızla orduevinin sahiline iniyordu.

Cipteki komutan hepi topu bir astsubaydı. Yanından geçen komutanlara selam vermekten heder olmuştu. Yakalarıyla omuzlarında çelenkli yıldızlar taşıyan, ceplerinde türlü renkte nişanlar olan komutanların rütbeleri astsubayın üç çizgili rütbesini un ufak etmiş, bu yüzden orduevinde kendisini bin kat ezilmiş hissediyordu. Sonunda ortalıkta gezinip duran generallerin hangisine selam vereceğini bilememenin şaşkınlığıyla Ağıtçı Kadın'ın koluna girdi ve onu bir çırpıda orduevi gazinosuna soktu. Karşısına çıkan subaylara tekmil verip her defasında yeniden içeride beklendiklerini söyledi ama yaşlı kadının yırtık pırtık elbisesi ziyadesiyle dikkat çekiyordu. Gazinonun uzun koridorlarında karşılarına çıkan subay eşleri merakla Ağıtçı Kadın'a ve elbisesine bakıp kıkırdaşmaya başladılar.

Duvarlarında Atatürk'ün türlü boylarda fotoğraflarının olduğu orduevi gazinosunun devasa salonuna girdiklerinde, astsubayla yaşlı kadınının karşısında koca bir kalabalık belirdi. Rütbelerine göre sıraya girmiş subaylar, uzun bir masanın arkasında dikilen bir kadının ellerini sıktıktan sonra büyük bir intizamla dışarı çıkıyorlardı.

O zamana kadar başına neler geleceğini bilememenin kaygısıyla hop oturup hop kalkan yaşlı kadın olan biteni anlamaya çalışsa da başarılı olamadı. Sonunda, kendisini kolla-

rından kavrayan subayın yanında dikkatle içeriye baktığında, içeride düpedüz bir merasim olduğunu fark etti.

Upuzun masanın yanında sıraya girmiş subaylar, yüzü gözü kederden dağılmış bir kadına başsağlığı diliyordu. Kapkara bir tayyör giymiş olan sarı saçlı kadın bir süre kendisine söylenen sözleri sessizce dinliyor, başsağlığı dileklerini kabul ettikten sonra ellerini sıradaki diğer subaya uzatıyordu.

Ağıtçı Kadın ile astsubay, uzunca bir zaman gazinonun kapısında dikilip bu törenin bitmesini bekledi. Fakat subayların geçişi biter bitmez içeriye bu sefer milletvekillerinden belediye başkanlarına kadar büyük bir kalabalık girdi.

Besbelli sarı saçlı kadın da sıkılmıştı bu törenden. Arada bir yerine oturup sırasını yanındaki ikiz gibi görünen kızlarına bırakıyor, alnını ovup derin derin nefes alıyor, bir süre dinlendikten sonra bu acılı görevi yeniden kendisi devralıyordu.

Zamanla gelip gidenlerin sayısı azalmaya başladı. Kapıda görünen bir albay Evren Paşa'nın taziye mesajını sarı saçlı kadına uzatıp bir emri olup olmadığını sordu. Yorulmuştu kadın. Göz torbaları şişmiş, yüzü solmuştu. Yine de, çektiği acıya rağmen metanetli olmaya çalışıyordu.

"Paşamız başımızdan eksik olmasın," diyebildi sadece.

Mektubu alıp çantasına koydu. Sonra da salona baktı. Kuyrukta kimse kalmamıştı. Bir an evvel evine gitmek, artık acısıyla baş başa kalmak istiyordu. İkiz kızlarının kollarında kapıya yöneldiğinde, astsubay yine gür bir sesle tekmil verip kendisini tanıttı. Ardından da yanındaki kadını gösterip kendisine emredildiği üzere Ağıtçı Kadın'ı getirdiğini söyledi.

"Hoş geldiniz," dedi üzgün kadın, "sizi de yorduk buraya kadar. Zahmet verdik."

Olan biteni anlayınca iyiden iyiye rahatlayan Ağıtçı Kadın, "Başınız sağ olsun," dedi, "toprağı bol olsun rahmetli-

nin. Zahmet ne kelime, ölümün karşısında boynumuz kıldan ince."

"Buyrun," dedi sarı saçlı kadın, "arabayla bizim eve geçelim. Orda yakarsınız ağıdınızı. Yakışık almaz burada."

"Peki," deyip bu ellili yaşlardaki kadına tahsis edilen askerî araca geçtiklerinde, öne törenden sorumlu olan albay, arkaya da şehidin eşiyle Ağıtçı Kadın oturdu. Arka tarafta yer kalmadığı için şehidin üzgün kızları mecburen başka bir araca geçti.

Simsiyah bir filmle kaplı olan aracın camları kapalı olduğu için boğucu bir hava vardı içeride. Ağıtçı Kadın, Fenerbahçe Orduevi'nden çıkıp Kısıklı'ya doğru yola çıktıklarında, başını çevirip camdan dışarıya bakan sarı saçlı kadına çevirdi gözlerini. Yüzü gözü şişmişti ama asker eşlerine ait bir dirayetle kendine hakim olmaya çalışıyordu kadın. Fakat kendini kastıkça çektiği acı büsbütün yüzüne vuruyordu. Arada bir dişlerini sıkıp dudağını dişliyor, sonra yeniden gözlerine hücum eden gözyaşlarını durdurmaya çalışıyordu.

"Ağla," dedi Ağıtçı Kadın, "içine atma. Rahatlarsın."

"Ağlayamıyorum," dedi kadın, "hiç kimse ağlayamıyor kahramanımın arkasından. Eşim, bir gün ölürsem arkamdan kimse ağlamayacak, diye söz verdirmişti bize. Öleceği içine doğmuş demek. Birkaç ay sonra üniversite imtihanına girecek iki kızı, gencecik yaşta dul kalan ben, banka kredisiyle yeni aldığımız evimiz, kalp hastası bir kayınpeder; öyle kaldık işte bir başımıza."

Önde oturup konuşulanlara kulak kabartan albay "Komutanım çok kıymetli biriydi," dedi, "onun gibi biri daha gelmez bu ülkeye. Hepimizin başı sağ olsun!"

"Vatan sağ olsun," dedi kederli kadın.

Ağıtçı Kadın, "O vakit beni neden çağırdınız?" diye sordu, "Madem ağlamayacaksınız, bana neden ihtiyaç duydunuz?"

"Kısıklı'da bir hoca var," dedi sarı saçlı kadın, "ölüler gözyaşlarıyla uğurlanmazsa öbür dünyada işleri zor olurmuş dedi. Biz de eşimin yası için araya taraya seni getirttik. Biz yeminliyiz, ağlamayacağız. Ama konu komşu gözyaşı ister!"

Ağıtçı Kadın iç çekerek "Allah taksiratını affetsin kocanızın," dedi, "hepimiz bir gün öleceğiz."

"Öyle," dedi biraz hava almak için camı yavaşça indiren kadın, "hepimiz gideceğiz. Ama eşimin ölümü çok ani oldu."

"Rahmetli kimdi, neyin nesiydi, nasıl öldü, anlatın da ağıdını yakayım eve varınca," dedi Ağıtçı Kadın.

İki gün önce ölen kocasını toprağa veren sarı saçlı kadın, bir an başını çevirip önce Kısıklı'daki gecekondulara, peşinden de yavaş akan trafikte önlerinde aniden duran bir belediye otobüsüne baktı. Üzerine, Türk Ticaret Bankası'nın reklamı giydirilen otobüs hıncahınç insan doluydu. Kadın, otobüse kederle bakıp sanki her an ağlayacakmış gibi birkaç kez arka arkaya yutkunarak rahmetli kocasının hikâyesini anlatmaya başladı.

ONUNCU BÖLÜM

BİR KAHRAMANIN AĞIDI

"Dünya yaşamak için tehlikeli bir yer; kötülük yapanlar yüzünden değil, durup seyreden ve onlara ses çıkarmayanlar yüzünden."
Albert Einstein

Nur parçası gibiydi benim eşim. Sanki dünyanın nuru yetmemiş de kalbine aydan da bir parça eklenmişti. O el kadar kalbinin güzelliği yüzüne vurmuştu. Kısa boyluydu ama zayıf, tığ gibi bir adamdı. Annesi onu dokuz ay on gün değil de, bu güzelliği yaratmak, onda tek bir kusur bırakmamak için elli yıl karnında taşımıştı sanki. Güzelliği böyle ilmek ilmek örülmüş, yanağına gül suyu damlamıştı âdeta. İncecik yüzündeki tek kusuru göz torbalarıydı ama o torbalar bile ona ayrı bir hava veriyordu. Sokaktan geçerken ya da orduevinde yemek yerken diğer kadınlar eşimden gözlerini alamazdı. Her daim kolalı elbiselerle gezerdi. Üzerinden eksik etmediği PE-RA-JA Kolonyası kokusu aklımı başımdan alırdı.

Çok kıskanırdım onu. Bir gün beni aldatacak ya da bırakıp gidecek diye içim içimi yerdi. Ama o dönüp kimseye bakmazdı. Yemek yerken çatal bıçağını tabağın yanına bırakıp böyle derin derin gözlerimin içine bakardı. Evlendikten onca yıl sonra bile böyle anlarda hâlâ bacaklarım titrerdi. Yeryüzü benim için sadece onun yaşadığı bir yerdi. Kaç

gecedir yastığa sinen kolonya kokusunu içime çekip gözlerini düşünmekten uyku tutmuyor beni. Bu zamandan sonra o gözlersiz nasıl yaşarım, bilmiyorum.

Otuz yıllık evliliğimizde bir kez bile sesini yükseltmedi bana. Öyle sessiz, öyle kişilikli, öyle ilerici, öyle kadirşinas bir adamdı ki, ruhunda âdeta bir melek tabiatı vardı. Kızdığımda, sesimi yükselttiğimde, küsüp mutfağa kaçtığımda gelip böyle gözlerinin içi güler halde arkamdan bana sarılırdı. Eğer işe gitmemişse, dışarıda vakit geçireceğine evde yanımda otururdu. Ünlü bir komutan olduğuna bakmaz, ev işlerinde bana yardım eder, kızlarımın ödevlerini tamamlar, gün boyu kanepede uzanıp kitap okurdu. Bazen ordevinde arkadaşlarıyla briç oynar, orada bile rahat etmeyip hemen eve koştururdu.

Yürümeyi çok severdi eşim. Dünya onun için gezip görülecek, tat alınacak bir yer değil de yürünecek bir yerdi sanki. Arada bir ormanda koşmaya başlar, nefes nefese ona yetişmeye çalışırdım. Ağaçların arkasına saklanıp çocuk gibi körebe oynardık. Kahkahalarla yerlerde yuvarlanır, sıkıca birbirimize sarılırdık. Şimdi kara topraklar sarıyor eşimin kollarını ve bunu bilmek bana ağır geliyor. Yaşarken bir kişiyi bile incitmeyen eşimin anısı içimi incitiyor. Elimi nereye koysam onun anısı var. Hangi eşyaya dokunsam onun parmak izleri. Bir parçamı değil, gövdemin tamamını kaybettim sanki.

Öyle temiz, öyle narin, öyle ince bir adamdı ki kar yağarken sadece karda kışta kalmış yoksullar için değil dışarıdaki hayvanlar için bile gözleri dolardı eşimin. Ülkeyi kalkındırmanın, müreffeh bir yer haline getirmenin gerekliliğinden söz ederdi hep. Kederden gözlerinin altındaki torbalar daha da şişer, üzerine bir şeyler geçirip lojmanımızın çevresindeki kedi köpeğe devamlı yiyecek taşırdı.

Kedi köpek tüylerine alerjim vardı. Böyle olmasa tüm sahipsiz hayvanları eve alırdı. Sadece insana değil, yeryüzün-

deki her canlıya da dosttu eşim. Eğer bu sahipsiz hayvanlara dokunmuşsa, hapşırmamayım diye hemen banyoya koşardı. Böyle yüzü gözü tertemiz banyodan çıkıp ıslak saçlarını geriye atardı. Her bir saç telini ayrı ayrı öper, bu tertemiz adamı bana eş koştu diye sabahlara kadar Tanrıya dua ederdim.

Evliliğimizin ilk yılları çok zor geçti. Yurtdışı görevleriydi, zorunlu hizmetti, Şark göreviydi, orası burasıydı derken doğru dürüst neşelenmedik. O gerici belde ve kentlerde sabahlara kadar hep yolunu gözlerdim. Sonra tam etrafımdaki insanlara, o tozlu beldelere alışmışken atamamız bu sefer başka bir yere çıkardı. Göçebe gibi durmadan yer değiştirmekten, bir yere kök salamamaktan, doğru dürüst eş dost edinememekten, sabahlara kadar onun nöbetten dönmesini beklemekten ilk yıllar çok ağladım. Ama sonuçta asker eşlerinin yazgısı belliydi ve benim görevim bu kutlu görevde ona destek olmak, hep dimdik yanında durmaktı.

Gittiği kentlerde kendisini çabucak sevdirirdi eşim. Okulları ziyaret eder, yanında çocuklar için oyuncaklar götürür, Atatürk'ün katıldığı savaşların adını ve tarihlerini sorar, bilenlere hediyeler verirdi. Birlikleri teftiş eder, köyleri gezer, kent insanıyla hemen içli dışlı olurdu. Komutanları onu parmakla gösterir, omzundaki rütbeler günden güne artarken haliyle yükü de artardı. Nerede zorlu bir görev, nerede bir tehlike, eşimi oraya gönderirlerdi.

"Gitme Sedat'ım," derdim, "bırak bu sefer başkaları gitsin!"

"Vatan için sen bile teferruatsın benim için," derdi Sedat'ım, "vatan hepimizden önce gelir."

Vatanı bile kıskanırdım o zaman. Yanımda olsun da vatan elden gitsin diye düşünürdüm. Bazen gittiği görevlerden haftalarca dönmezdi. Çatışmadan çatışmaya koşar, bazen sınır boylarında kaçakçılarla çatışır, bazen azılı teröristleri yakalayıp hapse atar, bazen de yurtdışındaki hainleri bile inlerine kadar takip ederdi.

Evde işiyle ilgili pek bir şey anlatmazdı. Ama ne zaman gazetelerde kutlu bir haber görsem, adı geçmese de o olayda eşimin parmağı olduğunu bilir ve gizli gizli gururlanırdım. Bir zaman sonra yakasında böyle yeni nişanlar, yorgun argın eve dönerdi. İkizlerimize sarılır, başını dizlerime koyar ve sanki günlerdir hiç uyumamış gibi sızıp kalırdı gövdemde. Yüzüne düşen saçlarının ucunu öper, dünyaya bir nurdan kopmuşçasına inen bu adamın incecik yüzünü okşar, sevgiyle sakallarını sıvazlardım.

Pazar sabahları ne yapar eder evde kalırdı Sedat'ım. Nasılsa evde, nasılsa o gün kesinlikle bizimle diye güzel güzel uyurdum. Gözlerimi açtığımda mutfaktan burnuma güzel kokular gelirdi. Erkenden kalkıp bizim için dillere destan bir kahvaltı hazırlardı. Uyandığımızı anlayınca pikaptaki müziğin sesini yükseltir, önce beni, sonra kızlarım Aytül ile Gülerk'i dans ederek uyandırırdı. O zamanlar, hayatımız hep böyle neşeli bir valsin içinde geçecek gibi sanırdık. Postası, ikizlerimizi keman ve piyano kurslarına bırakırken biz de kendimizi dışarı atar, durmadan alışveriş yapardık.

Atamamız nereye çıkarsa çıksın büyük saygı görürdü eşim. Esnaf ondan para almamak için direnir, eşraf bizi durmadan evlerine davet eder, çarşı iznine çıkmış erat onu görünce anında selama dururdu. Gizlice ona bakar ve dünyanın saygısını gören eşim için gururlanırdım. Çarşıda karşısına çıkan askerin halini hatrını sorar, anne-babasını özleyen askeri eviyle konuşturur, canı sıkılanı hava değişimine yollar, kim ondan ne yardım istemişse cebinden çıkardığı deftere not edip herkesin sıkıntısını anında giderirdi.

Sonra koluma girip deniz kenarındaki sahil lokantalarına götürürdü beni. Denizin rengi gözlerine düşerdi. İçim erir, bir kedi gibi uzanıp göğsüne sokulurdum. Böyle zamanlarda iyice sessizleşir ve ağzındaki kelimeleri yutardı. O konuşmaktan çok, sevgisini hal ve hareketiyle gösterirdi. Otuz yıl-

lık evliliğimizde bir kez bile "Seni seviyorum!" demedi bana. Ama benim için öyle güzel şeyler yaptı ki, bu adamın beni sevdiğini, yanıp tutuştuğunu anlamam hiç zor olmadı. Yemeğini sahildeki başıboş köpeklerle paylaşır, keyfi yerindeyse bir-iki tek rakı içer, garsonlara fazlasıyla bahşiş bırakır, kucağımızda paket paket hediyelerle akşama doğru eve dönerdik.

Sonra sabah olur, aynanın karşısında böyle dimdik durup gururla omzundaki yarbay rütbesine bakar ve postasının pırıl pırıl ettiği botlarını yere sertçe vurarak palaskasını sıkardı. Onu öperek lojmandan uğurlarken dayanamaz ve hemen pencereye koştururdum. Bir kez de pencereden onun gidişini seyrederdim. Çünkü eşim arkasından bir değil, iki kere bakılacak erkeklerdendi. Kimse ona bakmaya doyamazdı. Sadece benim için değil, tüm ülke için bir değer abidesiydi. Şoförüyle postası ona böyle dimdik selam verir, sonra da makam arabasına binip işine giderdi.

Onun yokluğunda çocuklarımla ilgilenir, orduevindeki subay eşleriyle çene çalar, konken oynar, çarşı pazara çıkıp evin eksiklerini düzer, kuaföre koşturup eşime güzel görünmek için süslenip püslenir ve okuldan dönecek kızlarımdan çok onun yolunu gözlerdim. Evliliğimizin ilk yıllarında doğru dürüst yüzünü görmediğim için ona hep özlem duydum. Ne kadar seversem seveyim, ne kadar sarılırsam sarılayım içimdeki tutku tükenmedi.

İlk yıllar oraya buraya, sonu gelmeyen görevlere, bitmek bilmeyen eğitimlere gönderdiler onu. Ankara'nın orta yerinde gözüm yollarda kaldı. Gittiğim her yerde Komutan İlteriş'in eşi diye değer gördüm ama benim derdim değer görmek değil, onun bir an önce geri dönmesiydi. Ordunun o kadar adamı vardı ama nerede bir karışıklık, nerede bir çatışma olsa devlet "Komutan İlteriş!" diye ona komut yollardı. Bir gün başına bir şey gelecek diye hep yüreğim ağzımda

gezerdim. Bu kıymetli ülkemiz o günler darmadağındı. Her tarafta insanlar ölüyordu. Bir gün sıra ona da gelecek diye içim içimi yiyordu. Nihayet darbe oldu da sağcısı solcusu, bir şekilde herkes rahatladı sonunda.

Çok geçmeden, eşimi bizzat Kenan Paşa'nın emriyle Mardin Cezaevi'ne komutan olarak gönderdiler. Ülkemizi bölmek için bir araya gelmiş ne kadar ırz düşmanı bölücü varsa bu cezaevine tıkılmıştı. Hiç mızmızlanmadı bu görev için. Herkes görevden kaçmak için türlü gerekçeler uydururken, o kalkıp koşa koşa Mardin'e gitti. Birkaç ay sonra da benimle birlikte Aytül ile Gülerk'i de yanına aldırdı.

Herkesin adını duyunca korkuya kapıldığı Mardin'de ömrümün en güzel günlerini yaşadım. Eşimi sabahları işine yolladıktan sonra çarşı pazara çıkıp bu sihirli kenti gezdim. Süryani'sinden Arap'ına, Türk'ünden Kürt'üne, Müslüman'ından Hıristiyan'ına, yoksulundan beylerine kadar Mardin'de herkesten değer gördük. Eşim, devamlı ayaklanma çıkan cezaevini kısa sürede adam etti. Çok yoruldu, geceleri eve hep geç geldi ama sonunda cezaevindeki tutuklular bile bu emeğini takdir etti.

Hafta sonları arabamıza binip Deyrulzafaran'a, Mor Gabriel'e gittik. Bazı geceler Mardin beylerinin sofrasına çağrıldık. Doğu'nun konukseverliğini gördük. Yoksulluğunu gördük. Çaresizliğini gördük. Darbeyle birlikte tüm ülke gibi Mardin de kendine geliyordu. Bazı hafta sonları, yakın diye soluğu Diyarbakır'da aldık. Sonraları hepsi general olan diğer komutanlarla orduevinde, Alay ve Gazi Köşkü'nde uzun ve neşeli gecelerimiz oldu.

Eşim o zamanlar yüzbaşıydı ama alay komutanı bile ona büyük bir saygı gösteriyordu. Orduevine girince herkes eşimi parmakla gösteriyor, selam verip Mardin'deki başarılarından bahsediyordu. Sadece komutanlarla kalsa iyi, sokakta da aynı teveccühü görüyorduk. Mardin'in ünlü lokantacı-

ları bizi ağırlamak için birbiriyle yarışıyor, anlı şanlı beyler bizi konaklarına davet ediyorlardı. Eşimin adı gazetelerde hiç çıkmazdı ama bilirdim ki, o günler ülkede huzur denen bir şeyden bahsediliyorsa, bunun bir sebebi Evren Paşa, diğeri de Yüzbaşı İlteriş'ti. İnsanlar da bunu biliyor ve ona teşekkürlerini böyle sunuyordu.

Mardin iyiydi, güzeldi, büyülüydü ama çok sıcaktı. Güneş orada bunaltmıyor, delirtmiyor ama kötü yakıyordu. Üstelik çevremizde bir tek hayvan bile olmamasına rağmen boyuna hapşırıyordum. Alerji derdim katlanılır gibi değildi. Yakıntılarım, öncekilerin aksine daha da artmıştı. Bir elimde yelpaze, diğer elimde bir peçete gün boyu evin içinde deli gibi dönüp duruyordum.

Eşim, ister istemez bazı geceler cezaevinde kalırdı. Tutukluları adam etmek sanıldığı kadar kolay değildi. Sağda solda, cezaevindeki açlık grevlerinden, kendini yakan, yola gelmek istemeyen tutuklulardan söz ediliyordu. Sorsam da işiyle ilgili bir şey anlatmazdı Sedat'ım. Daha evlenir evlenmez, evimize bir kez bile iş getirmeyeceğini söylemişti. Yükü çok ağırdı ama bir kez bile bundan erinmezdi. Günde iki-üç saat uyuyor ve sonra yeniden cezaevinin yolunu tutuyordu. Çocuklarım o günler babalarının yüzünü bile görmüyordu. Yine de onca iş gücün arasında bizi ihmal etmemeye çalışıyor, kızlarımın yatağına onları ne kadar sevdiğini yazan küçük notlar bırakıyor, bana Mardin Çarşısı'ndan telkariler alıyor, evlilik yıldönümlerinde tutup Hasankeyf'e götürmek gibi tatlı sürprizler yapıyordu. Fakat alerji sorunum beni giderek mahvediyordu. Hapşırıp durmaktan burnum pütür pütür olmuş, bembeyaz yüzümün ortasına bir kızarıklık oturmuştu. Oysa ne lojmanda, ne de girip çıktığımız yerlerde bir kedi köpek bile yoktu. Böylece iyiden iyiye deliriyor, bu kez başka bir şeye alerjim olduğunu düşünüyordum.

Sonunda bir gece beni karşısına alıp gerçeği anlattı. Evliliğimizden bu yana ilk kez yalan söylemişti. Cezaevinde bir kurt köpeği bulmuş ve ona bakmaya başlamış meğer. Durduk yere nükseden alerji sorunum da bu yüzdenmiş. Çocukluğundan beri hep bir köpeği olsun istermiş. Ama benim yüzümden yıllar yılı bu isteğinden hep vazgeçmiş.

"Görsen sen de çok seversin Co'yu," dedi gözleri dolu dolu, "öyle akıllı, öyle uslu bir köpek ki, şaşıp kalırsın. Cezaevinin koridorlarında neşeyle koşturup duruyor gün boyu."

Bir şey diyemedim ona. Askerin, cezaevindeki tutukluların, ülkemizin, evimizin babası kırk yılda bir şey istemiş, çok muydu? Ses etmedim bu hevesine. "Bari üstünü cezaevinde değiş de tüylerini eve taşıma," deyip boynuna sarıldım.

Bir çocuk gibi havalara uçtu o gün. Kızlarımı omzuna alıp evin içinde bir çocuk gibi şarkılar söyledi. O gece bizi alıp Mardin Kalesi'ne götürdü sevincinden. Kaledeki karakolun bahçesine dillere destan bir masa kurdurup Süryani şaraplarından içtik, Suriye'nin uzak ışıklarına bakıp neşeyle birbirimize sarıldık.

Sonraki zamanlar Mardin'de insan içine daha az çıktık ama hep mutluyduk. Fakat konar göçer olmak memur ailelerinin yazgısıydı. Cezaevindeki görevini gereğince yapınca, üç yılın sonunda eşimin ataması bu kez İstanbul'a yapıldı. Tanıyan tanımayan herkes bizi Mardin'den gözyaşlarıyla uğurladı. Komutanları bu vatan uğruna yaptıkları için ona türlü ödüller verdi. Ben görmedim ama Co'nun bile arkamızdan sabaha kadar acı acı uluduğunu söylediler.

Yıllar yılı ülkemizin tozlu beldelerinde gezip durduktan sonra İstanbul'a geldik diye çok sevinçliydim o zamanlar. Kendimi hemen sağa sola atmak istiyor, İstanbul'un kokusunu içime çekmek istiyordum.

Fakat eşim garip bir şekilde buna karşı çıktı. Eskiden sadece şoför ve ona tahsis edilen bir postayla işine gidip gelen

Sedat'ıma o günlerde bir sürü koruma verdiler. Onlar olmadan bir yere adım atamıyor, çarşı pazara çıkamıyor, zamanımızın çoğunu lojmanla orduevi arasında geçiriyorduk. Ülkemize onca hizmet ettikten sonra bu kadar güvenlik önlemine ne gerek vardı, durduk yere hayatımız neden bir örümcek ağı gibi sarılmıştı, bilemedim.

Ama zamanla bu duruma da alıştık. Eşim, sonunda bir yarbay olarak emekliye ayrıldı. Bankadan biraz kredi çekip emekli ikramiyesinin üzerine koydu ve henüz inşaat halindeki bir kooperatife girdi. Kooperatif bitene kadar mecburen lojmanda kalacaktık. Korumaları emekliliğinde bile yanından eksik olmadı. Bu ülkeye bu kadar hizmeti geçmiş biri için bu kadar koruma azdı bile. Her yerde düşmanlarımız vardı. Ama eşim korkusuzdu. Böyle omuzlarını düşürüp silahını gösteriyor, "Gelecekleri varsa görecekleri de var!" diyordu. Koruma moruma istemiyordu. Yıllar yılı bir ceylan gibi oradan buraya gezmeye alışmış ruhu bunca baskıyı kaldıramıyordu. Emekliliğe de alışamamıştı. Sanki hâlâ askermiş gibi sabahları erkenden kalkıp tıraş oluyor, ayakkabılarını boyuyor, sabah yürüyüşünden dönüp hemen banyoya koşturuyordu.

Semtimizin Komutan Baba'sıydı eşim, gözümün nuru, yaşamımın sebebi, vatanın kutsal evladıydı. Hayırseverdi. Fakir fukara babasıydı. Mahallelinin asker çocuklarını bir telefonuyla daha iyi yerlere aldırırdı hep. Dünya üzerinde kimseyi kırdığı görülmemişti. Düşünceliydi. Bu dünya için fazla iyiydi.

İki gün önce dayanamayıp korumalarına izin verdi.

"Gidin dolaşın evladım," dedi, "bir şey olmaz bana!"

Çocuklar kabul etmedi bu isteğini ama diretti Sedat'ım.

"Bu bir emirdir, çıkıp gezin amına koyduklarım!" deyip kahkahalarla kükredi.

Çocuklar ne yapsın, o emir verince mecburen arabalarını alıp gittiler. Kalkıp yine şahane bir kahvaltı hazırladı. Pika-

bımızdan neşeli aranjmanlar çalarken süslenip püslenip dışarı çıktık. Üzerindeki kolonya kokusunu içime çekip ütülü elbiselerine, pırıl pırıl ayakkabılarına baktım. Hâlâ çakı gibiydi.

Kapıda, Rumeli Kavağı'na gitmeye karar verdik. Galiba, ataları Rumeli'den geldi diye sırf adı yüzünden orayı çok severdi. Yıllardır otobüse binmemişti. Kapıda otobüse binelim diye tutturdu. Hem ona göre kalabalıkta seyahat etmek daha güvenliydi. Çaresiz, önerisini kabul ettim.

"Onca yıl makam arabalarıyla askerî araçlara alışmış ayaklarımız bu dünyada bir halk otobüsü de görsün," dedik gülerek.

Emekliliğinde silahını saklamak için hep bol gömlekler giymeye başlamıştı. O gün üzerinde kareli bir gömleği vardı. Biletimizi alıp otobüse geçtiğimizde başımı buram buram PE-RE-JA kokan omuzlarına koydum. Aytül'le Gülerk bizim bu halimize bakıp kıkırdaşırken otobüsümüz Kısıklı'dan ayrıldı. O gün de nasıl sıcak, nasıl nemli bir hava vardı İstanbul'da, anlatamam. Tıkış tıkış otobüse bir daha binmemeye yemin etmiştim. Sanki ülkedeki bütün ter kokuları otobüse dolmuştu. Ama demek ki o gün otobüse bineceğimiz yazgımızda vardı.

Henüz Kısıklı'dan yeni ayrılmıştık ki aniden bir ses duyduk.

"Sedat Komutan!" diye bağırdı otobüsteki yolculardan biri.

Eşim, onu tanıyan birine denk geldi diye sevindi. Başını geriye çevirerek "Efendim?" dedi.

Tam arkamızda dikilen adamlardan biri silahını eşime doğrultmuştu. Adam, otobüstekilerin bağrışlarına aldırmadı. "Bilmem hangi Kemal'in selamı var sana," deyip o anda tetiğe bastı.

Eşimin öpmeye kıyamadığım başı kanlar içinde kucağıma düştü. Hep imrenerek baktığım göz torbaları, incecik çene-

si ve hâlâ kolonya kokan gömleğinin yakası kanla kaplandı. Bir zamanlar bakıp bakıp eridiğim gözleri bir daha açılmadı.

Yüreğim yırtıldı sanki. Yüzüm safrana kesildi. Kızlarım, otobüsteki yolcular çığlık çığlığa bağırıp çağırdı ama fayda etmedi. Eşimi öldürenler o karışıklıkta otobüsten atlayıp kaçtılar.

Bu vatanla millete hep faydası olmuş, ülkemizi zor günlerden kurtarmış, insanların rahatça evlerinde uyumaları uğruna kendi hayatından vazgeçmiş eşimden ne istediler, neden beni dul, çocuklarımı yetim koydular, bayrağımızı neden kanla lekelediler, hiç bilmedim.

Günahsızdı eşim. O sadece evimizin değil, vatanın da kahramanıydı. Bugün bu cânım, âdeta cennet parçası, güllük gülistanlık ülkede yaşıyorsak, hep onun emekleri sayesinde.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

SAHİDEN ORADA MISIN?

"Kitabın bütün sayfalarını çevirdim,
ona rastlamadım."
Edmond Jabes

Trenden içeriye sızan rüzgârla pat pat diye sesler çıkaran, oraya buraya savrulan bu perde gibiydim vakti zamanında. Bu yırtık perde gibi bir vakit ben de sallanıp durdum dünyada. Perdem solup kan kırmızı bir bayrağa dönüştü. Bu kara gökyüzünde göndere çekilip nazlı nazlı sallandım. Sararıp soldum zaman içinde. Bir düğün evine asılmasını beklediğim bayrağım, sonunda bir ölü evine asıldı.

Çıplak ayaklarımla bir o yana bir bu yana koştum. Delirmek istedim en çok. Delirip dünyayla tüm bağımı koparmak, örneğin bir ağacın eğri büğrü dalını, kaldırımda bir taşı veya yere dökülen suyun toprakta yavaş yavaş ilerleyişini dert edinmek istedim. Deliremedim. Sokaklardan yalınayak koşturup dağlara sürdüm kendimi. Bir zamanlar kınasını avuçlarıma yaktığım kayalar ayaklarımı kesti. Devedikenleri oramı buramı çizdi. Yüzüm gözüm mosmor, çaresiz, bir ağacın dibine kuruldum sonunda. Topuklarımdaki dikenleri çıkarmadım. Bıraktım ince ince oyulsun ayaklarım, irin toplasın, yara biriktirsin, sonunda kopup gitsin benden. Ellerimi karnımda bitiştirip ölümü bekledim çok zaman.

Yazmamı rüzgâr aldı ama derdim olduğu gibi yerinde kaldı.
Böcekler dağda değil içimde öttü.
Güneş benim üzerimde doğup battı.
Ölmedim.
Ama yaşadığım da görülmedi dünya üzerinde.

Şimdi sahiden izini bulmuşken bile canlanmıyor ayaklarım. Dikkatle gerilip atılmıyor avına. Gövdem benim değil ki artık. Sen gittiğinden beri vazgeçtim canımdan. Bu eller başkasının elleri, bu kulaklar nasıl böyle paslı, bu ayaklar hep başkasının yolunu yürüdü sanki.

Bu bakır çalığı dağların, arama noktalarının, korucu kulübelerinin, baraj göllerinin, küçük istasyonların, biri bitip diğeri başlayan yol tabelalarının, tren raylarıyla atbaşı giden karayollarının, kurumaya başlayan göllerin, birbiri ardınca geride bıraktığım şehirlerin sonunda seni sahiden görebilecek miyim, hâlâ emin değilim.

Bir zamanlar birbirine değince şehir ışıkları gibi ışıl ışıl parlayan, sevgiyle küçülüp büyüyen gözbebeklerimize ne diyeceğiz peki şimdi? Elli yıl önce feri giden gözlerim; onu şimdi neyle kandıracağım?

Haberin var mı, bir zamanlar şehvetle kavradığın belim artık iki büklüm. Ayrıldığımızdan, uzak düştüğümüzden hâlâ haberi yok ellerimizin. Vaktiyle küçük bir dokunuşla titreyen ellerim şimdi buruş buruş. Dövmeler, ölüm lekeleri, yılların yara beresi; şimdi ne diyeceğiz ellerimize?

Günlerden sonra ilk kez doğru dürüst uyumuşken, yeniden rüyama girip "Erzurum'dayım!" dedin. Sahiden orada mısın? Yaşıyor musun? Benim gelmemi mi bekliyorsun sahiden?

Karşılaştığımızda ne konuşacağız, ilk ne diyeceğiz birbirimize, onu da bilmiyorum. Lafı ilk kim açacak, onca yıl dilimizin altında sakladığımız kelimeleri nereden alıp nereye getirecek, birbirimizden uzak geçirdiğimiz yılları hangi hikâyeyle düğümleyeceğiz acaba? Belki de yıllar yılı yalnız

bu hayal sayesinde ölmedim ben. Dünya gözüyle sana son bir kez tesadüf ederim diye.

Yol yorgunu ayaklarım şimdi sığmıyor bu koltuklara. Ayağımı koltuğun altından ileri geri uzatıyor, bazen altıma alıp sabırsızlığını dindirmeye çalışıyorum ama fayda etmiyor. Kalbime laf dinletebiliyorum ama ayaklarıma geçmiyor sözüm. Dışarı çıkmak için yerde tepinen, büyüklerinden izin koparmak için tabanlarını yere vuran bir çocuk ayağı âdeta gövdemin yarısı. Birazcık koşsam eteklerimden güller dökülecek sanki. Ben çok koştum dünyada da eteklerim neden böyle kapkara?

Herkesin eteği böyle renk renk, benimki taş dolu artık. Senin için biriktirdim canımdaki taşları. Alıp bunları üst üste koyarız diye bekledim. Un ufak oldu taşlarım. Avcumda üçbeş çakıl taşı, evirip çevirdim yıllarca. Zamanla, dağ bayır yuvarlanıp bir mezara nişan oldu taşlarım.

Giderek çöküyorum bu yollarda. Aşk almadı canımı, yol alıyor belki de. Kaç gündür boğazımdan bir damla su bile geçmiyor. Birazcık uyusam, kirpiklerim değse birbirine, yeniden gelir misin rüyama, bir hayali gerçek kılar mısın? Karşıma geçip o türküyü yeniden söyler misin?

Sen beni hep dünkü geceden uykusuz sandın, oysa bir ömür uykusuz kaldım ben. Uyku dediğin ne ki, ölümün kız kardeşi. Uykunun ölümden tek farkı rüyalar belki de. Ama bir kere bile yüzünü rüya etmedin bana. Kuyruklu bir yalan olup çıktın bu dünyada.

Bozkır yerini çoktan gür ağaçlara, yemyeşil tepelere bıraktı. Kuzusuyla mesut koyunlar, zıplayıp duran buzağılar, yavrularını suya indiren yeşil ördekler geçiyor tren camından. Yol kenarında köpek leşleri. Uzaklarda dağların eteğine yayılmış köyler kendi hevesinde çalkanıp duruyor. Sis sarmış dağların başını. Herkes kendi rüyasında da, bir ben yoldayım. Yol akıyor da ben hep yerimdeyim sanki. Ölüme bunca

yaklaşmışken git git bitmiyor zaman. Ben değil, yolun kendisi geçiyor tren camından. Çok ağlamış bir gölün tuzu geçiyor. Mümbit apartmanlar, sıvasız köy evleri geçiyor. Derme çatma yol üstü kasabaları geçiyor yoldan da bir türlü geçmiyor içimdeki yara.

Birileri inip birileri biniyor istasyonlarda. Yanıma her seferinde heyecanla yeni biri oturuyor. Boş kompartımanı görüp hemen içeri dalıyorlar. Kılık kıyafetime bakıp kimse konuşmuyor benimle. Hatta, bir zaman sonra yanımdan kalkıp hemen başka bir kompartımana geçiyorlar. Yırtık pırtık elbiselerim, dövmelerim, aslanağızlı asam, günlerdir su yüzü görmemiş tenimden yükselen kesif koku, tütün tabakam ürkütüyor onları. Tanıdık birini görmüş gibi başka yere kaçıyorlar hemen. Bir başıma kalıyorum kompartımanda. İçime büzülüp yaşlı başımı cama dayıyorum. Titrek nefesimden çıkan buğu gidip trenin camına yapışıyor. İyice bulanıklaşıyor görüntüler. Tüneller, köprüler, virajlar, yokuşlar, şehirler geçiyoruz durmadan. Arkamızda kalıyor dünya dedikleri de kalmıyor bizden bir iz yollarda.

Heveeeeeees!

Heves Ali!

Yaşlanınca ne çok içinden konuşuyor insan.

Nasıl da boğum boğum insanın içi de, dinleyeni yok.

Alıp karşısına konuşanı yok.

Sarılanı, ağlayanı, güleni yok.

İnsanın sözünü tamamlayanı yok.

Haline yananı yok.

Şu karşıki dağda lambalar yanar sönermiş, içimdeki közü söndüren yok!

Dilimin üzerinde bir kelime geziyor elli yıldır, alıp silen yok!

ON İKİNCİ BÖLÜM

ERZURUM

"Herkes diyarında muhabbetinde
Bilmem bizi ne civara yazmışlar"
Âşık Sümmani

Ağıtçı Kadın, iki gün iki gece süren bir yolculuktan sonra, önce Haydarpaşa'dan Çetinkaya İstasyonu'na, oradan da Doğu Ekspresi'yle Erzurum Garı'na indiğinde yüzüne buz gibi bir hava çarptı. Yerlerde kar yoktu ama duvar diplerinde buz tutmuş kar kütleleri seçiliyordu. Belli ki geceden esen keskin bir ayaz Erzurum'u buza kesmişti. Saatin kaç olduğunu anlamak için gardaki büyük saate baktı ama saatin bile donduğunu, akreple yelkovanın bir noktada çakılı kaldığını gördü. Garın hemen karşısında ulu heybetiyle yükselen Palandöken Dağı hâlâ karla kaplıydı. Trendeyken Aşkale'den sonra beliren irili ufaklı dağların eteklerinde çobanların önlerine kattığı sürüleri görünce, bunu baharın müjdecisi saymıştı. Ama belli ki Erzurum'a geceden hafif bir kar yağmıştı. Kar bir tek çatılarda kalmış ama sokaklarda daha fazla dayanamamıştı. Fakat vakit çoktan öğleni bulmasına rağmen Erzurum sokaklarında hâlâ keskin bir soğuk geziniyordu.

Bütün kışı aç geçirmiş bir kurt gibi burnunu açıp bu soğuk havayı içine çekti. Sokaklar tenhaydı. Arada bir gözüne çarpan insanlar, kaldırım yerine yolları tercih ediyor, son-

ra da gözden kayboluyordu. İstasyon Caddesi'nin sağına soluna dağılan eski taş dükkânlarla arka arkaya yaşadığı depremlerle iyice güçsüzleşen cumbalı taş evlerin bacalarından dumanlar yükseliyordu. Donmasın diye arabaların üzerine güzelce serilen halılar çekti yaşlı kadının dikkatini. İleride bir bakkal, soba külünü sokağa döküyordu. Fırından çıkan bir çocuk elindeki ekmek poşetinden yükselen buğuyla gülümseyip var gücüyle evine doğru yürüyor, daha ötede bir şoför, bir türlü çalıştıramadığı arabasıyla cebelleşiyordu.

Bu şehir safi beyaz ve siyahtan yapılmıştı. Birileri gelip Erzurum'un resmini çekmiş ama bu resmi sonradan renklendirmeyi aklına getirmemişti sanki. O yüzden daracık bir çerçeveye hapsedilmiş gibi bir hali vardı Erzurum'un. Fakat Ağıtçı Kadın, dışarıdan daracık görünen o çerçevenin içinde her gece uzun masallar, şen şakrak hikâyeler anlatıldığını bilirdi. Oltu taşından yapılma nadide tespihler şak şak diye çekilirken, şekerler kıtlatılıp üzerine kapkara çaylar içilir ve Erzurum'un soğuk yüzünden evlere hapsettiği insanı, zamanı bu uzun hikâyeler yardımıyla dayanıklı hale getirirdi.

Onca zaman sonra rüyasında ona seslenen sesin varlığıyla yeniden yollara düşen yaşlı kadın, zamana ve soğuğa dayanmak için bir hikâyeye ihtiyaç duyuyordu. Ama hikâyenin sahibinin bu şehrin hangi yöresinde olduğunu henüz bilmiyordu. Tıpkı diğer şehirlerde yaptığı gibi başını kaldırıp şehirdeki camilere göz gezdirdi ve şerefeleri bile buz tutmuş minarelerden yükselecek bir sala sesine kulak kesildi. Ama İstanbul'daki yas evinde uyuyakalırken gördüğü, "Erzurum'dayım şimdi! Gel bul beni," diyen Heves Ali'nin işaretçisi olacak tek bir ses dahi işitmedi.

İstanbul'da ağıt yakıp uyuduğu gece, hafızasında rüya gördüğüne dair tek bir görüntü bile yoktu ama ona "Gel," diyen bir ses hâlâ kulaklarında çınlıyordu. Bu sesin hangi rüyadan fırlayıp kulaklarına yapıştığını, hangi yollardan geçip kalbi-

ne indiğini, göğüs kafesinde nasıl çarpıp durduğunu anlamak için kendisini onca zorlamasına rağmen gördüğü rüyayı bir türlü hatırlayamamıştı. İki gün daha kalması gerekirken sabah erkenden kalkıp ev ahalisiyle vedalaşmış, rahmetli subayın karısıyla kederli kızlarına sarılmış, nemli gözlerini silmiş ve cebine sıkıştırılmaya çalışılan birkaç kuruşu geri çevirerek soluğu Erzurum'da almıştı.

Yırtık pırtık elbisesi ve beline bağladığı çakal ve kurt kuyrukları yüzünden Erzurum ahalisinin şaşkın bakışları eşliğinde Gürcü Kapı'ya doğru yola çıkan Ağıtçı Kadın, bir zaman amaçsızca sokaklarda yürümeye devam etti. Hava erken kararıyordu bu şehirde. Güneş, eğer şehri çevreleyen ulu dağlardan fırsat bulabilirse, bir an için yüzünü gösteriyor, sonra da gözden kayboluyordu. Zaten, anlaşıldığı kadarıyla bu şehirde yalnızca sonbahar, kış ve karakış yaşanıyordu.

Memleketin her tarafında ağaçlar çoktan yaprağa durup doğa bir anda canlanırken Erzurum'a baharın habercisi hâlâ ulaşmamıştı. Bu yüzden, sokaklarda hiç durmadan yürümesi, bir an evvel Heves Ali'den bir işaret bulması gerekiyordu. Geceye kalırsa işi hepten zorlaşacaktı. Gerçi çok darda kalırsa herhangi bir evin kapısını çalıp derdini anlatır ve muhakkak bu şehirde kalacak bir yer bulurdu ama onun derdi sadece Heves Ali'yi bulmak değildi. Çok fazla vakti kalmadığını, söz verdiği üzere Azrail Aleyhisselam'ın üç gün sonra gelip canını alacağını biliyor, bu yüzden de son nefesinde Heves Ali'den bir işaret alıp onunla göreceği hesabını en azından mahşer gününe havale etmek istemiyordu.

Boy boy apartmanların yükseldiği sokaklarda çaresizce dolaşırken öğleden sonra kendisini eski bir kervansarayın önünde buldu. Köşede kadayıf dolması satan bir-iki dükkân vardı. Bir an, sabahtan beri hiçbir şey yemediğini düşündü. Fakat canı ne lokantalardan yükselen cağ kebaplarından çekti, ne de içine bol miktarda ceviz konulup dolma gibi sa-

rılan bol şireli kadayıflardan yemek istedi. Evden kaçtıktan sonra bir daha ne olduğunu hiç bilemediği annesi, sık sık kızının sıska haline bakıp "Ye!" diye uyarırdı onu, "Yaşlanınca yiyemezsin, şimdi ye!" Gençken parası, yaşlanınca da onca lezzetli yemeği midesine indirmeye iştahı olmazdı insanın.

Sırf bir şey yemiş olmak için, çaresiz, Taş Han'ın önünden geçen bir simitçiye seslendi. Fakat yaşlı kadının kılık kıyafetine bakıp kendisine para vermeyeceğini düşünen simitçi oralı olmayıp yürümeye devam etti. Bunun üzerine, koynundan kesesini çıkarıp simitçiye gösterdi. Nihayetinde, eski çağlardan beri havada sallanan bir keseye kimsenin hayır dediği görülmemişti. Keseyi görünce yaylana yaylana yaşlı kadının yanına gelen çocuk yaştaki simitçi gevrek simitlerden birini ona uzattı. Fakat yaşlı kadının gözü onlarca simidin bir halka oluşturduğu tepsideki simitlere değil de, bu halkanın içine yerleştirilmiş bir baş soğana ilişti. Simitle soğanın neden yan yana durduğunu bir türlü anlayamadı. Bir an için Erzurum'da simidin soğanla yendiğini düşündü. Fakat bu ikisinin tadını birbirine yakıştıramadığı için gözlerini yeniden çocuğa çevirdi. Kesesindeki bozukluğu simitçi çocuğa uzatırken tepsideki soğanın sebebini sordu.

Başını sessizce öne eğdi simit satıcısı, yüzü utançtan kıpkırmızı oldu. Sanki her an yere düşüp ağzından köpükler saçacakmış gibi, kapkara gözlerini yere dikerek "Sara hastasıyım," dedi.

Bir-iki ısırık alabildiği simidin tamamını yiyemedi Ağıtçı Kadın. Çıtır çıtır simidi ağzının içinde onca çevirip durmasına rağmen bir türlü kursağından aşağı yuvarlayamadı. Bir an, Heves Ali'yi aramaktan vazgeçip gerisin geri Arguvan'a dönmeyi geçirdi aklından. "Gerçek acı bu," diye söylendi kendi kendine, "sara ve soğan taşıyan çocuk. Gerçek acı bu. Elli yıl yaşadığım şey gerçek bir acı değil ki! Yanımda taşıyacağım bir soğanım bile yok bu dünyada," dedi yutkuna yutkuna.

Yürüdüğünü bile fark etmeden ilerlerken bir an ona seslenen kara çarşaflar içindeki bir kadının sesini duydu. Kadın, yüzündeki peçeyi hafifçe aralayıp duvar dipleriyle kaldırımlarda yürümemesi gerektiğini söyledikten sonra kara eldivenler içindeki parmağıyla sarkıtları işaret etti. Binanın ucunda tüm parlaklığıyla dikilen sarkıt yaşlı kadının gözlerinin içine bakıyordu. İşte o zaman Erzurum'da neden herkesin kaldırım yerine yollarda yürüdüğünü daha iyi anladı ama içindeki keder bir türlü geçmek bilmiyordu. İçini kavurup duran merak ve kederle kendisini epeydir dibinde beklediği Taş Han denen eski binaya attı.

Taş Han'ın, tavanına ışıltılı avizeler asılan işlemeli koridorlarında dolaşırken yaşadıklarının adını koymaya çalıştı. Pekâlâ kin de denebilirdi bütün hissettiklerine. Elli yıl önce onu yüzüstü bırakan bir adama karşı duyduğu öfke çoktan azalmış, yerini nefret gibi daha esaslı bir duygu almıştı. Onu veya izini bulduğunda ne yapacağını, hikâyesinin tamamını dinlediğinde ona ne söyleyeceğini kendisi de bilmiyordu. Ama içinde bir türlü dizginleyemediği, delicesine çarpıp duran bir merak vardı. Onca yol ve dağı aşıp yazın girmediği kışın çıkmadığı bu şehre de onun için gelmişti. Fakat Taş Han'ın koridorlarında Heves Ali yerine bıyıkları bile buz tutmuş, sıkıca sarınan, esmer ve kara bakışlı adamlar dolaşıyordu.

Bir an merakla Taş Han'ın bir labirenti andıran koridorlarında yavaşlayıp vitrinlere asılan türlü boy ve fiyatlardaki Oltu taşlı tespihlere baktı. Üç hilalli, Osmanlı tuğralı, ejderha başlı imamelerle yan yana dizilen tespihler çarşıdaki meraklı müşterilerini bekliyordu. Kimi dükkânlarda çıraklar dizlerine serdikleri örtülere sürttükleri taşları arada bir kaldırıp ışığa tutuyor, diğerleri de taşlara şekil verip zımparalıyordu. Soğuktan korunmak için kalın elbiselere sarınan gür bıyıklı adamlar burunlarını vitrinlere yanaştırıp dikkatle tes-

pihlere bakıyor, ardından da ağızlarından buharlar çıkararak Taş Han'ın başka bir koridoruna sapıyordu. Ötede, tüm gün iş yapmadığı anlaşılan esnaflar çay tabaklarına döktükleri çayı yudumluyordu.

Ağıtçı Kadın, birkaç kez bu esnaflardan birine yanaşıp şehirde son günlerde ölen önemli biri var mı diye sormak istedi ama buna her teşebbüs ettiğinde şehre ta İran veya Azerbaycan'dan gelen yapışkan dilencilerden biri sanılarak dükkân önlerinden kovuldu.

Bir müddet sonra Taş Han'ın biraz yukarısındaki Lalapaşa Camii'nden ikindi ezanı okundu. Hızla handan çıkıp caminin yolunu tutmak istedi. Ezan bitmeden bir sala okunacağını düşündü heyecanla. Tespihçi, kuyumcu, saat tamircileri ve savatlı kemercileri hızla geçip dışarı çıkmak istedi ama Taş Han'ın çıkışını bir türlü bulamadı. Onca sefer dönüp durmasına rağmen hep aynı yere varmıştı. Sonunda müezzinin sesi duyulmaz oldu. Üstelik, umduğu gibi, ezanın bitiminde kimsenin salası da okunmadı. Hüsranla yürürken belki birazdan sala okunur diye son bir umutla kulağını sağa sola çevirdi. Lakin, ezanla birlikte birer ikişer kapanan kapı seslerinden başka bir ses işitmedi.

Nihayet, sahanlıktaki merdivenin altında savatlı kemer tamiri yapan bir dükkânın önünde durduğunda, bu şehirde Heves Ali'den bir işaret bulmanın imkânsız olduğunu düşündü. Dükkânın camına baktığında soğuktan kızarmış burnunu, al al olmuş yanaklarını gördü. Yüzüne daha dikkatlice bakmak isterken, içeride türlü boylarda gümüş kemerlerin kırık yerlerini lehimleyen ustayı fark etti. Namaz vakti bile işine ara vermeyen usta içeride harıl harıl çalışıyordu.

Ağıtçı Kadın, belindeki kuşağa bakıp iç geçirdi. Yıllar önce her şey yolunda gitmiş olsa, bu hayvan kuyrukları yerine Erzurum işi gümüş kemerlerden birini beline sarıp kurumla

sokaklarda geziyor olacaktı. Oysa, onun hissesine bu birbirinden ışıltılı gümüş kemerler değil, kurutulmuş kurt ve çakal kuyrukları düşmüştü.

Yüzünü kemerci dükkânının camından alıp tekrar sokaklara çevirdi. Akşam çökmek üzereydi. Sağı solu belli olmayan bu şehirde mart sonu olmasına rağmen gece vakti durduk yere kar yağabilirdi. Üşüyen ellerini birbirine sürterek ısınmaya çalıştı ama faydasızdı. Olduğu yerde hareket etmesine, durmadan ellerini hohlamasına rağmen sonuç değişmiyordu. Erzurum'un soğuğuna katlanmak için uzun yıllar bu şehirde yaşamak gerekiyordu ve bu şehirde henüz bir geceyi bile devirmeyen yaşlı kadın ne yaparsa yapsın soğuğu iliklerinde hissediyordu. Üstelik, yavaş yavaş karanlık çöküyordu. Elindeki tepsiyi dikkatle taşıyan bir çaycıdan hanın çıkışını sorup soluğu yeniden dışarıda aldı.

Çaresizce Erzurum sokaklarında yürümeye devam eden Ağıtçı Kadın, arada bir başını çevirip sağa sola bakıyor, sanki bir köşeden her an Heves Ali'nin hikâyesi çıkacakmış gibi merakla insanların yüzüne, sokaklarda ilerleyen ayakkabılara bakıyordu. Kar yoktu sokaklarda ama bütün kış buz tutan yerlere basıp düşmemek için dikkatle yürüyen Erzurumlular, sokakların hâlâ buzla kaplı olduğunu düşünüp bacaklarını bir ördek gibi iki yana açmışlardı. Sırf buzdan korunmak için öğrendikleri bu garip yürüyüş zamanla tabiatlarına sirayet etmiş, bu yüzden de onlarla eğlenmek için can atan komşu şehirlerin maskarası olmuşlardı.

Herkes sıkı sıkıya sarınmış, akşamla yüzlerini bıçak gibi kesecek ayazı bekliyordu sanki. Kadınlar neredeyse bütün bütüne evlere çekilmiş, karanlık sokaklar sadece erkeklere kalmıştı. Onlar da telaşla işlerine güçlerine bakıyor, sonra yeniden yollara düşüyordu.

Erzurum Kalesi'nin dibinde bir süre amaçsızca yürüyen Ağıtçı Kadın, bir haber bekliyormuş gibi arada bir gökyüzü-

ne bakıyor, beklediği haber gelmeyince de üşümüş ellerini yeniden elbisesinin içine sokuyordu. Çok geçmeden omuzlarındaki bağlamalarıyla kalenin dibinde hızla yürüyen birkaç adam çekti dikkatini. Üstü başı düzgün bu adamlar, bir yandan Heves Ali'nin ayakkabılarına benzer kunduralarla yürüyor, bir yandan da aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Kalbi bir anda heyecanla çarpmaya başlayan Ağıtçı Kadın, sonunda Erzurum sokaklarında Heves Ali'den bir işaret bulduğunu düşünerek bu adamların peşi sıra kale dibinde yürümeye başladı.

Kılıflarının içindeki bağlamalarını omuzlarına asan adamlar, bir vakit sonra bir kahvehaneye girdiğinde, Ağıtçı Kadın da onların peşi sıra telaşla içeri daldı. Takip ettiği adamlar haricinde içeride birkaç âşık daha oturmuş, sırayla türkü söylüyordu. Birden sanki dizlerinin bağı çözüldü ve bu alelade kahvehanenin girişine çökerek başını kederle sağa sola salladı. Başının döndüğünü, gözlerinin karardığını hissetti. Fakat bu kez yeniden bayılmamak için var gücüyle yere yapıştı.

O zamana kadar güzel güzel atışan, türküler söyleyip kahvehane ahalisini şenlendiren bu âşıklar çok geçmeden yere kapaklanan Ağıtçı Kadın'ın varlığıyla aniden türkülerine son verip onun başında toplaştı. Kollarına girip onu bir sandalyeye oturtan kahvehaneci yaşlı kadına iyi olup olmadığını sorduğunda, kendi acınası haliyle ilgili birkaç cümle kurmak yerine, doğrudan Heves Ali'nin yaktığı içli türkülerden, sesinin güzelliğinden, bağlamayı çalışındaki hünerden, boy posundan söz edip merakla onu tanıyıp tanımadıklarını sordu.

Saç ve bıyıklarını boyatmış, sakız gibi beyaz gömleklerinin üzerine siyah yelekler giymiş saz âşıkları bir an şaşkınlıkla birbirlerine baksa da kimse böyle birini tanımıyordu. Bazıları yaşlı kadının söylediği türkünün makamını çı-

karmaya çalışırken, hin bakışlı bir saz âşığı bıyığını burarak yaşlı kadının yanına kuruldu o anda. Adam, boynunu yana büküp gözlerini süzdü. Sonra, altın gibi parlayan kaplama dişlerini göstermeye özellikle gayret ederek "Say ki benim Heves Ali," dedi bu yaşı geçkin saz âşığı, "ne söyleyeceksen hele bana söyle?"

Sanki karşısında, bu durmadan kendisine göz süzüp bıyık buran adam değil de Heves Ali varmış gibi, bir damla gözyaşıyla adama cevap verdi yaşlı kadın. Başını hüsranla önüne eğip hem hayal kırıklığı hem de korkuyla kendini yeniden Erzurum sokaklarına attı.

Arada bir asasını yere vurup içindeki öfke ve hayal kırıklığını dindirmeye çalışıyor, sonra yeniden merakla etrafına bakıyordu. Onca zamandır sokaklarında yürüdüğü Erzurum, çayın kaynar olup olmadığına aldırmadan Heves Ali'nin ayak izlerini bir anda hüp diye kafasına dikmişti sanki. Bu şehirde ona dair tek bir işaret bile yoktu.

Nihayet, başka bir sokağa girdiğinde sağlı sollu dizilen dükkânlar çekti dikkatini. Vitrinlerinde garip mallar sergilenmiş olan bu dükkânlar, Taş Han'dakilerin aksine ana baba günü gibi çalışıyordu. Rus votkaları, konserveler, ordu malı botlar, eski madalyalar, üzerinde keçi sakallı bir adamın resminin seçildiği kâğıt paralar, ikinci el fotoğraf makineleri, teyp furyasına çoktan yenilmiş gramofonlar, bez ciltli kitaplar, üzerine heybetli armaların işlendiği kılıçlar, soğuğa iyi gelen ve Erzurum'daki sarkık bıyıklı adamların dahi kafasına geçirdiği kızıl yıldızlı kalpaklar camekânda yan yana dizilmiş, meraklı alıcılarını bekliyordu.

Yaşlı Kadın, sarkıtlar yüzünden bir kaldırım ucuna oturmuş, dikkatle insan yüzlerine bakıyor, aradığı hikâyenin hangisinin dilinin altında saklı olduğunu bulmaya çalışıyordu. Özene bezene sardığı sigarasını yakarken dövmeli ellerinin soğuktan titrediğini fark etti. Yıllar önce bir çingeneye

dişlerini yaptırırken, içindeki acı teninde de ışıldasın diye bu dövmeleri yaptırmıştı. Tıpkı ağıt yakarken kendisinin yaptığı gibi Çingene'ye hikâyesini anlatmış ve ondan hikâyesine uygun bir dövme istemişti. O anlattıkça anlatmış, can kulağıyla onu dinleyen dövmeci, iki eline birtakım şekiller çizdikten sonra alnının ortası ve yanaklarına garip işaretler yapmıştı.

Soğuktan, üzerindeki dövmelerin bile büzüştüğünü hissedince ellerini çaresizce koltuk altına alıp ısınmaya çalıştı. Fakat ellerini ısıtırken bu sefer tiril tiril elbisesindeki yırtıklardan gövdesini saran soğuğu hissediyor, böylece küçücük gövdesini bir köpek gibi iyice büzerek soğuktan biraz olsun korunmaya çalışıyordu. Dahası yıllar yılı ona dayanma gücü veren tüm umutlarının da yavaşça buz tuttuğunu, akşam vakti bu şehirde değil Heves Ali'yi, bir Allah'ın kulunu bile bulamayacağını düşünerek, sigarasını bitirir bitirmez kendisini otobüs garına atmanın, yol yakınken evine dönmenin planlarını yapıyordu.

Fakat tam da o anda bir şüphe meleği gelip sol omzuna bağdaş kuruyor, ona rüyasını hatırlatıp Heves Ali'nin tam da şu an kendisine doğru yürüyor olabileceğini söylüyordu. İşte o zaman, biraz olsun ısınmak için parmağını sigarasının ucuna sürtüp kendisine keyifle sırıtan bu meleğin söylediklerinin doğru olup olmayacağını tartıyordu.

Bir zamanlar Ermeni ustaların yanında birer çırakken, ustalarının savaş, deprem veya düpedüz soğuk sebebiyle Erzurum'u terk etmelerinden ötürü bir türlü kalfalığa terfi edemeyen, bu yüzden de hayatları boyunca hep çırak kalmaya yazgılı esnaflar dükkânlarını kapatmaya hazırlanıyor, dükkân önüne istifledikleri şeker, un ve bulgur torbaları ile yağ tenekelerini birer ikişer içeri taşıyordu.

Geçen her dakikayla yaşlı kadının umutsuzluğu bir kat daha artıyor, şimdi evinde güzel güzel uyumak varken akşamla bir kez daha renk değiştiren bu soğuk şehirde ne işi

olduğunu sorarak kendisine kızıyordu. Gelen giden olmayınca elbisesindeki çaputları çekiştiriyor, parmağını yırtıklardan içeri sokup bacaklarını kaşıyor ve ne yapacağını bulmaya çalışıyordu. Sokaktaki ışıklar da birer birer sönmüş ve ona daha fazla beklememesini tembihliyordu.

Fakat tam doğrulup bu sokaktan ayrılmak üzereydi ki, sokak başında elinde bir kucak lavaş ekmek olan yaşlı bir adam belirdi. Bir gazeteye sarılan lavaşlardan yükselen buğu tüm sokağa yayılırken, Erzurum'un ne kadar sahipsiz kedi köpeği varsa başlarını kaldırıp bu adamın ellerine yutkunarak baktı. Gazeteden yükselen buğu yüzünden alnı ter içinde kalan yaşlı adam, aceleyle yürüyüp fırından kaptığı sıcak lavaşları yolunu bekleyen diğer esnaflara verdi. Ama elden ele geçen lavaşlardan yükselen buğu soğuk hava yüzünden aniden kesildi ve ekmekler kurumasın diye bir sofra bezine sarıldı.

Dükkânının kepenklerini yarıya kadar indiren zahireci, içeriye gidip kucakladığı koca bir tenekeyi kapı önüne koydu ve kepengin kalanını da aşağıya indirdi. Lavaş ekmekli adamla kucağında ağır bir teneke taşıyan adama, çevreden bir-iki esnaf daha katıldı. Bir vakit aralarında fısır fısır konuştuktan sonra, yüklendikleri malzemelerle Erzurum'un karanlık sokaklarına daldılar.

O zamana kadar sessiz bir şekilde bu telaşlı esnafları izleyen Ağıtçı Kadın'ın kulakları uğuldadı aniden. Garip bir fokurtuyla içinde gezinen bir ses, "Bunlar!" diye seslendi. Gözleri büyüdü. Elbisesindeki çaputlar sağa sola sallandı. Elini ayağını nereye koyacağını bilemedi. Bir dükkânın duvarına yasladığı aslanağızlı asasını alıp taş döşemeli sokaklara tak tak diye vurarak bu adamların izinden yürüdü. O ayaklanınca elli yıl boyunca bu kara elbiseye düğümlenen ölülerin çaputları da Erzurum'un diş takırdatan soğuğunda sağa sola dalgalanıp yollara düştü.

Aslanağızlı asasına tutunarak, sokak boyunca ilerleyen bu adamların arkasından bakan yaşlı kadın, bir an şüpheye düşse de, onca zamandır beklediği haberin sahiden bu adamlarda olabileceğini hissetti yeniden. Yaşlı kadının saatlerdir Erzurum sokaklarında beklediği işaret, gecenin bu soğuk vaktinde bir şeyler çevirmeye hazırlanan bu adamlardı belki de. Bundan emin olunca heyecandan yüreği ağzına gelen yaşlı kadın, adamların peşi sıra eski Erzurum'un taş sokaklarında yürümeye devam etti.

Ellerindeki ağır teneke ve lavaş ekmeklerle yürüyen bu adamların yüzünde en ufak bir keder belirtisi yoktu. Hatta, bazen daracık sokaklarda şakalaşıp kahkahalar atıyor, taşımaktan yoruldukları yağ tenekesini arada bir neşeyle birbirlerine devrediyorlardı. Yine de onca yıllık meslek bilgisine güvenen Ağıtçı Kadın, ortada bir ölü olduğunu düşünerek bu adamların izini sürdü.

Akşam karanlığının çöktüğü Erzurum sokaklarına, yaşlı kadının gündüz vakti tüm iliklerinde hissettiğinden daha da beter bir kuru ayaz da eklenmiş, sadece vücudu değil, takma dişleri bile titriyordu. Ortalıkta hızla dönüp duran ve kursaklarına birkaç lokma attıktan sonra gözden kaybolan kedi köpeğe bakılırsa, Erzurum'u soğuk bir gece daha bekliyordu.

Ellerindeki tenekeyle lavaş ekmekleri taşıyan adamlar, epey bir zaman yürüdükten sonra şehrin göbeğindeki Aziziye Parkı'nın tam ortasında durdular. Çok geçmeden de, kan ter içinde taşıdıkları nevaleleri eskimiş bir bankın üzerine koydular.

Issızdı ortalık. Parkın ışıklandırması kötü olduğu için, üç büyük kuleden oluşan parktaki anıt âdeta bir canavar gibi göğe yükseliyordu. Kulelerin altındaki kaidelerde ellerinde pala, kılıç ve satır tutan adamların olduğu figürler bu korkutucu havanın daha da genişlemesine sebep oluyor, gece-

nin bir vakti yolu hasbelkader Aziziye Parkı'na düşen Erzurumlular başlarını montlarına gömüp ortalıktan çabucak sıvışmanın bir yolunu arıyordu. Belki de bu yüzden telaşsızdı adamlar. Isınmak için, kalın kabanlarının önünü aceleyle ilikleyip üşümüş ellerini birbirine sürttükten sonra bir dalavere çevirecekmiş gibi kuşkulu gözlerle etraflarına baktılar.

Çiçeklenmek için sabırsızlıkla yaz ortasını bekleyen parkın içindeki ağaç dalları boyunlarını aşağı sarkıttı o an. Donmuş çimenler birbirlerine sokularak başlarını yukarı kaldırdı. Sağda solda gezinip duran Erzurum ayazı, parka geldiğinde durup aşağıdaki hengâmeye çevirdi gözlerini. Nefes nefese bu adamları takip eden Ağıtçı Kadın ise soğuk yüzünden, arada bir ellerini hohlayıp parkın bir köşesine kuruldu ve bu esnafların ne yaptığını merakla izlemeye başladı.

Üzerlerindeki kalın paltolara rağmen soğuktan tir tir titreyen, bazen kılıç kalkan oynar gibi diz kırıp garip hareketler yapan adamlardan biri sonunda elini cebine daldırdı. Kara kalpaklı adam, cebinden çıkardığı bıçakla tenekenin kapağını açarken, diğerleri dört-beş parçaya böldükleri ekmeklerin içine bir şey koyup yoldan geçen Erzurumlulara dağıttı. Gecenin bu vaktinde Aziziye Parkı'nda ellerindekileri dağıtan bu adamlara şaşkınlıkla bakan Erzurumlulara "Ölümüzün ruhu için," dedi en yaşlıları.

İşte o vakit yaşlı kadının dayanıksız kalbi yeniden heyecanla çarpmaya başladı. Hislerinde yanılmadığını, ortada bir ölü olduğunu, tenekede yağ değil helva olduğunu, bu adamların da ölünün helvasını dağıttığını, ayaklarının sabahtan beri onu boş yere yormadığını düşünerek gözlerine hücum eden gözyaşlarını durdurmaya çalıştı.

Bir saat içinde Aziziye Parkı'ndan geçen her Erzurumlu bu ölü helvasından payını alırken, adamlar çok sonra parkın içinde bir başına oturan yaşlı kadını fark etti. Elindeki bıçağı ikide bir tenekeye daldıran kara kalpaklı adam, çoktan so-

ğumuş ekmeğin içine sardığı helvadan bir parça alıp ona getirdi ama eline tutuşturulan helvayı yemedi yaşlı kadın. Ekmeği iyice sararak oturduğu banka bıraktı.

Sonunda tenekenin dibini görüp işlerini bitiren adamlar, boş helva tenekesine çevreden buldukları birkaç tahta kasayı parçalayıp ateş yaktılar. Soğuktan üşümüş ellerini bir türlü tutuşmayan tahtalar yüzünden güçbela yaktıkları ateşe doğru uzatırken hepsinin yüzünde bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın saadeti vardı.

Uzunca bir zaman bu adamları izleyen yaşlı kadın, yerinden doğrulup ısınmak bahanesiyle yanlarına yaklaştığında, sadece elleri değil, bu soğuk şehre tedariksiz geldiği için tüm vücudu da titriyordu. Üstelik, üzerindeki kara elbisenin sökükleri yüzünden şehri yalayan soğuk onun ta içine işliyor, bu soğukla karşılaşan vücudundaki ayva tüyleri dahi bir anda ayaklanıp neler olduğunu anlamaya çalışıyordu. Adamlara doğru yürürken bir yandan kuru kuru öksürüyor, diğer yandan da bu ayazı yiyen ciğerlerinin Erzurum'dan sağ salim çıkamayacağını düşünüyordu.

Sonunda adamların boş tenekede yaktığı ateşe ulaşan Ağıtçı Kadın, önce ellerini kaldırıp selam verdi onlara, ardından da gövdesini ateşe doğru uzattı.

"İyice ısın Nene Hatun!" dedi gençten bir adam, "Bu elbiseyle Erzurum'da sabahı bulmazsın."

Diğerleri gülmeye başladı ama en yaşlıları gözlerini kötü kötü açıp arkadaşlarını susturdu. Parkın içinde dağılan gülüşmeleri birdenbire kesiliverdi. Bir gece kuşu konduğu daldan başka bir dala kondu. Ortalığı dolduran kömür kokusuna gecenin kokusu karıştı. Nihayet, yaşlı kadın lafı oradan alıp buraya getirdi ve onu şaşkınlıkla dinleyen adamlara uzaklardan geldiğini, ağıtçı olduğunu, rüya gördüğünü, bu şehirden bir ölünün kendisini çağırdığını, bu yüzden yollara düştüğünü söyledi

Hepsi çarşı içinde yıllardır esnaflık yapan bu adamlar, feleğin çemberinden kırk defa geçtikleri için yaşlı kadına ilkin inanmadılar. Haline, yırtık pırtık elbisesine, yüzündeki korkutucu dövmelere, belindeki hayvan kuyruklarına bakıp onun bir meczup olduğunu düşündüler.

Fakat helva dağıtma işini üstlenen en yaşlıları bir zaman sonra gözlerini yaşlı kadına dikerek yanındakilere yıllar önce Kırşehir taraflarında tüccarlık yaparken bu mesleğin namını işittiğini söyledi. Diğerleri olan biteni hâlâ anlamadıkları için, onun sahiden bir ağıtçı olduğuna kanaat getiren yaşlı adam, Ağıtçı Kadın'a yanan ateşin başında hemen yer açtı. Ardından da bire bin katarak ağıtçılığın nasıl bir meslek olduğunu arkadaşlarına heyecanla anlatmaya başladı. Kırşehir görmüş adam, mahcup bir şekilde başlarını öne eğen arkadaşlarının aksine, sanki Erzurum'a kutlu bir zat gelmiş gibi yaşlı kadına dönüp dağıttıkları helvanın nedenini açıkladı. İki gece önce ölen Como Emmi denen bir adam için buradaydılar.

Bu adı duyunca Ağıtçı Kadın'ın yüzündeki heyecan bir anda sönüverdi. Fakat bir vakit sonra, kimsenin bu dünya üzerinde asıl adıyla saklanamayacağını düşünerek kulaklarını yeniden bu adamların anlattıklarına çevirdi.

Merhumun kimi kimsesi olmadığı için, normalde kırk gün sonra yapılması gereken bu vazifeyi öne çekmiş, helvayı dağıtma işini de kendileri üstlenmişti. Mevta daha mezarda olduğunu bile anlamadan, başını taşa çarpmadan, yirminci gün burnu hık diye düşmeden helvasını dağıtmak elbette doğru değildi. Lakin, onun arkasından telaşla bir şey yapmak istemiş ve akıllarına helva dağıtmaktan başka bir şey gelmemişti.

Sadece bu dört adam değil, tüm Erzurum ölüyü tanıyordu. Tek yumruğuyla Muhammed Ali'yi Müslüman yaptığını söyleyen Hasankaleli Teyo Pehlivan kadar olmasa da Erzu-

rum'da onun da kendince bir namı vardı. Lakin, Erzurum'da herkes daha çok bu adamın yaşarken çıkardığı arızaları biliyordu. İki gece önce cesedi bulunan ve sabahına apar topar toprağa verilen Como Emmi'nin esas hikâyesini ise sadece Kırşehir görmüş adam biliyordu. Zaten rahmetlinin bu dünyadaki son gecesine de bir tek bu yaşlı adam şahitlik etmişti. Fakat ilkin, kafasına Erzurum işi kilim desenli bir takke geçiren bu adam yerine, tenekede cozurdayan ateşin başında ısınan ve yaşlı kadını alaya aldıkları için bin pişman olan diğer adamlar konuştu.

Durup bir meseleyi idrak etmekten ziyade ağızlarını yayarak konuşmayı seven her Erzurumlu gibi çeneleri bir türlü kapanmak bilmedi bu adamların. Kimi merhumun yaşarken işlediği kabahatleri sıraladı, kimi de başlarından geçen komik hikâyeleri yaşlı kadına anlatmaya kalkıştı.

Bir vakit, diğerlerinin anlattığı hikâyeleri sabırla dinleyen yaşlı adam, gözlerini Ağıtçı Kadın'ın gözlerine dikerek, "Bunların bir şey bildiği yok, ben Como Emmi'nin asıl derdini biliyorum," dedi. Kilim desenli takkesini düzeltip ufaktan buz tutmaya başlayan bıyıklarını sıvazlayarak "Üstelik, onun son gecesinde bile yanındaydım," dedi.

Ağıtçı Kadın, o soğuk Erzurum gecesinde, iki parmağıyla elbisesinin diz hizasında bir sökük daha açıp bu kez dinleyeceği hayat hikâyesinin sahiden de Heves Ali'ye ait olmasını umarak, Kırşehir görmüş bu yaşlı adama kulak verdi.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALTIN YÜZÜK AĞIDI

"Ağıdı önce söylenen
Sen nereye uçuyorsun?"
Cemal Süreya

Senenin büyük bölümünü kış, kalanını da karakış olarak yaşayan, her tarafı kömür karası karlarla kaplı olmasına rağmen yürekleri pamuk gibi bembeyaz olan insanların yaşadığı Erzurum'da, daha iki gün öncesine kadar hangi insan evladını yoldan çevirip "Bu şehirde bela namına biri var mıdır?" diye sorsanız, "Como Emmi," cevabını alırdınız.

Como Emmi'nin yetmiş iki yıllık hayatında aldığı onca sıfatın yanında bela kelimesi yetersiz kalırdı. Kendi halinde bir garibanı Erzurum Meydanı'nda bıçağıyla kevgire çevirmişliği, yıllarca hapiste yatmışlığı, orada da rahat durmayıp leşlerini leblebi gibi yan yana dizmişliği vardı. Bela değil, belanın önde gideniydi. Milleti öyle peşin peşin dövse, bir sorun yoktu. Dayaktan önce dayağın korkusunu gönderirdi hasmına. "Yarın filan yerde, filan saatte vuracağım seni," diye önceden haber ulaştırırdı. Ne yapar eder, sağda solda köşeye sıkıştırdığı adam veya avanesine "Korkma, titre!" diye bağırır, sonra bıçağını taksit taksit geçirirdi.

Como Emmi sokaktan geçerken Erzurum'un fakir fukara kedi ve köpekleri bile saklanacak bir delik arardı. Ona selam

versen dert, vermesen apayrı bir dertti. Kimi onun İran'dan, kimi Nahçıvan'dan, kimi de Malazgirt'ten geldiğini söylüyordu ama bu adam her nereden gelmişse, tutup bu gariban Erzurum ahalisinin başına zamanla bela olmuştu.

Herkes, yaşlandıkça biraz düzelir, mağfiret dilenip halim selim biri olur diye bekledi. Lakin her geçen yıl biraz daha azıttı. Gerçi hakkını yememek lazım, itikatlı bir tarafı da vardı Como Emmi'nin ama yine de diğer huyları itikadını bir kalemde silip atardı. Dadaş madaş dinlemeden ondan bundan haraç alır, yan baktı diye milletin gözünü oyar, karı kıza laf atar, yanından geçen kendi halindeki kedicik kuyruğunu bacağına sürttü diye tutar zavallıyı duvardan duvara çarpar, hışto mahalle gençlerine bıçak sallama ve koluna jilet atma dersleri verirdi. Herkesin sıdkı sıyrılmıştı ondan. Lakin, Erzurum'da ona tek laf edecek bir Allah'ın kulu bile yoktu. Polis bunu alır içeriye, üç-beş gün sırayla üstüne çullanırdı ama yediği onca sopa bile ona kâr etmezdi.

Malı mülkü yoktu Como Emmi'nin. Bir köşede saklı parası yoktu. Hastalansa bir tas çorba yapanı yoktu. Ama çelik gibi yüreği ve serçeparmağından eksik etmediği altın bir yüzüğü vardı. Sık sık paraya sıkışırdı. Milleti sülük gibi emdiği için kimsede para bırakmamıştı. İçecek bir damla kanyak ve bir dal derman parası bulamazdı bazen. Ama serçe parmağına dahi zar zor gelen o altın yüzüğü çıkarıp satmayı aklının ucundan dahi geçirmezdi. Ne yapıp eder, bir zaman sonra işleri yoluna koyar, onun bunun yakasına yapışıp tehdit eder, dudağında dermanı, ceketinin iç cebinde kanyağı sabahtan akşama Erzurum'un karlı sokaklarını adımlardı.

Kimse onu Erzurum'da garipsemezdi. Arada bir Cuma'ya da gider, oruç da tutar, teravih namazında saflara katıldığı da olurdu. Lakin, kızgın cemaat, Como Emmi bir daha camiye gelmesin diye aralarında para toplayıp istihkakını eline sayardı.

Kimseyi dinlemezdi Como Emmi. Öğleye doğru uyanır, o gün kafasına ne esmişse onu yapardı. Yeri gelir vatanımızı bölmek isteyenlere palayla saldırır, şehit cenazelerinde en ön safta yürür, yeri gelir sarkık bıyıklarının ucuyla bile adam döverdi. İkiye böldüğü Zaza markalı jiletinin bir parçasını dilinin üzerinde gezdirirken jilet gibi laflar ederdi. Gülünce, sarkık bıyıklarının ucu havaya kalkardı. Sonra bir gün, artık nereden bir mesaj almışsa, aniden namaz niyazı terk eder, yeniden eski meziyetlerine dönerdi. Ot içer, su gibi kanyak tüketir, sağa sola sataşır, raydan çıkan cello bello çocukları hizaya getirmek için kafa göz yarardı şehirde.

Como Emmi'nin kolu eskilerden, daha da bıçkın geçen gençlik günlerinden kalma jilet izleriyle doluydu. Kanyak bir şey değildi. Soğuktu Erzurum ve ısınmanın bir yolu da kanyak içmekti. Kanyağı bizim namlı şeyhler bile hoş karşılıyordu. Onun asıl meziyeti ottu. Sık sık Belediye Meydanı'mn ortasında çift kağıda sardığı otun dumanını içine çekip çok zaman sonra dışarı salardı. Kıvırcık saçları, sarkık bıyıkları, loşo dudakları, ortasından basılmış gibi duran burnuyla bir bela bulutu gibi Dağ Mahallesi, Şehitler, Gölbaşı, Mahallebaşı, Kurt Deresi, Çınçın Mahallesi'nde dönüp duruyordu daima.

Kapkara bir yüzü vardı ve bir şeye kızarken bu kara yüzü daha da kara bir hal alıyordu Como Emmi'nin. Sağdan sola, soldan sağa, yukarıdan aşağıya, çapraz, sayısız jilet izi vardı kollarında. Sanki kolundaki bütün bu çizgiler bir bulmaca sorusu gibi yan yana gelmiş ve bu yaralara sebep olan birini soruyordu. Fakat bu bulmacayı Erzurum'da çözecek bir Allah'ın kulu bile yoktu.

Bazen yanına kattığı birkaç tıfılla Erzurum'un gözelerine doğru yürür, dere kenarlarında rakı içenlerle yarenlik ederdi. Kimin elinde bir bağlama görse, o bıçkın haline rağmen rica edip bağlamayı alır ve belki de dünyanın en tiz perde-

sinden o çok sevdiği türküyü çalardı. Ardından da, dilinin üzerinde gezdirdiği jileti yere tükürüp bir türküye başlardı Como Emmi. Lakin, çok geçmeden gözü ister istemez bağlamanın tiz perdesine basan serçe parmağına takılırdı. İşte o zaman iyi çaldığı bağlamayı yere bırakıp uzaktaki karlı dağlara bakardı. Gözlerini kısıp sağ elinin baş ve işaret parmaklarıyla sol elinin serçe parmağındaki yüzüğü sıkıntıyla evirip çevirir ve *Altın Yüzüğüm Kırıldı* türküsüne bu kez bağlama olmadan devam ederdi.

Onca yılın tanışıydık. Hukukumuz zamanla kardeşlik sınırını dahi aştı. Lakin, onun bir güne bir gün başka bir türkü söylediğini, başka bir türkü çalarken ağladığını görmedim hiç.

Fakat öyle zırıl zırıl ağlamazdı Como Emmi. O biçim ağlamak ne tabiatına, ne de cinsine yakışırdı. Türkünün, "emmim kızı!" nakaratına gelince yutkunur, gözlerini sular seller basar, sonra sessizce yanaklarından aşağı süzülürdü yaşları. Ardından da hepimizi peşine takıp hiçbir şey olmamış gibi ova bayır yürümeye devam ederdi. Şehre gelip bölücülerin parti binasındaki camları yere indirir, Kızılbaş gençlere bulaşır, okuldan kızlı erkekli çıkan gruplara saldırırdı.

Ama onun asıl hüneri ne ot, ne kolundaki jilet izleri, ne söylerken ağladığı bu türkü, ne de Erzurum'un baş belası bir vıcırgan olmasıydı. Kokuyordu Como Emmi. Teke gibi kokuyordu. Ekşimiş çöp gibi kokuyordu. Bingöl koyunları gibi kokuyordu. Onunla konuşanlar burunlarını çöp tenekelerine çevirmeyi bile daha makbul sayıyordu. Kokusu varacağı yere ondan önce gidiyordu. O dayanılmaz kokusu yüzünden kavga etmesine bile gerek kalmıyordu bazen. O masadan kalkınca çay bahçesine damlayan Hacı Emin, ondan geriye kalan kokunun unutulması için şişe şişe esans satıyordu. Ama yine de tüm Erzurumlular ondan dayak yememek için Como Emmi'nin varlığı ve kokusuna katlanmak zorunda kalıyordu.

Fakat, kokusu her geçen gün daha da dayanılmaz bir hal alıyordu. Yıkanması için yapılan türlü teklifleri asla kabul etmiyordu. Bir gün esnaf arkadaşlarla oturup esaslı bir plan yaptık. Como Emmi'nin kiriyle kokusunu Hasankale Kaplıcaları'nın bile paklamayacağını bildiğimizden, onu piknik adı altında Tortum Gölü'ne götürmeye karar verdik. Herkes birer ikişer suya atlarlarken, sonradan dayak yemek pahasına Como Emmi'yi göle yuvarlayacak, onu bir güzel yıkadıktan sonra pirüpak bir halde Erzurum'a armağan edecektik. Elimizdeki torbalara tıkıştırdığımız içkileri görünce hemen kuyruğunu salladı tabii bizimki. Çarçabuk ikna olup bizimle yollara düştü.

Como Emmi, o gün ne yapıp ettiysek suya girip çimmedi. Kolunu bacağını tutup onu Tortum Gölü'ne sokmaya çalışanlara, "Dokunanın ecdadını sikerim!" diye tehditler savurdu. Kimine bıçak çekti hatta. Sonunda yeri göğü inletip suyun uzağında bir yere çekildi. Yaşlanmıştı ama hâlâ belanın önde gideniydi. Çaresiz, vazgeçti bizimkiler. Herkes suyun içinde güle oynaya yüzerken o bir ağacın altına kurulup kederle sigarasından içti. Onu ikna ederiz diye yanımızda getirdiğimiz içkilere saldırdı. Ardından da, eriyen kar sularıyla iyice gürleşen şelaleye çevirdi başını.

Ondan beş-altı yaş küçüktüm ama beni sever sayardı. Yanına kurulup sigarasından istedim. Vermedi. Onun yerine, çorabında sakladığı kaçak Marlboro'dan ikram etti. Cesaret edip "Neden suya girmiyorsun Como Emmi?" diye sordum.

Yorulmuştu belki de. Yanında yöresinde gezinenlerin burunlarını kapamasından, insan yerine konulmamaktan, çevresindeki herkesin onu hamama sokma çabasından, Erzurum'un baş belası olarak görülmekten bıkmıştı. Konuşmaz sanıyordum ama konuştu Como Emmi:

"Eskişehir yüzünden," dedi.

"Anlamadım Emmi?" dedim.

Sanki Tortum Şelalesi akmayı bırakmış da kendisi akıyormuş gibi gürül gürül konuşmaya başladı bir anda. Kurduğu her cümlenin bitiminde nokta niyetine bir bardak votka dikti kafasına. Başını öne eğdi ve o gün bana Eskişehir'in başına nasıl bir bela açtığını anlattı.

Çok küçükken kış, bir kıyamet gibi çökmüş Erzurum'un üzerine. Çarşı merkezine çıkan yollar öyle çok buz tutmuş ki o yıl Erzurum'dan biri kış olimpiyatlarına hazırlansa, kesin derece yaparmış. Öyle çok kar yağmış, yollar öyle çok buz tutmuş ki, Kırıkçı Salim, kapısına dayanan Erzurumlulardan kazandığı paralar sayesinde evinin üzerine bir kat daha çıkmış o yıl. Evliya Çelebi'nin Erzurum için anlattığı damdan dama zıplarken havada donan kedilere yenileri katılmış. Öyle felaket bir kışmış yaşanan. Soğuklar bir türlü kesilmek bilmemiş. O havada banyo yapmak akıl kârı olmadığı için haliyle bir zaman sonra herkes hatır hutur kaşınmaya başlamış.

Bir perşembe akşamı Erzurum'daki bütün banyo kazanlarına odunlar atılıp sular ısıtılmış. Como Emmi'nin annesi, aralarında bir-iki yaş olan kardeşlerini sırayla banyoya çağırmış. Cayır cayır yanan banyo sobasının önünde yıkanan çocuklar havlulara sarınıp hızla odaya kaçışmış. Bütün yoksul evlerinde olduğu gibi onların evinde de sadece bir soba yanıyormuş o zaman. Çocuklarını birer ikişer yıkayan annesi, havluyu sarıp sobanın yandığı odaya göndermiş yavrularını. Soğuk koridorlardan geçen kardeşleri hızla odaya girip sobanın başında ısınırken sıra ona gelmiş.

O zaman da yaramazın tekiymiş bizimki. Yıkanmamak için çok diretmiş ama annesi onu su tasını başına vura vura yıkamış. Kovadaki son suyu başından aşağıya boca ettikten sonra, ısınması için odaya yollamış oğlunu. Havluya sarınan küçük Como hızla odaya koşmuş. Çoktan yıkanıp soba başında ısınan kardeşleri odada neşeyle gülüp oynuyormuş. Kardeşleri görmesin diye, sırtını onlara dönüp önündeki ıs-

lak havluyu açmış. Arada bir korkuyla kardeşlerine dönüp "Bakmayın lan!" demiş.

Kardeşleri de tıpkı kendisi gibi yaramazmış. Sırtını bir havluyla kapatan Como'nun önünü görmek için türlü şakalar yapmışlar ona. Kardeşleri "Gördük, gördük!" diye çığlık atarken farkında olmadan iyice sobaya yaklaşmış bizimki. Arkasındaki kardeşlerini kollamak isterken, ileriye doğru uzattığı karnının sımsıcak sobaya yaklaştığını görememiş. Kardeşinin, bacaklarına sardığı havluyu almak için yaptığı son hamleyle karnı sımsıcak sobaya yapışmış.

Hastaneydi, günlerce süren tedaviydi, envaiçeşit krem ve otlardı; en sonunda iyileşmiş ama karnının tam ortasında kocaman bir Eskişehir yazısı hatıra kalmış ona. O günden sonra da doğru dürüst yıkanmamış. Gözaltına alındığı zamanlar polisler ona tazyikli su tutarmış da, o sayede yıkanırmış bir tek. Yarası yıllarla iyileşmiş ama Eskişehir Soba Sanayi'nin armasıyla bazı harfleri hâlâ bir mühür gibi karnının tam üzerinde kazılıymış. O günden beri su ve ateşten sırf bu yüzden uzak durmuş.

Bizimkiler suyun içinde hâlâ neşeyle şakalaşıyordu. Como Emmi, başparmağı ile işaretparmağı arasında çevirip durduğu sigarayı serçe parmağının arasına sıkıştırdı. Gömleğinin düğmelerini çözüp atletini yukarı çekti. O an kesif bir koku yayıldı etrafa. Kusacak gibiydim ama yine de merakla ona bakmaya devam ettim. Ardından yere uzanıp yara içindeki karnını gösterdi Como Emmi. Kimi harfler zaman içinde silinip gitmişti ama özellikle "E" harfine benzeyen bir çizik ile Eskişehir Soba Sanayi'nin arması gibi duran garip bir yara vardı karnında.

Belki de yalan söylüyordu, kimbilir. Bu yaralar ona kanlı bir kavgadan da yadigâr kalmış olabilirdi. Atletini indirip düğmelerini iliklerken sırtını yeniden dibinde oturduğumuz ağaca yasladı. Gözüm kolundaki izlere takıldı ister istemez.

"Peki bu jilet izleri," dedim, "bunların sebebi ne?"

Sustu. Derin bir ah çekip sigarasına davrandı.

"Onlar aşktan," dedi Como Emmi.

"Acıtmıyor mu bu yaralar?" diye sordum.

Como Emmi, kolundaki izleri ilk kez görüyormuş gibi evirip çevirip jilet izlerine baktı. Başparmağını uzun ve derin bir jilet izinin üzerine koyup yavaş hareketlerle yarayı takip etti. Bir noktalama işaretini vurgular gibi üç kere arka arkaya pat pat diye inip kalktı yaranın sonundaki parmağı. Sonra, bana mı yoksa kendisine mi söylediğini anlayamadığım incecik bir sesle:

"Yarası acıtmıyor da hatırası acıtıyor bazen," dedi.

O günden sonra hemen hemen hiç konuşmadı benimle. Hırgür çıkmasın diye avcuna birkaç kuruş sıkıştıran esnafların etrafında gezip durdu bütün gün. Sonra da istihkakını denkleştirdiğine kanaat getirip gözden kayboldu. Son demlerinde, gençliğinin yaman günlerinden eser yoktu. Konuşurken sık sık öksürüyordu. Para biriktirdiğini söylüyordu. Gidecekti Erzurum'dan. Ölmese, kim bilir nereye gidecekti.

İki gece önce Belediye Meydanı'ndaki çocuk parkında gördüm onu. Dağılmıştı âdeta. Yüzü gözü berbat haldeydi. Yetmiş iki yaşındaki adam, soğuk havada gacır gucur sesler çıkaran salıncağa kurulmuş ayaklarından güç alarak sallanıyordu. Karşıdaki bankta eski bir valiz duruyordu. Bir gözü o valizde sallanırken, gideceğini anlamıştım. Yeşil sabun kokusu çarpıyordu burnuma. Besbelli onca yıldan sonra ilk kez yıkanmıştı. Bir yandan da, o çok sevdiği türküyü mırıldanıyordu. Lafı uzatmanın, kelimeleri oradan alıp buraya koymanın bir anlamı yoktu. Yanına yaklaşıp "Çok mu sevdin onu Como Emmi?" diye sordum.

Hayretler içinde bana baktı ama hiç ses etmedi. Bir an salıncağı durdurup yüzüme baktı ve yeniden sallanmaya başladı.

"Pardon Emmi," dedim, "yanlış bir şey sordum herhalde."

Yanımızdan geçen bir kamyon yokuşu çıkarken kara dumanını ardında bırakarak gözden kayboldu. Erzurum sokakları yine böyle buza kesmiş, kedi köpekler ısınmak için inlerine çekilmişti. Como Emmi'nin oturduğu salıncak bile buz tutmuştu. Konuşmaz sanıyordum ama konuştu. Ama bana değil, asıl hikâyesini sanki daha çok kendisine anlattı.

"Çok sevmiştim onu," dedi birden. Sanki bu cümle derdini yeterince anlatmıyormuş gibi, yutkunup, "Çok sevmek laf mı?" dedi peşinden. "Bu jilet izleri, bu otlar, bu şişeler ne ki!"

Yeniden bacaklarından güç alıp sallanırken, sanki o an üzerinden yükselen yeşil sabun kokusuna amber kokusu da karıştı. Yepyeni elbiseler giymişti. Tıraş olmuş, sarkık bıyıklarının uçlarını kesmiş, ayağına yeni ayakkabılar geçirmişti. Sallanmayı bırakıp karşıdaki banka geçti. Valizinin fermuarını açıp içinden bir şişe kanyak çıkardı. "Çok mu sevmiştin onu?" sorusunu ben değil de, sanki o kendisine sormuş gibi, dönüp yeniden bana baktı. Kapağını açık bıraktığı kanyağı kederle bana uzattı.

"Günlerce peşinden koşmuştum. Peşinden koştum derken, şimdiki dızdızlar gibi değil, gizli gizli yaptım bunu," dedi. Sonra şişeden bir yudum alıp konuşmaya devam etti.

"Emmim kızıydı. Ama aramız bozuk olduğu için gidip gelmiyorduk onlarla. Evlerinin önü yoldu. O yolu günler geceler boyu kendi yolum bildim. Arada bir perdeyi aralayıp bana bakıyor, sonra da içeri kaçıyordu. Bazen bağ bostan vakitleri orda burda karşıma çıkıyordu. Beraber yürüdüğü kızlar, dönüp kıkır kıkır bana bakıyor ama o bakmıyordu."

"Sonra emmi?" dedim merakla.

Özenle sardığı otunu yakıp ilk dumanını ciğerlerine indirince yüzünü ekşitti. Gözleri sulandı dumandan.

Elinin tersiyle gözlerini silip "Sonra, ana-babası hariç

duymayan kalmadı işte," dedi. "Kıza da kimse yanaşamaz oldu benim korkumdan. Böyle örülmüş kumral saçlar, gelip bembeyaz yüzüne yerleşmiş peygamber yeşili iki göz, allı pullu yazmalar, beyaz çoraplar, incecik beline sardığı kemer..."

Devamını getiremedi. Sanki aynı noktada takılı kalmış gibi, "İncecik beline sardığı kemer," deyip durdu habire. Ağlayacak diye bekledim ama ağlamadı. Ağlayamıyordu. Su ve tuz lazımdı ağlaması için. Unutması, çok sonra yeniden hatırlaması gerekiyordu. Ama hiç unutamamıştı Como Emmi.

Elindeki ottan bir yudum alıp dumanını kimbilir kaç zaman sonra dışarıya saldı.

"Üç yıl sonra açıldım ona," dedi, "aşkımı yıllarca içime attıktan, değil başkalarına, kendime bile itiraf edemedikten sonra artık daha fazla dayanamadım."

Başımı öne eğdim. Anlamıştım. Kız onu reddetmiş, Como Emmi de raydan çıkmıştı. Bunca dağılmanın, hem kendini hem de bütün bir Erzurum'u heder etmenin başka bir izahı yoktu çünkü.

"Filan gün filan saatte okul bahçesine gelsin diye haber gönderdim ona. Okul, kasabanın dışındaydı. Öğrenciler dağılıp gittikten sonra gören olmazdı bizi. İstiklal Marşı okunduktan sonra gelmesini tembihlemiştim. Okulun dağılmasını fırsat bilip üç-beş kelam edecektim."

Salıncaktan kalkıp ayağa dikildi. Ellerini bacaklarına yapıştırdı. Sanki yıllar önceki bir törene gitmiş, görevini ifa edip geri dönmüştü. Birden kendine gelip bank yerine yeniden salıncağa kuruldu. Ayaklarını yere koyup sallanmaya başladı. Gidip geldikçe kafası daha fazla dumanlandı.

"O gün bahçede, Karabekir Paşa gibi dimdik bekleyip durdum," dedi, "içim içime sığmıyordu. Marş biter bitmez, gelmesini tembihlemiştim habercilere. Fakat o gün milli marşın iki kıtası değil de sanki on kıtası birden okunuyordu.

Öyle geçmedi zaman. O yaz, sağda solda çalışıp ona altın bir yüzük almış, o sabırsızlıkla beklediğim buluşmanın ertesinde de parmağına geçirecektim."

Çabuk bitmesin diye avcuna sakladığı sigarasından bir yudum aldı. Bir ara ayağa kalkıp salıncağı sallamayı düşündüm ama sonra vazgeçtim. İleri geri hareket ettikçe, sanki zamanın iplerini tutup geri bırakıyordu.

"Hava kararırken gelip okul bahçesindeki salıncağa kuruldu böyle. Birileri var mı diye etrafına bakıp durdu ama benim yüzüme bir kere bile bakmadı. Gözlerini yere dikip ayakkabılarıma baktı. Çıkarıp bir sigara yaktım. Kendimi reddedilmeye çoktan hazırlamıştım. Gece için ayırdığım ot, kafama dikeceğim içkiler, bu töreni bitince bir kuyumcuya satacağım yüzük ceketimin cebinde duruyordu. Akşam dinleyeceğim ayrılık türküleri bile hazırdı. Salıncakta sallanırken, dönüp yüzüme bile bakmadı ama utançtan kıpkırmızıydı. Boğazımı temizleyip, böyleyken böyle dedim işte. Hiç ses etmeden beni dinliyordu."

Meselenin esasına gelmek için, bir an boş bulunup "Kız seni reddetti tabii," dedim, "bu halin de onun yüzünden."

Acı acı gülüp sigarasından bir yudum aldı yine.

"Daha kötüsü oldu," dedi.

"Daha kötüsü?"

"Kabul etti!"

"E ne güzel işte Emmi. O da sevmiş seni," dedim heyecanla.

"O da öyle dedi. Cumali, dedi gözlerini yere dikip, ben de seni seviyorum."

"Daha sonra ayrıldınız o zaman? Bu halin ondan," dedim.

Yüzüme bile bakmadı. Durduk yere bir öksürük tuttu onu ama bir türlü bitmek bilmedi. Sırtına vurdum öksürüğü geçsin diye. Cebinden kanyağını çıkarıp birkaç yudumunu ağzına döktüm. Gözleri yuvalarından çıkacak gibiydi. Zaten

hastaydı son zamanlarda. Üzerine, bu Erzurum soğuğunda tutup hamama gitmiş, sonra da ıslak ıslak dışarı çıkmıştı. Galiba zatürre olmuştu.

Öksürüğü geçince yere bastırdığı ayaklarından güç alıp salıncağı var gücüyle yeniden sallamaya başladı. Arada bir salıncağın zincirlerini tutan eline, serçe parmağına geçirdiği yüzüğe bakıyordu. Zincirlerden çıkan gacır gucur sesler yüzünden kafam karışmıştı. Ayağa kalkıp durdurdum onu.

"Sonra Emmi?" diye sordum.

"Bunu beklemiyordum," dedi, "hiç beklemiyordum. Bir şey diyemedim kıza. Ben hep reddedilmeye hazırlamıştım kendimi. Sevgiliyken ne yapılır bilmiyordum ki!"

"Reddettin yani kızı?"

"Reddettim," dedi.

"Neden?"

"Hazır değildim," dedi, "hem aşk böyle kolayca düğümlenen bir şey değildi bana göre. Aldım başımı gittim ben de."

"Nasıl gittin?"

"Gittim işte, dönüp arkama bile bakmadım o gün."

"Yapma Emmi ya, yazık etmişsin kendine," dedim.

Gözlerini yere dikip mır mır o çok sevdiği türküye başladı yeniden. Sesi bir yükseldi, bir düştü. Ardından tekrar konuşmaya başladı:

"Sonraki günler evlerinin önünden bir kere bile geçmedim. Birkaç sefer bunun bir-iki kız arkadaşı haber gönderdi bana. Gel, seninle konuşacak, dediler."

"Gitmedin."

"Gitmedim," dedi. "Eski düzenime döndüm. Nerde bir it kopuk, nerde bir hışto, onun peşine düştüm. Otlar, içkiler, jiletler, öyle böyle bugüne geldim işte. O şehir bu şehir derken de Erzurum'un yolunu tuttum genç yaşımda."

Yutkuna yutkuna, "Peki ya o?" diye sordum.

Gözlerini yeniden serçe parmağındaki yüzüğe dikti:

"Hiç bilemedim," dedi, "bir rüya olup ömrüme yapıştı o günden sonra."

"Peki ya sen?" dedim kederle.

"Ben?"

Anlamamıştı.

"Ne olmuş bana?" dedi gözlerini şaşkınlıkla açarak.

"Yok bir şey Emmi!" dedim, "Sana hiçbir şey olmamış amma koyayım!"

Ben küfür edince böyle hırıltılı hırıltılı güldü Como Emmi. Hoşuna gitti onun geçmişine hayıflanmam. Zaten böyle adamların bir tek derdi olurdu. Arkalarından konuşulsun, ne acılar çektikleri görülsün, cümle âlem kendilerini nasıl heder ettiklerini anlatsın diye kıyarlardı ömürlerine.

Dudağında yarım sigarası, gülümseyip durdu bütün gece. Bir vakit daha meydandaki çocuk parkında kaldık. Gece ilerledikçe hava iyiden iyiye buza kesmişti. Erzurum'a sanki yaz başı yeniden kar yağacaktı. Saati sordu. Güneşin doğmasına henüz dört saat vardı. Kucaklaşıp helalleşirken, ayrılık vaktinin yaklaştığını, Allah kısmet ederse sabah erkenden yola çıkacağını söyledi.

Sabah, Aziziye Parkı'ndaki bu bankların üzerinde bulmuşlar onu. Başını valizinin üzerine koymuş, öylece yatıyormuş. Kimse anlamamış bile öldüğünü. Meğer, sabah bir damla gözyaşına muhtaç, bu dünyadan çekip gitmiş Como Emmi. Bize de bu yalan dünyada helvasını yemek düştü.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SENDEN SONRA

"Ölüm: Kapının önünde, ne çok ayakkabı!"
Kadir Aydemir

Herkes bir yere yetişme telaşında da, ben neden bir çivi gibi çakılıyım dünyaya? Ne olurdu sanki otobüs terminalindeki şu kumrular gibi olsaydık. Ortalıkta dolanıp çalı çırpı toplasak yuvamıza, gün boyu birbirimizin tüylerini kaşısak, kursağımızda ne var ne yok birbirimizle paylaşsak, havada delicesine sevişsek, şarkılar söylesek bir ömür, yavrularımızın üzerine birlikte tünesek, birlikte uçursak onları gökyüzüne, sonra bir ömür birbirimize sadık kalıp ölümün kollarına bıraksak kendimizi; ne vardı?

Eşini kaybetmiş bir kumru gibi kapkara bıraktın beni hayatta.

Hangi hikâyeye saklandın da bu kadar üzgün dünya?

Sen karşıma geçip üç telli bağlamanı çalarken ağzım açık seni seyrederdim gece karanlığında. Dokunsam kırılacak sandığım incecik parmakların tellerde gezerken saçların yüzüne düşerdi. Uzanıp perçemlerini düzeltir, kirpiklerinin ucundan öpüp arkadan sana sarılırdım. Mavi gözlerin kederle ışıldardı ay ışığında. Kollarımla boynunu sarar, bağlamayla birlikte iki yana sallanırken, seni bana var eden akıbetime sevinirdim.

Fakat yine de yaktığın türkülerin neden bu kadar acıyla yüklü olduğunu bilmezdim. O türkülerde bana mı yoksa bir başkasına mı seslendiğini bilmezdim. Kelimelerin hangi anlamlara geldiğini bilmezdim. Hikâyelerin gerçekte ne anlattığını bilmezdim. Saçlarım böyle kırçıl değildi o zaman. Bin düğümle örerken, her düğümde senin adını sayıklardım evvelce. Onca saç tüccarı kapıma dizildi de sen gelip saçlarımı okşayacaksın diye kestirmedim. Şimdi ben bile bilmiyorum ne haldeler.

Gittin.

"Geleceğim," dedin.

Yalan her ağızda güzel dururdu elbet, bilmedim.

Birinci yıl, bugün dedim.

İkinci yıl, yarın, dedim.

Üçüncü yıl, baharın, dedim.

Dördüncü yıl, kışın, dedim.

Beşinci yıl, uzakta, dedim.

Altıncı yıl, bari bir rüyada görsem, dedim.

Yedinci yıl, artık gelmez, dedim.

Senden kalan ne varsa önüme yığdım bir gece. Bana aldığın arkası kuşlu aynayı, ahşap tarağı, inci boncuğu, türlü renkteki yazmayı; dilinden yalnızca benim için dökülen kelimeleri, dönüp son kez baktığında geride bıraktığın bakışını, nedensiz susuşunu, geldiğin akşamların neşesini, gittiğin yolun tozunu, içtiğin sigaranın külünü, haber göndermediğin yılların sayısını eteğime topladım.

Hatıra kalan her şeyi birer birer havaya kaldırıp ağıtlar yaktım. Külünü ellerime, tozunu yüzüme sürdüm. Dişlerini kırdım tarağın. Aynanın kuşunu havaya saldım. İnci boncuğu ele verdim.

Eşya tuzla buz olup dünyadan silinebiliyordu ama senden bana kalan kelimeler kulağımda dönüp durmaya devam etti. Kulağıma başka dillerden dökülen hikâyeler, başka acılar

doldurdum. Sağır kaldım içimden yükselen sesine. Ama ne zaman bir yerde bir türkü çalındı kulaklarıma, o eski yaram gelip otağını içime kurdu.

Yaşlandım. Tenim pörsüyüp kurudu çoktan. Damarlarım çekildi. Gözlerim en yakınımdakini bile doğru dürüst seçmez oldu. Bir kez bile süt toplamamış göğüslerim kuruyup kaldı sinemde. Tutunduğum asa olmasa iki adım bile atamam ben. Bir zamanlar göz açıp kapayıncaya kadar aştığım yollar şimdi dünyanın öbür ucu bana. Senin yanında hızla çarpan kalbim bana bile ağır şimdi. Gidip geliyor aklım. Şimdi buradayım, beni Arguvan'a götürecek otobüsteyim sanıyorum ama bir bakıyorum elli yıl öncesindeyim hâlâ.

Dağların arasındaki derin vadilerden geçen otobüsün penceresinden bakarken bazen gökyüzünü yitiriyorum. Birden kayboluyor tepede parlayan güneş. Yeni yeni yeşillenmeye başlayan meşe ağaçlarının sardığı dağlar arada bir açılıp yol veriyor otobüse. Karşımıza çıkan yollar farklı yönlere dağılıyor birdenbire. Yollarda elleri tetikte nöbet tutan askerler, uçan kuşa bile kuşkuyla bakan gözler, sık sık durdurulan otobüsümüz, bitmek bilmeyen kimlik kontrolleri ve yeniden dağlar beliriyor. Yer yer yakılmış köyler, başıboş hayvanlar, dağların sırtlarında zıplayıp duran yaban keçileri seçiliyor yol boyunca. Bingöl çobanları bu yıl da çıkamamış yaylalara. Savaş hâlâ durmamış buralarda. Geceleri bu yolu geçmek akıl kârı değil. Beni Bingöl üzerinden önce Diyarbakır'a, oradan da Arguvan'a götürecek bu otobüs tıkabasa insan dolu. Herkes bir yerlere gidiyor durmadan. Herkes hareket halinde. Kimse olduğu yerde kalmıyor. Öldüğü yerde bile huzur yok insana. Elli yıldır sefer halindeyim güya, bir adım bile gitmedim kendimden uzağa.

İnsanlar göçmüş, dünya ilk sahibi olan doğaya kalmış sanki. Herkes sus pus dağların arasından geçerken. Kimi dönüp doruklara bakıyor. Dağ keçilerine benzeyen adamlar geçi-

yor sanki doruklardan. Gölgeleri yalpalayıp duran otobüsün camlarına düşüyor. Nereden geçersek geçelim, incecik bir dere eşlik ediyor yola. Su, her koşulda bir çıkar yol bulup tamamlıyor kendini. Yolu yol yapan o hatta. Dağlar, vadiler, düz ovalar aşıp nehir oluyor, sonra gidip telaşla denize dökülüyor. Böylece akışını tamamlayıp "Suyum!" diyor kendisine.

Ben tamamlanmadım. Eksik kaldım. Bir parçasını bir yerlerde kaybetmiş herkes kadar üzgün baktım dünyaya. Her şeyde gözüm kaldı. Çok konuşanlardan olmadım. Çok gülenlerden olmadım. Tam doymadım. Ağzımı açtığım anda içime o eski yara gelip oturdu hep. Dudağımın kıyısında yarım bir gülüş, öylece kalakaldım. Bir zamanlar Hasan Dağı'nı bile aşan deli bir şelale gibi akarken, donmuş bir suyum şimdi. Ne aktım ne kurudum senden sonra.

Arguvan'daki evime, evin önündeki sekiye, geceleri âşıkların böldüğü sessizliğime, tek göz odama, kap kacağıma, yolumu gözleyen döşeğime dönüyorum. Beni bir hikâyeden diğerine süren bu masal da yalan, hep aşktan ölen bu adamlar da. Hem zaten, bir tek ben öldüm bu aşktan sonra.

İçimde eşini kaybetmiş bir kumru var elli yıldır.

Uçup duruyorum dağ bayır, sırf uçuşum tamamlansın diye.

Eksiğini fazlasını istemedim.

Zararımı kârımı istemedim.

Bir yerlerde beni bekleyen bir dikili taş vardı.

Bir avuç toprak.

Biraz ekmek ve su.

Sana soracağım birkaç soru, alacağım bir-iki cevap vardı.

Okunur okunmaz silinen bir kelime oldum.

Harflerim tastamam da noktalarım eksik kaldı senden sonra.

Çağırdın, "Gel," dedin. Sandım ki yeniden çözülecek yıllardır donmuş halde bekleyen musluğum. Avuçlarımı açın-

ca gürül gürül bir su değecek yüzüme. Aşktan ölmüşlerin ruhuna ılık ılık akıp serinletecek içimi.

İçim çok geçti ama akmadı suyum.

Çalınmadı davulum.

Söylenmedi türküm.

Çekilmedi zılgıtım.

Tutulmadı halayım.

Yeşermedi ağacım.

Meyveye durmadım hiç.

Kaç kez hiç olmadığı kadar yaklaştım ölüme ama yakılmadı ağıdım.

Sallanmadı mendilim.

Elbiselerim elden ele gezdirilip anlatılmadı hikâyem.

Bir mendilin ucu benim için ıslanmadı.

Kimbilir kimin kursağında kalmış eksik bir heceyim hâlâ.

Elli yıldır, Ali'sini kaybetmiş Hz. Zeynep gibiyim dünyada.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

ARKANYA

"Gözümün yaşı gibi, düştü gözümden dünya!"
Şem'i

İkindi vakti umutsuz bir halde Diyarbakır Otogarı'nda inen Ağıtçı Kadın, otobüsün yarım saat mola vereceğini duyunca, evine biraz daha geç varacağı endişesiyle söylene söylene tuvalete doğru yürüdü. Yol boyu yapılan kimlik kontrolleri yüzünden bir türlü uyku tutmamış, gözlerini açmasıyla kapaması bir olmuş, çok sonra tam gözlerini kapayıp kestirecekken, soluğu bu sefer Diyarbakır'da almışlardı.

Erzurum'dan ayrılırken onu Heves Ali'ye götürecek hiçbir işaret almadığı için çaresiz bir şekilde Arguvan'a dönmeyi planlamıştı. Ama terminalde gece vakti onu Erzurum'dan Malatya'ya götürecek bir otobüs bulamamıştı. Malatya otobüsü ancak ertesi gün öğleye doğru kalkacaktı. İlk tren de ancak bir gün sonra Erzurum'da olacaktı. Bunun üzerine, otogarda yolcu bekleyen başka bir otobüse atlayıp Bingöl üzerinden Diyarbakır'a, oradan da Malatya'ya dönmeye karar vermişti.

Yol boyu gözlerine yerleşen kuş uykularından bir işaret alamamış, artık alışık olduğu üzere canhıraş bir şekilde Heves Ali'nin onu yeni bir şehre çağırmasını beklemiş, lakin

kaç zamandır içinde yankılanıp duran rüyalar aniden kesilmişti. Bu yüzden de, onca zamandır içinde dönen sesleri bastırıp sonunda evine doğru yol almıştı Ağıtçı Kadın.

Islak ellerini elbisesine kurulayarak elindeki aslanağzı asasına tutuna tutuna otogarın önündeki masalardan birine kurulup ceplerini karıştırmaya başladı. Tespihini, para kesesini, cebinden çıkan buruşuk kâğıt mendilleri masaya yığdı. En sonunda da aradığı şeyi bulmuş gibi, tütün tabakasını çıkarıp masanın üzerine koydu. Bir anda yola çıktığı için tedarikli davranmamış, durmadan bir yenisini yaktığı sigaralar yüzünden tütünü azalmıştı. Biraz daha vakit olsa Diyarbakır Otogarı'nda tütünün hasını bulacağını bildiği halde, hemen karşısındaki peronda bekleyen otobüsü kaçırabileceği endişesiyle buna cesaret edemedi.

Onu Erzurum'dan getiren otobüs, inen yolcuların yerine her şehirde yeni yolcular alıp yoluna devam etmişti. İnenlerin yerine otobüse yenileri binmiş, bagaj kapakları açılıp kapanırken, çocuk ağlamaları, ter ve tütün kolonyasıyla dağların arasından kıvrılarak Diyarbakır'a varmışlardı.

Ortalıkta mevsimlik işçi olarak uzaklara giden köylüler, her tarafta pıtrak gibi çoğalan dilenci ve seyyar satıcılar seçiliyor, dahası makine yağı ve idrar kokuyordu otogar. Ellerindeki bilet listesini kontrol eden muavinler, otobüsün hemen kalkacağına dair yeminler edip otogara henüz adım atan yolcuları kapmaya çalışan simsarlar, bir köşede bul karoyu al parayı oynatan dümenciler, gençlerin kimliklerini kontrol eden inzibatlar telaşla ortalıkta koşturuyordu. Kalın urganlarla bağlanmış yatak döşek denkleri, ağzı sıkıca örtülmüş peynir tenekeleri, şişkin bavullar, patladı patlayacak koliler otobüslerin bagajlarına yerleştiriliyordu. Başka bir köşede, tıpkı kendisi gibi sigara içen yüzü dövmeli bir kadın, yere çömelip kederle uzaklara bakıyor ve başını iki yana sallıyordu.

Ağıtçı Kadın, oldum olası sevmiyordu Diyarbakır'ı. Birkaç yıl önce varlıklı bir toprak ağasının ağıdını yakmak için bu şehre gelmiş, fakat gelip geleceğine bin pişman olmuştu. Davet edildiği köyde başköşeye oturtulmuş, her türlü ihtiyacı karşılanmış ama odada ağıt yakıp duran kadınlar yüzünden kendisine bir türlü sıra gelmemişti. O da sabırla yas evine gelen gidenin susmasını beklemişti. Ama sadece hakkın rahmetine kavuşan bir koçyiğit için değil, sıradan bir tavuk için bile yana yakıla ağıt yakan bu şehirdeki kadınlar yüzünden âdeta sıdkı sıyrılmıştı. Bir zaman daha sessizce bekledikten sonra, pılını pırtısını toplayıp "Haydi derdinizi yel alsın," diyerek hınçla Diyarbakır'dan uzaklaşmış, tüm ülkeyi neredeyse birkaç defa arka arkaya gezerken, bin bela okuduğu bu şehre bir daha uğramamıştı.

Arada bir, peronda hâlâ yolcu bekleyen otobüse bakıp gözlerini yeniden otogardaki kalabalığa çevirdi. İnzibatlar, uzaklardan gelen otobüslerdeki dağıtıma çıkan askerleri otogardaki askerî araca bindiriyor, muavinler, otogardaki videocudan aldıkları kasetleri şoför mahallinin üzerindeki bölmeye yerleştiriyor, ortalıkta dolaşan ve ağızlarını yayarak konuşan çocuk yaştaki satıcılar sırayla otobüslere binip tablalarındaki cüzdan, nane şekeri, cımbız ve çakmak gibi envaiçeşit eşyayı satmaya çalışıyordu.

Ellerini karnında bitiştirip otogardaki hayhuyu izlerken birden şehrin üzerinden alçak uçuş yapan savaş uçaklarının sesiyle irkildi. Muavinin biri, parmağını kaldırıp uçağın arkasından küfür etti. Uçakların gürültüsüne hiç bitmeyen anonslar da eklenince tam bir curcuna yaşandı otogarda. Köpeğin biri korkuyla sağa sola koşturdu. Susamıştı besbelli. Herkesin Şafi olduğu bu şehirde ona bir tas su verecek birinden kuşkuluydu yaşlı kadın. Yerinden doğrulup köpeğe yaklaşmak istedi ona bir anda ortaya çıkan inzibatlar yüzünden ortadan kayboldu bu garip köpek. Mecburen, yerin-

den doğrulup otobüsüne doğru yürüdü ve koltuk kenarlarına tutunarak orta kapıya yakın koltuğuna kuruldu.

Günlerdir evinden uzakta olduğu için yol kokuyordu. Bir an evvel eve dönüp yıkanmak istiyordu ama banyo yapmak her daim zahmetti onun için. Su ısıtmak, önüne düşen kırçıl saçlarıyla karşılaşmak, nafile yere sırtını keselemeye çalışmak, ayağa kalkıp oturmak onun için bir işkenceydi. Fakat Erzurum'da dinlediği hikâye yüzünden bu kez kendi kokusu bile çekilmez geliyordu ona. Bingöl'den beri uyuyan yanındaki yol arkadaşını rahatsız etmemek için kollarını kapayıp oturduğu yerde büzüldü. Ardından da başını dikkatle çevirip dışarıda vedalaşan kalabalığa baktı.

Aşağıda muhtemelen ağabeyini uğurlayan on dört-on beş yaşlarında bir çocuk sessizce ağlayıp heyecanla salladığı ellerini otobüste oturan ağabeyine göstermeye çalışıyordu. El sallanan genç adama bakmaya çalıştı ama onu Arguvan'a götüren otobüs kornasını çalıp otogardan ayrılmaya hazırlanıyordu. Bu yüzden dışarıyı izlemekten vazgeçip otobüsteki yolcuları sayan genç muavine baktı. Son anda otobüse koşturan yaşı geçkin bir adam hariç herkes yerini almış, arabanın hareket etmesini bekliyordu. Nihayet, otobüse yetişen adamla birlikte arkasında havalı bir korna bırakıp yeniden yollara düştü otobüs. Fakat Ağıtçı Kadın'ın gözleri yol yerine otobüse sonradan yetişen adamda asılı kaldı.

Altmış yaşlarında gösteren bu adam, muavine kasabada ineceğini hatırlatarak koltuğuna kurulduğunda, yaşlı kadın birden onun kızarmış gözlerini fark etti. Sanki dışarıya değil de hep içine ağlamış gibi kızaran gözlerini arada bir parmaklarıyla ovan bu adam, önce başını koltuğa koyup dışarıya baktı, peşinden de ceketinin cebinden bir sigara çıkardı. Parmaklarının arasında dalgınlıkla yumuşattığı sigarayı yakıp dumanını cama üfledi. Otobüs Diyarbakır'dan ayrılıp köpek barınağını, tarihi bir köprüyü ve yolun iki tarafın-

daki dağlarla ovalara kurulan köyleri geçip her tarafı dökülen yolda ilerlemeye başlayınca, yaşlı kadının içini bir merak sardı.

Erzurum'dan ayrılırken artık bu oyundan vazgeçmeye karar vermiş, artık değil rüyasına, karşısına bile çıksa Heves Ali'nin izini sürmekten caymıştı. Elli yıl onu ararken yorulmamış da şu son on günde usanmış gibi bir anda almıştı bu kararını. Üstelik Erzurum'un soğuk sokaklarında gezinirken boş yere Heves Ali'ye dair bir işaret aramış, gözlerini insan yüzlerine, kulaklarını sokaklardan yükselecek bir iniltiye dikmiş ama aradığı cevabı bulamamıştı. Ama hemen çaprazında oturan bu adamın haline bakarken, içinden bir ses ısrarla aradığı işaretin bu adamın gözyaşlarında saklı olduğunu söylüyordu. Birkaç kez, başını adamdan uzaklaştırıp dışarıdaki yeşillenmeye başlayan buğday tarlalarına, dağların tepelerindeki korucu kulübelerine, yol boyunca koşturan bir köpeğe ve eşek sürülerine baktı. Ama çoktan içine kurulup keyif sigarasını tüttüren şüphe yüzünden bir türlü yatışmıyor ve başını yeniden habire sigara içen adama çeviriyordu.

Adamın üzerinde eskimiş bir takım elbise vardı ve bazen yumruklarını sıkıp öfkeyle öndeki koltuğun başına indiriyor, peşinden de kırlaşmış bıyıklarını dudaklarına götürerek sanki sigara yerine bıyıklarından nefes alıyordu. Otobüste olan biten de umrunda değildi bu adamın, dışarıda akan yol da. Muavin, ikram servisine başladığında bile dönüp bakmadı. Ne ikram edilen şekerlerden aldı, ne de içecek bir şey istedi. Sigarasını önündeki koltuğun arkasındaki küllükte söndürüp başını yeniden koltuğa dayadı ve dışarıdan akan görüntülere ıslak gözlerle bakmaya başladı.

Daha gencecik yaşında yemeğin tadını alır gibi acının tadını almayı öğrenmişti Ağıtçı Kadın. Bazen insanlar şen kahkahaları ve güleç yüzleriyle acılarını örterlerdi. Sabırla on-

ların konuşmasına imkân verir, kahkahalarına eşlik eder, sonra da en olmadık zamanda "Derdin nedir?" diye sorardı karşısındakine. Hiçbir zaman yanılmaz, çok geçmeden acı bir hikâye dinlerdi. Bu kez de yanılmadığını biliyor ama bu adamla Heves Ali arasında doğru dürüst bir bağ kuramadığı için yine de hislerinden yeterince emin olamıyordu.

Otobüs, yıkık dökük köyleri birer ikişer kat edip sonunda Arkanya kasabasına girdiğinde, bu adamın yanına kurulup derdini öğrenip öğrenmeme konusunda hâlâ bir karara varamamıştı. Genç muavinin hareketlerinden, kasabaya iyice yaklaşan otobüsün burada kısa bir süre duracağını anladı. Otobüs, otogarda durur durmaz bu dertli adamın yanına kurulmaya ve yüzündeki kederin nedenini öğrenmeye karar verdi.

Lakin, yol boyu sigara içen adam, otobüs rakı fabrikasının ön tarafındaki otogarda durur durmaz, hızla otobüsten aşağı inip bagajlarını bekleyen yolcuların arasına karıştı. Yaşlı kadın birdenbire camın önünü perdeleyen bagaj kapakları yüzünden zorlukla sağa sola baktı ama adamı hiçbir yerde göremedi. Muavin inen yolcuların bagajlarını verip eliyle otobüsün kapılarına vurduğunda, önce bagaj kapakları indi aşağı, sonra da otogardan ayrılan yolcular çarptı gözüne. Otobüs havalı kornasını çalıp bu kir pas içindeki otogardan ayrılırken de, otobüsteki adamı kucağında küçücük bir tabutla kasaba çıkışına doğru yürürken gördü.

Ağıtçı Kadın, bir an kararsız kaldı ama yol kenarında kucağında ufak tefek bir tabutla yürüyen bu adamın hali bir anda içine oturdu. Adam, sanki içindekini bir şeylerden korur gibi tabuta sımsıkı sarılmış ve hızlı adımlarla yokuşu tırmanıyordu. Gözlerinin nemlendiğini, içine yeniden acı bir hikâyenin oturduğunu hissetti. Çaresiz, sesini zorlukla şoföre ulaştırarak hızla otobüsten inip bu dert sahibi adamın peşi sıra yürümeye başladı.

Yol boyunca birkaç kez adama sesini ulaştırmaya çalışsa da başarılı olamadı. Üstelik, dik bir yokuşu tırmandığı için bir zaman sonra adamı gözden kaybetti. Asasına ne kadar dayanırsa dayansın ayaklarında takat kalmadığını hissetti ve çaresizce yol kenarındaki bir taşın üzerine oturup otobüsten inmekle hata yaptığını düşündü. Bu kasabada inmese, birkaç saate kalmadan çok özlediği Arguvan'da olacaktı. Zaten Azrail Aleyhisselam'ın gelmesine de hepi topu bir gün kalmıştı.

Fakat o zamana kadar içinde uykuya dalan şüphe kurdu çok geçmeden kollarını açıp keyifle gerindiğinde, artık ona buna hayıflanmaktan vazgeçti. Çatır çutur sesler çıkaran dizlerine dayanarak yeniden ayağa kalktı ve adamın yürüdüğü yöne doğru yürümeye başladı.

Hava kararmak üzereydi. İşin kötüsü, yokuşu tırmandıkça kasaba da uzakta kalmıştı. Eğer kucağında tabut taşıyan bu kederli adamı bir an evvel bulamazsa, tıpkı Erzurum'daki gibi geceye kalacak ve bu sefer büsbütün perişan olacaktı.

Yaşlı kadın oflayıp puflayarak yokuşu tırmandığında, önce deve hörgücüne benzeyen bir dağ gördü, peşinden de bu dağın yamacındaki büyük bir mezarlık çekti dikkatini. Sağda solda otobüsten inen adamı aradı ama çoktan gözden kaybolmuştu. Bakımsız, çoğu toprakla düzleşmiş, başlarındaki dayanıksız ağaçlarla akşamın çökmesini bekliyordu mezarlar. Kasabanın çıkışındaki çatal ağzında bulunan bu mezarlıkta, ölüler hariç bir Allah'ın kulu bile yoktu.

Ne yapacağını bilemez bir halde sağa sola bakarken, yakınlardan toprağa değen bir küreğin sesini işitti ama bu sesin hangi yönden geldiğini bir türlü bulamadı. Aslanağızlı asasıyla bu büyük mezarlığın içinde yürüyüp gözlerini merakla mezarların arasında gezdirdi. Ama küçülmüş gözlerine tek bir işaret bile çarpmadı.

Onca yıl sessiz sedasız geçmişti hayatı. Geceleri zifiri karanlıkta oturmuş, gündüzleri ağıt yakmak için yollara düşmüş, sonra da evine dönüp tekdüze hayatına devam etmişti. Son günlerde muammadan muammaya koşturmaktan kendisi de yorulmuştu. Çaresiz, bu kocaman mezarlığın çıkışına yöneldi.

Sağda solda koşturan birkaç mezarlık köpeğini sevip mezarlıktan çıkmaya hazırlanırken ıslak toprak kokusu çarptı burnuna. Başını çevirip telaşla etrafına baktı. Tıkabasa dolu olan mezarlıkta bu ıslak toprağın yerini aradı ama hafiften bastıran karanlıkta mezarı bulması mümkün olmadı. Tam mezarlıktan çıkacakken, gözleri girişte, duvarın dibindeki toprak birikintisine ilişti. Toprak yeni kazılmış, etrafına küçük çakıl taşları istif edilmişti.

Yaşlı kadın mezara doğru ilerlerken başka köpeklerin havlama sesleriyle, dağın eteğindeki mezarlıktan kasabaya giden yola baktı. Otobüste gördüğü adam akşam karanlığında, sokak lambalarının eşliğinde elini arkasında bağlamış kasabaya doğru yürüyordu. Adam, sanki mezarlıktan değil de bir hatıradan dönüyormuş gibi, arada bir başını çevirip kasabanın üzerine devrilecekmiş gibi duran dağa bakıyor, sonra yeniden sıkıntıyla asfalt yolda ilerliyordu.

Adamın yanma varıp gömdüğü çocuğun kim olduğunu, sabiyi neden dinî törenlere uygun değil de böyle gizli saklı gömdüğünü, derdinin ne olduğunu sormak istiyordu. Arada bir durup sigara yakan adamın duraksamaları yüzünden aralarındaki mesafe gittikçe kapandı ama yine de ona yetişmek yerine uzaktan uzağa takip etmeyi yeğledi. Sonunda, yokuştan aşağı inip yaşlı kadının fena halde Arguvan'a benzettiği Arkanya denen bu kasabaya vardıklarında, akşam karanlığı her yeri iyiden iyiye ele geçirdi. Takip ettiği adam, bir ara ceketini sırtından çıkarıp koluna astı, sonra terli gömleğinin düğmelerini açarak bomboş sokaklarda kendi halinde yürümeye başladı.

Sessizdi sokaklar. Sağda solda bir-iki dükkân, tek tük müşterinin oturduğu birkaç kahvehane vardı. Arada bir, sokaklardan yaşlı kadının sivil polis arabası olduğuna hükmettiği bazı arabalar geçti. Çok geçmeden de yatsı okundu. Ezanın bitiminde bir yerlerden silah sesleri çalındı kulağına. Kasaba evlerindeki perdeler boşluğa sıkılan birkaç el silah sesiyle açılıp kapandı. Sokaklar daha da tenhalaştı. Birkaç kahvehaneci kepenklerini indirip telaşla evlerine doğru yol aldı. Bu garip kasabada sadece dükkânlar değil, sanki hayat da bir anda kepenklerini indirdi.

Fakat yaşlı kadının otobüsten inen adamın peşini bırakmaya hiç niyeti yoktu. O yaşlılıktan, takip ettiği adamsa kederden yavaş yürüyordu. Nihayet, adam eski bir sinemayla Atatürk heykelinin önünden geçip dört yanı ağaçlarla kaplı genişçe bir çay bahçesine girdi. Nedendir bilinmez silah sesleriyle kapanan diğer yerlerin aksine çay bahçesi açıktı. Ağaçlara ampuller asılmış, çay bahçesi bu sayede gecenin bu vakti bile ışıl ışıl kalmıştı. Ama hiç müşterisi yoktu. Önüne astığı örtünün cebindeki bozukluklarla oynayan çaycı, sanki birazdan kasabada duyulan bu silah seslerinin haberini vereceklermiş gibi, yüksekçe bir demir dolaba konan televizyonu izliyordu.

Ağıtçı Kadın, çay bahçesinin girişindeki kaldırıma oturup yol boyu peşi sıra yürüdüğü adamı izlemeye başladı. Kolundaki kahverengi ceketini kederle dizlerine serdi adam. Ayakkabılarını çıkarıp birkaç kez havada salladı, sonra da toz toprak içindeki ayakkabılarını oturduğu taburenin yanına koydu. Yan masadan bir yazboz alıp kağıda kalemle bir şeyler çiziktirdi. Ardından da gözlerini silip çay bahçesinin hemen bitişiğindeki eski konağa baktı. Kapısında iki polisin nöbet tuttuğu bina karanlıklar içindeydi. Konağın önünde bir bayrak direği vardı ve hafiften esen rüzgâr arada bir bayrağı hareketlendirip yeniden eski haline döndürüyordu. Ko-

naktan aşağı inen basamaklardaki Atatürk heykeliyle, daha ilerideki metruk sinema da karanlıklar içindeydi.

Arada bir sokaklardan geçen polis arabaları ve kasaba delilerinden başka kimse görünmüyordu ortalıkta. Ağıtçı Kadın, sağda solda yarım ışıklı birkaç tekel büfesi, nöbetçi bir eczane, koştura koştura misafirlikten dönen bir aile gördü. Kucağında oğlunu taşıyan babayla onların gerisinde yürüyen karısı, sanki bir şey olacakmış gibi telaşla yürüyordu. Başını çevirdiğinde ceketini yeniden sırtına geçiren adamın yerinden doğrulduğunu fark etti. Adam bir türlü yerinde duramıyordu.

Bilirdi bu hali. Bazen dünya insana batardı. Ne toprak alırdı insanın sıkıntısını ne de kederini yataklar dindirirdi. Mecburen, dizlerinden güç alarak bu adamın peşi sıra Arkanya sokaklarında yeniden yürümeye başladı.

Dağdan esen bir yel kasaba sokaklarını yalayarak geçerken hiçbir yere uğramadı adam. Ellerini arkasında bağlayarak amaçsızca yürüyüp durdu. Sanki aniden kamburlaşmış gibi arada bir ellerini sırtında bağlayıp kaskatı kesilen vücudunu geriyor, sonra rahatlamış bir halde geri bırakıyordu. O durunca Ağıtçı Kadın da duruyor, fakat acı çeken birinin ne yapacağını merak eden ayakları çok geçmeden adamla birlikte tekrar yollara düşüyordu.

Kasabanın toprak damlı evlerindeki tek hayat belirtisi camlara vuran hareketli televizyon ışıklarıydı. Yaşlı kadın yollardayken bu ışıklara hep yutkunarak bakardı. Ona bir evin saadetini, yemekten sonra gevşeyen bedenin dinlenme isteğini, bütün gün sağa sola koşturan bacakların sonunda bir yerde soluklanmasındaki huzuru hatırlatırdı bu ışıklar. Bu duyguyu yetmiş yıllık hayatında bir kez bile yaşamamıştı. Hep yolda, hep dışarıda, hep bir ölünün peşinde koşmuş, bu dünyada soluklanmak nedir bilmemişti.

Ağıtçı Kadın, ne yapacağına karar veremiyordu. Yaşlılık,

uyku ve açlık bir kenara, ısrarla bu tuhaf adamın hikâyesi ile kendi hikâyesi arasında bir bağ olduğunu düşünüyor ama takatinin iyiden iyiye azaldığını hissediyordu. Neyse ki adam, çok geçmeden sadece sokak lambalarının açık olduğu kasabadaki yürüyüşünü tamamlayıp bir tekel büfesinin önünde durdu. Başını kaldırıp uzun uzun dükkânın tabelasına baktı. Aklaşmış saçlarını karıştırdı. Ardından da kemerine astığı anahtarlarını çıkarıp dükkânın asma kilidini açtı ve kepenkleri gürültüyle yarıya kadar yukarı çekti. Kepengin altından eğilerek geçip kapıyı üzerine kapadığında, ne büfenin ışıklarını açtı, ne de girişteki ahşap masaya kuruldu. Bir anda yer yarılmış gibi ortadan kayboldu.

Ağıtçı Kadın, başını uzatıp çeşit çeşit afişlerin asıldığı camdan içeriye baktığında kimseyi göremedi. Raflarda boy boy ithal içkiler, rakı ve bira şişeleri seçiliyor, tezgâhın hemen önünde ise kuruyemiş torbaları göze çarpıyordu. Belli ki büfenin arka tarafında boş bir yer daha vardı ama yaşlı kadın bu boşluğun önüne istif edilen bira kasaları yüzünden arka tarafı göremiyordu. Eliyle büfenin kapısına asıldığında kapının kolu bir anda elinde kaldı ve kendini içeride buldu. Birkaç kez açık kapıyı tıkırdatmasına rağmen içeriden çağrısına ses veren olmadı. Çaresizce, anason kokusunun sardığı büfenin arka tarafına ilerledi.

Saç sakalı ağarmış adam, arkadaki boşlukta bir bira kasasının üzerine oturmuş, bir yandan içiyor, diğer yandan önündeki sehpaya koyduğu bir kâğıda bakıyordu. Kendisinde değildi. Ağzındaki sigaranın dumanı adamın beyazlamış bıyıklarını yarıp yukarı yükseliyor ve ona bakıyordu âdeta. Adam öyle darmaduman bir haldeydi ki, yaşlı kadının yanı başında durduğunu görmemişti bile. Parmağını kâğıda çizdiği şekillerin üzerinde gezdiriyor, bir yandan da ağlıyordu.

Ağıtçı Kadın, çaresiz incecik bir öksürükle varlığını belli etti. Adam, başını kaldırıp kızarmış, dağılmış, bin parça-

ya bölünmüş, neredeyse tüm anlamını yitirmiş gözlerle ona baktı. Şaşırmış görünmüyordu. Hatta dudağındaki yarım sigarayı kül tablasına bastırıp sanki gecenin bu vaktinde kasabada yırtık pırtık elbiseli birini görmek olağan bir şeymiş ya da yıllar yılı hep bu kadının yolunu gözlüyormuş gibi baktı ona. Büfenin ön tarafını işaret edip "Masadaki tabakta bozukluklar var, alabilirsin," dedi.

Ağıtçı Kadın cevap vermedi. Adamın gözlerinin içine bakıp derdini anlamaya çalıştı. Uzun uzun baktığı bu ıslak gözlerden eski hatıralar, kederli zamanlar geçti. İki parmağıyla eprimiş elbisesinin sağlam bir yerini tutup yeni bir sökük açtı. İşaretparmağını içeriye sokup büfenin ön tarafına geçmek yerine, başını yeniden önüne düşüren bu adama yaklaştı. Peşinden, kara kuru elini adamın ter ve acıdan sırılsıklam olmuş omzuna koyup "Başın sağ olsun," dedi.

Bir zaman karşılıklı oturdukları bira kasalarında hiçbir şey konuşmadılar. Adam, arada bir yanma koyduğu içki şişesini kafasına dikiyor, sonra yeniden titrek ellerinde tuttuğu kâğıda bakıyordu. Az evvel, hiçbir şey demeden karşısına buyur ettiği Ağıtçı Kadın'ı bile çoktan unutmuş gibiydi. Sanki bu büfede onlar değil de iki koca hayal kurulmuştu. Adam, arada bir elleriyle yüzünü ovup kırlaşmış saçlarını karıştırıyor, gür bıyıklarını kemiriyor, terli gömleğinin yakasını bir yelpaze gibi iki yana sallayıp sonra yeniden eski haline dönüyordu. Ne ağzını açıp karşısında oturan kadına bir şey söylüyor, ne de akan gözyaşlarını siliyordu.

"Çocuğun muydu gömdüğün?" diye sordu Ağıtçı Kadın.

Bir cevap vermedi adam. Ağzının içinde dolaşan kelimelerin dilinden kayıp dışarı çıkmasına izin vermedi. Konuşmamak için bıyıklarını kemirip dilini ısırdı. Ama adam konuşmasa, anlatacaklarını içinde tutsa, infilak edecekti sanki.

Kırık dökük bir sesle "Çocuğumdan da öteydi," dedi.

"Allah rahmet eylesin," dedi Ağıtçı Kadın, "gelimli gidimli dünya. Allah kalanlara sabır versin."

Dışarıdan bir polis arabasının renkli ışıkları geçti. Bir köpek canhıraş bir şekilde havlayarak arabanın peşine düştü. Büfenin yarım inmiş kepenkleri bir an dışarıdaki rüzgârla sağa sola sallandı. Ötelerden bir bebeğin ağlama sesi böldü geceyi.

"Kaç yaşındaydı çocuk?" diye sordu Ağıtçı Kadın.

Gözyaşlarına karışıp yüzünün her yanına yayılan teri silen adam, bir an düşünüp hesap yaptı. Ağzından çıkan bir cümleyle epeydir içinde taşıdığı yük biraz olsun azalmış, yüzüne çöken keder biraz da olsa dağılmıştı.

"Yirmi yaşında!" dedi.

Şaşırdı Ağıtçı Kadın. Kafası karıştı. Otobüsten inerken, adamın elinde bir çocuk tabutu görmüştü. Tek başına kucakladığı tabutu mezara kendisi götürmüştü. Ölünün yirmi yaşında olması imkânsızdı.

"Ama kucağında taşıdığın tabut çok küçüktü," dedi.

Bir yerlerden büfeye sızan bir sürü soru işareti daracık büfenin arka tarafına ulaşarak adamın tepesinde dönmeye başladı. Soru işaretleri, çok geçmeden gözyaşına benzeyen noktalarını birer birer adamın yüzüne döktü. Havada, noktalarını gözyaşı niyetine dökmüş çengeller kaldı sadece. Onlar da boyunlarını merakla eğip aşağıda kederle ağlayan adamın yüzüne baktı.

Kırlaşan sakallarını sıvazlayan adam, çatlamış sesiyle "Ondan geriye sadece kemikleri kaldı," dedi, "sonunda, alıp gömdüm onu toprağına."

Kafası iyiden iyiye karışan Ağıtçı Kadın bir şey söylemedi. Bira kasaları, içki şişesi kolileri, boş kutu ve çerez torbalarının istif edildiği daracık büfede kederle ağlayıp içen bu adamın o bir şey sormadan konuşması için ona zaman tanıdı. Çünkü böyle zamanlarda konuşmak yerine, insanı sadece susmak paklardı. Bu yüzden ellerini karnında bitiştirip bu

kederli adamın akşamüstü mezarlığa gömdüğü kemiklerin hikâyesini kendiliğinden anlatmasını bekledi.

İçki şişesini son bir kez kafasına diken adam, içkisinin bittiğini anlayınca, yerinden kalkıp buzdolabından yeni bir şişe çıkardı. Ardından da, bir şey hatırlamış gibi, arka tarafta yalnız başına oturan kadına seslenip, "Sen de ister misin?" diye sordu.

Ağıtçı Kadın, ömrü hayatında bir kere bile ağzına içki sürmemişti. Arguvan'daki bebeler bile boğma rakıları su niyetine içerken, o bir defa bile buna tenezzül etmemiş, içki yerine, acısıyla baş etmenin başka bir yolunu bulmuştu. Yine de bu kederli adamın ağzından laf alabilmek için, "Varsa, bir kadeh rakını alırım," dedi.

Ağıtçı Kadın, o gece Arkanya denen bu kasabada yüzünü ekşiterek ömründe ilk kez içki içti. İçi kavrulup kusacak gibi olurken, bir yandan da bu meretin Arguvan'da neden bu kadar sevildiğini anlamaya çalıştı. İçtiği içkiden geriye dilinin üzerinde gezinen pis bir tat kaldı. Fakat adamdan dinleyeceği hikâye uğruna buna katlanmak zorundaydı. Çaresiz, Azrail Aleyhisselam'dan bağışlanma dileyerek çay bardağındaki rakıyı bir kez daha kafasına dikti.

Kederli adamla Ağıtçı Kadın, ölülerin ruhu için içtikleri birkaç yudumdan sonra, karşılıklı sardıkları sigaralarından birer nefes alıp birbirlerine baktı. Ne söyleyeceklerini bilemediler. Birinin gözleri çektiği acıdan, diğerinin ise rakıdan kızarmıştı.

Sonra aniden, "Çocuk neden öldü?" diye sordu Ağıtçı Kadın.

Adam, işaretparmağını yavaşça önündeki sehpanın üzerinde duran samankâğıdına doğru hareket ettirdi. Uzamış tırnağıyla, çalakalem çizilmiş resmi gösterdi. Sonra da ağzının içinde bir yara varmış gibi sessizce ağlamaya başladı.

TÜKENMİŞ BİR ÜMİDİN AĞIDI

"Hepimiz intikamını almak istediğimiz gizli bir yara uğruna savaşıyoruz."
Italio Calvino

Aslında biraz daha yaşasa peygamber olacak çocuktu Ümit. Hepimizin ümidiydi. Yazık oldu. Arkanya gibi kara kuru insanların yaşadığı bu yerde bembeyaz bir teni, kumral saçları, hepimizden daha kararlı çarpan aslan parçası bir tabiatı vardı. Nerede bir olay olsa öne ilk o atılırdı. Üstelik çok yakışıklıydı. Mahalleden, okuldan kızlar radar gibi etrafında geziniyordu. Ama dönüp tekine bile bakmıyordu Ümit. Dağa gittiğinde daha yirmi yaşındaydı.

Herkes hayatının bir yerinde kırılır. Kimi çok erken alır bu yarayı, kimi de ölüme yakın alır. Ümit'i dağlara götüren dertse başına on dört yaşında musallat oldu. Daha dün gibi, geldi böyle nefes nefese, karşıma oturdu. Heyecandan kıpkırmızı kesilen yüzü hâlâ aklımda.

"Ben de sizinle gelmek istiyorum Cemal Abi," dedi.

"Nereye gelmek istiyorsun?" dedim bilmezden gelerek.

"Dağa!" dedi.

"Bizim bir yere falan gittiğimiz yok, boş boş konuşma," dedim.

"Biliyorum, gideceksiniz. Haber bekliyorsunuz."

"Kimsenin bir yere falan gittiği yok. Bak hepimiz buradayız. Hem sen gitsen de almazlar ki seni," dedim alaycı bir şekilde.

"Nedenmiş o?" dedi.

"Çocuksun oğlum sen!" dedim.

"Çocuk muyum!" dedi kızgınlıkla, "Bu bıyıklar ne o zaman," dedi, "bu sivilceler, bu kıllanan..."

"Hop hop!" dedim, "Sakin ol biraz!"

Kara gözlerinin içine bakıp "Şimdi, neden dağa çıkmak istiyorsun, tane tane anlat bana. Lafı gevelemeden, asıl nedeni söyle," dedim.

İçinde bir kere "şehit," iki kere "kahraman," üç kere "dağ," altı kere "baskı," yedi kere "Kürtçe," dokuz kere "devlet," belki iki bin altı yüz altmış altı kere "halkımız," geçen uzun bir cevap verdi bana. Ağzından çıkan her kelimeyi ben öğretmiştim ona. Güldüm.

"Bunları hepimiz biliyoruz," dedim, "sen beni ikna edecek başka bir şey söyle, seni elimle götüreyim dağa."

Masanın üzerindeki yazbozu önüne çekip mavi tükenmez kalemle kağıda çalakalem bir resim yaptı. Dağların arasında batan bir güneş, kıvrıla kıvrıla akan bir nehir, nehirle orantısız bir köprü, sağda solda tek tük evler, dut ağaçları çizdi. Resmi bitirince kâğıdı bana uzattı.

"Sen olsan buna kaç verirsin abi?" diye sordu.

Hiçbir şey anlamamıştım. Elimde çevirip durdum resmi.

"Ne vereyim, anlamadım?" diye sordum.

"Not," dedi gözlerini kısarak, "say ki öğretmenimsin, bu resme kaç puan verirdin?"

Gözlerimi yeniden bu çalakalem çizilmiş resme diktim.

"Sıfır verirdim," dedim gülerek.

"Yapma abi," dedi, "o kadar mı kötü!"

"Kötü," dedim, "hem de çok kötü."

Resmi eline alıp bir de benim gözümden baktı galiba.

Haklıydım. Bir şeye benzemiyordu resim. İkna olup başını önüne eğdi.

"Ama," deyip itiraz etti, "yanımdaki çocuk resmen çöp adam yapıp verdi hocaya ve geçer not aldı."

"Belki bir şeye kızmıştır hoca," dedim, "bir saygısızlık mı yaptın yoksa?"

"Ağzımdan tek bir kelime çıkmadı abi," dedi, "ama adam kararlı, bırakacak beni sınıfta. Hem de sınavlara şu kadar zaman kalmışken."

"Dağ, diyordun, şimdi resim hocası diyorsun. Bir şey anlamadım ki senden," dedim.

"Gideceğim abi," dedi, "bir gün geri gelip..."

"Geri gelebilecek misin sahiden?" diye sordum acı acı, "Mahalledeki savaşlara benzemiyor bizim savaşımız!"

Kırılmıştı bana. Onu alaya aldığımı düşünüyordu. Mahallenin el kadar çocuğu büyümüş ve artık bana dikleniyordu. Bıyıkları yeni terlemişti. Bir şey olmasın diye onu eylemlere götürmüyorduk. Elli kere yanıma varıp "Bari kuşlama yapayım, yazı falan yazayım duvarlara," diye diretti, kabul etmedim.

Bize benzemiyordu Ümit. Zehir gibi zekâsı vardı ve onun diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu daha küçücük bir çocukken fark etmiştim. Bari aramızdan biri heder olmasın, kendini kurtarsın, halkımıza başka türlü bir faydası olsun diye çırpındık yıllarca.

Belediye Çay Bahçesi'nde otururken Ümit'i her daim heyecanla sağa sola koştururken görürdüm. Darbe yeni olmuştu, aylarca sopanın Allah'ını yemiştik içeride. İki yıl cezaevinde kaldım. Orada da türlü işkenceler gördüm. Çok geçmeden de saldılar bizi. Lakin hepimiz takip altındaydık. Herkesin aklı fikri dağdaydı. Şehirde bize rahat yoktu. Geride kalan arkadaşlarla arada bir çay bahçesinde oturup ne yapacağımızı kararlaştırıyorduk. Kimler dağa gidecek, kimler şe-

hirde kalacak, onu belirlemeye çalışıyorduk. Ümit'i de ilk o zaman fark ettim. Daha bebeydi o zamanlar.

Çakmak çakmak gözleri vardı Ümit'in. O her nefes aldığında dünyanın dört bucağında yeni bir şey keşfediliyordu ve bütün bunların kendisinden habersiz keşfedilmesi ona ağır geliyormuş gibi göğsü heyecanla inip kalkıyordu. Akıl desen, çocukta gani ganiydi ama dert yoktu. Adam olması için, böylelerine iyi bir dert lazımdı. Baktık hiçbir derdi yok, aldık yanımıza dert sahibi ettik onu.

Beni haklı çıkarırcasına sınıflarını hep iftiharla geçti Ümit. Liseye geldiğinde bir projeyle TÜBİTAK'ın yarışmasında derece yaptı. Fotoğrafı lisenin gurur tablosunda yerini alırken kasabada bir anda parmakla gösterilmeye başlandı. Hatta, dağa gitmeden önce en sonunda hızını alamayıp üniversite imtihanında ülke yedincisi oldu. O sene, okuduğu okul ve dershane, fotoğrafını büyük bir afişe bastırıp "Şehrimiz ve dershanemizin gururu!" diye Arkanya sokaklarında dalgalandırdı. NASA'dan, bilmem başka nerelerden burslu okuma teklifleri aldı. Ama o ne yaptı? Ülkenin en namlı üniversitelerinde okumak, gelip halkına hizmet vermek yerine çekti dağa gitti. Sırf daha orta sonda başına bela olan alçak bir resim hocası yüzünden hem de.

O zamanlar bu meselenin çok da önemli olduğunu düşünmüyordum. İlk öğrendiğimizde aramızda gülüp durmuştuk hatta. Ümit'in kafayı taktığı Celil Hoca fena adam sayılmazdı üstelik. Kötü bir şeyini duymamıştık. Trabzonluydu. Gelip Arkanya'da birkaç sene geçirecek, OHAL tazminatı alacak ve mecburi hizmetini tamamlar tamamlamaz memleketine dönecekti. Fakat verdiği kırık not Ümit'in içine oturmuştu. İçine oturmak ne kelime, haşat etmişti çocuğu.

Celil Hoca, çoğu OHAL parası, birazı borç harç, 61 plakalı mavi bir Mazda almıştı o sene. Adam, Mazda'sını o kadar çok seviyordu ki, çarşı içinde kapısını kilitleyip yürüdükten

sonra geri dönüyor ve her seferinde iyi kilitleyip kilitlemediğini anlamak için kapı koluna bir kez daha asılıyordu. Evine doğru yürürken dönüp son kez baktığı araba onun Allah'ıydı. Gözü kalıyor, gece boyu arabasının yerinde olup olmadığını anlamak için perdeleri aralayıp sokağa bakıyordu. Kimsenin gülmeyeceğini bilse, neredeyse yatağını kapıp arabasının yanında yatacaktı.

Önceleri hocanın arabasına zarar vermeyi düşündü Ümit. Onlarca defa dil döktüm yapmaması için ama dinletemedim. Ruhunda bir yırtık açılmıştı ve bu yırtığı tamir etmeden yatışmayacaktı. Başına bela olan resim hocasının en hassas yerini bulmanın sevinciyle arabasını cırttt diye çizdi bizimki. Güzelim Mazda, âdeta fiziki haritaya döndü. Sonra çiviyi alıp hırsla lastiklere bastırdı. Lakin ne kadar uğraştıysa da arabanın lastiklerini patlamadı. Belki de bu yüzden içindeki öfkenin bir türlü yatışmadığını hissetti. Kolundan tutup onu hızla hocanın evinin önünden uzaklaştırdım. Bizimki, cevabı hocanın suratına şak diye yapıştıramamış olmanın kızgınlığıyla daha büyük planlar yapmaya başladı o günden sonra.

Ne yaparsam yapayım teskin edemiyordum onu. Geceleri ter içinde uyanıp yatağın içinde dört döndüğünü söylüyordu. İşin ucunda sınıfta kalmak da vardı. Diğer dersleri hep iftiharla geçerken resimden kalacak olmanın öfkesini bir türlü başından savuşturamıyordu. Arkadaşlarla, aramızdaki bu küçük devrimci için kaygılanıyor, diğer yandan da onun böyle böyle büyüyüp çelikleşeceğini düşünüyordum o zamanlar.

"Sana bir hafta süre," demişti hoca ona, "benim istediğim gibi bir resim yaparsan geçersin. Yoksa uzatırsın okulu!"

Celil Hoca, dudağının üzerinde varla yok arası ince bir bıyık, patlak mavi gözler, üzerinde her daim bembeyaz kalan bir önlük, zayıf, uzun bir boy, elinde cetvelle boyuna sıraların arasında dolaşıyormuş okulda. Hoca, bir öğrencinin ba-

şına dikildiğinde bu bekleyişin önünde sonunda bir felaketle sonuçlanacağını herkes biliyormuş. Ortaokuldaki bebelerin kalpleri hızla attıkça, elleri de titremeye başlıyor, hal böyle olunca kâğıda yamuk yamuk şekiller çiziktiriyorlarmış. Sonra hocanın elindeki cetvel parmaklara şak diye iniyormuş. Ellerinin tersine inen cetvelin acısıyla gözleri dolarken, onca zaman güçbela çizdikleri resmi buruşturup çöp tenekesine fırlatıyormuş hoca. Eğer, buruşturduğu kâğıdı çöp tenekesinin içine sokmayı başarabilmişse, o zaman yüzünde muzaffer bir eda, pencereye yaklaşıp çizilmiş arabasına bakıyormuş.

"İstersen meseleyi bize bırak," dedim bir defasında. "Bir kenara çekip tümden halledelim mevzuyu."

"Olmaz Cemal Abi," dedi, "bu benim meselem. Benim çözmem gerek!"

"Sınıfta Kürtçe mi konuştunuz yoksa?" diye sordum, "O yüzden mi ifrit oldu sana yoksa?"

"Yok abi," dedi, "o kadarına cesaret edemez. Biliyor yurtsever olduğumu!"

"E o zaman sebep?"

Bir şey demedi.

Arabasının çizilmesi içine oturmuş hocanın. Günlerce sanayide gezinip durmuş da kimse yüzünü görmemiş okulda. O kadar çok öğrencinin ahını almış ki, şüpheli listesinde bizim Ümit'i bulup çıkarması imkânsızmış. Birkaç gün kuşkulu gözlerle koridorlarda gezinip durmuş ama bu vukuatı kimin işlediğini bir türlü bulamamış.

Kötülükle açlık fena halde birbirine benziyordu. Bir zaman sonra doymadığını, yeni bir şey istediğini söylüyordu her defasında. Birkaç gün sakinleşiyor, yüzü gözü eski haline dönüyor, sonra yeniden hocadan esaslı bir intikam almanın planlarını yapıyordu Ümit.

Bir hafta sonra birilerine hocanın oğlunu dövdürdü. Yine de Celil Hoca'ya olan kızgınlığı bir türlü geçmedi. Bu ço-

cuğun intikam meselesi yüzünden sıdkım sıyrılmıştı artık. Onca meselenin arasında bir de Ümit'in derdiyle uğraşıyorduk. Kulağını çekmek de bir işe yaramamıştı. Başka bir çözüm buldum ben de.

"Bizim Tabelacı Niyazi var, yaptırayım güzel bir resim, götür ver hocaya," dedim bir gün, "kökten çözülsün bu sorun."

"Yok," dedi Ümit, "bu benim meselem. Ben çözerim."

"Nasıl çözeceksin oğlum?" diye sordum, cevap vermedi.

Birkaç gün sonra, derste harıl harıl soru çözerken kolunda nöbetçi pazubendi asılı bir öğrenci kapıyı çalıp bizimkinin sınıfa girmiş. Ümit'in adını seslenip, resim hocasının onu öğretmenler odasına beklediğini söylemiş. Sırasından ağır ağır doğrulup üst kattaki öğretmenler odasına doğru yürümüş Ümit. Sanki bir anda zil çalmış da merdivenlere hücum eden onca öğrencinin arasında kendisini kapana kısılmış gibi hissetmiş. Çok geçmeden kapısı açık olan tuvaletlerden yükselen o kesif koku gelip burnuna oturmuş. Başı dönmüş, kusacak gibi olmuş heyecandan. Hocanın, kendisinin sebep olduğu iki vukuatı da çözdüğünü düşünmüş. Zaten, öğretmenler odasına girdiğinde hoca böyle imalı imalı bakmış ona. Karşısında el pençe divan durup adamın ne söyleyeceğini beklemeye başlamış.

Odada ikisinden başka kimse yokmuş. Celil Hoca, ayağa kalkıp öğretmenler odasının açık kapısını kapamış. Okullu herkes bilir: Eğer öğretmenler odasının kapısı kapalıysa, muhakkak bir vukuat vardır okulda. Ümit de o anda korkuyla başına gelecekleri beklemeye başlamış. Hoca, önce kuşkulu gözlerle bizimkine bakmış. Mazda'sıyla oğlunun başına gelenleri düşünüyormuş besbelli. Ama ortada kanıt yokmuş. Bu yüzden, bordo mavi kâğıtlarla ciltlediği not defterini çıkarıp sayfaları karıştırmaya başlamış.

"Yeni resmi getirecek misin?" diye sormuş bizimkine.

"Yapıyorum hocam," demiş Ümit, "bitmedi hâlâ!"

"Benim istediğim gibi yapacaksın ama. Yoksa bırakırım sınıfta," demiş Celil Hoca.

Cevap vermemiş Ümit. Başını cama çevirip yutkuna yutkuna Arkanya'daki toprak damlı evlere bakmış.

"Sen bilirsin," demiş Celil Hoca, "ben yaptım insanlığımı."

Ümit, bir an ağzım açıp hocanın pörtlek gözlerinin içine baka baka, "Resim lan bu", diye bağırmak istemiş. "Biraz nefes alalım diye koymuşlar müfredata. Alıp başımızı istediğimizi çizelim, biraz ferahlayalım diye. Hocanın isteğine göre resim mi yapılır lan!"

Diyememiş. Söyleyemediği sözler, içinde harf harf birikmeye başlamış. Hocası, sanki burnunu karıştırmış da içinden çıkardığı topağı çöp tenekesine fırlatmış gibi, işaretparmağını ileri geri oynatıp "Çıkabilirsin," demiş ona.

Hali iyi değildi Ümit'in. Her geçen gün iyice zıvanadan çıkıyor, işler sarpa sarıyordu. Onu karşıma alıp esaslı bir konuşma yapmanın vakti gelmiş de geçiyordu. Günün birinde, onu çay bahçesindeki taburelere oturtup gözlerimi gözlerine sertçe dikerek "Anlat!" dedim.

"Ne anlatayım Cemal Abi?" dedi heyecanla.

"Bırak abini," diye bağırdım ona.

Onca sene elimin altında büyümüştü. Bir gün bile bağırmamıştım ona. Şaşkınlıkla gözlerimin içine baktı. Alnını ve yeni tüylenen bıyıklarındaki teri sildi. Ardından da böyle kıpkırmızı gözlerle, ağlamamak için dudaklarını kemirmeye başladı.

"Dersler nanay! Devrimcilik desen sıfır!" diye bağırdım. Yutkundu. İçim acıdı ama kararlı olmak zorundaydım. "Ne oldu oğlum sana?" diye sordum sesimi düşürerek, "İftiharla gösterilen bir çocuktun. Bak bir hoca yüzünden ne hale geldin. Siktir et gitsin, bırakacaksa da bıraksın," dedim.

Konuşmadı. Tırnaklarını eline geçirip uzun uzun çay bah-

çesindeki kavak ağaçlarının örttüğü evlere baktı. Görmeyeyim diye başını yana çevirdi ama tekrar bana baktığında, gözbebeklerine kasabadaki Makam Dağı'nın zirvesi düşmüştü sanki. Ağlamasına ramak kalmıştı. Boğazına bir şey oturmuş, bir türlü aşağıya inmiyordu.

"Tamam da," dedim son bir kez, "bu adam ne yaptı da böyle zıvanadan çıktın oğlum sen?"

"..."

"Dağa onun yüzünden mi çıkmak istiyorsun?" dedim.

Başını aşağı yukarı salladı. Tırnağını ağzına götürüp kenarlarını kemirmeye başladı. Bu huyu da son zamanlarda ortaya çıkmıştı. Öylesine kemirmişti ki, kan içindeydi tırnakları. Dudağındaki tırnak parçasını yere tükürüp "Doğrudan onunla ilgili değil ama hocanın da payı var!" dedi.

"Neden dağa çıkmak istiyorsun, açık açık söylesene bana?" dedim.

Yüzündeki kederli ifadeyi bırakmış, ciddiyetle yüzüme bakıyordu. Belediye Çay Bahçesi doluydu o gün. Çaycı Muzaffer, durmadan sağa sola koşturuyordu. Bir ara masamıza yanaşıp iki çay koydu önümüze.

"Benimki oralet olsun," dedi Ümit, "portakallı."

Çaycı Muzaffer, ocakçıya seslenip Ümit için bir oralet istetti. Gözü, önümdeki desenli çay tabağında, ince belli bardakta şakır şukur dönen kaşığa baktı. Ben kaşığı hızla çevirdikçe âdeta onun başı dönüyordu. Daha kaçak çay içemeyen çocuk, karşıma geçmiş dağa gideceğini söylüyordu. Düşündükçe kan sıçradı beynime.

"Konuş!" dedim.

"Bir gün resim dersinde evlerimizi çatısız çizmek için dağa çıkmak istiyorum abi," dedi.

Bardağın içinden çıkardığım kaşığı çay tabağının kenarına koydum. Söylediklerinden hiçbir şey anlamamıştım. Şaşkın şaşkın yüzüne baktım.

"Nasıl? Anlamadım," dedim çayımı höpürdetirken.

Ayağa kalkıp yan masadan bir yazbozla mavi bir tükenmez kalem aldı. Dörde bölünmüş saman kâğıtlarından birini çıkararak çok önce bana gösterdiği resme benzeyen bir resim daha çizdi. Birkaç ev, arkasında güneş doğan bir dağ, yamaçlardan aşağı şırıl şırıl akan bir ırmak, ahşap bir köprü, sağda solda birkaç ağaç karaladı. Ardından da, parmağıyla evlerin çatısını gösterdi.

"O gün evleri böyle çatısız yaptım abi," dedi. "Aldı hoca resmi, evirdi çevirdi, evler neden çatısız, diye sordu bana. Arkanya'daki bütün evler toprak damlı, o yüzden çatısız çizdim hocam, dedim. Olmaz, dedi bana Celil Hoca. Evler çatılı olmalıyınış. Sınıftaki herkes çatılı çiziyordu evleri. Ben de öyle yapmalıymışım. Kabul etmedim söylediklerini. Gözümün içine içine baktı böyle. Sonra da cetveli elimin tersine şak diye indirdi adam. Resmi de çöpe attı."

Hiçbir şey diyemedim. Gözlerim dolu dolu ona baktım.

"İşte bunun için dağa gitmek istiyorum abi," dedi. "Resim dersinde evlerimizi artık toprak damlı çizmek için. Kalırsam ben de çatılı çizeceğim evlerimizi. Yardım et bana, gideyim," dedi gözyaşları içinde.

Kalkıp yanına oturdum. Elimle boynunu sıkıp kendime çektim. Benim de gözlerim doldu ama ağlamadım. Aylarca işkencede, yıllarca hapishanede kalmıştım. Bana bok bile yedirdiler ama tek bir kelime alamadılar ağzımdan. Fakat cezaevinde Co denen o ite direnirken bile Ümit'inki gibi esaslı bir nedenim olmamıştı. Sırtını sıvazlayıp eve gönderdim.

Oydu buydu derken her şeyden uzak tuttum Ümit'i. Her zaman kol kanat gerdim. Çatışmalardan, eylemlerden uzak tutmaya çalıştım. Kimseye benzemiyordu bu çocuk. Zehir gibi çalışan bir kafası vardı. Okula giderse, bize böyle daha çok faydası olur diye düşünüyordum. Nihayetinde, Celil Hoca'dan düşük not alsa da ortaokulu bitirdi. Peşinden

lise. Peşinden üniversite imtihanı. Peşinden Türkiye derecesi... En anlı şanlı üniversitelere gideceğini umarken çekip dağa gitti.

Gitmeden bir gece önce bana, bu büfeye uğradı. Gideceğini bilsem biraz daha oturur, belki de onu bu kararından vazgeçirirdim. Hep bir şey söyleyecekmiş gibi bütün gece gözlerimin içine baktı. Gideceğini anlamamı bekliyordu sanırım. Anlamadım. Birkaç gün şehir dışına çıkacağını, gitmeden bana uğramak istediğini söyledi.

Burada, büfemin arka tarafında böyle her zamanki gibi oturmuş demleniyordum. Ona da bir bira açtım. Birayı kafasına bir dikişte dikti. Sanki bir daha o şişeyi görmeyecekmiş gibi, evirip çevirip uzun uzun bira şişesine baktı. Şişenin buğusunu parmağıyla temizleyip yeniden kafasına dikti. Bira kapağını elinde çevirip durdu boyuna. Bir yere yetişecekmiş gibi hızla ayağa kalktı sonra. Üstünü başını düzeltirken aniden boynuma sarıldı. Beni kucaklayıp yere bıraktı. Artık dağ gibi bir delikanlı olmuştu.

"İyisin abim," dedi gözleri dolu dolu, "iyi görünüyorsun!"

Bir tuhaflık vardı üzerinde ama bunu o gece anlamadım. Omzuna dokunup eve yolladım. Giderken böyle arkasından dikkatle onu izledim. Sanki aramızda büyüyen bir çocuğu değil de, kendi oğlumu seyrettim. Ama o dönüp bana bakmadı. Elleri cebinde kasabadaki evlere baka baka gözden kayboldu. Bunun son görüşmemiz olduğunu o biliyor ama ben bilmiyordum.

İşin kokusu, birkaç gün ortalıkta görünmeyince çıktı. Olan olmuştu. Polis duymasın diye Ümit'in gidişini kimselere belli etmedik. Soranlara, okul okumak için uzaklara gitti, dedik.

İlk zamanlar gururlanmadım desem yalan söylerim. Kasabada boyuna keyifle dolanıp durdum. Ama zamanla içime bir şey oturdu. Kasabadaki çatılı devlet binalarını gör-

dükçe aklıma hep Ümit geldi. Hükümet konağının kiremitlerine durmadan taş atıp hepsini yere düşürmeye çalıştım. Bu el kadar bebenin hepimize verdiği ders için öfkeden deliye döndüm. Kışın toprak damlı evlerin karını küreyen, loğ taşıyla toprağı sıkıştıran kasabalıları gördükçe ister istemez kalbim sıkıştı. O günden sonra çay bahçesine de pek uğramadım. Daha el kadarken oturduğu tabure, masalardaki yazboz kâğıtları, çaycının tepsisindeki oralet bardakları bana hep onu hatırlatıyordu. Ümit'in artık dönmeyeceğini bilmekten içim dışıma çıktı. Çok geçmeden de satmak için büfenin raflarına dizdiğim şişeleri birer ikişer açıp içmeye başladım. Onun acısından iyiden iyiye alkole vurdum kendimi.

Üç sene bir tek haber bile alamadık ondan. Polisin bir türlü rahat bırakmadığı, zaman zaman karakolda işkenceye çekip yerini yurdunu öğrenmeye çalıştığı annesi babası bu merakla öldü. İçimde kapatamadığım bir pişmanlık, kasaba sokaklarında gezinip durdum. Bazen, orada burada Ümit'i gördük diye haberler çalındı kulağıma. Hiçbirine inanmadım. Yaşasaydı, ne yapar eder bana haber gönderirdi. Öldüğünü hissediyordum.

Sonunda, geçen sene dayanamayıp bilgilerini partiye verdim. O vakit yine ateşkes mateşkes olmuş, savaş bir süreliğine de olsa durmuştu. Ortalık sakinleşmişken belki onca sene sonra bile olsa ondan bir haber alabilirim diye umdum. Bir ses çıkacağından şüpheliydim. Ama bir yılın sonunda haberi geldi. Diyarbakır'dan gelen birkaç arkadaş büfemden içeriye girdiğinde, ondan haber getirdiklerini adım gibi biliyordum.

Meğer, daha kamplara ulaşamadan bir çatışmada ölmüş Ümit. Bir mezarı yokmuş. Parçalanmış cesedini köylüler alıp gömmüş. Korkudan kimseye söyleyememişler. Parti, Ümit'in ölüm haberini bu kadar geç ulaştırdığı için üzgünmüş. Ama savaş koşulları ağırmış. Bu durumda olan, kendi-

sinden haber alınamayan binlerce kişi varmış. Partiden arkadaşlar, cesedin gömülü olduğu yeri bir kâğıda çizip gitti. Büfede, onca içki şişesinin ortasında partinin gönderdiği mektupla bir başıma kaldım.

Çok sonra, masaya bırakılan mektubu açıp yazılanları okudum. Ümit'in doğum ve ölüm tarihine, muhtemelen başkaları için de sarf edilen kahramanlık dolu sözlere, vesikalık resmine baktım. Resmini ben ulaştırmıştım partiye. Ümit sanki fotoğraf makinesinin kadrajına değil de dağlara bakıyordu. Gözlerim doldu. Mektubu tam kapatacaktım ki Ümit'in kod ismine takıldı gözlerim. Dünyanın en kederli iki noktasının tam karşısında kod isim olarak "Heval Cemal" yazıyordu.

Ümit meğer onca zaman benim adımla yürümüş dağlarda. Ben sabah akşam içip dünyanın tadı damakta kalan kokusunu içime çekerken, meğerse adım dağlarda gezmiş. Bunu öğrenince daha beter dağıldım. Ne yaptımsa bir türlü toparlanamadım. Bu kasabada bir leke gibi üzerime yapışan adımla kalakaldım.

Birkaç gece evvel dayanamayıp bana söylenen yere, Bingöl'ün hâlâ karla kaplı bir dağ köyüne gittim. Gece vakti yollara düşüp, ondan bundan yardım alarak gizlice toprağını kazdım. Mezardan kırık dökük kemik parçaları ve çoktan çürümüş elbise parçaları çıktı. Yapacak bir şey yoktu; onu alıp doğduğu toprağa getirdim. Yol kontrollerinde polisle başım derde girmesin diye kemiklerini bir çocuk tabutuna koydum.

Bazen o son karşılaşmamızı düşünüyorum. Böyle, gözlerimin içine bakıp "İyisin abim!" dediği gece geliyor aklıma. Sonra da gözlerimin önüne, kasabadaki evlere baka baka uzaklaşması geliyor. Sık sık kendimi zorlayıp onun türlü hallerini aklıma getirmeye çalışıyorum. Kasabada kısa pantolonla koşturduğu, merakla yanımıza kurulup konuştukla-

rımıza kulak kesildiği, yumruklarını sıktığı, eli cebinde kasaba sokaklarında volta attığı günleri hatırlamaya çabalıyorum. Olmuyor. Bir türlü yeterince canlanmıyor görüntüsü. Ölüleri, iyi kötü günleriyle değil, son anlarıyla hatırlıyorsun nihayetinde. Ölülerden geriye o son bakış kalıyormuş.

Kimsem kalmadı artık. Meğerse, beni yıllar yılı sadece Ümit'in hikâyesi ayakta tutmuş. Bir hikâye noktalanınca, insanın yüzünü de böyle nokta nokta ölüm lekeleri kaplıyormuş, geç anladım.

Çok yaşamam ben. Zaten elimde bir tek acımı alkolle dindirdiğim bu büfe kaldı. Çoluk çocuğa karışmadım. Bu kasabada geriye kalan arkadaşlarımı kardeşlerim bildim ama onlar da zamanla birer ikişer çekip dağa gittiler. Ne kadar çabalarsam çabalayayım, benim gitmeme müsaade etmediler. Elektro Cemil öldü. Hayri Abi öldü, kasabanın delileri bile öldü; kimse kalmadı.

Herkesin bir noktası vardır dünyada. Benimki şimdi kimbilir hangi sokaklarda gezip duruyordur. Herhalde yakında ben de ölürüm. Bir gün ölürsem, gel ağıdımı yak bu kasabada Ağıtçı Kadın. Ümit'in adından taşan noktaları benim hikâyeme ekle ve böyleyken böyle de arkamdan.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

YOL

"Bu güz öleceğim, bütün işlerimi bitirdim,
Derede yıkandım, cevize tırmandım, kuş ürküttüm"
Gülten Akın

Bak, sonunda bir ölü gibi dönüyorum evime. Yolumu gözleyen, vaktimi bekleyen, kalemimi hazır eden, defterimi yazan var orada. Evim barkım, kap kacağım, yorgan döşeğim, kapkara yastığım, ağaçlı vadim, kimsesiz tepelerim, usul usul akan derem, hep aynı noktasına baktığım bir yolum var. Geceleri yolunu gözlediğim Samanyolu'm, Leyla ile Mecnun yıldızım, kurt ve çakal seslerim, puhu kuşlarım, hep sızlayarak uyandığım sabahlarım, gözümü kapadığım kuşluk uykularım, bir kere bile yüzümü dönmediğim bir kıblem var orada.

Muhakkak oraya gelir, dedikleri yere, Arguvan'a dönüyorum. Çünkü herkes bir avuç toprağı olduğu yerde ölmeli Heves Ali'm. Yolda, gurbette, denizde, dağ başı veya el kapısında değil; herkes er ya da geç kendi evinde ölmelidir.

Ölüler bile, yarım yamalak kalan hikâyelerini tamamlamak için bir meleğin kanatlarına yapışıp dünyaya geri döner bazen. Rüzgâr olur evinin etrafında eser, böcek olur toprağa karışır, rüya olur uykulara yapışır, bir hatıra olur, vakitli vakitsiz akla gelir. Sen gelmedin.

Üç-beş garip kelimenle birkaç türkün kaldı ellerimde.

Bir gün gelip geri alırsın diye sarıp sarmaladım onları.
Fakat gelip yan yana getirmedin kelimelerini.
Alıp bir cümleye kurmadın harflerini.
Avcumda yamuk yumuk bir nokta, hiçbir cümleye tamamlanmadı o günden sonra.
Adından dökülen harfler elli yıldır böyle yetim yetim.

Bazen o uzak memleketlerde ağıt yakarken dilim sürçerdi. Etrafımda toplanan kalabalığa, onların ölüsünün değil, farkında olmadan senin adını haykırırdım. Adın gidip odadaki sessizliğe yapışırdı. Ağlayan, sinesini dövüp bağrını yırtan kadınlar birden durup şaşkınlıkla bana bakardı. Seni unutmak için onca çabalayan dilimin sürçtüğünü o vakit anlardım. Başımı öne eğer, yanlışımı neresinden toparlayacağımı bilemezdim.

Dilim sana sürçerdi, gözlerim yolunu beklerdi, ayaklarım sana koşardı, saçlarım sana düğümlenirdi. Ah çekerdim. Dilimi ısırırdım. Başımı yeniden kederle sağa sola sallardım. Bütün ölüler Ali'dir, derdim sonra. Biz hepimiz bir Ali'nin yetimiyiz dünyada.

Dünya sonlu bir yerdi nihayetinde. Ben sana elif... Zaman bir anda üzerime devrildi. Günler geceye, yıllar yıllara, yollar yollara, insan sonunda başka bir insana yazılırdı. Kimsenin yanına yazmadım adımı. Kirpiklerim bile kırış kırış şimdi. Seni görse de seçemez gözlerim. Almaz ki kokunu burnum. Bin düğümle örülen saçlarımın iki teli bile artık yan yana gelmiyor. Gözlerim şimdilerde aynı noktaya bile bakmıyor. Bir gözüm yoldaysa, bir gözüm toprakta nicedir.

Geldi yokladı tenimi zaman. Ansızın kıvrılıp yanıma uzandı. İki çocuk gibi büzülüp ayaklarımızı birbirine sürttük. Zamanın tozu dumanı bende, zevk-ü sefası sende kaldı. Gün geçtikçe un ufak oldum. Öldün mü kaldın mı bilmiyorum ama bak, ben de ölüyorum sonunda.

İlkin elli yıl önce, beni geride bir adak ağacı gibi bıraktığın o gece öldüm ben.

Şimdi sahiden...

İlkinde senin için ölmüştüm.

Şimdi kendim için.

Elli ömrüm daha olsa, yine senin için...

Neyse ki sonunda ölüyor insan. Şükür ki ölüyor. Kıyamete kalıyor hesap kitap. Üç-beş taşla bir avuç toprağa kalıyor. Bir rüya ile bir duaya kalıyor. Bir hatıra ile vara yoğa kalıyor. Şükür ki kalbe değil, sonunda kelimelere kalıyor hesabımız. Söyleyemediğimiz, içimizde kalan o kelimeler biz fark etmeden gelip yüzümüze kuruluyor. Her harf zaman içinde yüzümüze sızıyor.

Sen gittikten sonra kimse okumadı yüzüm.

Parmağını yalayıp açmadı kitabım.

Çözmedi düğmem.

Dizlerimden aşağı düşmedi elbisem.

Bir yastığa serilmedi saçlarım.

Ter içinde kalmadı göğüslerim.

Bir daha amber kokmadım.

Gözlerim elli yıldır elif elif...

Yolun bildiklerini çoktan unuttum. Adımı, nereden gelip nereye gittiğimi, yüzümün neye benzediğini, günlerin üzerime nasıl devrildiğini, gecelerin beni nasıl sardığını, ağıdını yaktığım ölülerin hikâyelerini, zamanın benden alıp bana kattıklarını çoktan unuttum. Unutuyor insan. Şükür ki sonunda unutuyor. Lakin hiç uyutmadım koynumdaki adını.

Geriye bir avuç toprak kaldı elimde. Aslanağızlı asamla sabah akşam durmadan toprağı kazdım. Derine, en derine inmeye çalıştım hep. Çünkü toprağın da bildikleri var Heves Ali'm, toprağın da unuttukları. Rüzgârın, kurdun kuşun,

dağ taşın, börtü böceğin, zamanın da bildikleri var. Kim bilecek şimdi benim bildiklerimi?

Konuştum. Hep çok konuştum. Dilim damağım kuruyana kadar konuştum. O kadar çok konuştum ki benim sustuklarımı kim duyacak şimdi? Kim konuşacak sözüm üstüne? Onca zaman bir ağıda sakladığım içimi kim okuyacak? Sadece bu dünya değil, galiba kıyamet de sana kaldı Heves Ali'm. Zaman unuttu seni. Geldiğin yol, gittiğin gece bile unuttu. Ben unutmadım.

Rast gitti mi her işin benden sonra?

Düzdün mü türlü eksiğinle gediğini?

Rüzgâra tuttun mu bir vakitler bana çözdüğün gömleğini?

Tenin kokusu, ekmeğin buğusu nedir bildin mi?

Ayrılık insana neler eder, sordun mu hiç?

Günlerle geceleri bir pervane gibi önüne kattın mı?

Kam aldın mı dünyadan?

Bir cevap uğruna elli yıl yaşadın mı hiç?

Ben yaşadım.

İki kelime için katlandım bu dünyaya ben.

Ölüyorum.

Bu kez sahiden ölüyorum.

Gelecek misin yasıma?

Boz Atlı Hızır gibi son nefesime yetişecek misin?

Ucunda ölüm var Heves Ali'm, ucunda elbette ölüm var.

Gelmeyeceksen, elini son kez omzuma koymayacak, alnımı öpüp yolculamayacaksan, bağışlanma dilemeyeceksen; adını aldığın Ali hakkına söyle bari:

Sahiden sevdin mi beni?

MEMLEKET

"Gel gel berü ki savmu salatın kazası var,
Sensiz geçen zaman-ı hayatın kazası yok"
Nesimi

Onca zaman zerre kadar kadir kıymet görmediği şehirlerde sersefil bir halde dolaştıktan sonra, sabahın geç vakitlerinde hangi ağacının ne zaman kayısıya duracağını, hangi sokağının nereye açılacağını, hangi bulutunun ne zaman gürleyeceğini adı gibi bildiği Malatya'ya inen Ağıtçı Kadın, içine yayılan ferahlıkla tez elden otobüsten inip şehrin kokusunu bir güzel içine çekti. Ardından da daha otobüsten iner inmez, etrafında bir çember olup onun hayır duasını almak için birbiriyle yarışan delidolu simsarların latifelerini dinledi. Bu lafazan gençlerin kimi çay içmeye davet etti onu kimi de lokantayı gösterip çorba içme teklifinde bulundu. Bıyıkları yeni terleyen efendi bir çocuk elindeki asayı alıp kadının koluna girmeye çalıştı ama buna izin vermedi. Uzun ömürler dilediği simsarlara çok acelesi olduğunu, hemen Malatya'ya inmesi gerektiğini söyledi. Ardından da aceleyle seyahat firmasının servisine bindi.

Pek de uzun sayılmayan bir zaman önce kendisine biçtiği ömrün sonuna geldiğini fark etmişti. Hatta, ölüm meleği tırpanını omzuna yüklenip çoktan kapısına dayanmış ol-

malıydı. Borçludan, hısım akrabadan, yardan, kanlı bıçaklı düşmanlardan kaçılırdı ama ölümden kaçılmazdı. Onca zaman dolaşmasına rağmen Heves Ali'nin izini bulamamış ama en azından elli yıldır çektiği bu ezanın artık bir son bulacağını düşünerek kendisini bu sefer son yolculuğuna doğru sürmüştü.

Seyahat firmasının servisinde, ellerini yırtık elbisesinin eteğinde bitiştirip önünden hızla geçtikleri kararmış heykele bakan Ağıtçı Kadın, kendi kendine mırıldanarak "Yaa, işte böyle İsmet Paşa'm," dedi, "geldik gidiyoruz bu akşam!"

Önce İsmet İnönü, ardından ondan otuz yıl sonra ülkenin başına geçen Özal sayesinde hep el üstünde tutulan, bir dediği iki edilmeyen Malatya, çoktan yeni güne uyanmış, kendi telaşına düşmüştü. Onu şehir merkezine getiren dolmuşun penceresinden dışarı bakan yaşlı kadın, bu şehirde diğer şehirlerin aksine yeşil, kiremit turuncusu ve beyazın iç içe geçtiğini düşündü. Herkesin dünya üzerinde bir gün kapısından tabutunun çıkacağı bir evi, gömüleceği el kadar bir toprağı olmalıydı. Ama yaşlı kadına göre, herkes dünyada şen şakrak yaşayıp ununu eledikten sonra eğer öleceği varsa, muhakkak sokakları ve havası tertemiz güzide Malatya'ya gelmeliydi.

Sokaklara bakarken yüzü kendiliğinden genişleyen yaşlı kadın, sonunda şehrine kavuştuğu için mesut, meydanın uzak bir köşesindeki Mısır Çarşısı'nda dolmuştan telaşla inip aslanağızlı asasına tutunarak çarşıya daldı. Bir yandan çarşının sağına soluna dizilen kuruyemişçi ve baharatçılara baktı, bir yandan da göğsüne astığı para kesesini yoklayarak, bugünler için biriktirdiği paranın yerinde olup olmadığını kontrol etti. Peşinden de, kendisine selam veren, elini öpmeye çalışan, kolundan tutup dükkânlarına çekmeye çalışan esnafla bir süre çene çaldı.

Çocuk denecek yaşta ticarete atılan bu adamların müte-

şebbis dede ve babalarını öte dünyaya Ağıtçı Kadın uğurlamıştı. Şimdi ölülerin fotoğrafları çerçeveletilip duvara asılmıştı. Fotoğraflardaki ölüler, sanki kendilerinden sonra işlerin düzgün yürüyüp yürümediğini, dükkânın vakitlice açılıp açılmadığını, kuruyemişlere dadanan kurtların ayıklanıp ayıklanmadığını anlamak ister gibi işleri devralan çocuklarını kontrol ediyordu.

Yaşlı kadın, kuruyemişçileri geçip tavanına kadın çantalarının asıldığı, önlerinde boy boy ayakkabı kutularının dizildiği ve her yanından plastik ve deri kokuları saçılan, koridor boyunca dizilen dükkânları süzdü. Onu tanıyan tanımayan ayakkabıcılar hürmetle dükkânlarına buyur ederken, o merakla türlü renkteki ayakkabılara baktı. Peşinden de aradığı ayakkabıları bulamamış olmanın keyifsizliğiyle, bir dükkândan içeri girip satıcıya bir çift naylon çarık aradığını söyledi.

Ayakkabı kutularının yan yana dizildiği dükkândaki teypte bir mevlit çalıyordu. Zaman zaman susan bağlamaların yerini önce "Aşk ile!" diyen adamın sesi alıyor, peşinden de belli ki bir tevhit zikrindeki kalabalık, bir ağızdan, "Muhammed doğduğu gece!" nakaratını okuyordu. Sonra, "Sen Ali'sin güzel Şah," diyen adam, sözü yeniden dizlerini döven kalabalığa bırakıyordu. Yaşlı kadının içeri girmesiyle bir anda yerinden doğrulup hemen onun ellerini öpen ayakkabıcı, teybin sesini kısıp onu kendi koltuğuna oturtmaya çalışsa da başarılı olamadı. Ağıtçı Kadın, gözlerini duvardaki aslan figürlü Hz. Ali resmiyle cam masadaki On İki İmam resimlerine çevirdi. Ardından da, boynunda Zülfikâr kolyesi taşıyan satıcıya naylon bir çarığa ihtiyacı olduğunu söyledi.

Boynundaki kolyesi sağa sola sallanan satıcı, bir zamanlar kadınların baş tacı olan naylon çarıkların şimdilerde pek bulunmadığını, onun yerine yaşlı teyzesine bir çift güzel Antep kundurası verebileceğini söylese de onu bir türlü ikna edemedi. Sonunda, çevresini saran tanıdık esnaflar sayesin-

de yaşlı kadının aradığı naylon çarıklar birkaç dükkân ötedeki bir ayakkabıcıdan bulunup sabırsız ayaklarının önüne kondu.

Ağıtçı Kadın, yıllardır yaz kış ayağından çıkarmadığı, rengi solmuş, delik deşik çarıkları çıkarıp bu yemyeşil ayakkabıyı özenle çorapsız ayağına geçirdi. Sanki yirmi yaşında bir genç kızmış gibi oturduğu tabureden onları sağa sola çevirerek heyecanla yeni ayakkabılarına baktı. Peşinden de, koynundaki keseden çıkardığı parayı satıcıya uzattı. Satıcı ondan para almamak için ne kadar direttiyse de ikna olmadı. Çaresiz, Zülfikâr kolyeli satıcı, kadının yırtık pırtık ayakkabılarını tertemiz bir kutuya koyup ona doğru uzattı.

"Çöpe at onları!" dedi yaşlı kadın.

Eski ayakkabıları kutudan çıkarıp kendisinden istendiği gibi kapı önündeki çöp kutusuna atan satıcı, "Kutusunu vereyim mi?" diye sordu.

"Kutuyu ne yapacağım," dedi, "onu da at gitsin."

"Belki paranı falan koyarsın içine," dedi gülümseyen satıcı.

Yaşlı kadın "Bende para ne gezer ki!" deyip gözlerini On İki İmam'larm resmine çevirdi. Hz. Ali'nin arkasında diz kırıp oturan imamların kutlu yüzlerine baktı. Sanki o an satıcıyla değil de yeniden On İki İmam'larla konuştu.

"Bu akşam mühim bir ziyaretçim var," dedi.

Üstünü başını düzeltip ayağa kalktı ve yeniden ayakkabılarına baktı. Peşinden de, "Misafirim, beni yeni ayakkabılarımla görsün istiyorum," deyip asasına tutuna tutuna dükkânın kapısına doğru ilerledi.

Ayda yılda bir ayakkabı alan yoksulların çok sevdiği, bir ömür geçse de unutamadıkları bu çarşıdaki plastik ve deri kokusu başını döndürmüştü. Burnunu genişçe açıp sanki bu kokuyu sonsuza dek kendisiyle gezdirmek istiyordu. Onu kapıya kadar uğurlayan satıcıdan manifaturacıların ye-

rini sorup bir çocuk gibi yeni ayakkabılarına bakarak yeniden yürümeye başladı.

Malatya sokaklarını kaplayan, âdeta Mısır Çarşısı'nın içinde yankılanan ezan sesiyle öğle olduğunu anladığında adımlarını iyiden iyiye hızlandıran yaşlı kadın, bir yandan çarşı pazarda karşısına çıkan tanıdıkların meraklı sorularına cevap veriyor, diğer yandan da vaktin epeyce geçtiğini düşünüp hızla yol alıyordu.

Ayakkabıcıdan ayrılalı çok olmuştu ama dükkânda yarım yamalak dinlediği mevlit hâlâ kulaklarında yankılanıyordu. Ara sokaklardan geçerek kasaba minibüslerinin toplaştığı garajın hemen ilerisindeki manifaturacılar çarşısına yöneldiğinde, arada bir durup içinden "Aşk ile!" diye tekrarlıyor, mevlidin sözlerini tam hatırlayamadığı için sanki içli bir cemaatle birlikte bir cem ayinindeymişçesine başını iki yana sallıyordu. Şüphesiz mevlidin tamamını dinlese içinden yarım yarım çıkan bu sesleri susturabileceğini biliyordu. Fakat insanın içinde yarım kalan her şey bir ukdeydi. Tamamlamayınca tamamlanmıyordu insan. Kolu kanadı kırık kalıyordu.

Bir türlü dilinden düşmeyen bu mevlidi unutmaya çalışarak, manifaturacılar çarşısının girişinde durup tıpkı Mısır Çarşısı'nda yaptığı gibi buranın tertemiz kumaşlardan yükselen kokusunu içine çekti. Peşinden de, dükkânların tavanları ile askılara asılmış türlü renklerde etek ve elbiselere, erkek çocuk tişörtlerine, kız çocukları için dikilmiş pembe ve beyaz gelinliklere, düğün ve kına malzemelerine, yan yana dizilmiş çiçek desenli kumaş rulolarına baktı. Dünya bu basmalar gibi renk renkti. Ama o bir ömür boyunca karalara bürünmüştü. Başını eğip kederle üzerindeki yırtık pırtık elbiseye baktı.

Buraya ilk kez gelmesine rağmen onu tanıyan kimi esnaf, tıpkı öncekilerde olduğu gibi bir anda çevresini sarıp hemen ellerine sarıldı. Bir isteği olup olmadığını soran esnaflar, en-

gel olamadıkları bir meslek bilgisi yüzünden bir yandan da onun yırtık pırtık elbisesini, bu söküklere düğüm edilmiş kumaş parçalarını inceledi. Bu kara elbisedeki söküklere düğümlenen kumaş parçalarının her birinin bir ölü için orada olduğunu hatırlayıp ürperen esnaflar onun kendilerinden alışveriş yapması için birbirleriyle didişirken, yaşlı kadının gözleri bir dükkânın camındaki çiçek desenli basma bir elbiseye ilişti. Her yanından kırmızı güllerin fışkırdığı bu kırmızı elbiseye içi geçti. Asasını rap rap yere vurup cama yaklaştı ve satıcıya "Onu istiyorum," dedi.

Kısa zamanda boyu kısaltılıp beli daraltılan basma elbise bir paket haline getirilip hazır edildi ama yaşlı kadın, satıcıya elbiseyi hemen giyeceğini söyledi. O vakit, onun bir hayır duasını almak ya da günün birinde onu kendi taziyelerine çağırmak için dükkân ağzında biriken esnaf kalabalığı da satıcıyla birlikte şaşkınlıkla birbirine baktı.

Malatya, Ağıtçı Kadın'ı çok görmüştü sokaklarında. Bu şehirdeki insanların en az yarısını o uğurlamıştı. Ağıt yakmak için bir şehre gider veyahut bir yerlerden dönerken, taziye evlerinde, seneidevriyelerde, sokak ve caddelerde Malatya'nın en az yarısı ona tesadüf etmiş, kalanlarsa Arguvanlı bu kadının methini muhakkak işitmişlerdi. Onu hep üzerindeki yırtık kara elbiseyle görmüşlerdi. Bu halini ilk zamanlarda yadırgamışlardı ama o elbise sonraları onun alameti farikası haline gelmişti.

"Hayırdır Hacı Ana?" dedi gülümseyen genç manifaturacı, "Bir kısmet mi var yoksa?"

Kasanın yan tarafına bir perdeyle yapılan deneme kabininden yeni elbisesini almak için dövmeli ellerini manifaturacıya uzatan Ağıtçı Kadın, "Ne kısmeti oğlum?" dedi sitemle, "Bu yaşlı kadını kim ne yapsın artık!"

"Öyle deme Hacı Ana," dedi kapıda bekleyen başka bir esnaf, "güzelliğin dillere destan valla!"

Bu genç manifaturacı, ona duyurmamaya çalışarak diğer esnaflarla beraber kıkırdamaya başladı. İşaretparmağıyla arkadaşlarına sus işareti yaparken "Elbise düğün falan için mi?" diye sordu.

"Yok evladım," dedi kabinin içinde uflaya puflaya giyinmeye çalışırken, "akşama öleceğim de, bu mintan Azrail Aleyhisselam canımı temiz elbiselerle alsın diye!"

O zamana kadar mis gibi kumaş kokusunun doldurduğu dükkâna nedenini kimsenin bilmediği bir hayretin kokusu da gelip sindi. Daracık dükkâna doluşan esnaflar merakla birbirlerine bakarken, yaşlı kadın kabinden sırılsıklam olmuş bir halde çıkıp elindeki eski elbise için bir poşet istedi. Ardından da masanın üzerindeki paketten bir peçete çıkarıp alnındaki teri sildi.

Üzerine geçirdiği bu yeni elbiseye bakıp sevinmek bir kenara, kendisini âdeta çırılçıplak hissediyordu. Satıcının uzattığı poşeti açmadan önce belki elli yıldır üzerinden eksik etmediği elbiseyi dudaklarına götürüp upuzun bir dua okudu. Dudakları elbiseye üç kere değip ayrılırken, elbisenin yırtık yerlerindeki allı güllü çaputları da hasretle öpüp bu çürümüş, yılların kederiyle ağırlamış elbisesini poşete koydu. Ardından da, sanki elli yıldır sırtında taşıdığı bir yükten kurtulmuşçasına "Müsait olduğunda çöpe atarsın," dedi satıcıya.

İçeriye doluşan kalabalık henüz olan bitenin farkında değildi. Ama çok değil, birkaç gün sonra bu çarşıdaki taburelere oturup birbirlerine "Yaşlı kadın söylemişti öleceğini," diyeceklerdi, "inanmamıştık o zaman." Sonra, aralarından biri çıkıp "Ben anlamıştım," diyecekti, "solgun görünüyordu kadın. Saati saatine biliyordu öleceğini." O vakit, ona yepyeni pabuçlar veren Zülfikâr kolyeli satıcı bu esnaflara katılıp "Kırklar şahidimdir ki, ben de anlamıştım öleceğini," diyecekti.

Aynanın karşısına geçen yaşlı kadın, girişteki yazma yığınından yeşil bir yazmayı çekip aldıktan sonra yazmanın sağını solunu inceledi. Bir zamanlar tığlarla göz göz ördükleri kenar işlemeleri artık fabrikasyona emanetti. Hiçbir şey eskisi gibi değildi bu ülkede. Gezip dolaştığı şehirlerin günden güne şahsiyetlerini yitirip birbirine benzediğini görüyordu hayıflanarak. Her şehir bir an evvel İstanbul olmak istiyordu. Bu yüzden de, sanki sadece geçmişi anımsamak için ayakta duran bu çarşıların varlığını görüp seviniyordu yaşlı kadın.

Fakat ömrü hayatında ilk kez lezzetini almaya başladığı bu çarşılarda geçirecek fazla zamanı yoktu. Kırk düğümle çenesine bağladığı kara yazmayı çıkarıp yeni yazmayı bir çırpıda başına geçirdi ve uçlarını yeniden çenesinde bağladı. Peşinden de, elleri bu kez kırmızı bir yazmaya uzandı. Kırmızı yazmayı katlayıp sanki başı ağrıyormuş gibi özene bezene alnına sardı. Başını sağlama aldıktan sonra, dükkândaki şaşkın kalabalığa aldırmadan emir verircesine satıcıya döndü:

"Mezuranı alıp boyumu ölç şimdi!"

"Elbise mi diktireceksin?" diye sordu satıcı.

"Hayır," dedi.

"..."

"Al mezuranı da boyumu ölç," dedi yaşlı kadın, "hiç kefen satmadın mı bugüne kadar?"

"Sattım da," dedi birdenbire kekelemeye başlayan satıcı, "bir diriye ilk kez satacağım."

"Onu da şimdi yapmış oldun işte," dedi ve satıcının yere yuvarlanan mezurasını, yeşil ayakkabılarından yazmasına uzanan şeridin boyunu ölçmesini izledi. Peşinden de ruloların arasından çekip çıkarılan bembeyaz bir kumaşın bir ölü gibi masaya yatırılışını, keskin makasın tene sokulan bir bıçak gibi ilerlemesini, kesilen kumaşın güzelce katlanıp bir poşete konmasını seyretti.

"Beşik, eşik, keşik!" dedi ellerini iki yana açan yaşlı kadın, "Ecel geldi cihana, baş ağrısı bahane, tedarikli olmak lazım!" Sonra da, kesesinden yüklü bir para çıkarıp manifaturacıya uzattı.

Verdiği paranın fazla olduğunu söyleyen manifaturacı paranın yarısını iade etmeye kalkıştıysa da yaşlı kadın ikna olmadı.

"İstersen terziyi çağır da cep yapsın kefenime," dedi kıkırdayarak.

O zamana kadar dikkatle onu dinleyen meraklı esnaflar bu söz üzerine ister istemez hayretle birbirlerine baktı. İlk anda kadının söylediklerini latife sanıp ciddiye almamışlardı ama iş iyiden iyiye sarpa sarıyordu. İnsanın ne zaman öleceğini ancak Allah bilirdi. Lakin, durmadan akşama öleceğini söyleyen Ağıtçı Kadın'ın söyledikleri sahiden de garipti. Belki de intihar edecekti. Herkes o anda çaresizce birbirine baktı. Yaşlı kadın da, kapıda bekleşen bu kaygılı adamların ne düşündüğünü işitmiş gibi ellerini dizlerine koydu.

Dükkândan çıkarken, yepyeni elbisesiyle sanki ölüme değil de çalgılı çengili bir düğüne gider gibi "Şunun şurasında da zaten bir şey kalmadı ölmeme," dedi ve Mısır Çarşısı'nın insan kaynayan koridorlarında merakla sağına soluna baktı.

Yol üstünde, bir tuhafiyeciden bir çift çorap ve deri bir kemer aldı. Çorabı ayağına, kemeri incecik, varla yok arası karnına doladı. Böylece yıllar yılı belini saran kurt ve çakal kuyruklarından da bu sayede kurtulmuş oldu.

Her kadın gibi, camekânların önünden geçerken kendisine bakmak için içinde dayanılmaz bir istek duydu. Bir kuyumcunun camına yansıyan görüntüsüne aceleyle bakıp kendisine hayret etti. Bir insanın bu kadar sürede değişebileceğine kendi de şaşırdı. Onca germesine karşın hâlâ karnına bol gelen kemerini biraz daha sıkıp ara sokaklardan ağır

ağır ilerleyerek karnını doyurmak için bu kez bir lokanta aradı çevrede.

Elli yıl sonra kara elbiselerini değiştirip yeni mintanını üzerine geçirdiği için kendini garip hissediyordu. Teni artık rüzgâr almıyordu. Üzerindeki çaputlardan kurtulduğu için bir yandan kendisini hafiflemiş hissediyor, diğer yandan da onca yıl üzerinde taşıdığı ölü hikâyelerini bir çırpıda çöpe yolladığı için derin bir pişmanlık duyuyordu. Üstelik, bu yeni kıyafetleriyle kimsenin onu tanıdığı da yoktu. Bir zamanlar Malatya sokaklarında önünde hürmetle eğilen esnaflar, vaktiyle taziyelerine davet edip acıyla gözyaşlarını silen ahali, korkutucu görünüşüne bakıp kaçacak delik arayan çoluk çocuk bu kez yanından öylece geçip gidiyordu.

Yaşlı kadın arada bir sokak boyunca sıralanan dükkânların vitrinlerine düşen yeni görüntüsünü görüyor, ayağındaki naylon ayakkabılara, üzerindeki çiçek desenli basmayla kırmızı yazmanın uçlarına bakıyor ve bu yeni haline yeniden şaşırarak ilerlemeye devam ediyordu.

On üç gündür kursağından hiçbir şey geçmemişti sanki. Hiç âdeti olmadığı üzere, bir an evvel bir lokanta bulup leziz yemeklerle karnını tıkabasa doldurmayı planlıyor, elli yıl boyunca bile isteye kendisini mahrum ettiği dünya nimetlerinden son kez faydalanmak ister gibi aç gözlerini yol üstündeki lokantaların üzerinde gezdiriyordu.

Çok sonra, Malatya'nın en meşhur lokantasını bulup içeriye girmeye niyetlendiğinde, lokantanın önünde çığırtkanlık yapan garson, para vermeden içeri girmesine izin vermedi. Yaşlılar bir zaman sonra tuhaf bir özgürlük duygusuyla yaşamaya başlıyordu. Lokantaya girip tıkabasa yemek yer, dolmuşlara binip oradan oraya gider, pazarlarda onu bunu çantasına indirir, sonra da paralarının olmadığını söylerlerdi. Aynısını gençler yapsa, çaresi vardı. Lokantanın arka tarafında, yediklerini çıkarana kadar bir güzel

pataklayıp geri gönderirlerdi. Ama yaşlılara aynı şeyi yapamazlardı.

Koynundaki keseden bir yüzlük çıkarıp kapıda dikilen garsonun eline sıkıştıran yaşlı kadın, "Üstü kalsın," dedi ve türlü kokuların yükseldiği ihtişamlı lokantaya girdi.

İsmet Paşa'dan Turgut Özal'a, Ahmet Kaya'dan Kemal Sunal'a, onlardan daha meşhur tarikat şeyhlerine kadar, Malatyalı ne kadar tanınmış sima varsa, hepsinin yemek yerken çekilen fotoğrafları bu lokantanın duvarlarına asılmıştı. Medine Turizm'in yazıhanesinde gördüğü takvimin aynısı burada da asılıydı. Fakat bu kez en az bu isimler kadar ünlü olan Ağıtçı Kadın'ı tanımamışlardı. Ne beş-on yıl önce ağıdına gittiği lokantacının oğlu bildi onu, ne de ortalıkta koşturup duran garsonlar bu kadının memleketin son ağıtçısı olduğunu fark etti.

Yaşlı kadın, cam kenarındaki tek kişilik masasına kurulup, önce önündeki bakır tasa Malatya'nın buz gibi sularından doldurdu. Dilinin, ağzının içinin bu yumuşak suyun tadını almasını bekledi. Peşinden de bu mayhoş suyu kurumuş gırtlağından aşağı indirdi. Gözlerini kapayıp suyun midesine inmesini dinledi. Dilini ağzının içinde gezdirip sudan geriye kalan ıslaklığı emdi. Ardından da, ağzındaki takma dişleri çıkarıp yeniden yerine yerleştirdi.

Başında sabırsızlıkla bekleyen garsona siparişlerini verdiğinde, gözünün her şeyde ne çok kaldığını fark etti. Sanki Heves Ali'yle birlikte bu dünyanın tüm lezzetlerinden geri kalmış, hiçbir şeye tamah etmemiş, fakat doydu sandığı gözleri hep yutkunarak bakmıştı dünyaya.

Gözü arkada kalmasın diye, üzerinde nane ve pul biber sosu gezdirilmiş bir kâse ekşili sumaklı çorba, kiraz yaprağı sarması, kavurmalı yarmacalı pilav, bulgur dolması, bir porsiyon geleli kebap, iki-üç top sosyete kısırı, pot dolma, yeşil mercimekli köfte ve tatlılardan da cevizli el tatlısıyla kay-

maklı gün kurusu dolması sipariş etti ve ellerini yutkunarak karnında bitiştirdi.

Garson, yaşlı kadının el kadar gövdesine bakıp bu kadar yemeği sahiden yiyip yiyemeyeceğini düşünerek bir kâğıda not ettiği siparişleri ustaya vermek üzere yanından ayrıldığında, Ağıtçı Kadın ellerini namaza durur gibi göğsünde bitiştirip sokağa baktı. Ayakkabıcıda yarım yamalak duyduğu mevlit yeniden diline dolandı. İçinden "Aşk ile!" dedi ama devamını yine bir türlü getiremedi. Kendi kendine mırıldanarak dışarıdan geçenleri izlemeye başladı.

Alacak verecek defterini denkleştirmiş ve elli yıl boyunca sırf bu güne hazırlanmıştı sanki. Bir an, bu hayatta kimseye bir borcu olup olmadığını düşündü. Eğer borcunu ödemeden göçüp giderse, yarın sıratta bu borçlular karşısına geçip köprünün esnek iplerini titreterek onu kor ateşlere düşürmek için çabalayacaklardı. Neyse ki bir zaman sonra, yaşarken birinden bir kibrit çöpü isterken dahi helallik aldığını hatırlayıp yatıştı. Fakat yine de zaman zaman içine bir kuşku düşüyor, bir yerlerde birilerine hâlâ borçlu olduğunu düşünüyor ama bu borçluların kim olduğunu bir türlü bulamıyordu. Garson elindeki tepsiyle kendisine doğru ilerlerken kesesindeki paranın kalanını da garip gurebaya dağıtıp bu borçluluk duygusundan kurtulmayı planladı.

Kıtlıktan çıkmış gibi birer ikişer yemeklerden tatmaya başladığında, lokantadaki müşteriler yediklerinin parasını peşin ödeyen bu yaşlı kadının iştahına şaşarak baktı. Yaşlı kadın sanki ömrü hayatında ilk kez yemek yiyordu. Geleli kebabı bırakıp bulgur dolmasına saldırıyor, yarmacalı pilavdan pot dolmaya kadar masada ne var ne yoksa tıknefes bir halde hızla midesine indiriyordu. Fakat bir zaman sonra, ona şaşkınlıkla bakan müşterilerin nazarından olsa gerek, yaşlı kadının hızı yavaşladı ve sonunda hiçbir şey yiye-

mez oldu. Kaymaklı gün kurusu dolmasından küçük bir ısırık alıp tatlıyı kenara doğru itti.

Midesine indirdiği yiyeceklere yer açmak için sağa sola kıvrandı. Yıllar yılı bir-iki lokmayla doyan karnı ahir ömründe belki de ilk kez bayram yapmıştı. Karnı şişmiş, hareket etmekte zorlanıyordu. Bu yüzden hazmı kolaylaştırsın diye bir şişe Mevsim Gazozu içti. Ardından da ekmek kırıntılarıyla kaplanan elbisesini silkeleyip başını ona hâlâ şaşkınlıkla bakan müşterilere çevirdi. Garsonundan ustasına, müşterisinden patronuna kadar, içerideki bütün bu meraklı gözlere bir açıklama borçlu olduğunu düşündü.

Utana sıkıla "Bu akşam öleceğim de, canım son bir kez Malatya yemeklerinden istedi," dedi. Peşinden de, aslanağızlı asasına tutunarak ayağa kalktı ve lokantanın kocaman salonuna doluşmuş kalabalığa "Allah ziyade etsin!" diye bağırdı.

Kasanın hemen arkasındaki duvarda rahmetli babasının resmi asılı olan lokanta sahibi, bu kadının kim olduğunu fark ettiğinde iş işten geçmiş, yaşlı kadın çoktan gözden kaybolmuştu. Lokantacı, kadının arkasından bir garson göndertip sağa sola baktırdı, kasada duran kadının parasını elinde evirip çevirip onun geri dönmesini bekledi ama arkasından ses seda çıkmadı. Yanında bitiveren garsona, "Kör müsünüz lan!" diye kızdı, "Tanımadınız mı kadını?"

Genç çocuk ellerini iki yana açıp çaresizlikle patronuna baktı. Kasaya yanaşan bir müşteri, "O kadın kimdi?" diye sordu.

"Arguvanlı Ağıtçı Kadın var ya, oydu," dedi sıkıntıyla.

Patron, elindeki parayı kasaya sokuşturup paranın üstünü uzatırken garson, müşteriye kolonya tuttu.

"Ben de tanımadım," dedi müşteri, "elbisesini değiştirmiş."

"Kadın, elli yıldır bir pezevengin peşinde gezip durmaktan kafayı yedi sonunda," dedi patron.

Kürdanını dişlerinin arasına sıkıştırıp garsonun uzattığı kolonyayı yüzüne süren müşteri başını iki yana sallayıp "Yok ya, sen inanıyor musun o laflara," dediğinde patron bir cevap vermedi. Peşinden de "Keşke parasını almasaydınız," dedi, "uğursuzluktur."

"Kadının artis gibi giyinip kılık değiştireceğini ne bilirdik," diye söyledi lokanta sahibi, "neyse, olan oldu bir kere!" Ardından içerideki kalabalığı süzüp hemen arkasındaki duvarda resmi bulunan rahmetli babasına baktı. Yaşlı adam, kendisinden sonra lokantayı devralan oğluna kaşlarını çatmış gibi bakıyordu.

Bir veda havasıyla Malatya sokaklarına çıkan Ağıtçı Kadın'sa, lokantadayken kendisine söz verdiği üzere, kesesinde yol için birkaç kuruş bıraktıktan sonra, parasının tamamını yol boyunca karşılaştığı dilencilere vermekte tereddüt etti.

Etraf dolandırıcı kaynıyordu. Kalan parasını öyle birine vermeliydi ki yerini bulmuş olmalıydı. Sonunda sokakta aniden önüne çıkan bir adam çekti dikkatini. Uzun uzun bir duvar dibinde oturan adamı izledi. Kucağındaki kızına sıkı sıkıya sarılmış ve yere bakıyordu adam. İçine bir şeyler oturdu. Kararını vermişti. Elini kesesine daldırıp tüm parasını yeryüzünün belki de en kederli adamı olan Malatyalı Abdo'ya verdi. Elindeki yeşil paralara bakıp ömrü hayatında ilk kez gülen bu kocaman bıyıklı adam, kucağındaki kızını yere indirip yaşlı kadına uzun ömürler diledi. Ağıtçı Kadın, dönüp bu kederli adamın yüzüne gülümseyerek baktı. Peşinden de kendisini Arguvan'a ulaştıracak otogara gitmek üzere eski bir dolmuşa bindi.

Yol boyunca dünya aktı camdan. Yanı başından Malatya'nın kayısı yaprağı kokan pirüpak sokakları geçti. Atatürk ve İsmet İnönü'nün paslanmış heykelleri onun için boyunlarını büktü. Binaların turuncu kiremitleri biraz daha yana kayıp bu talihsiz kadın için âdeta selama durdu. Kimbilir

yine hangi nedenle balkonlara asılan bayraklar sanki onun için yarıya indi. Top akasyalar, sedir ve çam ağaçlarıyla bezeli yemyeşil parklar birdenbire renk değiştirip ona veda etmek için peygamber yeşiline döndü.

İşte o anda, pırıl pırıl gökyüzünde aniden karaların karası bir bulut peyda oldu. Çok geçmeden bu kara kümeye başka bulutlar da eklendi. Yeryüzüne yıldırımlar düştü ve Malatya'nın göğü bir süre şimşeklerin gürültüsüyle çalkalandı.

Lakin, bir kıyamet alameti gibi gürleyip duran o kapkara bulutlar bir türlü yağmur olup yağmadı. Yaşlı kadın, onu tanımayan simsarların yanından sessizce ilerleyip durakta bekleyen eski bir Arguvan dolmuşuna kurulduğunda, bulutlardan kopan bir yağmur damlası gelip arabanın camına damladı. Kapkara bulutlar, sanki asıl vazifeleri burada değil de başka yerdeymiş gibi, dolmuşun peşi sıra Arguvan'a doğru yol almaya başladı.

Yeniden diline dolanan o yarım mevlidi mırıldanmaya başlayan yaşlı kadın, ne yaparsa yapsın mevlidin devamını getiremeyince, günlerdir yastık yüzü görmeyen yorgun başını yol boyu yalpalayıp duran dolmuşun camına koydu. Sonra, sanki birinin sorduğu bir soruya cevap veriyormuş gibi, "Tuz, su, ekmek gördüm," dedi kendi kendine, "bu kadarı kâfi!"

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

ARGUVAN

"Kim bilebilir o gece ölmediğimizi?"
Borges

Ağıtçı Kadın, Arguvan'a vardığı vakit, uzaklardan duyulan içli bir türkü sesiyle başını kaldırıp sesin kaynağını bulmaya çalıştı. Türkü, çıplak seslerden değil, hoparlörlerden yükseliyordu. Yol boyu, yepyeni yazmasının içine gömdüğü başını pencereden dışarı çevirdiği için onu dolmuşta bir Allah'ın kulu tanımamış, dahası hareketsiz bir biçimde baktığı yol boynunun tutulmasına sebep olmuştu. Bu yüzden yeterince yana çeviremediği başını belirli bir noktada tutarak sesin hangi yandan geldiğini anlamak istedi. Üstelik, yankılanan türküye bu kez kuru bağlama değil, birkaç tef ve içli mey eşlik ediyordu.

Arada bir duran bağlamalara, "Ağlamışsın da gözlerinde yaş kalmamış sarı gelin," diyen yanık bir sesin feryadı karışıyor, araya yeniden bağlamalar girdikten sonra "Benimle mi geldin dünyaya, hayrola çilem hayrola," diyen başka bir ses âdeta yeri göğü inletiyordu.

Belli ki Arguvan'da akşama düğün vardı ve cümle köylerden gelen saz âşıkları davetlileri eğlendirmeden önce onları bir güzel ağlatıyor, dünyanın tam da böyle bir yer olduğunu,

ağlamakla gülmenin, acıyla sevincin kardeş olduklarını fısıldıyordu. Fakat ne zaman bir düğün sesi duysa, yaşlı kadının içine bir sıkıntı çökerdi. Bu kez de öyle oldu.

Bir gün bile düğün habercisi okuntular gelip kapısına dayanmamıştı. Onu düğün derneğe yakıştıramadıklarından yıllar yılı düğünleri yerine hep yaslarına çağırmışlardı. Düğün yemeği yerine taziye yemeğine, gelin ağlatma yerine dul ağlatmaya, allı pullu gelinciğe binmek yerine hep cenaze arabasına davet etmiş, düğün bahşişi yerine göz silimliği vermişlerdi.

Bir an, kasaba girişinde beklemekten vazgeçip Arguvan meydanına varmayı, hazır hepsini bir arada yakalamışken, bir Sünni olmasına rağmen yıllar yılı kadir kıymet gördüğü bu kasabalılarla helalleşmeyi planladı ama yeniden kulağına çalınan türküler yüzünden bundan vazgeçti.

Onun ölümü yüzünden düğün dernek yarım kalacak, birbirlerine kavuşmak için can atan sevdalıların hevesi bir kez daha kursaklarında kalacaktı. Üstelik güneşin batmasına da fazla zaman kalmamıştı. Gidip yıkık dökük evine kapanacak, elinde taşıdığı kefen, sabun ve pamuğunu özenle yanına koyacak, döşeğine uzanıp ellerini karnında bitiştirecek, gözlerini kapayıp Azrail Aleyhisselam'ın kapı pencereden girmesini, ona ellerini sevgiyle uzatmasını bekleyecekti.

Yine de içinde hiçbir ukde kalmasın diye dönüp son bir kez Arguvan'a bakmak istedi. Kıvrılarak kasabaya giden tozlu yolun yanındaki bir dut ağacının dibine kurulup aslanağızlı asasının ağzını pencerelerinde mumlar yanan Arguvan'daki evlere çevirdi.

Yol boyu onu takip eden kara bulutlar Arguvan'a varınca, kasabadaki bu düğün dernek hazırlığını görmüş ve hazır gelmişken, Arguvan yerine bari Arapgir'e yağalım diyerek başka yöne yol almıştı.

Kulağına çalınan türküler arada bir susuyor, damaklar

şaklatılıp hoparlörlerden ses denemeleri yapılıyor, düğünün henüz başlamamasını fırsat bilen genç âşıklar çatlak sesleriyle kendi bestelerini okuyordu. Kapısını kilitleyen kasabalılar düğünün yapıldığı yere doğru akıyor, soğusun diye kuyulara sarkıtılan boğma rakılar düğüne taşınıyor, ağlamak için saklanan mendiller bu kez neşeyle sallanmayı bekliyordu.

Ağıtçı Kadın, kederle kasabaya bakarken baharın Arguvan'a ne kadar yakıştığını düşündü. Arguvan'ın kışı bela, yazı kavruktu. Ama hepi topu birkaç ay süren baharında kuzular çimenlere koşturur, ağaçlar bir anda yeşillenir, bütün kış cemevleriyle dergâhlara kapanıp kederli türküler söyleyen âşıklar baharla birlikte oyun havaları çalmaya başlardı. Kışın söylenen içli ayrılık türkülerinin yerini baharla birlikte bağrı açık aşk türküleri alırdı. Fakat Arguvan'ın mevsimden mevsime değişen bu havası Ağıtçı Kadın için geçerli değildi. O bu kasabada sığınabileceği bir tek makam bulmuş ve yaz kış demeden derdini o makamın kederli hamuruyla yoğurmuştu.

Asasını birkaç kez yere sertçe vuran Ağıtçı Kadın, asasının ucuyla toprağı eşeleyip farkında olmadan fazla derin olmayan bir çukur kazdı. Sonra da sırtını yeniden dut ağacına dayayıp bakışlarını kasabaya çevirdi. Fakat bir anda sırtına yapışan bir ıslaklık hissetti. Hâlâ ağrıyan boynunun acısına rağmen başını merakla çevirip arkasındaki ağaca baktı. Dut ağacı yaraları için reçine salgılıyordu. Parmağıyla reçineye dokunup yapışkan sıvıyı diline değdirdi. Zor bela ayağa kalkarken "Doğa yarasını sarmasını biliyor da, insan bilmiyor," dedi.

Bacaklarından yükselen çatır çutur sesler ona geç kalacağını, vakitlice eve varmasının iyi olacağını tembihledi. Kasabanın girişindeki yıkık su değirmeni akşamın yaklaştığını söyledi. Dut ağacının yapraklanan dallarını eşeleyen bir ser-

çe kanat çırparak "Hızlan!" dedi. Kasaba meydanındaki kahvehanenin bahçesine asılan renk renk ampuller tecrübe niyetine birkaç kez arka arkaya açılıp kapatılırken, yaşlı kadına akşamın yaklaştığını haber verdi.

Asasına tutunarak, yer kayması nedeniyle iki kez yeri değiştirilen yeni Arguvan'ın batısındaki evine doğru yürümeye başladı. Bir yandan yüzünden akan teri sildi, diğer yandan da yaz ayında bağına gazel düşmüş gibi, kasabayı çevreleyen tepelerin arkasında kaybolan güneşe baktı.

Eski kasaba mezarlığından sesler geliyordu. Bazı adamlar başka adamlara bağırıp duruyor, arada bir kazma kürek sesleri onların bu gürültüsünü bölüyor, sonra yeniden çalışmaya devam ediyorlardı. Yaşlı kadın, bir an durup kasabada ölen birinin olduğunu düşündü. Fakat ölülerin artık yeni mezarlığa gömüldüğünü, bu adamların da muhtemelen kasabanın kalenderleri olduğuna kanaat getirerek yeniden yola koyuldu.

Onu evine götüren tozlu yol eski Arguvan'a yaklaşırken derin vadide iyice daralıyor, bir tarafını tepeye, diğer tarafını ağaçlıklı vadiye dayıyordu. Bir an, elli yıl boyunca, Heves Ali gelir diye bakıp durduğu, o bir türlü gelmek bilmeyince ağıda durduğu bu yolu son kez yürüyeceğini düşündü. Ondan ileride yürüyen asasıyla yeni ayakkabılarının yolda bıraktığı izler bir süre sonra yağacak olan kısacık bir yağmurda silinip gidecek, bu dünyadaki varlığı da bir yalan perdesine asılacaktı.

Hal böyleyken başını kaldırıp tepedeki evine bakmaya çekiniyor, onca zaman hasretle yolunu beklediği ölüm meleğiyle karşılaşmaktan besbelli korkuyordu. Ayakları sanki ileri, evine doğru değil de gerisin geri gidiyormuş gibi geliyordu. Birkaç adım daha atar atmaz, tek göz odalı taş evi karşısına dikilecek ve çoktandır yolunu gözlediği ölüm meleği, ruhunu kollarına alıp onu diyar diyar gezdirecekti.

Son adımını atıp tozlu yoldaki virajı dönecekti ki, birden vadinin derinliklerinde duyduğu üç telli bir bağlama sesiyle olduğu yerde kalakaldı. Kulağını kapayıp o son adımını atmayı, virajı dönüp bir an evvel evine varmayı istedi ama yola bir kazık gibi çakılmış olan ayaklarını bir türlü ileri hareket ettiremedi.

Gözleri varacağı evi gösterirken, kalbi "Dur, dinle!" dedi ona. Yaşlanmış, yaşlandıkça büyümüş kulakları "Yoksa?" diye sordu. Ağzının içinde susuzluktan kurumuş dili, gırtlağına kadar yükselen harflerin gelmesini beklemeden aralanmış dudaklarının arasından tuhaf sesler çıkardı. Yeşil yazmasının altında sakince uyuyan yaşlı kadının beyaz saçları, uçlarını yazmanın kenarlarından dışarı çıkarıp bakışlarını vadiye çevirdi. Alnına sardığı kırmızı yazması kederden patlayacak gibi oldu. Tir tir titreyen elleri, aslanağızlı asasını kavrayamaz oldu. Yaşlı kadının elinden düşen asa, bir anda sık ağaçlarla çevrili vadinin derinliklerine yuvarlandı.

Üç telli bağlamanın sesi ıssız vadiyi doldurduğunda, başını kaldırıp gökyüzüne baktı. Yolun bir yanında bütün gün bulutların arkasına saklanıp yeniden ortaya çıkan güneş yavaşça batarken, diğer yanında bir tepsi gibi açılan parlak bir ay doğuyordu. Sonunda, çaresiz bir halde, yolun ortasına oturup vadide çalan türküye kulak dayadı. Birkaç kez ayaklanıp vadiye inmeyi, sesin peşi sıra dolanıp durmayı, son bir kez yolunu şaşırmayı düşündüyse de buna cesaret edemedi.

Fakat çok sonra, toz dumana bulanmış elbisesini silkeleyip gözyaşları içinde "Heveeeeess!" diye seslendi.

Sanki o anda, yaşlı kadın kurumuş ağzını açıp seslenince, onunla beraber bütün bir doğa da dile geldi. Vadiye dökülen bir dolu "E" harfi aşağıdaki yarıkta üç kez arka arkaya dolaştı. Ağaçlar sağa sola sallandı. Derenin suyu aniden yol değiştirip bir kayaya çarptı. Çoktan vadiye inen incecik bir rüzgâr, hâlâ için için çalan bağlamanın izini sürdü. Gün

batarken ağaç dallarına tüneyen serçe, kumru ve kır kırlangıçları korkuyla uyanıp sesin geldiği yöne baktı. Ama bir zaman sonra bağlamanın sesi kesildi ve geriye sadece yaşlı kadının yankılanan sesi kaldı. Dünya yeniden eski hayhuyuna döndü.

Yolun bitiminde toz duman içinde oturan Ağıtçı Kadın, elli yıldır bu vadide yolunu gözlediği Heves Ali'den bir işaret bulamayınca önce ayağa kalkıp tozlu elleriyle gözyaşlarını sildi, peşinden de birkaç adım sonra karşısına çıkan yıkık dökük evine baktı hayretle.

Bir zamanlar çevreden kendi elleriyle topladığı taşları dizerek başladığı, ardından avcuna birkaç kuruş sıkıştırdığı bir ustaya damını aktardığı evi karanlıklar içinde onu beklemek yerine el fenerleri ve lüküs lambalarıyla ışıl ışıldı. Üstelik, evin önündeki tümsekte oturan onlarca kadın seçiliyordu.

Arapgir üzümü gibi kararan gözlerini bu kez şaşkınlıkla açan Ağıtçı Kadın, vadiye yuvarladığı aslanağızlı asasının yokluğu yüzünden dizlerine dayanarak heyecanla evine yürümeye başladı. Bir yandan evinin önünde oturan bu garip kadınlara sesleniyor, diğer yandan yürürken tükenen nefesine söz geçirmeye çalışıyordu.

Birkaç kez, kısık sesiyle "Heyy, ne yapıyorsunuz evimde?" diye seslense de, kapısında oturup başlarını okudukları kitaba dayayan kadınlar onu duymadı. Pek de yüksek olmayan tümsekteki ağaç köklerine tutuna tutuna yukarı çıkarken birkaç kez yere düşecekmiş gibi oldu. Fakat her seferinde köklere daha da sıkı asılarak yukarı çıkmayı başardı ve evinin önünde başlarını iki yana sallayarak Kur'an okuyan kadınlara baktı.

Kara elbiselere bürünüp yüksek sesle Kur'an ve Yasin okuyan bu kadınlar ona bir cevap vermek yerine, seslerini içeriye doluşan diğer kadınlara yetiştirmeye çalışıyorlar-

dı sanki. Tıpkı elbiseleri gibi başlarına da kara yazmalar sarınmış olan bu kadınların yüzü Ağıtçı Kadın'a bir yerlerden tanıdık geliyor ama onları nereden hatırladığını bir türlü çıkaramıyordu. Onca çabalamasına, dürtüp itmesine, bağırıp çağırmasına rağmen, dudaklarında ayetlerin mırıltısı, huşu içinde sağa sola sallanan kadınlar onu bir türlü duymadılar.

Birkaç kez arka arkaya, "Ne arıyorsunuz burada, ne oldu?" diye yeniden sorduysa da, okudukları Kur'an'ın bölünmesini istemeyen kadınlardan bir cevap alamadı. O da çaresizce lüküs ışıklarıyla aydınlatılan evine yöneldi. Fakat tam adımını içeriye atmak üzereydi ki, o anda içeriden fırlayan genç bir kız, kapının önündeki diğer ayakkabıları daha uzak bir yerde sıraya dizip elinde tuttuğu yırtık pırtık ayakkabıları büyük bir intizamla kapının önüne koydu.

Ağzı bir karış açık halde, genç kızın kapının önüne koyduğu eski ayakkabılara bakan Ağıtçı Kadın, birden bu ayakkabıların kendisine ait olduğunu fark etti. Fakat gündüz vakti Malatya'da onları ayağından çıkarmış ve yeşil ayakkabısını giyerken onca yıl kahrını çeken eskilerini de çöpe atması için genç satıcıya vermişti. Bir rüya görüp görmediğinden emin olmak için başını eğip ayaklarındaki yeşil ayakkabıların yerinde olup olmadığına baktı. Olan biteni anlayamayınca da telaşla içeriye geçti.

Elli yıl boyunca sadece mumla aydınlattığı daracık odası bu kez nur inmiş gibi ışıl ışıldı. Dokuz-on kadar kadın, yer yatağının çevresine sıralanmış, tıpkı dışarıdaki kadınlar gibi Kur'an okuyordu. Fakat bu kederli kadınlar gözlerini okudukları kitaptan bir an bile ayırmadıkları için ev sahibinin eve geldiğini göremediler.

Onca zaman sonra kavuştuğu evinde bu garip kalabalıkla karşılaşan Ağıtçı Kadın birden bacaklarının zangır zangır titrediğini hissetti. Ellerini titreyen bacaklarına koyduğunda, sadece bacaklarının değil, tüm gövdesinin sarsıldığını fark

etti. Ne yapacağını bilemez bir halde yanına yöresine baktı ama kimse ona aldırış etmiyordu. Sonunda yerde yatan ölüyü görmek için, yatağını çevreleyen kadınları yarıp aralarına girmeye çalıştı. Fakat okudukları kitabın tesiriyle âdeta büyülenmiş gibi sallanan kadınlar ona izin vermedi. Sonunda, soğuktan korunmak için birbirine koyunlar gibi sokulan kadınları iki eliyle yarıp yıllar yılı yerinden bir kez bile kaldırmadığı yatağına baktı merakla.

Kir içindeki yatakta biri yatıyordu ve üzerine kefene benzeyen bembeyaz bir örtü serilmişti. Üstelik, zavallının karnı daha fazla şişmesin diye üzerine bir bıçak konulmuştu. Merhumun neden kendi yatağına yatırıldığına bir türlü aklı ermeyen Ağıtçı Kadın, bir an uzanıp niyazda bulunulan bu örtüyü aralamayı düşündü ama korkusundan buna cesaret edemedi. Sabırla, ölünün başında Kur'an okuyan kadınların mırıltısının dinmesini bekledi ama gözlerinden bir damla yaş bile süzülmeyen bu kadınların bir türlü susacağı yoktu. Arada bir soluklanıp yerde yatan ölüye bakıyor, sonra tülbentlerini aceleyle düzeltip gözlerini yeniden Kur'an sayfalarına gömüyorlardı.

Kendi evindeki bu kadınların ne yaptığını, yerde yatan ölünün kim olduğunu hâlâ anlayamayan Ağıtçı Kadın, başını çevirip odasındaki kap kacağın yerinde olup olmadığına baktı. Çanak çömleğe, transistorlu radyosuna, zaman zaman karnına yaslayıp dışarıyı seyrettiği yastığına, ağıt yakmak için gittiği evlerden eline tutuşturulan ve kimseye vermeye kıyamadığı kıymetli eşyaya, türlü boy ve renkteki tespihlerine, yatağın başucundaki tütün torbasına baktı. Evinde tek bir eksik bile yoktu. Hatta, giderken dağınık bıraktığı kap kaçağı temizlenip yeniden sehpanın üzerine konulmuştu. Nefesi kesildi birden. Ağzını açıp nefes almaya çalıştı ama bu küçücük odaya doluşmuş insanlar yüzünden soluğunun gittikçe azaldığını hissetti.

Bir gözü yerde sere serpe yatan ölüde, her misafirperver ev sahibi gibi kalkıp evdeki kadınlara hizmet etmek, demliği ocağa koymak, dereden sürahiye su doldurup kadınlara uzatmak istedi ama artık takati kalmamıştı. Elleri emirlerini dinlemiyor, ağzı bir kelime etmiyor, atmaya çalıştığı adımları onu olduğu yere mıhlıyordu.

Ağıtçı Kadın, yerlerde sürüne sürüne kendi yatağında yatan ölünün baş tarafına geçip yerde boylu boyunca yatan bu ufak tefek ölüye baktı merakla. Ölünün ayakucuna kadar uzanan beyaz örtünün aksine Kur'an okuyan kadınlar simsiyah giyinmişti. Zaman zaman yerdeki ölüye doğru eğilip seslerini ona da ulaştırmak istiyorlardı. Fakat yerdeki merhumun duymadığı bu dualar daracık odanın sıvasız duvarlarına çarparak sadece Ağıtçı Kadın'ın kulaklarında yankılanıyordu.

Ölünün yatırıldığı yatağa usulca sokulan yaşlı kadın, güçten kuvvetten düştüğünü hissedip bir vakit sonra başını ölünün yanı başına uzattı. Onca zaman otobüs ve tren koltuklarında, yas evlerinin o yabancı yastıklarında dinlenen başı, sonunda kendi yastığına kavuştuğu için rahatlayıp gevşedi hemen. Yıllar yılı onun teriyle ıslanmış, ağız suyunu emmiş, gözyaşlarını kurulamış, kokusunu yüzüne taşımış yastığının yünleri onu bir çırpıda içine çekti

Fakat çok geçmeden yaşlı kadının her yanını yeniden bir titreme sardı. Canı ağzında titrerken, başını Kur'an'dan kaldırıp kitaptaki ayeti ezberinden okuyan bir kadınla göz göze geldi. Yaşlı kadın, üzerine eğilen kadına bir şey söyleyecek oldu ama günlerdir doğru dürüst uyuyamadığı için ağzını açıp konuşmak yerine birkaç kez peş peşe esnedi. Ardından da yerdeki mevtanın üzerine serilen örtüyü yavaşça aralayıp kimselere fark ettirmeden, kendi yatağında uyuyan ölünün yanına süzüldü ve bembeyaz örtüyü kaşla göz arasında üzerine çekti.

Örtünün altında öylece uyumayı beklerken, birkaç kez hâlâ sızlayan boynunu kaldırıp yüzü gözü şişmiş, burnuna pamuklar tıkılmış, çenesi bağlanmış, vücudu pamuklara sarınmış ölünün kim olduğunu anlamaya çalıştı ama çoktan ebediyete göçmüş ölüyü bir türlü tanıyamadı. Onca zaman şehir şehir gezdikten sonra yorgun argın geldiği evindeki bu curcunaya içlenip giderek kapanmaya başlayan gözkapaklarına hakim olmaya çalıştı. Fakat çok geçmeden ıslak kirpikleri solmuş yüzüne değdi.

İçli içli hatim indiren kara elbiseli kadınların acı dolu sesleri giderek kesildi. Yaşlı kadının daracık odasını, içinde "rahmet" geçen cümleler doldurmaya başladı. Herkes yerde yatan ve karnı her geçen dakika biraz daha şişen ölüyle ilgili kendince bir şey söyledi. Cümleler iç içe geçip karman çorman bir hal alınca, yerde yatanın kimliği âdeta bin parçaya bölündü.

Yattığı örtünün altında beklemekten iyice sıkılan Ağıtçı Kadın, bir zaman sonra kirpiklerini açıp giderek kısılan sesiyle "Ölünün hikâyesini anlatın da ağıdını yakayım biçarenin," diye seslendi.

Lakin, ölüyü sarmak için küçük odadaki yorgan döşek denklerinin içinde temiz bir battaniye arayan kadınlar onun zar zor çıkan kısık sesini duymadı. Birkaç kez daha ağzım açıp kadınlara seslendiyse de sesini duyan olmadı.

"Benim uykum var!" diye seslendi kadınlara sonra, "Unutmayın, ölen Alevi'yse üç gün sonra elbiselerini yıkayacak; yedi gün sonra yedisini, kırk gün sonra da kırkını okuyacaksınız!"

Dili ağzının içinde birkaç kez döndü ama daha fazla konuşmaya mecali kalmayan dili, çaresiz bir şekilde büzülüp takma dişlerinin yanına sokuldu.

Başında dua okuyan kadınlardan biri, duasını bitirip avuçlarını yüzüne sürerek derin bir ah çektikten sonra "Çok çek-

ti rahmetli," dedi, "Allah yanına aldı da kurtuldu sonunda."

"Öyle," dedi elindeki Kur'an-ı Kerim'i kapatan bir diğer kadın, "son nefesine kadar sayıkladı. Sanırsın tüm memleketi dolaştı durdu hasta yatağında."

Başka bir kadın, "Üstelik Mevlit Gecesi öldü," dedi, "ay da pırıl pırıl bu gece. Cam gibi maşallah!"

Artık daha fazla takati kalmayan Ağıtçı Kadın, söylenen bu son cümleyi duymadı. Gözlerini kapayıp âdeta bir yastığa sarılır gibi başını ölünün omzuna koydu ve ayın şavkı üzerindeki örtüye vururken, derin bir uykuya daldı.

Ölüyorum.
Bu kez sahiden ölüyorum.
Gelecek misin yasıma?
Boz Atlı Hızır gibi son nefesime yetişecek misin?
Ucunda ölüm var Heves Ali'm, ucunda elbette ölüm var.
Gelmeyeceksen, elini son kez omzuma koymayacak,
ainımı öpüp yolculamayacaksan, bağışlanma dilemeyeceksen;
adını aldığın Ali hakkına söyle bari: Sahiden sevdin mi beni?

Kederli sözlerin, kurumuş gözlerin,
tozlu yolların, saklanan mendillerin, içli
kıpırdanmaların misafiri, cenazelerin duacısı,
hikâyelerin sırdaşı... Dünya ölümlü, gün
akşamlı... Son Ağıtçı, Heves Ali'yi arıyor.
Evlerde, sokaklarda, dere boylarında,
raylarda, uzayıp giden bozkırda...
Heveeeessss diyerek susuyor.
Bana hikâyeni anlat, ağıdını yakacağım.

Ucunda Ölüm Var, yarım asır süren bir aşk
hikâyesi. Yalpalayan, şehirden şehire gezinen,
derman arayan, sayıklayan, hatırlayan,
rüya çağıran ince bir ah!

Kemal Varol, maharetle memleketi anlatıyor,
güneşin içinde doğup battığı bir roman
anlatıyor. Masalsı, gürül gürül, ölmeye yatan.

iletişim